

ZAOSTŘEO NA ISLÁM

Hammudah ABDALATI

OBSAH

Předmluva k prvnímu vydání.....	6
Předmluva k druhému vydání	8
Úvod.....	9

Kapitola I

IDEOLOGICKÝ ZÁKLAD ISLÁMU

Alláh (Bůh)	10
Význam islámu	13
Zkladní články víry v islámu	15
Poznámky.....	20

Kapitola II

ZÁKLADNÍ POJMY V ISLÁMU	21
Pojem víra (imán).....	21
Pojem zbožnost (birr).....	22
Pojem bohabojnost (taqwa).....	22
Pojem proroctví.....	23
Pojem život	23
Pojem náboženství	24
Pojem hřích	25
Pojem svoboda	26
Pojem rovnost	27
Pojem bratrství	27
Pojem mír.....	28
Pojem společenství.....	28
Pojem morálka	29
Pojem vesmír	33

Kapitola III

APLIKACE VÍRY	36
Modlitba (Salát)	37
Význam modlitby	37
Podmínky modlitby	38
Druhy modliteb	38
Časové rozložení modliteb	38
Částečný abdest (wudu´)	39
Zrušení abdestu	40
Úplné nahrazení abdestu (tajammum).....	40
Zvláštní nařízení při abdestu	40
Úplný abdest (koupel ghusl)	40
Svolávání k modlitbě (adhán)	41
Začátek modlitby (iqámah)	41
Provádění modlitby	41
1. Časná ranní modlitba (salátu-l-fadžr).....	41

2. Polední modlitba (salátu-z-zuhr).....	44
3. Odpolední modlitba (salátu-l- 'asr)	44
4. Modlitba při západu slunce (salátu-l-maghreb).....	44
5. Večerní modlitba (salátu-l- 'iša).....	44
Modlitba na shromáždění (džama' a).....	45
6. Páteční modlitba (salátu-l-džumu' a)	46
Hlavní body této modlitby.....	46
Význam modliteb 'Íd	46
Vykonávání modliteb 'Íd (salátu-l-'Íd)	48
Zkracování modliteb	49
Období, kdy je modlitba zakázána	50
Nahrazování opožděných modliteb	50
Modlitby tarawíh	50
Znehodnocení modliteb	50
Pohřební modlitby (salátu-l-džanáza)	50
Obecné poznámky o modlitbách	52
1. Fátíha (otevíratelka nebo al-Hamd)	53
2. Tašahud	53
a) první část	53
b) druhá část	54
3. Krátké pasáže z Koránu	54
Půst (saum)	55
Půst ze srovnávacího hlediska.....	56
Doba držení půstu	57
Kdo se musí postit ?	58
Výjimka z půstu	58
Obecné doporučení	59
Almužny (zakát)	59
Výše zakátu	60
Náležití příjemci zakátu	60
Pout' (Hadždž)	61
Závěrečné poznámky.....	63

Kapitola IV

APLIKACE ISLÁMU NA KAŽDODENNÍ ŽIVOT	65
Vnitřní přirozenost	65
Duchovní život	65
Intelektuální život	65
Vnější přirozenost	66
Osobní život	66
1. Duchovní a fyzická čistota	67
2. Výživa	67
3. Oblékání a zdobení	67
4. Sporty a zábava	68
Rodinný život	69
1. Smysl manželství	69
2. Trvalost manželství	70
3. Vztah muže a ženy	71
A. Práva manželky: Povinnosti manžela	71
Obsah zaopatření	71
Nemateriální práva	71
B. Povinnost manželky: Manželova práva	72

4. Vztah rodiče a dítěte	72
A. Práva dítěte: Rodičovské povinnosti	72
B. Povinnosti dítěte: Práva rodičů	73
5. Další rysy rodinného života	73
Společenský život	74
Ekonomický život	76
Politický život	78
Mezinárodní život	82

Kapitola V

NEPRAVDY O ISLÁMU	84
1. Svatá válka	84
2. Ježíš, syn Mariin	90
3. Polygamie (větší počet manželek)	95
4. Manželství a rozvod	103
5. Postavení ženy v islámu	106

Dodatek I

Korán a jeho moudrost	111
Dynamismus	112
Praktičnost	112
Umírněnost	113

Dodatek II

Muhammad, poslední prorok	114
--	-----

Dodatek III

Islámský kalendář	117
--------------------------------	-----

Ve Iménu Boha Milosrdného Slitovného

VĚNOVÁNÍ

*S opravdovou pokorou přiznávám se k Tvé pomoci, Ö BOŽE!
V pravém duchu islámu oceňuji Tvoji milost, Ö BOŽE!
Z celého srdce Ti děkuji, Ö BOŽE!*

*Bez Tvého vedení a lásky,
by toto dílo nebylo možné.
Kdyby nebylo Tvé pomoci a věci,
pak by tento skromný příspěvek nikdy nevznikl.*

*A zaslouží-li si věnování,
prosím, požehnej tuto knihu Svým přijetím;
neboť věnuji ji Tobě, O BOŽE!*

Hammudah Abdalati

PŘEDMLUVA K PRVNÍMU VYDÁNÍ

Účelem této práce je seznámit běžného čtenáře se základy Islámského učení. Zjistíte, že naše kniha se nepokouší prezentovat islám v celé jeho hloubce a šíři. Místo toho chceme běžnému a vzdělanému čtenáři poskytnout skutečný pohled na islám a pomoci mu pochopit zásady, na nichž islám spočívá. Jestliže u čtenáře probudíme vážnější zájem, může pokračovat v hlubším studiu sám.

Muslimové žijící na západní polokouli a především mládež žijící v odlehlých oblastech čelí složitým problémům. Svět, který je obklopuje, není islámu příliš nakloněn. Zprávy v rozhlase a televizní pořady, zpravodajské relace a články v časopisech, filmy, a dokonce i školní učebnice zkreslují islám, a to ne vždy neúmyslně. Kromě toho se některé nadměrně zapálené skupiny pokoušejí zneužít životních podmínek těchto muslimů v naději, že je obrátí na své vyznání nebo k učení své sekty. Na druhé straně život na Západě nabízí mnoho pokušení, která odvádějí pozornost lidí a přímo je odvracejí od správného náboženství. Je to dost bolestné; ale mnohem víc, když jde o mladé muslimy, a zvláště když jde o islám, náboženství, které je v této části světa tak špatně chápáno. Je pravda, že někteří muslimští rodiče poskytují svým dětem náboženské vedení a rady; jenže jak dobré jsou tyto omezené snahy a do jaké míry mohou být v tomto nepříznivém okolí účinné?

Co se pak stane? Jaké má tato složitá situace následky? Musíme si čestně přiznat, že načrtnutý obraz působí bezútěšně, avšak ne beznadějně. Někteří muslimové, kteří se stali nevinnými oběťmi nepříznivého okolního světa, podléhají lhostejnosti a uzavírají se do sebe. Stydí se, bojí se nebo se chovají k svému okolí podezřívavě. Z toho vyplývá, že nemohou hodnotně prospívat své společnosti ani převzít její kladné stránky. Jiní plují s proudem, aby vypadali přijatelně a moderně. Ani tito nemohou své společnosti prospět nebo těžit z jejích kladů. Takovíto „muslimové“ se mohou změnit na destruktivní a odsouzeníhodné živly, protože jim bude chybět účinná náboženská morálka.

Vedle lhostejných, uzavřených a bezzásadových muslimů jsou i další, kteří nemohou být lepší, než ve skutečnosti jsou. Pravděpodobně je fascinuje zdánlivě vysoký stupeň účinné organizace jistých náboženských skupin nebo široký sociální záběr zastávaný jistými světskými bratrstvy. Tito jednotlivci jsou většinou lidé na okraji, pouzí sympatizanti. Lze na ně pohlížet jako na duše ztracené v „osamělém davu“, který je pro moderní společnost tak příznačný. Nevstupují do sekt a církví proto, že by byli naprosto proniknuti vírou té či oné skupiny. Ani proto, že si vypěstovali nesobeckou lásku k lidem. Vstupují do různých takových skupin, protože nedokážou opravdově ocenit své islámské dědictví. Následkem těchto skutečností a jejich života v nemuslimském světě je, že nezískají nezbytné znalosti a odvahu vystupovat jako muslimové. Jestliže takoví „muslimové“ mají opravdový zájem o náboženství, nesejdou ze stezky islámu, která představuje nejvyšší stupeň náboženské evoluce a lidských snah. Jestliže jim navíc opravdu není lhostejné duchovní a morální blaho lidstva, naleznou největší uspokojení právě v rámci islámu. Takže jestliže se někdy připojí k nějaké jiné náboženské skupině, prokazují tak jen svoji povrchnost a stávají se pouhými náhražkami. Následuje pak ztráta duchovního kontaktu s ostatními muslimy, přitom ve svých nových kruzích zůstanou vždy jen na okraji.

Jestliže rozebíráme konečné následky celkové situace, stávají se z nich lidé zavrhaní a škodliví všem zúčastněným stranám. Ztráta muslimské základny je velkou ztrátou i pro všechny ostatní hodnotné základny. K uskutečnění zodpovědného občanství a celosvětového míru, vzájemného porozumění a lidského bratrství, svobody a svědomí a uchování lidské důstojnosti může přispět jen skutečný muslim. Všechny tyto principy jsou totiž součástí a základnou islámu. Jsou pro muslima příkazem a darem. Jestliže muslim, který má tyto zásady vyznávat, ztratí orientaci nebo zlhostejní, znamená to, lidstvo jako celek bude o jeho cennou pomoc ochuzeno. A to není malá ztráta.

Muslimové mají dobré důvody k víře, že jejich Kniha, slavný Korán, je zjevenou, knihou a měřítkem pravdy. Rovněž věří, že islám vznikl, aby potvrdil věčné Boží poselství a aby urovnal minulé náboženské spory tak, aby člověk opět mohl ve všech oblastech života začít s tvořivými, konstruktivními činnostmi.

Neznamená to, že se muslimové od zbytku lidstva oddělují nebo se snad nad ně vyvyšují. Nesnaží se islám vnucovat, ani nerozdělují lidské plémě na podřadné a nadřazené skupiny. Nepoužívají pojmy vyvolené a zavržené národy, neschvalují učení o vyvoleném národě a pohanech. Spíše se cítí pověřeni předávat lidstvu Boží poselství a zprostředkovat mu tak svůj nepostradatelný příspěvek. Jinými slovy, muslimové si nemohou dovolit být lhostejní, výluční nebo nadutí. Jejich jedinou povinností je doširoka otevřít svá nitra všem životním faktům a doširoka rozevřít náruč všem lidem bez ohledu na to, k jaké třídě, vyznání, rase nebo národu patří. Dobro, které mohou vykonat, a služby, které mohou poskytnout, se plně zpředmětní jen tehdy, jestliže převedou islám do praxe a v laskavém, lidském, islámském duchu se spojí s jinými lidmi.

S ohledem na všechny tyto okolnosti se pokoušíme vytvořit moderní úvod do islámu. Nemáme v úmyslu udělat z muslimů zaslepené fanatiky nebo omezené lidi, protože takové věci se s islámem nespojují. Naši nadějí je znovu seznámit muslimy a jejich druhy s pravdou islámu a poskytnout jim duchovní pohled na veškerenstvo a morální přístup k lidské situaci. Jestliže si to uvědomí, učiní z nich tato kniha zodpovědně občany jejich zemí, počestné členy lidského pokolení a především k Bohu obrácené lidi.

Představuje snad obraz, který jsme načrtli, pesimistický názor na budoucnost islámu v moderním světě? Nebo je to statečné přiznání zoufalství a bezmoci, jimž prý muslimové podléhají? Nebo je to odraz očekávané prohry v duchovní bitvě, kterou muslimové v Novém světě vedou? Rozhodně ne. Pesimismus a beznaděj jsou duchu islámu cizí a bezmoc není slučitelná s vírou v Boha. Budoucnost islámu je budoucností lidstva a jestliže lidstvo má nějakou budoucnost - a já věřím, že má - pak má islám připravenou skvělou a jasnou budoucnost. Duchovní bitva, kterou dnes muslimové vybojovávají, není prohraná, i když se zdá, že pokrok je pomalý. Jestliže muslimové z jakéhokoliv důvodu svůj duchovní boj prohrají, lidstvo utrpí nenapravitelné ztráty.

Význam této předmluvy spočívá v načrtnutí skutečného obrazu situace, které muslimové v Novém světě čelí. Varuje rodiče a také děti před blížícím se nebezpečím a ztrátami, kterým se musí zabránit. Navíc všem, kdo se opravdově zajímají o duševní blaho lidstva, připomíná, že musejí být bdělí a zaujmout vůči lidstvu a jeho problémům nový postoj.

Naše muslimské bratry ponecháváme péči Alláhově, v Něhož máme nekonečnou důvěru, že naše snahy nebudou marné;

„... já pouze chci, abyste se polepšili, pokud jsem toho schopen, a úspěch můj Jen od Boha závisí, na Něj spoléhám a k němu se kajícně obracím“ (Korán, 11:88).

HAMMUDAH ABDALATI

PŘEDMLUVA K DRUHÉMU VYDÁNÍ

Tato kniha byla nejprve zamyšlena jako reakce na určité naléhavě potřeby muslimských i nemuslimských čtenářů v Severní Americe. Byla připravována pod nejrůznějšími tlaky. Z toho vyplývá, že mnohé podstatné a zamýšlené rysy jsme museli vynechat. Přesto však byla kniha dobře přijata a díky Bohu - al hamdu li-lláh - prokázala svou prospěšnost.

الْحَمْدُ لِلَّهِ

Povzbudivé, pochvalné komentáře čtenářů, opravdový zájem mnoha muslimských skupin, aktivní podpora Islámských středisek a pokračující potřeba tohoto druhu služby vyvolaly morální potřebu zpřístupnit tuto knihu širokému okruhu čtenářů. Proto vznikla nutnost vydat opravené vydání.

Opět se tedy pokoušíme na tuto morální nezbytnost reagovat. Cílem opraveného vydání je dospět k větší jasnosti myšlenek a větší jednoduchosti výrazu. Základní přístup a obsah zůstane stejný jako v prvním vydání. Minimálně budeme uvádět nový materiál a vypouštět starý. Pouze velice litujeme, že nám čas nedovoluje knihu důkladně přepracovat a využít nové zkušenosti a cenné připomínky mnoha zaujatých čtenářů. Přesto však je pro nás velkým zdrojem radosti skutečnost, že kniha bude i nadále obíhat a sloužit islámu, muslimům a všem hledačům pravdy bez ohledu na jejich přesvědčení.

Jestliže naše skromné snahy uspějí, je to díky Bohu a jeho řízení. Jestliže však očekávání čtenáře zklame, můžeme se jen modlit a doufat, že nám Bůh naše nedokonalé výroky odpustí.

رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا ، وَ إِلَيْكَ أُنَبِّئَا ، وَ إِلَيْكَ الْمَصِيرُ

Pane náš, na Tebe spoléháme a k Tobě se kajícně obracíme a u Tebe je cíl konečný (Korán, 80:4).

ÚVOD

Současná obroda islámu je jedním z nejslibnějších znaků naší doby. Muslimský svět se pokouší přiblížit k vlastním náboženským, morálním a duchovním zdrojům, aby přebudoval svou společnost a kulturu. Tento nový vývojový směr je mimo jiné plodem průkopnických snah islámských hnutí během posledních padesáti let. Muslimská mládež obecně a muslimští studenti především jsou předvojem tohoto obrodného rozmachu islámu.

Mezinárodní islámská federace studentských organizací (The International Islamic Federation of Student Organizations) je ústředním orgánem, který sladuje činnost muslimských studentských organizací po celém světě. Tato federace byla vytvořena v roce 1969 a stala se světovým fórem muslimských studentů a mládeže. Její snahy směřují k posilování islámských hnutí mezi studenty a mladými lidmi a pomáhá jim přenášet islámské ideály do jejich soukromého a společenského života.

Jedním z hlavních projektů, které IIFSO vypracovala, je příprava a vydávání islámské literatury v některých hlavních světových jazycích. Během posledních devíti let vyšlo přes 250 titulů. V této oblasti spolupracujeme s některými nejčinnějšími akademickými institucemi muslimského světa. S potěšením konstatujeme, že jsme spojili svoje síly s Islámskou nadací (The Islamic Foundation) v Leicesteru k vydání řady knih v angličtině a jiných evropských a afrických jazycích. Vydavatelská podpora Islámské nadace zvýšila akademickou a literární hodnotou této literatury. Čtenářům budeme vděční za návrhy a připomínky, které dozajista napomohou dalšímu rozvoji.

Děkujeme Alláhovi za to, že nám umožňuje vykonávat naše skromné služby v šíření islámského poselství a budeme i nadále usilovat o Jeho pomoc a řízení našich snah.

MUSTAFA MOHAMMAD

IDEOLOGICKÝ ZÁKLAD ISLÁMU

Alláh (Bůh)

Pravým základem islámu je poznání Boha¹⁾ a víra v Něho. Tento pojem je tak důležitý, že vyžaduje důkladný a jasný výklad. Abychom dosáhli větší srozumitelnosti, použijeme některé jednoduché příklady. Těm, kteří už v této oblasti jisté znalosti mají, možná bude náš výklad připadat nudný nebo příliš jednoduchý. Vzdělané čtenáře vyzýváme, aby měli trpělivost a uvědomili si důležitost tohoto tématu.

Existují jedinci, kteří o pojmu Bůh rádi pochybují a ohánějí se při-tom vědou nebo tak činí z nedostatku zkušeností a znalostí. Postoj takových lidí prozrazuje jistou nevyrovnanost, přestože o sobě tvrdí, že jsou vzdělanými intelektuály. Nebudu se zde zabývat jejich tvrzeními, spíše jejich skutečným myšlenkovým stanoviskem. Objasní se tím důvod, proč velká část výkladu má jednoduchou formu, jako kdyby byl určen hlavně dětem a ne dospělým. Na druhé straně, hlavním cílem této knihy je muslimské mládeži vytvořit pravdivý pojem Bůh v islámu. Dalším důvodem je fakt, že pojem Bůh v islámu je v myslích mnoha nemuslimů překroucen, jde o lidi, kteří takzvaně věří v Boha a stojí na straně náboženství.

Proto používáme některé jednoduché a snad úplně základní příklady. Přesto však jednoduchost některých důvodů může u mnoha dospělých vyvolat hluboké myšlenky. Jestliže se tak stane, prokáže se, že jde o jednoduchost potřebnou a tvořivou, která je sama o sobě význačným rysem islámu.

Když se rozhlížíme kolem sebe, vidíme, že každá rodina má hlavu, každá škola má ředitele, každé město nebo městečko má starostu, každá provincie má guvernéra a každý národ má hlavu státu. Navíc jistě víme, že každý výrobek je dílem určitého výrobce a že každé krásné umění je výtvozem nějakého velkého umělce. Všechno toto je zjevné, přesto však hlad po poznání a lidskou zvědavost na nejvyšší věci světa neuspokojuje. Člověk se často diví krásám přírody s jejími krajinnými půvaby a divy; téměř nekonečnému horizontu na obloze a jeho ohromnému rozsahu; neustálému střídání dne a noci v naprosto pravidelném pořádku; dráze slunce, měsíce a velkých hvězd; světu živých a neživých předmětů, neustálému vývoji člověka generací za generací. Člověk by rád poznal tvůrce a udržovatele všech těchto věcí, s nimiž žijeme a z nichž se těšíme. Můžeme poznat vysvětlení velikého vesmíru? Existuje nějaké přesvědčivé vysvětlení tajemství existence? Uvědomujeme si, že žádná rodina nemůže normálně fungovat bez zodpovědné hlavy, že žádné město nemůže prosperovat bez zdravé správy a že žádný stát nemůže přežít bez nějakého vůdce. Uvědomujeme si rovněž, že nic nevzniká samo od sebe. Navíc vidíme, že vesmír existuje a funguje nanejvýš uspořádaně a že přežívá už statisíce let. Můžeme snad říci, že tohle všechno je náhodné a nahodilé? Můžeme připsat existenci člověka a celého světa pouhé náhodě?

Kdyby člověk vznikl díky náhodě nebo nahodilosti, pak by byl na náhodě založen celý jeho život, celá jeho existence by postrádala smysl. Jenže žádný rozumný člověk nemůže svůj život považovat za něco, co postrádá smysl a žádný rozumný tvor by neponechal svou existenci napospas proměnlivé náhodě. Každá rozumná lidská bytost se pokouší dát svému životu smysl a podle určitého vzoru si vytvořit určitý model chování. Jednotlivci, skupiny a národy svou činnost plánují a každý pečlivý plán přináší zamýšlené výsledky. Skutečností zůstává, že člověk dělá plány toho či onoho druhu a dokáže ocenit výhody dobrého plánování.

Přesto však člověk představuje jen velmi malou část ohromného vesmíru. A jestliže i on dokáže dělat plány a oceňovat jejich výhody, pak jeho vlastní existence a přežití vesmíru musí záviset na nějaké pláno-

¹⁾ Otázka existence Boha zaměstnávala po mnoho století ty nejlepší mozky. Lidé, kteří věří v Boha, uznávají, že omezená a konečná lidská inteligence nemůže dokázat existenci Nekonečného a Neohraničeného Boha, který je. Může pouze k uspokojení zvědavé lidské mysli dokládat nebo prokazovat Jeho existenci. Ti, kteří Boha popírají, tvrdí, že se opírají o vědu, filosofii, zvláštní teorie poznání. Jejich tvrzení jsou někdy neupotřebitelná, jindy bezvýznamná, vždy složitá a často nesrozumitelná. Přesto všechno si však rozvinutý a svobodný mozek cestu k Bohu nalezne. Jestliže se člověku nedaří nalézt svou cestu, neznamená to že cesta neexistuje; pouhé popření skutečnosti přece nečiní skutečnost neskutečnou. Zajímavá srovnání hledejte například v dílech Jacquese Maritaina, *Approaches to God* (New York: The Macmillan Company, 1954); Muhammada Zaf-rulla Chána, *Islam: Its Meaning For Modern Man* (New York: Harper & Row, 1962); Johna Hicka, ed., *The Existence of God* (New York: The Macmillan Company, 1964).

vitě strategii. Znamená to, že za naší hmotnou existencí spočívá Plánovitá Vůle a že ve světě působí Jediněná Mysl, která uvádí věci do bytí a udržuje je v řádném chodu. Skvělé divy našeho světa a tajemství života jsou příliš skvělé, než aby byly výsledkem nahodilosti a pouhé náhody.

Ve světě tedy určitě existuje Velká Síla, která ve všem udržuje řád. V přírodě určitě existuje Velký Umělec, který vytváří ta nejkrásnější umělecká díla a vyrábí všechno pro zvláštní životní účely. Tato síla je ze všech nejsilnější a tento umělec je ze všech největší. Opravdoví věřící a hluboce osvícení lidé tohoto Umělce uznávají a nazývají ho Alláh nebo Bůh. Nazývají ho Bůh, protože On je Stvořitelem a Hlavním Architektem světa, Původcem života a Zdrojem všech existujících věcí. Není to člověk, protože žádný člověk nedokáže stvořit nebo udělat jiného člověka. Není to zvíře, ani to není rostlina. Není to ani modla ani socha, protože žádná z těchto věcí nedokáže vytvořit sama sebe nebo cokoli jiného. Bůh není stroj. Bůh není Slunce ani Měsíc nebo nějaká jiná hvězda, protože tyto věci jsou řízeny velkým systémem a je samotné vytvořil někdo jiný. Bůh je Jiný než všechny ostatní věci, protože je jejich Stvořitelem a Udržovatelem Jejich existence. Ten, kdo vytváří něco jiného, musí být vždy jiný a větší než to, co vytváří. Víme také, že nic nevzniká samo od sebe a že se tento báječný svět nestvořil sám ani nevznikl náhodou. Neustálá změna světa dokazuje, že byl vytvořen a že všechno, co bylo vytvořeno, musí mít nějakého tvůrce. Tvůrce a Udržovatel světa, Stvořitel a Zdroj člověka, Aktivní Síla a Účinná Síla v přírodě jsou jeden a týž, který je známý jako Alláh nebo Bůh. To je tajemství všech tajemství a Nejvyšší ze všech bytostí. Svatý Korán, Pravdivá Kniha Boží praví:²⁾

Bůh je ten, jenž pro vás učinil noc, abyste v ní odpočívali, a den, abyste v něm jasně viděli. A věru je Bůh vůči lidem pln dobrotin, avšak; mnozí nejsou za to vděční. Takový Je Bůh, váš Pán, stvořitel věcí každé; není božstva kromě Něho! Jak se Jen můžete odvracet od Něho? Takto se Od Něho odvraceli již ti, kdož znamení Boží popírali. Bůh je ten, jenž pro vás zemi příbytkem stálým učinil a nebesa nad vámi budovou; on vyrovnal vás a podobu krásnou vám dal a pokrmů výtečných vám uštědřil. Takový je Bůh, váš Pán! Požehnán buď Bůh, Pán lidstva veškerého. On živý je a není božstva kromě Něho! Modlete se k Němu zasněhuje Mu upřímnou vírou svou! Chvála Bohu, Pánu lidstva veškerého! (Korán, 4D:61-65).

Bůh je ten, jenž podrobil vám moře, aby po něm lodi podle rozkazu Jeho pluly a abyste na něm o část přízně Jeho usilovali - snad zato budete vděční! On podmanil vám vše, co na nebesích je i na zemi, a všechno Od Něho pochází. A věru jsou v tom znamení pro lid uvažující (Korán, 45:12-13).

Nejvyšší pán celého světa a Tvůrcem všeho Je Alláh (Bůh). Protože je tak Veliký a liší se od jiných bytostí, může ho člověk poznat pouze skrze úvahu a meditaci. Existuje neustále a Jeho ohromná moc působí všude na světě. Člověk musí uvěřit v jeho existenci, protože všechno ve světě dokazuje, že Bůh existuje.

Víra v Boha a Jeho ohromnou moc může sama o sobě lidstvu poskytnout nejlepší možná vysvětlení mnoha tajemných věcí, které se v životě objevují. Je to nejbezpečnější cesta k pravému poznání a duchovnímu pochopení, pravá stezka k dobrému chování a zdravé morálce, nejjistější průvodce směrem ke štěstí a prosperitě.

Jakmile člověk uvěří, že Bůh existuje, musí poznat jeho vlastnosti a jména. Obecně řečeno, Bohu náleží veškerá dokonalost a absolutní dobro, a nelze s Ním spojovat jakékoli zlo nebo chybu. Přesněji by každý člověk měl znát a věřit tomuto:

On Bůh je jediný, Bůh věčný, neplodil a zplozen nebyl a nikoho není kdo roven by Jemu byl (Korán, 112:1-5).

On milosrdný je i slitovný, ochránce, spravedlivý a nejvyšší vládce, stvořitel a pozorný, on počátkem je i koncem, vědoucí a moudrý slyšící a o každé věci vševědoucí, slavný, schopný a mocný (Korán, např. 57:1-6; 59:22-24).

Bůh je milující a obživu poskytující, štědrý a promíjející, bohatý a nezávislý, odpouštějící a mírný, trpělivý a pozorný, jedinečný a ochraňující, soudce a mír (Korán, například 3:31; 11:6; 35:15; 65:23).

Každé z těchto jmen a vlastností Božích se objevuje ve svatém Koránu na různých místech. Všichni se těšíme péči a milosrdenství Boha, který je tak láskyplný a laskavý ke svým výtvorům. A kdybyste chtěli

²⁾ Dobré literární dílo nelze úplně přeložit do nějakého jiného jazyka. Ještě víc to platí o Koránu, knize, která pro rodilé mistry arabštiny a arabského jazyka dosud představuje nejvyšší metu a která prokázala jejich neschopnost napsat něco, co by se alespoň trochu blížilo k úrovni nejkratší kapitoly této Knihy. Proto je nemožné v jakékoli jiné formě reprodukovat význam, krásu a úchvatnost Koránu. To, co se v převodu objevuje, není skutečný Korán nebo jeho dokonalý překlad, i kdyby byl takový překlad možný. Spíše jde o lidský výklad v jiném jazyku, který zdaleka nedosahuje síly původní knihy Boží. Proto nebudeme používat uvozovky pro to, co má být překladem.

spočítat projevy laskavosti Boží, nikdy je nespočítáte, vždyť člověk je věru nespravedlivý a nevděčný (Korán, 14:32-34; 16:10-18).

Bůh je vysoký a nejvyšší, ale je velmi blízko zbožným a přemýšlivým lidem; odpovídá na jejich modlitby a pomáhá jim. Miluje lidi, kteří milují Jeho a odpouští jim hříchy. Dává jim pokoj a štěstí, vědění a úspěch, život a ochranu. Vítá všechny, kteří chtějí být s ním v míru a nikdy žádného z nich neodmítá. Učí člověka, aby byl dobrý, konal správně a zdržoval se od zla. Protože je Bůh tak dobrý a milující, doporučuje a přijímá pouze věci dobré a správné. Brána jeho milosrdenství je vždy otevřená těm, kdo upřímně hledají jeho podporu a ochranu (Korán, 2:186; 50:16).

Láska Boha k Jeho tvorům je nesmírná a přesahuje lidskou představivost. Nedokážeme změřit nebo spočítat jeho laskavosti. Tvoří nás a dobře se o nás stará nejen od našeho narození, ale už dlouho předtím. Dává nám tu nejlepší podobu, dává nám smysly a schopnosti, které pro svůj růst potřebujeme. Pomáhá nám, když si sami nedokážeme pomoci, a poskytuje obživu nám i těm, jež živíme. Vytváří v člověku schopnost porozumění, duši a svědomí, touhu po dobru a spravedlnosti, vytváří city a pocity směřující k dobru a lidskosti.

Díky Jeho milosrdenství získáváme skutečné poznání a vidíme skutečné světlo. Protože Bůh je milosrdný, vytváří nás v nejkrásnějších tvarech a dává nám slunce a měsíc, půdu a moře, zemi a oblohu, rostliny a zvířata. Je Stvořitelem všech těchto věcí a mnoha jiných, jež jsou nám k užitku a prospěchu. Vytváří věci, které nám v životě slouží, a dává člověku důstojnost a inteligenci, čest a úctu, protože člověk je nejlepší ze všech stvořených věcí a je zástupcem Božím na zemi. Milosrdenství Boží nám dodává naději a mír, odvalu a důvěru, umožňuje nám vyléčit se ze zármutku a žalu, překonat problémy a dosáhnout úspěchu a štěstí. Milosrdenství Boží opravdu ulehčuje sklíčeným, po-vzbuzuje postižené, utěšuje nemocné, posiluje zoufalé a obdarovává potřebné. Stručně - milosrdenství Boží je v činnosti všude, v každé oblasti našeho života. Někteří lidé je nedokážou rozpoznat, protože je považují za dané. Ale ono je skutečné a dokážeme je pocítit v srdci a vážit si ho svým rozumem.

Milující Milosrdný Bůh na nás nikdy nezapomíná, nenechává nás na holičkách, neignoruje naše upřímná volání k Němu. Svým milosrdenstvím a láskou nám ukázal pravou cestu a poslal nám posly a učitele, Knihu a Zjevení - to všechno nám má pomáhat a vést nás. Posledním poslem Božím je Muhammad a nejpravější existující knihou Boží je Korán. Z Muhammadových tradicí a učení Koránu se dozvídáme o Odpouštějícím Bohu. Jestliže se někdo dopustí hříchu nebo spáchá něco špatného, pak porušuje zákon Boží, dopouští se vážné urážky Boha a znehodnocuje tak svou vlastní důstojnost a existenci. Je-li však upřímný a přeje si vinu odčinit, lituje-li svých špatných skutků a chce se k Bohu vrátit, plný víry hledá odpuštění Boží a čestně k Němu přistupuje, pak ho Bůh určitě přijme a odpustí mu. Dokonce i ti, kteří odmítají Boha nebo Jeho jedinnost, mají zaručeno odpuštění, pokud si uvědomí svůj chybný postoj a rozhodnou se vrátit se k Bohu. V této souvislosti Korán praví:

Bůh věru neodpustí, je-li k Němu něco přidružováno, ale odpustí, komu chce, věci jiné než toto. A kdokoli přidružuje k Bohu, ten dopouští se hříchu těžkého (4:48, 116).

Rci: „Služebníci moji, kteří jste se dopustili přestupků proti sobě samým, neztrácejte naději v milosrdenství Boží, vždyť Bůh věru odpouští viny všechny - On odpouštějící je i slitovný. Obracejte se kajícně k Pánu svému a odevzdejte se do vůle jeho, dříve než vás trest zasáhne, neboť pak vám pomozeno nebude (39:53-543).

Za všechny tyto laskavosti a přízeň Bůh od nás nic nechce, protože nemá potřeby a je nezávislý. Nechce, abychom mu opláceli, protože se mu nedokážeme přiměřeně odměnit nebo ocenit Jeho nezměrnou přízeň a milosrdenství. Nařizuje nám však abychom byli dobří, vděční a vnímaví, abychom následovali Jeho doporučení a prosazovali Jeho zákon, abychom byli správnými projevy Jeho dobroty a skvělých vlastností, abychom byli Jeho čestnými činiteli a zástupci na zemi. Nechce nás zotročit, protože On je ten, kdo nám zaručuje důstojnost a čest. Nepřeje si nás podmanit, protože On je ten, kdo nás osvobodil od strachu a pověr. Netouží nás pokořovat, protože On je ten, kdo nás vytváří a pozvedává nás nad ostatní bytosti. Takže všechna pravidla a předpisy, které nám předává, mají za cíl naše dobro a prospěch. Mají nám pomáhat radostně prožívat život s ostatními v míru a laskavosti v bratrství a spolupráci. Mají nám pomoci dosáhnout Jeho nejpříjemnější společnosti a přijmout nejjistější přístup k věčnému štěstí. Existují různé způsoby, jak Boha poznat, a existuje mnoho věcí, které o Něm lze povědět. Velké divy a působivé záznaky světa jsou jako otevřené knihy, v nichž můžeme o Bohu číst. Vedle toho nám Bůh sám přichází

na pomoc skrze množství poslů a zjevení, která člověku seslal. Tito poslové a zjevení nám říkají všechno, co potřebujeme o Bohu vědět. Takže úvahami o přírodě, nasloucháním slovům poslů a čtením Božích zjevení získáváme nejpřesvědčivější znalosti o Bohu a nacházíme přímou cestu k Němu:

Na závěr této části knihy nabízíme některé reprezentativní verše Koránu:

Bůh sám svědčí, že není božstva kromě Něho; a dosvědčují to i andělé a ti, jimž dáno bylo vědění. On stará se o spravedlnost — a není božstva kromě Něho, mocného a moudrého (3:16).

Bůh stvořitelem je věcí všech a On ručitelem je též všeho, Jemu patří klíče Od nebes i Od země (39:62-63).

Bůh zahajuje život prvním stvořením, pak opakovat to bude a posléze k Němu budete navraceni (30:11).

A Jemu náleží vše, co na nebesích je i na zemi, a všichni jsou Mu pokorně oddáni. A On je ten, jenž zahajuje život prvním stvořením o pak to opakovat bude - a to pro Něj je velmi snadné. On příkladem nejvyšším je na nebesích a na zemi a On mocný je i moudrý (30:26-27).

Význam islámu

Slovo islám je odvozeno od arabského kořene „SLM“, který kromě jiných věcí znamená mír, čistotu, podřízenost a poslušnost. V náboženském smyslu slovo islám znamená podřízenost vůli Boží a poslušnost Jeho zákonům. Spojení mezi původním a náboženským významem tohoto slova je silné a zřejmé. Pouze podřízeností vůli Boží a poslušností Jeho zákonům může člověk dosáhnout opravdového míru a těšit se z trvajících čistoty.

Někteří nezasvěcenci nazývají naše náboženství „mohamedánství“ a označují Islámské věřící jako „mohamedány“. Muslimové proti užívání těchto slov protestují a odmítají je. Bude-li naše víra označována jako mohamedánství a bude-li se nám říkat mohamedáni, pak budou vznikat určité mylné představy. Toto nesprávné pojmenování naznačuje, že naše náboženství je pojmenováno po smrtelné bytosti, tedy po Muhammadovi, a že islám je jen další „ismus“ jako judaismus, hinduismus, marxismus atd. Dalším omylem jehož se nezasvěcenci dopouštějí, je, že mohou považovat muslimy, které nazývají, mohamedány, za uctíváče Muhammada nebo za lidi věřící v Muhammada podobně jako například křesťané věří v Ježíše Krista. Další omyl spočívá v tom, že slovo mohamedánství může nezasvěcence přivést k domněnce, že toto náboženství založil Muhammad, a proto bylo po něm pojmenováno. Všechny tyto představy jsou naprosto mylné nebo přinejmenším zavádějící. Islám není jen dalším „ismem“. Muslimové neuctívají Muhammada a nepohlíží na něho, jak se křesťané, židé, hindové, marxisté atd. dívají na své vůdce. Muslimové uctívají pouze Boha. Muhammad byl pouze smrtelník, kterého Bůh pověřil učením slovu Božímu vedením příkladného života. Mohammed zaujímá v dějinách místo jako nejlepší model člověka v oblasti zbožnosti a dokonalosti. Je životným důkazem toho, čím se může člověk stát a čeho lze dosáhnout ve sféře výtečnosti a cti. Muslimové navíc nevěří, že Muhammad založil islám, přestože jej v poslední fázi náboženského vývoje uchoval. Původním zakladatelem islámu není nikdo jiný než Bůh sám a datum založení islámu spadá do časů Adamových. Islám existoval v té či oné podobě už od počátku a bude existovat až do konce času.

Pravé jméno našeho náboženství je tedy islám a ti, kteří je následují, jsou muslimové. Přes rozšířené omyly islám nebo podřízenost vůli Boží společně s poslušností Jeho zákonům neznamenají rozhodně ztrátu individuální svobody nebo podlehnutí fatalismu. Každý, kdo si to myslí nebo tomu věří, nepochopil skutečný význam islámu a pojmu Bůh v islámu. Islámský pojem Bůh popisuje Boha jako nejmilosrdnějšího a nejvládnějšího, nejvíce milujícího a nejvíce pozornosti k potřebám člověka majícího, jako plného moudrosti a péče o Jeho stvoření. Jeho vůle je proto vůle plná blahosklonnosti a dobra a to, co předepíše Jeho zákon, je proto zcela určité v nejlepším zájmu lidstva.

Když civilizovaní lidé dodržují zákony svých zemí, jsou považováni za rozumné občany a čestné členy společnosti. Žádný zodpovědný člověk by neřekl, že dodržováním zákonů ztrácí tito lidé svou svobodu. Žádný rozumný člověk by si nemyslel, a ani na chvíli by neuvěřil, že lidé dodržující zákony jsou bezmocní fatalisté. Podobně i člověk, který se podřídí vůli Boží, což je dobrá vůle, a který poslouchá zákon

Boží, což je ten nejlepší zákon, je rozumný a čestný. Získává ochranu svých práv, prokazuje opravdovou úctu k právům jiných lidí a těší se velké, zodpovědné, tvořivé svobodě. Podřízenost dobré Boží vůli proto osobní svobodu neodnímá ani neomezuje. Právě naopak, poskytuje svobodu velkého rozsahu a ve velkém měřítku. Osvobozuje myšlení od pověr a naplňuje je pravdou. Osvobozuje duši od hříchu a zla a oživuje ji dobrem a čistotou. Osvobozuje duši od marnosti a hrabivosti, od závisti a napětí, od strachu a nejistoty. Osvobozuje člověka od podřízenosti falešným božstvům a nízkým pudům a odhaluje před ním krásné horizonty dobra a výtečnosti.

Podřízenost dobré vůli Boží společně s poslušností Jeho prospěšnému zákonu je nejlepší obranou míru a pořádku. Umožňuje člověku smířit se na jedné straně s ostatními a na druhé straně smířit lidskou obec s Bohem. Vytváří harmonii mezi částmi přírody. Podle islámu je všechno na světě nebo každý jev odlišný od člověka spravován Božím zákonem. Tento zákon podřizuje celý fyzický svět Bohu a Jeho zákonům, což zase znamená, že jde o islámský nebo muslimský stav. Fyzický svět nemá možnost volby. Nemá možnost volit vlastní cestu, pouze poslouchá zákon Stvořitele, zákon islámu neboli zákon podřízenosti. Pouze člověk se stal bytostí vybavenou inteligencí a schopností rozhodovat se. A protože má člověk vlastnosti inteligence a volby, je vyzván, aby se podrobil dobré vůli Boží a poslouchal jeho zákony. Když si člověk zvolí cestu podřízenosti zákonu Božímu, vytvoří tak harmonii mezi sebou a ostatními částmi přírody, které jsou Bohu podřízeny. Bude ho pak provázet pravda a harmonie se všemi ostatními částmi přírody. Vybere-li si však neposlušnost, pak sejde z pravé cesty a nebude ho doprovázet pravda. Upadne v nemilost a postihne ho trest Boha, tvůrce zákonů.

Protože islám znamená podřízenost dobré vůli Boží a poslušnost Jeho prospěšnému zákonu a protože toto je podstata poselství všech Bohem zvolených poslů, přijímá muslim všechny proroky před Muhammadem bez jakékoli nerovnoprávnosti. Muslim věří, že všichni tyto proroci Boží a jejich věrní následovníci byli muslimové a že jejich náboženstvím byl islám, jediné pravé univerzální náboženství Boží (Korán, 2:128-140; 3:78-44; 31:22; 42:13).

Na závěr této části by bylo prospěšné uvést moje výroky, které se objevily v *Observer Dispatch* (O. D.) v Utice 4. prosince 1972. Článek ukazuje, kolik překrucování a nejasností existuje v této oblasti. Snad omluvíte částečné překrývání a opakování určitých myšlenek, k němuž dochází vinou vysoké citlivosti celé záležitosti a potřeby zopakovat islámské stanovisko.

Značný údiv vzbuzuje zpráva uveřejněná v O. D. dne 25. listopadu. U mnoha učitelů a kazatelů vyvolává soucit k neinformované veřejnosti a současně lítost. U každého člověka dobré vůle a svědomí požaduje, aby dostal svým morálním povinností.

Marcus Eliason ve zprávě z části Izraelem okupovaného Jordánska napsal, že „Muslimové“ kromě jiného „uctívají Abrahama jako Ibrahima ...“

Je neuvěřitelné, že v této době, v našem malém světě, je možné v čerstvě vytištěných novinách číst, že muslimové uctívají Ibrahima. Ještě neuvěřitelnější je, že tyto zprávy pocházejí ze zdroje, který je považován za informovaný a jako takový se předkládá veřejnosti.

Celá staletí lidé na západě zastávali a šířili názor, že muslimové uctívají Muhammada, jehož náboženství bylo nazýváno mohamedánství a jehož věřící byli na západě známí jako mohamedáni. Pak se tyto lidé nějak dozvěděli, že muslimové uctívají Alláha, „nějaké božstvo“. A teď dospěli k novému objevu, muslimové prý uctívají Abrahama jako Ibrahima.

Faktem zůstává, že muslimové nikdy neuctívali Muhammada nebo nějakou jinou lidskou bytost. Vždy věřili, že Muhammad je smrtelný stejně jako četní proroci před ním a že nejvyšší poctou lidstvu je skutečnost, že člověk mohl dosáhnout tohoto nejvyššího stavu, tedy proroctví.

Muslimové věří, že Muhammad byl posledním, ne jediným prorokem, který posílil a znesmrtlnil Boží poselství člověku. Toto poselství bylo zjeveno Bohem mnoha prorokům různých národností v různých dobách, patří mezi ně i Abraham, Izmael, Izák, David, Mojžíš, Ježíš a Muhammad (mír budiž s nimi). Mnohem důležitější však je, že muslimové v ně věří bez jakéhokoli rozlišování mezi nimi.

Pro své všeobecné hledisko a všesvětové zaměření muslimové těžce nesou, že vinou nešťastného nepochopení jsou nazýváni mohamedány a jejich víra mohamedánstvím. Důsledky těchto názvů jsou nemilé, a to z mnoha důvodů. Muslimové se nepovažují za rasovou nebo etnickou skupinu s nějakým výjimečným monopolem. Jejich náboženství není pojmenováno po člověku nebo místu, je transcendentní a nadčasové.

Správný název náboženství je islám a jeho následovníci se správně nazývají muslimové. V náboženské souvislosti slovo islám znamená podřízenost se vůli Boží a poslušnost Božímu zákonu. Vůle Boží je v Koránu definována jako soucítící s lidmi. Jeho zákon jako nanejvýš prospěšný a spravedlivý. Každá lidská

bytost, která se mu podřídí a poslouchá Ho, je tudíž v morálním islámském smyslu muslimem. V tomto smyslu Korán nazývá Abrahama a všechny autentické proroky muslimy a označuje jejich náboženství jedním a týmž slovem - islám. Z toho plyne, že muslim není jen následovníkem Muhammada, ale také Abrahama, Mojžíše, Ježíše a ostatních poslů.

Konečně slovo Alláh v islámu znamená jednoduše, ale nanejvýš důrazně Jeden a jediný věčný Bůh, stvořitel vesmíru, Pán všech pánů a král všech králů. Jediným neodpustitelným hříchem v islámu je víra v jakékoliv božstvo jiné než Bůh. Nejběžnější denní muslimská modlitba zní: „Ve jménu Boha milosrdného, slitovného.“

Základní články víry v islámu

Opravdový věřící muslim věří v následující základní články víry:

1. Věří v jediného Boha, nejvyššího a věčného, nekonečného a mocného, milosrdného a laskavého, stvořitele a živitele. Tato víra, má-li přinést výsledky, vyžaduje naprostou důvěru a doufání v Boha, podřízenost Jeho vůli a spoléhání na Jeho pomoc. Zaručuje člověku důstojnost a chrání ho před strachem a zoufáním, vinou a nejasnostmi. Čtenář se už s významem islámu seznámil na předešlých stránkách.

2. Věří ve všechny proroky Boží bez jakéhokoli rozlišování mezi nimi. Každý známý národ měl Božího posla nebo člověka přinášejícího varovná poselství. Tito poslové byli velkými učiteli dobra a opravdovými obhájci práva. Vybral je sám Bůh, aby lidstvo učili a vykládali Jeho božské poselství. Byli vysíláni v různých dobách a každý známý národ měl jednoho nebo více takových poslů. Někdy Bůh vyslal k některým národům současně dva i více poslů. Svatý Korán se zmiňuje o jménech dvaceti pěti poslů a muslimové věří ve všechny z nich a přijímají je jako oprávněné posly Boží. S výjimkou Muhammada jsou známí jako „národní“ nebo místní poslové. Jenže jejich poselství, jejich náboženství, bylo v podstatě stejné a nazývá se ISLÁM, protože pochází z jednoho a téhož zdroje, tedy od Boha. aby sloužilo jednomu a témuž účelu, a tím je vést lidstvo po přímé stezce Boží. Všichni poslové bez výjimky byli smrtelníci, lidské bytosti nadané božským zjevením a seslané Bohem, aby vykonaly určité úkoly. Muhammad je z nich poslední a je korunou slávy prorocství. To není svévolný postoj nebo pohodlná víra. Podobně jako všechny islámské články víry je to autentická a logická pravda. Bude rovněž užitečné, když se na tomto místě zmíníme o některých velkých poslech, jako byli Noe a Abraham, Izmael a Mojžíš, Ježíš a Muhammad, budiž s nimi všemi mír Boží. Korán přikazuje muslimům toto: Věřili jsme v Boha a v to, co seslal nám, i v to, co seslal Abrahamovi, Ismaelovi, Izákovi, Jakubovi a kmenům, i v to, co bylo dáno Mojžíšovi a Ježíšovi, a v to, co bylo dáno prorokům od Pána jejich. My nečiníme rozdíl mezi nimi a do vůle Pána svého jsme odevzdáni! (2:136, srovnej 3:84; 4:163-165; 6:84-87).

3. Pravý muslim v souladu s druhým článkem věří ve všechna svatá Pisma a zjevení Boží. Byla vedoucím světlem, které poslové obdrželi, aby svým národům ukázali pravou stezku Boží. V Koránu jsou odkazy na knihy Abrahamovy, Mojžíšovy, Davidovy a Ježíšovy. Jenže dlouho před zjevením Koránu Muhammadovi byly některé tyto knihy zjevení ztraceny nebo zkresleny, další byly zapomenuty, opomíjeny nebo skryty. Jedinou autentickou a úplnou knihou Boží, která dnes existuje, je Korán. Muslimové ze zásady věří v předchozí Knihy a Zjevení. Jenže kde jsou jejich úplné a původní verze? Mohou být stále ještě na dně Mrtvého moře a možná že bude objevena řada dalších svitků. Snad, až křesťanští a židovští archeologové odhalí veřejnosti úplné původní nálezy vykopávek, které ve Svaté zemi i nadále pokračují, budou dostupné podrobnější informace. Muslimové takovéto problémy nemají. Korán je v jejich rukou úplný a autentický. Nic nechybí a nic dalšího se neočekává. Autenticita Koránu je mimo jakoukoli pochybnost a žádný seriózní vědec nebo myslitel se neodvažuje zpochybňovat jeho pravost. Korán byl vypracován Bohem, který jej zjevil a uložil si za povinnost ochránit jej před změnami a poškozením jakéhokoli druhu. Takto jej muslimové dostali jako standard nebo měřítko, podle něhož se posuzují všechny ostatní Knihy. Takže to, co souhlasí s Koránem, je přijímáno jako Boží pravda. a to, co se s Koránem rozchází, je buď zamítáno nebo opomíjeno. Bůh praví: My zajisté jsme připomenutí seslali a dobře je umíme ochránit (15:9, srovnej 2:75-79; 5:13-14, 41, 45, 47; 6:91; 41:43).

4. Pravý muslim věří v anděly Boží. Jsou to čistě duchovní a jedinečná stvoření, jejichž podstata nevyžaduje žádné pokrmu, nápoje nebo spánek. Nemají fyzické touhy jakéhokoliv druhu, ani materiální potřeby. Dny a noci tráví službou Bohu. Existuje jich mnoho a každý z nich má určitou povinnost. To, že anděly nemůžeme spatřit lidským zrakem, neznamená, že neexistují. Na světě je spousta věcí, jež nevidíme nebo nejsou smyslům přístupné, a přesto věříme, že existují. Existují místa, která jsme nikdy neviděli, věci jako jsou plyn a éter, které nemůžeme spatřit pouhým zrakem, vnímat hmatem, chutí nebo sluchem; přesto však jejich existenci uznáváme. Víra v anděly má původ v islámské zásadě, že vědění a pravda se neomezuji pouze na vědění získané prostřednictvím smyslů. (16:49-50; 21:19-20. Viz rovněž odkazy v článku dva.)

5. Opravdový muslim věří v Den posledního soudu. Tento svět jednoho dne skončí a mrtví povstanou, aby stanuli před posledním a spravedlivým soudem. Všechno, co na tomto světě děláme, každý úmysl, který máme, každý pohyb, který učiníme, každá myšlenka, kterou máme, a každé slovo, které řekneme, se počítají a přesně zaznamenávají. V Den posledního soudu budou všechny záznamy otevřeny. Lidé s dobrými záznamy budou štědře odměněni a Bůh je vřele přivítá v nebi a lidé se špatnými skutky budou potrestáni a uvrženi do pekla. Skutečnou povahu nebe a pekla a jejich přesný popis zná jen Bůh. V Koránu jsou popisy nebe a pekla a v Muhammadových tradicích rovněž, ale neměly by se brát doslova. V nebi, řekl Muhammad, jsou věci, které žádné oko nevidělo žádné ucho neslyšelo a žádný mozek nevymyslel. Muslimové věří, že za dobré skutky budou odměněni a za špatné potrestáni. Je to tedy den spravedlnosti a konečného vyrovnání všech účtů.

Jestliže si někteří lidé, myslí, že špatných skutků se lze zbavit podobně jako se jim občas podařilo uniknout trestu pozemských zákonů, pak se mýlí; to se jim v Den posledního soudu nepodaří. Budou na místě chyceni, budou bezbranní, bez právníka nebo rady na svou obranu.

Všechny jejich skutky Bůh vidí a Jeho sloužící je počítají. Jestliže někteří zbožní lidé konají dobré skutky, aby potěšili Boha, a přitom se jím v tomto pomíjivém světě nedostává odměny nebo uznání, pak se jim v tento Den dostane plné kompenzace a širokého uznání. Každému se dostane absolutní spravedlnosti.

Víra v Den posledního soudu je konečnou útěšnou odpovědí na mnohé složité otázky našeho světa. Existují lidé, kteří se dopouštějí hříchů, zanedbávají Boha a libují si v nemorálních činnostech, a přesto se zdá, že dosahují „povrchního“ úspěchu v podnikání a že se jim dobře daří. A vedle toho jsou na světě čestní a pobožní lidé, kteří přesto dostávají za své upřímně míněné snahy menší odměnu a více pozemského utrpení. Je to záhadné a neslučuje se to s Boží spravedlností. Jestliže provinilci dokážou bez úhony uniknout pozemské spravedlnosti, a navíc mají větší úspěch, co pak zůstane počestným? Co podpoří věc morálky a dobra? Musí existovat nějaký způsob, jak odměnit dobro a zastavit zlo. Jestliže se to neděje tady, na zemi - a víme, že se to neděje pravidelně ani okamžitě - pak k tomu musí dojít někdy jindy, a tím dnem je právě Den posledního soudu. Nehlásá se tím smířování se s nespravedlností nebo tolerance nemravnosti na tomto světě. Tato víra nemá utišovat ponížené ani uklidňovat jejich vykořisťovatele. Spíš varuje všechny, kdo sešli z pravé stezky, a připomíná, že Boží spravedlnost bude dříve nebo později vykonána (viz například předchozí odkazy).

6. Opravdový muslim věří v nadčasové vědění Boží a v Jeho moc plánovat a vykonávat Své plány. Bůh není k tomuto světu lhostejný, ani k němu nezaujímá neutrální postoj. Jeho vědění a síla působí neustále, udržují tak Jeho rozsáhlá území a plnou kontrolu nad věcmi, které stvořil. Bůh je moudrý a milující a pro všechno, co dělá, má vždy dobré pohnutky a smysluplný cíl. Jestliže toto víme, pak bychom měli v dobré víře přijímat všechno, co Bůh dělá, i když se nám někdy nedaří Mu plně porozumět nebo to považujeme za špatné. Měli bychom mít silnou víru v Boha a přijímat všechno, co Bůh dělá, protože naše vědění je omezené a naše myšlení je založeno na individuálních nebo úzce osobních úvahách, zatímco Jeho vědění je neomezené, protože Bůh plánuje v univerzálním měřítku. Tyto zásady nehlásají, že by se člověk měl stát fatalistou nebo měl podléhat pocitům bezmoci. Uvedené zásady načrtávají demarkační čáru mezi tím, čím se zabývá Bůh, a tím, co náleží do lidské zodpovědnosti. Protože jsme koneční a omezení, máme konečný a omezený stupeň moci a svobody. Nemůžeme udělat cokoli, a proto nás Bůh volá k zodpovědnosti jen za to, co je v naší moci. Věci, kterých schopni nejsme, nebo věci, které dělá Bůh, nespádají do naší zodpovědnosti. Bůh je spravedlivý a dal nám omezené schopnosti, které odpovídají naší konečné přirozenosti a omezené zodpovědnosti. Na druhé straně nám nadčasová moc a vědění Boha potřebné k

vykonání Jeho plánů nezabraňují vytvářet plány v naší omezené sféře schopností. Naopak, Bůh nás vyzývá, abychom plánovali, přemýšleli a konali rozumná rozhodnutí; jestliže však naše záležitosti neskončí, jak jsme chtěli nebo plánovali, neměli bychom ztrácet víru nebo podléhat duševním stresům nebo zneklidňujícím obavám. Muslimové nazývají tento článek vyznání a víry „qadā“ a „qadar“, což jednoduše znamená, že nekonečné vědění Boží předchází událostem a že se události odehrávají podle přesného Božího vědění (Korán, například 18:29; 41:46; 53:33-62; 54:49; 65:3; 76:30-31).

7. Opravdový muslim věří, že Boží výtvořiny mají smysl a že život samotný má duchovní smysl, které přesahují lidské fyzické potřeby a materiální činnosti. Smysl života spočívá v uctívání Boha. Neznamená to, že celý život musíme trávit v neustálé izolaci a pouze v meditacích. Uctívat Boha znamená znát Ho, milovat Ho, poslouchat Jeho příkazy, prosazovat Jeho zákony a podle nich jednat, sloužit Jeho věci konáním dobra a vyhýbáním se zlu, být k Němu spravedliví, k sobě samým a k ostatním lidským bytostem. Uctívat Boha znamená „žít“ život, ne od něho utíkat. Zkrátka uctívat Boha znamená nechat se prodchnout Jeho nejvyššími atributy. To není jednoduché konstatování ani zjednodušení celé záležitosti. Je to velmi hutné a souhrnné vyjádření. Jestliže má tedy život smysl a jestliže je člověk stvořen, aby tomuto účelu sloužil, pak nemůže této zodpovědnosti uniknout. Nemůže popírat svou existenci nebo opomíjet životně důležitou roli, kterou má sehrát. Když Bůh ukládá člověku určitou zodpovědnost, pak ho vybavuje vši potřebnou pomocí. Dal mu inteligenci a schopnost zvolit si způsob chování. Bůh tedy člověku uložil vynaložit veškeré své úsilí na plnou službu smyslu své existence. Kdyby v tomto ohledu zklamal nebo svůj život zneužil k zanedbávání svých povinností, bude se Bohu za své špatné skutky zodpovídat (viz 21:17-18; 51:56-58; 73:37).

8. Opravdový muslim věří, že v hierarchii všech známých tvorů se člověk těší mimořádně vysokému postavení. Toto postavení zaujímá proto, že pouze on byl obdařen rozumovými schopnostmi a duchovními touhami a rovněž schopností činu. Jenže čím vyšší je postavení člověka, tím vyšší je i jeho zodpovědnost. Člověk je zástupcem Boha na zemi. Člověk, kterého si Bůh zvolí za svého služebníka, musí mít určité schopnosti a autoritu a musí být, alespoň potencionálně, nadán ctí a mravní neporušeností. Takové tedy je postavení člověka v islámu; lidské pokolení není zavrženo od kolébky až po hrob, člověk je důstojná bytost schopná konat dobro a šlechetné skutky. Skutečnost, že si Bůh vybral, za posly lidské bytosti, dokazuje, že člověk je důvěryhodný a schopný, a že si může osvojit ohromná bohatství dobra (2:30-34; 6:165; 7:11; 17:70-72, 90-95).

9. Opravdový muslim věří, že každý člověk se rodí jako „muslim“. Znamená to, že samotné zrození se odehrává v souhlasu s vůlí Boží jako uskutečnění Jeho plánů a v podřízenosti Jeho příkazům. Znamená to také, že každý člověk je obdařen duchovními schopnostmi a intelektuálními sklony a že z něj může být dobrý muslim, jestliže má k islámu správný postoj, a že může rozvíjet svoji vrozenou přirozenost. Mnoho lidí dokáže islám ochotně přijmout, jestliže se jim předloží správným způsobem, protože islám je Boží formou pro lidi, kteří chtějí uspokojit své morální a duchovní potřeby a přirozené snahy, pro ty, kteří chtějí vést konstruktivní a zdravý život, ať už na úrovni osobní nebo společenské, národní nebo mezinárodní. Je to způsobeno tím, že islám je univerzálním náboženstvím Božím, náboženstvím Stvořitele lidské přirozenosti, který ví, co je pro lidskou přirozenost nejlepší (30:30; 64:1-3; 82:6-8).

10. Opravdový muslim věří, že člověk se rodí bez hříchů a nemá žádné vrozené ctnosti. Člověk je jako nepopsaná kniha. Když dosáhne zralosti, stane se odpovědným za své činy a úmysly, pokud byl jeho vývoj normální a za předpokladu, že je duševně zdravý. Nejenže je člověk bez hříchu až do té doby, než se nějakého dopustí, ale může také konat podle svých plánů a na svou vlastní zodpovědnost. Tato dvojí svoboda, svoboda od hříchu a svoboda konat účelně, očisťuje muslimovo svědomí od velkého tlaku zděděného hříchu. Uklidňuje duši a mysl a ruší zbytečné napětí vznikající pod vlivem učení o prvotním hříchu. Islámský pojem svoboda je založen na zásadách Boží spravedlnosti a přímé zodpovědnosti člověka vůči Bohu. Každý člověk musí nést vlastní břemeno a musí být zodpovědný za své činy, protože nikdo nemůže odpykávat hříchy za někoho jiného. Proto muslimové věří, že pokud Adam spáchal prvotní hřích, pak jen on sám byl zodpovědný za jeho odčinění. Předpoklad, že Bůh nedokázal Adamovi odpustit a že za tento hřích musel nechat pykat někoho jiného nebo předpoklad, že se Adam nemodlil za odpuštění nebo se za ně modlil, ale nebylo mu uděleno, je velmi nepravděpodobný a protirečící Božímu milosrdenství a

Boží vlastnosti odpuštění a schopnosti odpustit. Považovat tuto hypotézu za správnou by bylo drzým výsměchem zdravému rozumu a otevřeným porušením pojmu Bůh (viz odkazy v článku devět a v Koránu 41:46; 45:15; 53:31-42; 74:38; o pojmu hřích viz níže). Muslimové z tohoto rozumového základu a z autority Koránu odvozují víru, že Adam si uvědomil, co spáchal, a prosil Boha za odpuštění stejně jako jiný rozumný hříšník. Z téhož základu čerpají muslimové víru, že Bůh odpouštějící a milosrdný udělil Adamovi odpuštění (2:35-37; 20:117-122). Z toho vyplývá, že Muslim nemůže přijmout učení, podle něhož byl Adam zavržen společně s celým lidským pokolením a že mu nebylo odpuštěno, dokud nepřišel Ježíš, aby odpykal jeho hříchy. Muslimové také nemohou přijmout dramatický příběh Ježíšovy smrti na kříž jako konečné odčinění všech lidských hříchů. Čtenář by se měl těchto mylných závěrů vyvarovat. Muslimové nevěří v ukřižování Ježíše jeho nepřáteli, protože základ učení o ukřižování protirečí Božímu milosrdenství a spravedlnosti a protiví se také lidské logice a důstojnosti. Nevíra v toto učení přitom nijak nezmenšuje zbožnou úctu, kterou muslimové k Ježíši chovají, ani nesnižuje vysoké postavení Ježíše v islámu a neotrává muslimskou vírou v Ježíše jako vynikajícího proroka Božího. Naopak, odmítnutím tohoto učení muslimové přijímají Ježíše s větší vážností a úctou a pohlíží na jeho původní poselství jako na podstatnou součást islámu. Ještě jednou prohlašuji, že být muslimem znamená, že člověk musí přijímat a uznávat všechny proroky Boží bez jakéhokoli omezování. Obecné postavení Ježíše v islámu budeme rozebírat v pozdější kapitole.

11. Opravdový muslim věří, že pro své spasení musí člověk pracovat pod vedením Boha. Znamená to, že chce-li být člověk spasen, musí skloubit víru a činy a náboženství s praktickým životem. Víra bez činů je stejně nedostatečná jako činy bez víry. Jinými slovy, člověk nemůže dosáhnout spasení, pokud se jeho víra v Boha nestane dynamickou silou jeho života, pokud se tedy jeho vyznání nepromítne do skutečnosti. Tata zásada je v naprostém souladu s jinými články islámské víry. Ukazuje, že Bůh nepřijímá medvědí služby a že žádný opravdový věřící nemůže být k praktickým požadavkům víry lhostejný. Ukazuje také, že nikdo nemůže jednat ve jménu někoho jiného nebo se vměšovat mezi něho a Boha (viz například Korán, 10:9-10; 18:30; 103:1-3).

12. Opravdový muslim věří, že Bůh nevolá nikoho k zodpovědnosti, pokud mu On sám neukázal pravou stezku. Bůh proto lidem seslal mnoho poslů a zjevení a objasnil, že nikdo nebude trestán předtím, než se mu dostane Božího vedení a než se mu v hlavě rozezvučí poplašný zvonek. Takže člověk, který se nikdy nesetkal s Božím zjevením nebo poslem, nebo člověk, který je duševně nemocný, se Bohu nezodpovídá z toho, že neuposlechl Božských pokynů. Takový člověk bude zodpovědný jen za to, k čemu ho vybízí jeho zdravý rozum. Avšak člověk, který vědomě a úmyslně porušuje zákon Boží nebo sešel ze správné stezky, bude za své špatné skutky potrestán (4:165; 5:16 & 21; 17:15).

Tento bod je pro každého muslima velmi důležitý. Na světě je mnoho lidí, kteří nikdy o islámu neslyšeli, a nemohou o něm tudíž vědět. Takoví lidé mohou být čestní a mohou se z nich stát dobří muslimové, najdou-li si k islámu cestu. Jestliže o islámu nevědí a nemohou o něm vědět, pak se nebudou zodpovídat z toho, že se nestali muslimy. Avšak muslimové, kteří takovým lidem dokážou islám vyložit, budou zodpovědní za to, že je nevyzvali k následování islámu a za to, že jim neukázali, co islám je. Každý muslim na celé zeměkouli je tedy vyzýván ke kazatelské činnosti, ale také, a to je důležitější, k životu v islámu (viz například Korán 3:104; 16:125).

13. Opravdový muslim věří, že v Bohem stvořené lidské přirozenosti je více dobra než zla, a že možnost úspěšné nápravy je větší než možnost beznadějného neúspěchu. Tato víra vyvěrá ze skutečnosti, že Bůh člověku uložil jisté poslání a že poslal posly a zjevení, aby lidi vedli. Kdyby byl člověk svou přirozeností beznadějným případem neschopným nápravy, jak by ho absolutně moudrý Bůh mohl pověřit zodpovědností a vyzývat ho, aby jisté věci dělal a jiným se vyhýbal? Jak by to mohl Bůh udělat, kdyby bylo všechno marné? Skutečnost, že Bůh o člověka pečuje a že zaujímá postoje, které jsou v jeho zájmu, dokazuje, že člověk není ani bezmocný ani beznadějný, ale že je vnímavější vůči dobru a že je spíše nakloněný dobru než zlu. Se zdravou vírou v Boha a patřičnou důvěrou v člověka jsou i dnes možné zázraky. Aby člověk těmto věcem porozuměl, musí pečlivě studovat patřičné pasáže v Koránu a přemýšlet o jejich významu.

14. Opravdový muslim věří, že víra není úplná, když ji člověk následuje slepě nebo když ji přijímá bez otázek s výjimkou případů, kdy je věřící rozumně uspokojen. Jestliže má víra inspirovat k činům a jestliže mají víra a činy vést ke spasení, pak musí být víra založena na neotřesitelných základech bez jakéhokoli předstírání nebo donucování. Jinými slovy, jestliže si někdo říká muslim pouze z důvodů rodinné tradice nebo když přijímá islám pod nátlakem nebo pouze slepě napodobuje jiné, pak v očích Božích není úplným muslimem. Muslim si musí svou víru vystavět na dobrých základech bez jakýchkoli pochybností a nejistot. Není-li si vírou jistý, pak ho Bůh vyzývá, aby pátral v otevřené knize přírody, aby použil své rozumové schopnosti a aby uvažoval nad učením Koránu. Musí pátrat po nepopíratelné pravdě, dokud ji nenajde, a on ji určitě najde, má-li takové schopnosti a hledá-li opravdově (viz například Korán 2:170; 42:22-24).

Proto islám vyžaduje zdravé přesvědčení, proto vystupuje proti slepému napodobování. Každého, kdo opravdově a vážně přemýšlí, islám vyzývá k plnému uplatnění jeho schopností. Jestliže však člověk není způsobilý nebo si není jistý sám sebou, pak by měl přemýšlet jen do míry svých omezení. Takový člověk by se měl plně spolehnout na autentické zdroje náboženství, které jsou dostatečné samy o sobě, a nepodrobovat je kritice, které není schopen. Jde o to, že nikdo se nemůže nazývat muslimem, není-li jeho víra založena na silném přesvědčení a jsou-li v jeho mysli nějaké pochybnosti. Islám je totiž úplný jen tehdy, je-li založen na silném přesvědčení a na svobodě volby, nelze jej proto nikomu vnutit, protože Bůh vynucenou víru nepřijme. A nebude ji považovat za skutečně islámskou víru, jestliže se nerozvinula zevnitř nebo nevznikla na základě rozumných a svobodných přesvědčení. Islám zajišťuje svobodu víry, a proto v muslimských zemích žilo a stále žije mnoho nemuslimských skupin, které se přitom těší plné svobodě vyznání a svědomí. Muslimové tento postoj zaujímají, protože islám v oblasti náboženství zakazuje použití nátlaku. Víra je světlem, které musí vyzařovat zevnitř, protože svoboda volby je základním kamenem zodpovědnosti. To však rodiče nezabavuje zodpovědnosti za jejich děti. Rodiče musí podniknout všechno, aby dětem pomohli vybudovat silnou a podnětnou víru.

K získání zdravě založené víry vedou různé souběžné cesty. Existuje duchovní přístup, který je založen hlavně na Koránu a na Muhammadových tradicích. Existuje také racionální přístup, který vede v konečných důsledcích k víře v Nejvyšší bytost. Tím nechceme říci, že duchovní přístup postrádá zdravé rozumové jádro. Také racionální přístup nepostrádá podnětnou duchovnost. Oba přístupy se vzájemně doplňují a mohou dosáhnout aktivní součinnosti. Jestliže je člověk dostatečně vybaven rozumovými vlastnostmi, může se uchýlit k racionálnímu nebo správným závěrům. Jestliže však někdo není schopen hlubokého zamyšlení nebo si není jistý svými rozumovými vlastnostmi, pak se může přiklonit k duchovnímu přístupu a spokojit se s věděním, které dokáže získat z autentických zdrojů náboženství. Ať už člověk použije duchovní nebo racionální přístup nebo oba dva, vždy dojde k víře v Boha. Všechny tyto cesty jsou stejně důležité a islám je tak chápe, a jsou-li správně použity, pak vedou k témuž cíli, tedy k víře v Nejvyšší bytost (Korán, 5:16-17; 12:109; 18:30; 56:80).

15. Opravdový muslim věří, že Korán je slovo Boží zjevené Muhammadovi prostřednictvím anděla Gabriela. Bůh zjevoval Korán při různých příležitostech a po částech, aby zodpověděl jisté problémy, odpověděl na určité otázky, urovnal jisté spory a aby byl člověku nejlepším průvodcem k pravdě Boží a k věčné blaženosti. Každé písmeno v Koránu je slovem Božím, každý jeho zvuk je opravdovou ozvěnou Božího hlasu. Korán je prvním a nejoprávdovějším zdrojem islámu. Byl zjeven v arabštině. Uchovává se a zůstane v původní a úplné arabské verzi, protože Bůh chtěl, aby byl Korán uchován, aby byl vždy nejlepším průvodcem člověka a aby jej uchránil před zkreslením (srovnej 4:82; 15:9; 17:9; 41:41-44; 42:7, 52-53).

Podle svědectví o Božím uchování Koránu je tato kniha jediným Písmem v dějinách lidstva, které bylo uchováno v úplné a původní verzi bez sebemenší změny ve stylu nebo dokonce v interpunkci. Historii zaznamenávání Koránu, vytváření jeho kapitol a uchovávání textu nezpochybňují nejen muslimové, ale ani poctiví a seriózní vědci. To je historický fakt, který žádný vědec jakékoliv víry - který si přitom váží svých znalostí a vědecké etiky - nikdy nezpochybňoval. Jde vlastně o důkaz Muhammadova zázraku. Kdyby totiž veškeré lidstvo pracovalo společně, nebylo by schopné napsat nic, co by se přiblížilo jediné kapitole Koránu (2:22-24; 11:13-14; 17:88-89).

16. Opravdový muslim věří, že existuje jasná hranice mezi Koránem a Muhammadovými tradicemi. Korán je slovo Boží, zatímco Muhammadovy tradice jsou praktickým výkladem Koránu. Muhammadova

role spočívala v přednášení Koránu v podobě, v jaké jej obdržel, ve výkladu a předvedení Koránu do životní praxe. Jeho výklad a praktiky daly podnět ke vzniku takzvaných Muhammadových tradic. Považují se za druhý zdroj islámu a musí být v naprostém souladu s prvním zdrojem, tedy s Koránem, který představuje standard a měřítko. Jestliže by mezi kteroukoliv částí Tradicí a Koránem vznikl nějaký rozpor nebo nesoulad, pak se muslimové přiklání pouze ke Koránu a vše ostatní považují za předmět vědeckého zkoumání, protože žádná opravdová Muhammadova tradice nemůže být nikdy v rozporu s Koránem nebo stát proti němu.

Poznámky

V diskusi o základních článcích islámské víry jsme se úmyslně odklonili od tradičního pohledu. Neomezili jsme se na pět nebo na šest článků. Namísto toho jsme se pokusili obsáhnout co největší počet zásad. Měli bychom však zdůraznit, že všechny články víry, o nichž jsme se zmiňovali, jsou založeny na učení Koránu a Muhammadových tradicích a jsou z nich odvozeny. Mohli jsme z Koránu citovat více veršů a mnoho částí Tradicí a ukázat základy článků víry. Neučinili jsme tak z prostorových důvodů. Korán a Muhammadovy tradice jsou pro podrobnější studium dostupným zdrojem.

Minimálně jsme používali západní terminologii a technické výrazy, například pojmy jako jsou predestinace, fatalismus, svobodná vůle atd. Rozhodli jsme se k tomu, abychom zabránili nejasnostem a technickým problémům. Většina technických termínů, které používají nearabsky mluvící národy, vede k nedorozumění a vzbuzuje mylné představy. Nemohli bychom účelu této knihy vyhovět, kdybychom používali termíny z jiných náboženství a aplikovali je na islám. Kdybychom používali termíny z jiných náboženství, museli bychom připojit mnohá omezení a komentáře, abychom obraz islámu očistili. To by však vyžadovalo mnoho prostoru, což si nemůžeme za stávajících okolností dovolit. Takže jsme se pokusili tiše vysvětlit jednoduchým a prostým jazykem a stejně hodláme pokračovat i ve zbývajících částech knihy.

ZAKLADNI POJMY ISLÁMU

Pojem víra (ímán)

Někteří lidé se domnívají, že člověk se stává muslimem, když vyzná víru v jedinstvo skutečného Boha a v Muhammada jako Jeho posledního posla. To však pojmu víra zcela neodpovídá. Plný význam víry v islámu nespočívá ve slovech nebo formě. Víra je v islámu stavem blaženosti získaným aktivními činy a konstruktivními představami a také díky dynamickým a účinným opatřením.

Svatý Korán a Muhammadovy tradice tato potřebná opatření definují a stanovují podmínky, na nichž se buduje smysluplná víra. Takže opravdovými věřícími jsou:

1. Ti, kdož věří v Boha, Jeho anděly, Jeho knihy dovršené Koránem, v Jeho posly s tím, že Muhammad z nich byl poslední, v Den posledního soudu, v absolutní vědě a moudrost Boží.
2. Ti, kdož vždy věří v Boha a chovají v Něho neotřesitelnou důvěru.
3. Ti, kdož Boží cestou užívají to, co jim Bůh dal formou bohatství, života, zdraví, vědě, zkušenosti atd.
4. Ti, kdož pravidelně dodržují denní modlitby a rovněž i týdenní a výroční shromáždění.
5. Ti, kdož platí náboženskou daň (almužnu neboli zakát) oprávněným příjemcům (osobám nebo institucím), minimum přitom činí dvě a půl procenta čistého ročního příjmu nebo úplné hodnoty obchodních akcií - po odečtení všech výdajů a úvěrů.
6. Ti, kdož přikazují dobro a právo a všemi zákonnými prostředky bojují proti zlu a špatnostem.
7. Ti, kdož poslouchají Boha a Jeho posla Muhammada a cítí rostoucí sílu víry, když se recituje Korán, a pokoru v srdci, kdykoli se vyslovuje jméno Boží.
8. Ti, kdož milují Boha a Jeho posla nadevše a milují své bližní upřímnou zbožnou láskou.
9. Ti, kdož milují své blízké i vzdálené sousedy a prokazují skutečnou laskavost svým hostům, zvláště pak cizincům.
10. Ti, kdož mluví pravdu a mluví dobře nebo mlčí.

Je zřejmé, že samotným významem víry islám proniká hluboce a konstruktivně do každé oblasti života. Podle islámu má opravdová víra rozhodující účinek na duchovní a materiální úděl člověka, rovněž také na jeho osobní a společenské chování i na jeho politické chování a na finanční život. Následuje několik ukázek z Koránu s popisy opravdových věřících. Korán obsahuje mnohé podobné odkazy jako jsou tyto:

Věřícími jsou věru ti, jichž srdce se zachvívají, když Boha je vzpomínáno, a jichž víra se znásobí, když přednášena jsou jim Jeho znamení, a na Pána svého spoléhají, modlitbu dodržují a z toho, co jsme jim uštědřili, rozdávají. Toto jsou praví věřící, pro ně jsou připraveny hodnosti vysoké u Pána jejich i odpuštění i přiděl štědrý (Korán, 8:2-4).

Věřící muži a věřící ženy jsou si vzájemně přáteli a přikazují vhodné a zakazují zavrženíhodné, dodržují modlitbu, dávají almužnu a jsou poslušní vůči Bohu a Jeho poslu. Nad těmi se Bůh věru slituje, neboť Bůh mocný je i moudrý. Bůh přislíbil věřícím mužům a věřícím ženám zahrady, pod nimiž řeky tekou, v nichž přebývat budou věčně, a přislíbil jim příbytky rozkošné v zahradách Edenu. Však zalíbení Boží bude odměnou největší, a to úspěch bude nesmírný (9:71-72).

Věřícími jsou pouze ti, kdož uvěřili v Boha a posla Jeho a poté nepodlehli pochybnostem, nýbrž bojovali majetky i osobami svými na cestě Boží - a ti jsou věru upřímní (49:15).

Kromě těchto úryvků z Koránu existuje i mnoho podnětných Muhammadových tradic. Například Muhammad říká:

„Nikdo z Vás není opravdový věřící, jestliže nemiluje své spoluvěřící tak, jako miluje sám sebe.

Tři vlastnosti jsou znakem pravé víry a ten, kdo jich dosáhne, může okusit sladkou chuť víry. Jsou to:

Láska k Bohu a Jeho poslu nadevše;

Zbožná láska k bližním;

Odpor a nechuť k odvracení od víry, která je stejná, jako když se člověk brání vhození do ohně.

Ten, kdo věří v Boha a Den posledního soudu, nesmí působit úhonu svému sousedu, musí být laskavý k hostům - zvláště jde-li o cizince, a musí mluvit pravdu nebo mlčet.“

Existuje mnoho veršů a tradičních vyprávění podobných těm, která jsme právě citovali. Měli bychom však vždy mít na mysli, že to nejsou, a ani nemohou být přesná slova Koránu a Muhammada, jak znějí v arabském textu. Důvod tohoto tvrzení je prostý, žádný tlumočník, ať je jak chce vzdělaný a obratný, nemůže nikdy přenést duchovní sílu a okouzlující vliv Koránu do jakéhokoliv jiného jazyka. Korán je -a Bůh jej tak učinil - nenapodobitelný a lidská představitost a schopnosti nedokážou nic podobného vytvořit. To, co v tomto směru platí o Koránu, platí do jisté míry i o Muhammadových tradicích, protože jeho slova jsou hned po Koránu nejpřesvědčivější a nejvýmluvnější.¹⁾

Pojem zbožnost (birr)

Islám vždy varuje před povrchními pojmy a rituály, před bezduchými formalitami a neúčinnými pověrami. V jednom reprezentativním úryvku vysvětluje Bůh plný význam zbožnosti takto:

Zbožnost nespočívá v tom, že obrácíte tváře své směrem k východu či západu, nýbrž zbožný je ten, kdo uvěřil v Boha, v den soudný, v anděly, Písmo a proroky a rozdává z majetku svého - bez ohledu na lásku k němu - příbuzným, sirotkům, nuzným, po cestě (Boží) jdoucím, žebrákům a na otroků vykoupení, a ten, kdo modlitbu dodržuje a almužnu udílí. A zbožní jsou ti, kdož úmluvy své dodržují, když je jednou uzavřeli a v protivenství, v neštěstí a v dobách násilí jsou trpěliví - to jsou ti, kdož víru pravou mají, a to jsou bohabojní (Korán, 2:177).

V tomto úryvku je krásný a jasný popis zbožného člověka. Měl by dodržovat všechna tato prospěšná nařízení a měl by se upřímně řídit láskou k Bohu a láskou ke svým bližním pro dobro Boží. Toto jsou čtyři významné prvky:

- a) Naše vira by měla být opravdová a upřímná;
- b) Musíme být připraveni prokázat to dobročinnými a laskavými skutky vůči našim bližním;
- c) Musíme být dobrými občany, a proto podporovat dobročinné instituce a společenské organizace;
- d) Za všech okolností musíme být pevní a neotřesitelní.

je proto zřejmé, že zbožnost nespočívá v prázdných řečech. Musí být založena na silně víře a na neustálé životní praxi. Musí zasahovat myšlení a jednání člověka a musí pronikat jeho niterným i vnějším životem, jeho individuálními i společenskými záležitostmi. Je-li islámský princip zbožnosti uskutečněn, pak jedinci poskytuje za všech okolností mír, společností poskytuje bezpečí na všech úrovních, národu poskytuje solidaritu, mezinárodnímu společenství dává naději a soulad. Život může být nádherně prosycený mírem a radostí, jestliže lidé nastolí islámský pojem zbožnosti. Co může ukrývat vyšší jistotu než víra v dobrotivého Stvořitele a možnost obklopovat se dobrými, hodnotnými ideami? Co může být lidštější než ulevovat hlubokým úzkostem podmaněných, zmírňovat utrpení vykořisťovaných a reagovat na potřeby bezmocných?

Co je příkladnější a čestnější než dostát svým závazkům, uchovat si čisté svědomí a udržet si mravní neporušenost? A co je duchovně radostnější než pravidelné konání toho všeho jako věci samozřejmé a pro lásku Boží?

Pojem bohabojnost (taqwa)

Všechno, co bylo řečeno o víře a zbožnosti, platí obecně i o bohabojnosti. Opět se nejedná o věc pohodlných požadavků a ústních vyznání. jde o věc mnohem vážnější. jako vždy je nejlepším zdrojem Korán. Když promlouvá o bohabojných, popisuje je jako:

ty, kteří v nepoznatelné věří, modlitbu dodržují a z toho, co jsme jim uštědřili, rozdávají, kteří věří v to, co bylo sesláno tobě, i v to, co bylo sesláno před tebou, a pevně jsou o životě budoucím přesvědčeni; ti Pánem svým jsou správně vedeni a jim zajisté dobře se povede (Korán, 2:3-5).

Bohabojní jsou ti, kteří rozdávají almužny ve štěstí i v neštěstí a kteří krotí hněv svůj a odpouštějí lidem. Bůh věru miluje ty, kdož dobro činí, a ty, kteří potom, co spáchali hanebnost či sami sobě ukřivdili, vzpomínají Boha a prosí jej za odpuštění hříchů svých -neboť kdo jiný může hříchy odpustit než Bůh - a kteří nesetrvávají vědomě v tom, co provedli. A odměnou jim bude odpuštění od Pána jejich a zahrady, pod nimiž řeky tekou a v nichž přebývat budou věčně. jak krásná to odměna těm, kdož dobro konali! (Korán, 3:134-136).

¹⁾ Viz poznámku 2 v kapitole 1.

V těchto verších zjišťujeme, že bohobojnost vyžaduje správně používat mysl k pochopení pravdy Boží a života, správně používat bohatství a utrácet je tedy po způsobu Božím za všech okolností a správně využívat lidské duchovní a také fyzické schopnosti a dodržovat modlitby. Vyžaduje od člověka rovněž vysoký stupeň sebeovládání a kontroly vlastního hněvu a citů, požaduje morální schopnost odpouštět a mít trpělivost, vyžaduje vědomou potřebu navrátit litujícího a kajícího se hříšníka k Bohu. Být zbožný znamená být člověkem opravdových a dobrých přesvědčení, odhodlání a charakteru, být člověkem s pevnou vůlí a odvahou a především být člověkem Božím. Bohobojnost, zbožnost a smysluplná víra jsou navzájem propojeny a všechny ústí do stejného proudu. Vedou k islámu a vychovávají opravdového muslima.

Pojem prorocství

Milosrdný a milující Bůh nám seslal v různých dobách mnoho proroků. Každý známý národ měl jednoho nebo více proroků. Všichni proroci Boží byli muži dobrého charakteru a vysoké cti. Byli připraveni a vybráni Bohem, aby předávali lidstvu Jeho poselství. Jejich čest a pravdomluvnost, jejich rozumové nadání a mravní čistota osobnosti jsou nepochybné. Byli neomylní v tom, že nepáchali hříchy a neporušovali Zákon Boží. Ale podobně jako smrtelníci mohli v některých lidských záležitostech a rozhodnutích učinit neúmyslné chyby. Jejich soukromé úsudky nebyly vždy nezbytně pravdivé.

Skutečnost, že Bůh takové proroky seslal, jasně prokazuje silné spojení mezi nebem a zemí, mezi Bohem a člověkem. Znamená to, že člověka lze napravit a že v něm spočívá mnoho dobra. Smysl prorocství spočívá v potvrzení toho, co člověk již ví nebo vědět může, a v seznámení se skutečnostmi, které dosud nezná nebo znát nemůže. Pomáhá rovněž člověku najít přímou stezku Boží a konat dobro a vyhýbat se zlu. Prorocství je skvělým výrazem lásky Boha vůči jeho stvořením a jeho vůle vést je správnou cestou víry a správného chování. Pojem prorocství zdůrazňuje jeho spravedlnost k člověku, protože On mu ukazuje správnou cestu, a teprve pak ho volá k zodpovědnosti za jeho skutky. Prostřednictvím proroků Bůh varuje a jestliže člověk nedocení nebezpečí svých špatných skutků, pak je jeho chování potrestáno. Je to v plném souladu s láskou Boží a spravedlností Boží a s hodnotou a schopnostmi člověka, který je zodpovědný svému Pánu.

Zdrojem prorocství a patronem všech proroků je jeden a týž: je to Bůh. Cílem proroků je sloužit Bohu, seznámit člověka s Bohem a jeho Božím učením, nastolit pravdu a dobro, pomoci člověku, aby si uvědomil skutečný smysl své existence, a pomoci mu smysluplně žít. Z uvedených vět vyplývá, že muslimové mezi proroky nerozlišují a že přijímají jejich učení jako souhrnné a vzájemně se doplňující. A to je důvod, proč muslimové věří ve Svatá Písma a proč přijímají všechny proroky Boží tak, jak to už bylo popsáno.

Pojem život ²⁾

Život je vynikající ukázkou Boží moudrosti a vědění, živým odrazem jeho umění a moci. On je dárce a stvořitelem života. Nic nevzniká náhodně a nikdo nevytváří sám sebe nebo kohokoli jiného. Život je drahocenné a láskyplně opatrované bohatství a žádný rozumný nebo normální člověk by ho nechtěl dobrovolně ztratit. Dokonce i ti kteří propadají beznaději a berou si život pomalou sebevraždou, se v poslední minutě pokoušejí život zachovat a chtějí získat ještě jednu příležitost žít. Život dává člověku Bůh a jenom On má právo jej vzít; nikdo jiný nemá právo život ničit. Proto islám zakazuje všechny druhy sebevraždy a sebepoškozování a doporučuje trpělivost a dobrou víru, když navěky odchází drahá duše. Když je vrah potrestán popravou, pak je jeho život brán po právu Božím a v souladu s jeho zákonem. Když Bůh dává člověku život, ne nadarmo ho vybavuje vynikajícími vlastnostmi a velkými schopnostmi. A ne nadarmo mu ukládá i jisté povinnosti. Bůh chce člověku pomoci naplnit smysl života a uvědomit si cíl vlastní existence. Chce mu pomoci poznat tvořivé umění života a těšit se z života pod Božím vedením. Bůh svěřil člověku život, a proto by měl člověk s touto hřivnou zacházet čestně a opatrně, s myslí upřenou k Bohu, s pocitem vědomí Boha a zodpovědnosti před Ním.

Život lze připodobnit k cestě, která někde začíná a někde končí. Je to přechodné období, úvod k věčnému životu na onom světě. Člověk je poutníkem na této cestě, a měl by se proto zabývat pouze tím, co mu bude v budoucím životě užitečné. Jinými slovy, měl by vykonat veškeré dobro, jehož je schopen, a plně se připravit na okamžitý odchod na věčnost. Svůj pozemský život by měl považovat za možnost, kterou dostal, aby vykonal to nejlepší, co vykonal lze, protože až nastane čas odchodu, nebude ho moci ani o vteřinu oddálit. Až uplyne vyměřená doba, bude už příliš pozdě na to, aby něco podnikl nebo svůj

²⁾ Ve spojení s tímto pojmem viz níže pojem vesmíru.

čas nějak prodloužil. Nejlepší využití života proto spočívá v životě podle učení Božího a ve vytvoření bezpečného přechodu do budoucího života věčného. Protože je život důležitým prostředkem k definitivnímu konci, islám předkládá ucelený systém nařízení a zásad, které člověku ukazují, jak žít, co brát a co ponechat, co dělat a čemu se vyhnout atd. Všichni lidé pocházejí od Boha a nejsou žádné pochybnosti o tom, že se k němu navrátí. V jednom souhrnném výroku prorok Muhammad moudře člověku poradil, aby se ve svém životě považoval za cizince nebo za poutníka.

Pojem náboženství

Náboženství bylo v průběhu historie znevažováno a mylně chápáno. Někteří lidé je používají jako prostředek vykořisťování a útlaku, jako záminku k predsudkům a pronásledování, jiní je zase používají jako zdroj moci a vlády nad elitou i masami. Ve jménu náboženství se vedly neospravedlnitelné války, potlačovala se svoboda myšlení a svědomí, stíhala se věda, bezostyšně se porušovala práva jednotlivce. Ve jménu náboženství se páchala nespravedlnost vůči lidskosti, takže náboženství samo utrpělo mnohé ztráty.

Tak promlouvají historická fakta, která nelze popírat. Jenže, je toto opravdová funkce náboženství nebo správný přístup k náboženství? A mohl by to být správný přístup k náboženství? Rozhodnou odpovědi je důrazné „ne“. Ve světě existuje mnoho náboženství a každé z nich tvrdí, že jen ono je jediným a pravým náboženstvím. O každém náboženství se tvrdí, že pochází od Boha proto, aby se podle něj lidé řídili. Jenže tato tvrzení si protirečí a způsobila mezi lidmi rozbroje a silné reakce vůči náboženství - namísto toho, aby se lidstvo spojilo do jednoho univerzálního bratrstva pod jediným, univerzálním a dobrotivým Bohem. Tato situace máte neutrální pozorovatele a podle všeho je ode všech druhů náboženství odrazuje.

Islámský pojem náboženství je jedinečný v nejširším smyslu tohoto slova, je pravda, že opravdové náboženství musí pocházet od Boha a že je určeno k správnému vedení člověka. A stejně tak je pravda, že lidská přirozenost a hlavní lidské potřeby jsou v zásadě stále stejné. Tato koncepce vede k jedinému závěru: Existuje pouze jedno pravé náboženství pocházející od jediného a téhož Boha, které se zabývá nejdůležitějšími lidskými problémy. Takové náboženství je ISLÁM. Měli bychom však vždy mít na paměti, že prorok Muhammad nebyl jediný, který islámu učil. Naopak, islámu učili všichni proroci před Muhammadem a opravdoví následovníci Abrahama a Mojžíše a také následovníci Ježíše a všichni ostatní se nazývali MUSLIMOVI. Takže islám byl, je a bude opravdovým univerzálním náboženstvím Božím, protože Bůh je jeden a neměnný a protože lidská přirozenost a hlavní lidské potřeby jsou v podstatě stejné nehlédě na dobu a místo, rasu a věk nebo jiné další hodnotící znaky.

Na základě této skutečnosti islámský pojem tvrdí, že náboženství není jenom duchovní a intelektuální nezbytností, ale také společenskou a univerzální potřebou. Není zde proto, aby člověka mátlo, ale aby ho vedlo. Nemá ho srážet, ale pozvedávat jeho morální přirozenost. Nemá ho zbavovat ničeho užitečného nebo ho něčím zatěžovat, či potlačovat některé jeho vlastnosti, ale otevřít mu nevyčerpatelné poklady zdravého myšlení a správného konání. Nemá mu vymezovat úzké hranice, ale má mu zpřístupnit široké obzory dobra a pravdy. Zkrátka; pravé náboženství má člověka seznámit s Bohem a se sebou samotným a se zbytkem vesmíru. Rozhodně nechceme funkci náboženství přehnaně zjednodušovat. Jde jen o to, co náboženství znamená.

Jestliže pečlivě zkoumáme smysl pravého náboženství, zjišťujeme, že náboženství uspokojuje duchovní a umírněné materiální potřeby člověka. Rozplétá jeho duchovní propletenost a pocity úzkosti, povznáší jeho pudy a snahy uplatnit se, umravňuje jeho touhy a celý život. Zlepšuje jeho znalost Boha - Nejvyšší Pravdy ve vesmíru - a sebe sama. Učí ho tajemstvím života a přirozenosti člověka a jak s těmito věcmi zacházet, učí ho o zlu a dobru, o správných a nesprávných věcech. Očišťuje duši od zla, zbavuje mysl pochybností, posiluje charakter a napravuje myšlení a přesvědčení člověka. Toho všeho lze dosáhnout jen tehdy, když člověk věrně dodržuje duchovní povinnosti a nařízení týkající se fyzického života, které náboženství stanovuje.

Na druhé straně pravé náboženství člověka vzdělává a učí ho naději a trpělivosti, pravdivosti a cti, lásce k dobru a správným věcem, odvaze a vytrvalosti, které jsou nezbytné ke zvládnutí náročného umění žít. Navíc pravé náboženství chrání člověka před strachem a duchovními ztrátami a ujišťuje ho o Boží pomoci a o nezlomném spojení. Dává člověku mír a jistotu a naplňuje jeho život smyslem.

Takto přispívá pravé náboženství lidskosti a tak v islámu vypadá pojem náboženství. Každé náboženství, které nedokáže přinášet takovéto ovoce, není islám nebo lépe řečeno, není vůbec náboženstvím, a

každý, kdo nedokáže z náboženství získat takovéto dobrodiní, není nábožensky založeným člověkem. Bůh má naprostou pravdu, když ve svatém Koránu praví:

Náboženstvím jediným u Boha jest věru islám. Ti, jimž dáno bylo Písmo, se dostali do sporu teprve tehdy, když přišlo k nim vědění, následkem vzájemné revnivosti. A kdo nevěří ve znamení Boží, zjistí, že Bůh věru je rychlý v účtování (3:19).

Kdo touží po jiném náboženství než po islámu, nebude to od něho přijato a v životě budoucím bude mezi těmi, kdož ztrátu utrpí (3:85).

Pojem hřích

Jednou z hlavních problémových oblastí lidské existence je problém hřichu či problém zla ve světě. Lidé všeobecně věří, že hřích začal u Adama a Evy během jejich života v rajské zahradě. Tato událost vedla k vyhnání a od té doby lidské pokolení nese pečeť viny, a nejasnosti.

Islám zaujímá v této věci jedinečné stanovisko, jaké nezastává žádné jiné známé náboženství. Korán praví, že Bůh vedl Adama a Evu k tomu, aby přebývali v rajské zahradě a brali si z její úrody podle libosti, v zahradě byly bohaté zásoby a žili v pohodlí. Bůh je však varoval, aby se k jistému stromu nepřibližovali, aby se nezapletli do obtíží a nespravedlnosti. Pak je pokoušel Satan a způsobil, že přišli o svou bezstarostnost a pohodlí. Byli pak vyhnáni z ráje a přivedeni na zem, aby zde žili, umírali a nakonec byli odvedeni před Poslední soud. Uvědomili si, co udělali, styděli se, cítili se vinni a pocíťovali výčitky. Modlili se k Bohu o milost a Bůh jím odpustil (2:35-38; 7:19-25; 20:117-123).

Tato symbolická událost má značný význam. Říká, že lidská bytost je nedokonalá a neustále nespokojená, i kdyby žila v ráji. Ale spáchání hřichu nebo chyb, jaké vidíme u Adama a Evy, neumrtvuje nutně lidské srdce, nezabraňuje duchovní obrodě, ani nezastavuje morální růst. Naopak, lidská bytost má dost rozumu, aby rozpoznala své hříchy a nedostatky. Ještě důležitější je, že člověk ví, kam se obrátit a ke komu s prosbou o správné vedení. Mnohem důležitější je fakt, že Bůh je vždy připraven reagovat na upřímná volání lidí, kteří hledají jeho pomoc. Bůh je tak milostivý a slitovný, že jeho odpouštění je všeobecné a jeho milosrdenství je úplné (Korán, 7:156). Další objasňující poznatek spočívá v tom, že omezování práv na základě pohlaví a dědičné viny nebo hřichu jsou duchu islámu cizí.

Myšlenka prvotního hřichu nebo dědičné zločinnosti nemá v islámu místo. Člověk se podle Koránu (30:30) a podle Proroka rodí v přirozeném stavu čistoty neboli fitrah, to znamená v islámu nebo podřízenosti vůli Boží a Jeho zákonům. Vše, co se s člověkem děje po narození, je výsledek vnějšího vlivu a různých činitelů. Chceme-li záležitost vyjádřit slovy moderního myšlení, lidská přirozenost je tvárná; jde o proces přetváření v bytost společenskou, klíčový význam má hlavně domácí prostředí. Při formování lidské osobnosti a rozvoji mravního charakteru jednotlivce hraje rozhodující roli. Tím neupíráme jednotlivci svobodu volby a nezbavujeme ho zodpovědnosti. Spíše jde o úlevu od onoho těžkého břemene dědičné zločinnosti nebo pudového hřichu.

Bůh je podle definice spravedlivý, moudrý, slitovný, milosrdný a dokonalý. Vytvořil člověka tak, že do něj vdechnul vlastního ducha (Korán, 15:29, 3:9. 66:12]. Neboť Bůh je absolutní nekonečné dobro a Jeho duch je absolutně dokonalý; jestliže tedy člověk při aktu stvoření dostal Od Boha Ducha Božího, pak si člověk musel uchovat alespoň malou část tohoto dobrého ducha svého Stvořitele. To zřejmě vysvětluje dobré povahové rysy člověka a jeho duchovní touhy. Jenže na druhé straně Bůh stvořil člověka, aby Ho uctíval, ne aby Mu byl roven, aby byl jeho soupeřem, dokonalým ztělesněním nebo absolutním vtělením Jeho dobroty. Znamená to, že nehledě na to, jak je člověk díky milosti stvoření dobrý a dokonalý, je stále velmi pozadu za dobrotou a dokonalostí svého Stvořitele. Člověk není zbaven takových vlastností, tím si můžeme být jisti. Jsou však omezené a odpovídají konečné přirozenosti člověka, jeho konečným schopnostem a zodpovědnosti. To vysvětluje lidskou nedokonalost a omylnost.

Nedokonalost a omylnost se ale neshodují s hříchem, ani nejsou jiným označením zlého konání - alespoň ne v islámu. Je-li člověk nedokonalý, Bůh jej neopouští a neponechává napospas jeho nedostatkům. Člověka posilují zjevení, podporuje ho rozum, posiluje svoboda volby, a vedou ho různé společenské a duchovní vlohy k hledání a dosahování relativní dokonalosti. Neustálé prodlévání mezi silami dobra a zla je životní boj. Člověk se tak má na co těšit, může hledat ideály, vykonávat práci a hrát určité role. Život je zajímavý a smysluplný, není monotónní a neměnný. Na druhé straně Boha těší, když své služebníky vidí duchovně a morálně vítězit.

Podle morální stupnice islámu není lidská nedokonalost a omylnost hříchem. Je to součást přirozenosti člověka jako konečného a omezeného tvora. Hřích však je, má-li člověk cesty a prostředky k dosažení relativní dokonalosti, a on ji nehledá. Hřích je jakýkoliv čin, myšlenka nebo přání, které:

- 1) je uvážené,
- 2) protíví se jednoznačnému zákonu Božímu,
- 3) porušuje práva Boha nebo práva člověka,
- 4) je škodlivé duši nebo tělu,
- 5) je pácháno opakovaně a
- 6) lze se mu běžně vyhnout.

Toto jsou součásti hříchu, který není vrozený nebo dědičný. Je však pravda, že člověk má utajený souhrn schopností hříchy páchat: nejsou však větší než jeho schopnosti chovat se bohabojně a dobře. Jestliže se však rozhodne čerpat ze souhrnu hříchů místo ze souhrnu dobra, pak ke své čisté přirozenosti přidává nový vnější prvek. Člověk je zodpovědný pouze za tento přidaný prvek.

V islámu existují hlavní a menší hříchy stejně jako existují hříchy proti Bohu a hříchy proti Bohu a člověku. Všechny hříchy proti Bohu jsou až na jeden odpustitelné, jestliže hříšník prosí o odpuštění. Korán praví, že Bůh vpravdě neodpouští hřích vlažnosti (polyteismus, panteismus, svatá trojice atd.). Přitom však odpouští jiné hříchy a promíjí je, když On chce. Jestliže se však polyteista nebo ateista navrátí k Bohu, jeho hříchy mu budou odpuštěny. Hříchy proti lidem jsou odpustitelné jen tehdy, když poškozená strana hříšníkovi promine nebo když dojde k náležité náhradě hříchu anebo trestu.

Pojem svoboda

Svobodu jako pojem i hodnotu popíralo mnoho jednotlivců, skupin a národů. Často byla špatně chápána a překrucována. Faktem zůstává, že žádná společnost nemůže lidem dopřát svobodu v absolutním smyslu toho slova. Vždy musí existovat určitá omezení, jestliže má společnost plnit svou funkci.

Kromě této všeobecné myšlenky islám učí svobodě, chová ji v lásce a zaručuje ji muslimům i nemuslimům. Islámský pojem svoboda lze použít na dobrovolné činnosti člověka v každém období jeho života. Jak jsme už řekli, každý člověk se rodí svobodný a ve stavu fitrah neboli v čistém stavu. Znamená to, že člověk se rodí svobodný od hříchu, podřízenosti, zděděné méněcennosti a překážek způsobených předky. Jeho právo na svobodu je posvátné, pokud on sám úmyslně neporuší zákon Boží nebo neznesvětil práva ostatních.

Jedním z hlavních cílů islámu je osvobození mysli od pověr a nejistot, osvobození duše od hříchu a zkaženosti, vědomí od útlatu a strachu, a dokonce i těla od nepořádků a degenerace.

Postup, který islám používá, aby si člověk tento cíl uvědomil, zahrnuje hluboké rozumové snahy, neustálá duchovní pozorování, závazné mravní zásady, dokonce i dietetická nařízení. Jestliže se člověk tímto postupem v náboženském duchu řídí, nemůže se mu stát, že by nedosáhl konečného cíle - svobody a osvobození.

Nanejvýš vysokou důležitost má v islámu také otázka svobody s přihlédnutím k víře, uctívání Boha a vědomí. Bůh v Koránu praví:

Nebudiž žádného donucování v náboženství! A již bylo jasně rozlišeno správné vedení od bloudění! Ten, kdo nevěří v Tághúta a věří v Boha, ten uchopil se rukojeti spolehlivé, jež nikdy se neutrhne. A Bůh je slyšící, vševědoucí (2:256).

Islám zaujímá toto stanovisko, protože náboženství závisí na víře, vůli a oddanosti. Tato slova by neměla smysl, kdyby byla vynucována silou. Navíc islám předkládá pravdu Boží ve formě možnosti výběru a ponechává na člověku, aby se rozhodl podle sebe. Korán praví:

Pravda přichází od Pána vašeho; kdo chce, ať věří, a kdo chce, ať nevěří! (18:29).

Islámský pojem svobody je článek víry, velebný příkaz Nejvyššího stvořitele. Je vystavěn na dalších základních zásadách. Za prvé, svědomí člověka je podřízeno pouze Bohu, jemuž je každý člověk zodpovědný. Za druhé, každá lidská bytost je za své skutky osobně zodpovědná a ona sama je oprávněna sklízet ovoce své práce. Za třetí, Bůh obdařil člověka zodpovědností rozhodovat o sobě. Za čtvrté, člověk má dostatečné duchovní vedení a rozumové vlastnosti, které mu umožňují dělat zodpovědná a zdravá rozhodnutí. Takový je základ islámského pojmu svoboda a taková je hodnota svobody v islámu. Je to přirozené právo člověka, duchovní a mravní výsada a především náboženská povinnost. V rámci tohoto islámského pojmu není místo pro náboženské pronásledování, třídní konflikt nebo rasové předsudky. Právo jedince na svobodu je tak posvátné jako jeho právo na život; svoboda je ekvivalent samotného života.

Pojem rovnost

Jedním ze základních prvků v hodnotovém islámském systému je zásada rovnosti, nebo lépe řečeno, zásada poctivosti nebo nestrannosti. Hodnota rovnosti by se neměla směřovat nebo zaměřovat s pojmem totožnost nebo stereotyp. Islám učí, že před Božími zraky jsou si všichni lidé rovni, že však nejsou nutně totožní, stejní. Existují rozdíly ve schopnostech, vlohách, ctižádostech, bohatství atd. Přesto však žádný z těchto rozdílů nemůže být sám o sobě důvodem k nadřazenosti nějakého člověka nad druhým. Původ člověka, barva jeho pleti, jeho bohatství a stupeň úcty, jemuž se těší, nemají před Bohem žádný vliv na charakter a osobnost jednotlivce. Jediným rozlišujícím znakem, který Bůh uznává, je rozdíl v bohabojnosti a jediným měřítkem, kterého Bůh používá, je měřítko dobroty a duchovní výjimečnosti. V Koránu Bůh praví:

Lidé, věru jsme vás stvořili z muže a ženy a učinili jsme z vás národy a kmeny, abyste se vzájemně poznali. Avšak nejvznešenější z vás před Bohem je ten, kdo je nejbohabojnější - a Bůh je vševědoucí a o všem zpraven (49:13).

Rozdíly v rase, barvě nebo společenském postavení jsou jen náhodné. Nemají vliv na pravý význam člověka před Bohem. Hodnota rovnosti není záležitost ústavních práv nebo gentlemanské dohody či blahosklonné dobročinnosti. Je to článek víry, jež muslim přijímá se vši vážností a k němuž musí upřímně lnout. Základy islámské hodnoty rovnosti jsou ve struktuře islámu silně zakořeněny. Hodnota rovnosti vyvěrá z následujících základních zásad jako jsou tyto:

- 1) Všechny lidi stvořil jeden a týž věčný Bůh, nejvyšší Pán ze všech.
- 2) Veškeré lidstvo patří k lidskému pokolení a všichni stejnou měrou patří k potomstvu Adama a Evy.
- 3) Bůh je spravedlivý a laskavý ke všem tvorům. Nestrání žádné rase, věku, ani náboženství. Celý vesmír je Jeho panstvím a všichni lidé jsou Jím stvořeni.
- 4) Všichni lidé se rodí rovnoprávní v tom smyslu, že nikdo si s sebou nepřináší žádný majetek, a všichni umírají jako rovnoprávní, protože si nikdo s sebou nic ze svého majetku neodnáší.
- 5) Bůh soudí každého člověka na základě jeho vlastních zásluh a podle jeho vlastních skutků.
- 6) Bůh udělil člověku, tedy člověku jako takovému, čest a důstojnost.

To jsou některé zásady, na nichž spočívá hodnota rovnosti v islámu. Jestliže je tento pojem plně uskutečněn v praxi, pak nezůstává žádné místo předsudkům ani perzekucím. A je-li tento Boží příkaz zcela naplněn, pak nezůstává místo pro útisk nebo porobu. Pojmy vyvolené národ a gojové, slova privilegované a zavržené rasy, výrazy společenské kasty a druhořadí občané ztrácejí význam a zastarávají.

Pojem bratrství

Dalším základním prvkem v hodnotovém islámském systému je hodnota lidského bratrství. Tato hodnota je založena na týchž zásadách, o nichž se mluvilo v souvislosti se svobodou a rovností. Kromě těchto předešlých zásad je lidské bratrství v islámu založeno na neochvějné víře v jedinstvo a univerzálnost Boha, v jednotu lidstva, tedy jednotu uctívající Boha a v jednotu náboženství, jehož prostřednictvím je Bůh uctíván. Pro muslima je Bůh jediný, věčný a univerzální. On je stvořitelem všech lidí, dárce všech lidí, soudcem všech lidí a pánem nade všemi. Pro Něj společenské postavení, národní supermanství a rasový původ nic neznamenaají. Před Ním jsou si všichni lidé rovni jako bratři.

Muslimové věří v jednotu lidstva na základě zdroje stvoření, původního rodičovství a konečného osudu. Zdrojem stvoření je sám Bůh. Původní společné rodičovství náleží Adamovi a Evě. K tomuto pokolení náleží každá lidská bytost, každý k němu patří. Pokud jde o konečný osud, muslim nepochybuje o tom, že se bude řídit vůlí Boha, k Němuž se všichni lidé navrátí.

Muslim věří v jednotu Božího náboženství. Znamená to, že Bůh neomezuje Své náboženství nebo Svou přízeň na žádný konkrétní národ, rasu nebo dobu. Dále to znamená, že v Božím náboženství nemohou existovat žádné rozpory. Jestliže toto všechno správně vyložíme, nebude možné, aby si někdo činil neoprávněné nároky na nadvládu nebo údajnou výlučnost. A jestliže tento pojem aplikujeme na lidské nitro, poskytneme tak člověku jasnou představu a pevnou základnu lidského bratrství. Muslim věří ve všechny posly a zjevení Boží bez rozdílu, protože věří v jedinstvo Boha, jednotu lidstva a jednotu náboženství.³⁾

³⁾ Viz diskusi o článcích víry na předešlých stránkách

Pojem mír

Abychom pochopili, jak islám přistupuje k otázce míru, musíme mít na paměti několik základních faktů o islámu. Mír a islám se odvozují od téhož slovního kořenu a lze je považovat za synonyma. Závěrečná slova denních modliteb všech muslimů jsou slova míru. Pozdrav muslimů, když se vracejí k Bohu, je mír. Denní pozdrav mezi muslimy jsou výrazy míru. Přídavné jméno „muslim“ znamená vlastně mírový. Nebe v islámu je obydlím míru.

Téma míru je tedy v islámu základní a dominantní. Jednotlivec, který se přibližuje k Bohu v islámu, nemůže nedosáhnout míru s Bohem, sám se sebou a se svými bližními. Uvažujeme-li o těchto hodnotách dohromady, uvádíme člověka do jeho správného místa v kosmu, a díváme-li se na život z islámské perspektivy, pak lidé s dobrou vírou a zásadami nemohou zklamat v úsilí zlepšit svět, obnovit lidskou důstojnost, dosáhnout rovnosti, těšit se univerzálnímu bratrství a vybudovat trvalý mír.⁴⁾

Pojem společenství

Slovo společenství nabylo určitých citových zabarvení, některá z nich jsou romantická a nostalgická, jiná jsou reakční a zlehčující. Protože se však chceme zabývat základními věcmi, omezíme výklad jen na ty nejzákladnější významy slova společenství.

V základním smyslu znamená pojem společenství „všechny formy vztahů, které charakterizuje vysoký stupeň osobní důvěrnosti, citové hloubky, morálních závazků, společenské soudržnosti a pokračování v čase ... (např. války, míru). Lze jej najít v ... (např. v těch a těch) místech, náboženství, národu, rase, zaměstnání nebo (společná věc). Jeho původním vzorem ... (např. ta a ta) je rodina“ (Nisbet, pp. 47-48).⁵⁾

V dalším základním smyslu je společenství mnohoznačnou skupinou se dvěma základními podstatnými znaky: (1) je to skupina, v jejímž rámci jednotlivec může vykonávat pro něj nejdůležitější činnosti a získávat zkušenosti. (2) Skupinu váže společný pocit sounáležitosti a pocit vlastní jsoucnosti (Broom & Selznick, p. 31).⁶⁾

Hlavní historický směr vývoje se pohybuje od těchto důvěrných, hlubokých mravních svazků uvnitř společenství k oněm neosobním, formálním, prospěchářským vztahům uvnitř masové společnosti. Tento pohyb se vyznačuje různými fázemi a dalekosáhlými důsledky.

Z tohoto historického směru bychom mohli odvodit jisté závěry. Za prvé, historický vývoj nebyl ani naprosto záporný, ani zcela kladný a tvořivý. Na různé lidi působily záporné i kladné důsledky různou silou. Za druhé, moderní společnost má do dokonalosti daleko, musí se vykonat ještě mnoho práce. Za třetí, lidská situace není ztracená nebo beznadějná záležitost. Ano, existují jisté krize a agónie, ale tato situace se ještě zcela nevymkla kontrole. Za poslední, lidstvo je nyní na sobě více vzájemně závislé a lidské společnosti jsou více propojené. Všechno, co se odehrává v jedné části společnosti, ovlivní i její ostatní části. Právě tento fakt bychom měli mít na paměti, když diskutujeme o islámském pojmu společenství.

Islámský pojem společenství **má jisté výjimečné rysy**, tento výrok by měl mít obecnou platnost. Tyto výjimečné rysy se týkají základů společenství, jeho historického poslání a smyslu, jeho postavení mezi jinými společenstvími, jeho totožnosti a jeho nepřetržitého trvání.

Islámské společenství se nezakládá na rase, národnosti, místě, zaměstnání, příbuzenských svazcích nebo na zvláštních zájmech. Nejmenuje se po žádném vůdci nebo zakladateli nebo události. Přesahuje národní a politické hranice. Základem společenství v islámu je zásada vymezující podřízenost Alláhovi, poslušnost Jeho zákonům a závazek vůči Jeho věci. Zkrátka; islámské společenství existuje jen tehdy, je-li napájeno a chráněno islámem.

Islámské společenství má historické poslání přesahující pouhé přežití, pouhou moc, výchovu nebo fyziologické pokračování rodu. Toto poslání se popisuje ve svatém Koránu takto:

Nechť stane se z vás obec, jež bude vyzývat k dobrému, přikazovat vhodné a zakazovat zavrženíhodné. A takoví budou blažení (3:104). Vy jste národ nejlepší, jenž kdy povstal mezi lidmi; vy přikazujete vhodné, zakazujete zavrženíhodné a věříte v Boha (3:110).

Historickou rolí islámského společenství je být pravdivým ztělesněním čestných, zdravých a vznešených. Skutečně islámské společenství je bdělým strážcem cti a tvrdým nepřítelem neřesti. Co se požaduje

⁴⁾ Viz následující diskusi o válce a míru

⁵⁾ Robert Nisbet, *The Sociological Tradition* (New York: Basic Books 1966).

⁶⁾ L. Broom & P. Selznick, *Sociology: A text with Adapted Readings* (New York: Harper & Rowe, 1968).

od společenství jako celku, to se požaduje i od každého jednotlivého člena společenství. Je tomu tak proto, že celé společenství je spořádaným útvarem a každý jednatel je odpovědný Alláhovi. Rolí jednotlivého muslima nejlépe popisuje Prorokův výrok:

Kdokoli z vás vidí něco špatného, musí se pokusit o nápravu činem nebo skutkem; jestliže nemůže, nechť se pokusí o změnu slovem; jestliže nemůže, nechť se posílí jeho pocity nesouhlasu a odsouzení, to je nejmenší stupeň víry.

Jak vidíme, je to popis velmi významný a obecný. V naší době, době revolučních prostředků, nemůže nikdo oprávněně podceňovat moc vzájemně propojených činů nebo moc sdílitelných slov či moc citů.

Historickou roli islámské obce dále definuje verš z Koránu (2:143):

A takovýmto způsobem jsme vás učinili obcí vzdálenou krajností, abyste byli svědky o lidech a aby posel byl svědkem o vás.

Toto svědectví plní velmi významnou a nesmírně naléhavou úlohu. Znamená to, že islámské společenství musí být příkladné. Musí si klást vysoká měřítka a stát se vzorem pro ostatní. Musí se vyhýbat výstřelkům a výstřednostem, nehybné strnulosti a mizení ducha. Musí si vybírat zlatou střední cestu činů, být vytrvalé a soudržné, musí vědět, co má přijmout a co odmítnout, musí mít zásady, a současně musí být schopné přizpůsobit se, to je pravděpodobně nejtěžší zkouška lidského charakteru a společenské životaschopnosti. Ale právě taková je role islámského společenství, právě takové je historické poslání muslimů. A právě takové je hodnocení, podle něhož jsou muslimové nejlepším lidským společenstvím, jež se má teprve rozvinout.

Charakter islámského společenství se zakládá na zásadách soudržné rovnováhy, příkladného chování, jednoty cílů, vzájemnosti pocitů, solidarity a rovnosti. O tom svědčí četné citáty z Koránu a sunny (například 4:135, 21:92, 23:52).

S přihlédnutím na plynulé trvání islámského společenství stojí za povšimnutí jisté skutečnosti. Povinností muslima je udělat všechno, co je v jeho silách, aby toto trvání zajistil. Pravidla manželství a dědictví, povinnosti zakát a hadždž, vzájemná práva a povinnosti rodu, svědomitost jednotlivce a společenská příslušnost - všechny tyto záležitosti směřují ke zdravému trvání islámského společenství. Na druhou stranu se Alláh zavazuje k jeho ochraně různými způsoby. Zavazuje se uchovat Korán a uchránit jeho čistotu (15:9).

Znamená to, že vždy bude existovat společenství, které bude následovat Korán; Korán se neoctne bez následovníků, i když se mohou vyskytnout následovníci jiných Knih. Za druhé, islám sám je plynulé trvání. Kdykoli se nějaký národ odvrátil od stezky Alláhovy, Bůh zopakoval Svá slova, potvrdil Svou pravdu a seslal nové proroky nebo reformátory, aby pokračovali v díle. Za třetí, Alláh naléhavě varuje před odvracením se od správné stezky, muslimové by ztratili mnoho; Alláh by je nahradil jiným lidem, odlišným od zklamavších muslimů (47:38).

A věřící jsou varováni, že pokud se někdo z nich odvrátí od víry, brzy Bůh stvoří lid, který bude milovat a který bude milovat Jeho -pokorní vůči věřícím a mocní proti nevěřícím, bojujícím po způsobu Božím a neobávající se výčitek (Korán, 5:57).

Pojem morálka

Pojem morálka se v islámu soustřeďuje kolem jistých základních článků víry a zásad. Patří mezi ně:

- 1) Bůh je stvořitelem a zdrojem veškerého dobra, pravdy a krásy.
- 2) Člověk je zodpovědným, důstojným a ctihodným služebníkem svého Stvořitele.
- 3) Bůh určil vše na nebi a na zemi do služby lidstvu.
- 4) Díky Svému milosrdenství a moudrosti Bůh neočekává od člověka nemožné, a ani ho nebude volat k zodpovědnosti za něco, co přesahuje lidské možnosti. Bůh ani nezakazuje, aby se člověk těšil z životních radostí.
- 5) Umírněnost, praktičnost a rovnováha jsou zárukou vysoké soudržnosti osobnosti a zdravé morálky.
- 6) Všechny věci jsou v zásadě povoleny s výjimkou věcí, jež jsou označeny jako povinné a jež se musí dodržovat. Člověk se musí vyhnout tomu, co je označeno jako zakázané.
- 7) Konečnou zodpovědností člověka je zodpovědnost před Bohem a současně jeho nejvyšším cílem je spokojenost jeho Stvořitele.

Islám má mnoho dalekosáhlých, vyčerpávajících morálních rozměrů. Islámská morálka se zabývá vztahem člověka k Bohu, k jeho bližním, vztahy mezi člověkem a jinými prvky a stvořeními ve vesmíru, vztahem člověka k jeho vnitřnímu já. Muslim musí zvažovat své vnější chování a své zjevné skutky, slo-

va a myšlenky, pocity a záměry. Obecně řečeno, role muslima spočívá v prosazování toho, co je správné v boji proti tomu, co je špatné, v hledání pravdy, ve zbavování se lži, v lásce ke krásnému a úplnému a ve vyhýbání se neslušnému. Pravda a ctnosti jsou jeho cílem. Pokora a jednoduchost, zdvořilost a cítění s ostatními jsou mu nejbližší. Nadutost, marnivost, drsnost a lhostejnost jsou Bohu odporné, urážejí Ho a znepokojují.

Přesněji řečeno, vztah muslima k Bohu se vyznačuje láskou a poslušností, naprostou důvěrou a přemýšlivostí, mírem a pochopením, vytrvalostí a aktivní službou. Tato vysoká morálka nepochybně vyživuje a posiluje i morálku ve vztahu k lidem. Ve vztahu k jiným lidem musí totiž muslim prokazovat laskavost k příbuzným a účast se sousedem, úctu ke starším a porozumění mladým, péči o nemocné a podporu potřebným, soustrast truchlícím a povzbuzení zarmouceným, radost poženáným a trpělivost zbloudilým, snášenlivost nevědomým a odpuštění bezmocným, musí odsuzovat zlo a umět se povznést nad plytkosti. Navíc musí respektovat zákonná práva ostatních tak, jak respektuje svá vlastní práva. Jeho mysl se musí zaměstnávat tvořivými myšlenkami a vážnými úvahami; srdce musí bít pocity účastenství a dobrou vůlí; z jeho duše musí vyzařovat mír a čistota; jeho rady musí být upřímné a zdvořilé.

Morální povinnosti muslima mají být živým příkladem počestnosti a dokonalosti, muslim musí dodržovat své závazky a dobře vykonávat svěřené úkoly, hledat vědění a čest všemi možnými prostředky, napravovat chyby a litovat svých hříchů, rozvinout si dobrý smysl pro společenské svědomí a pěstovat schopnost chovat se skutečně lidsky, dávat závislým osobám štědře bez přehánění a vyhovět jejich oprávněným požadavkům. Příroda a svět jsou pro muslima polem bádání a předmětem radosti. Musí využít jejich prvků a hloubat nad jejich divy, číst je jako znaky Boží velikosti a uchovávat jejich krásu, prozkoumávat jejich podivuhodnosti a objevovat jejich tajemství. Ať už jsou pro něj předmětem užitku nebo zábavy, muslim se musí vyvarovat přehánění a marnosti. Jako zodpovědný služebník Boží a jako svědomitý věřící si musí vždy uvědomovat existenci ostatních, kteří společně s ním sdílejí svět a kteří ho v budoucnu budou následovat.

Morální zásady islámu se někdy vyjadřují ve formě kladných závazků, jež se musejí dodržovat, a někdy i formou zákazů, jimž je nutno se vyhnout. Ať už jsou stanoveny kladně nebo záporně, jejich cílem je vybudovat v člověku zdravé myšlení, mírnou duši, silnou osobnost a zdravé tělo. Není pochyb o tom, že jde nezbytné požadavky pro dosažení obecného blaha a prosperity lidstva. Islám ve snaze pomoci člověku tyto požadavky uspokojit, stanovuje mezi jiným tyto zásady:

1. Vyznávat jedinstvo Boží a proroctví Muhammadovo smysluplným a oddaným způsobem;
2. Pravidelně dodržovat denní modlitby;
3. Platit náboženskou daň, která je známa jako almužna chudým (zakát);
4. Dodržovat půst svatého měsíce ramadánu;
5. Alespoň jednou za život vykonat pouť do svatého města Mekky.

Morální a společenský dopad těchto zásad bude později podrobně vyložen.

Kromě těchto kladných opatření existují i další, která lze označit jako předběžná nebo bezpečnostní. Islám zakazuje určité věci spojené s jídlem, pitím, odpočinkem a pohlavním životem, aby tak člověka ochránil před šílenstvím a degenerací, před slabostí a pýchou, před necudností a pokušením. Patří mezi ně tyto zákazy:

1. Zákaz všech druhů opojných vín, likérů a alkoholu (Korán, 2:219; 4:43; 5:93-94).
2. Zákaz masa a výrobků z vepřů (vepřové maso, slanina, šunka, sádlo), z divokých zvířat, která používají tesáky nebo zuby k usmrcení svých obětí (tygři, vlci, leopardi atd.), z dravých ptáků (sokolů, supů, havranů atd.), z hlodavců, plazů, červů a podobných živočichů, z mrtvých zvířat a ptáků, kteří nebyli usmrceni patřičným způsobem (Korán, 2:172-173; 5:4-6).
3. Zákaz všech forem hazardu a marných zábav (Korán, 2:219; 5:93-94).
4. Zákaz všech nemanželských pohlavních styků a všech způsobů hovoru, chůze, pohledů a oblékání na veřejnosti, které mohou vzbudit pokušení, podněcovat touhu, rozdmýchat podezření nebo znamenat neskromnost a neslušnost (Korán, 23:5-7; 24:30-33; 70:29-31).

Tuto prohibici Bůh zavedl pro duchovní a duševní dobro člověka a také k morálnímu a materiálnímu užitku lidstva. Není to libovolný čin nebo svévolné vměšování Boha do lidských záležitostí. Naopak, jde o znamení Božího zájmu o blaho lidstva a o příznak Jeho dobré péče o člověka.

Když Bůh jistě věci zakazuje, nečiní tak proto, že by chtěl člověka zbavit něčeho dobrého nebo užitečného. Koná tak, protože chce člověka chránit a umožnit mu rozvinout schopnost správného rozlišování, aby člověk dokázal volit v životě lepší věci, aby se neustále zajímal o vyšší morální hodnoty. Aby toho

Bůh dosáhl, musí se pečlivě starat o ducha a myšlení člověka, o jeho duši a tělo, svědomí a city, zdraví a bohatství, tělesnou konstituci a morálku. Zákazy tedy neznamenají ochuzení, ale obohacení, neznamenají podřizování se, ale disciplínu, nejde pak o omezování, ale o rozvoj člověka.

Na důkaz toho, že všechny tyto zákazy jsou projevy milosrdenství a moudrosti, uvádíme dvě islámské zásady. Za prvé, neobyčejné okolnosti, stav nouze, nutnost nebo kritická situace muslimovi umožňují dělat i to, co je jinak zakázáno. Pokud takové okolnosti trvají a muslim nemůže napomoci jejich vyřešení, pak nemůže být obviňován z nedodržování morálních pravidel Božích (viz Korán, 2:173; 5:4).

Za druhé, Pán váš Sobě milosrdenství jako povinnost předepsal; dopustí-li se někdo z vás špatného z nevědomosti, potom však pokání koná a polepší se ... vždyť On věru je odpouštějící a slitovný (Korán, 6:54).

V jedné pozoruhodné a typické pasáži Korán položil základy a filozofii zdravého morálního chování. Pasáž lze přeložit takto:

Synové Adamovi! Odívejte se do šatů ozdobných v modlitebně každé! Jezte a pijte, avšak nepřehánějte, vždyť On nemiluje ty, kdož přehánějí! Rci: „Kdo zakázal šaty ozdobné, jež Bůh seslal služebníkům Svým podobně jako výtečné věci pro obživu?“ Odpověz: „Toto je dáno na dobu života pozemského těm, kdož uvěřili, a bude to pro ně čisté v den zmrtnýchvstání.“ A takto My činíme srozumitelnými znamení pro lid vědoucí. Rci: „Pán můj věru zakázal jen necudnosti veřejné i tajné, hřích a bezprávnou svévoli; a dále, abyste přidružovali k Bohu to, k čemu On neseslal oprávnění, a mluvili o Bohu to, o čem nemáte ponětí“ (Korán, 7:31-33).

Rozsah morálky v islamu je tak souvislý a obsažný, že současně spojuje víru v Boha, náboženské rituály, duchovní pozorování, společenské chování, rozhodování, intelektuální zájmy, spotřební zvyky, způsob mluvení a všechny ostatní oblasti lidského života. Protože právě morálka je takovou nedílnou součástí islamu, zaznívá v každé pasáži Koránu morální tón a morální učení se v různých souvislostech v této Svaté knize opakovaně zdůrazňuje. Je proto obtížné nějak stručně toto morální učení utřídit za pomoci několika citací z Koránu. Každá zásada se nescetněkrát objevuje v různých souvislostech. Objevuje se buď jako jediná významná zásada, nebo jako prvek celistvého morálního systému, jenž je sám o sobě prvkem celistvého náboženského nadsystému.

Jestliže si to uvědomíme, pak budeme následující pasáže považovat pouze za reprezentativní úryvky z Koránu zprostředkované a vyložené člověkem, který se samozřejmě nedokáže vyrovnat s dokonalostí původní a úplné verze Knihy.

Ctěte Boha a nepřidružujte k Němu nic! Chovejte se vlídně k rodičům, příbuzným, sirotkům, chudým, sousedovi pokrevně spřízněnému i cizímu, příteli ze sousedství a poutníkům a těm, jimiž vládne vaše pravice! Neboť Bůh věru nemiluje domýšlivých a chlubitých, kteří sami jsou skoupými a k lakotě nabádají druhé a skrývají to, čím obdařil je Bůh ve Svě štědrosti. A připravili jsme nevěřícím trest potupný. A nemiluje těch, kdož rozdávající ze svého jmění na odiv lidem a nevěří ani v Boha, ani v soudný den. A ten, jemuž je satan přítelem, ten špatného má přítele! (4:36-38).

Rci (Ó Muhammade): „Pojďte sem, abych vám sdělil to, co Pán váš vám zakázal! Nepřidružujte k Němu nic, buďte laskaví k rodičům nezabíjejte z nedostatku děti své, vždyť jsme ušetřili nezbytné pro vás i pro ně! Střežte se smilstva veřejného i tajného, nezabíjejte nikoho, koho vám Bůh zakázal, leda podle práva! A toto je to, co On vám přikazuje - snad budete rozumní! Nepřibližujte se k majetku sirotků jinak než s dobrými úmysly, dokud nedosáhnou dospělosti! Dávejte dobré míry i spravedlivé váhy! My pak neukládáme duši břemeno žádné nad její síly. A když hovoříte, buďte spravedliví, i když se jedná o příbuzného, a dodržujte úmluvu s Bohem! A toto je to, co On vám přikazuje - snad budete toho pamětliví! A toto je vskutku stezka Má, jež vede přímo. Kráčejte po ní a nenásledujte cesty jiné, jež by vás vzdálily od cesty Jeho. A toto je to, co On vám přikazuje - snad budete bohabojní!“ (6:151-153).

Bůh zajisté přikazuje spravedlnost, dobré skutky i štědrost příbuzným a zakazuje necudnost, zavrženíhodné skutky a vzdornost a varuje vás - snad budete toho pamětliví. Dodržujte věrně úmluvu Boží, když jste ji jednou uzavřeli, a nenarušujte přísahy, když jste je potvrdili a Boha si jako jejich ručitele vzali - vždyť Bůh dobře ví, co děláte. Kdokoliv zbožné skutky koná, ať muž či žena, a je věřící, toho vzkrúsíme k životu překrásnému a věru je odměníme odměnou podle toho nejlepšího, co učinili (16:93-91, 97).

Vyzývej k cestě Pána svého moudrostí i kázáním krásným a veď s nimi spor slovy nejlepšími! Pán tvůj zná nejlépe ty, kdož z cesty jeho zbloudili, a zná dobře i ty, kdož správně jsou vedeni (16:125). Kdo krásněji hovoří než ten, jenž k službě Bohu vyzývá, zbožné skutky koná a prohlašuje: „Já k těm, kdož do vůle

Jeho se odevzdali, patřím.“ Dobré a špatné skutky si nejsou rovné; odplácej tím, co lepší je, a hle, ten, mezi nímž a tebou bylo nepřátelství, se stane jakoby přítelem horoucím (41:33-34).

Co bylo vám z věcí dáno, je jen užívání krátké života pozemského, však co u Boha je, je lepší i trvalejší pro ty, kdož věří a na Pána svého spoléhají, a pro ty, kdož velkým hříchům a neřestem se vyhýbají, a když rozhněvani jsou, odpouštějí, a pro ty, kdož Pánu svému odpovídají a modlitby své dodržují a záležitosti své na základě porady mezi sebou vyřizují a z toho, co jsme jim uštedřili, rozdávají, a pro ty, kteří si vzájemně pomáhají, když postihne je bezpráví. A odměnou za špatné je jen špatnost podobná. Ten, kdo odpouští a o nápravu se snaží, toho odměna je u Boha, jenž věru nespravedlivé nemiluje. Proti těm pak, kdož vzájemně si pomáhají poté, co bylo jim ukřivděno, není věru důvodu k zakročení; však důvod k zakročení je pouze proti těm, kdož na lidech křivdu a na zemi svévoli neprávem páchali. Pro takové pak určen je trest bolestný. A věru ten, kdo trpělivý je a odpouští ... a vskutku to patří k podstatě věcí (42 :36-43).

Těm, kdož po věcech pomíjivých touží, pospíšíme dát v něm to, co chceme, a tomu, komu chceme; však potom pro ně peklo připravíme, aby v něm hořeli v ponížení a v zavržení.

Kdož však po životě budoucím touží a usilují o něj horlivě, jsouce přítom věřící - vděčně uznáno bude jejich snažení.

Všem, těm i oněm, My rozmnožíme Pána tvého dary a Pána tvého dary neznají omezení.

Pohled', jak jsme dali přednost jednom před druhými! V životě budoucím věru ještě vyšší hodnosti a větší předností jsou!

A nepřidávej k Bohu božstva jiného, abys nezůstal zahanben a opuštěn.

Pán tvůj rozhodl, abyste nikoho kromě Něho neuctívali a abyste rodičům dobré prokazovali. A jestliže jeden či oba s nich u tebe zestárnou, neříkej jim „Fuj!“ a neodbývej je stroze, nýbrž mluv s nimi slovem laskavým! Skloň k nim oběma z milosrdenství křídla pokory a řekni: „Pane můj, smiluj se nad nimi oběma, tak jako oni mě vychovali, když jsem byl malý!“ Pán váš nejlépe ví, co v duších vašich je a jste-li zbožní, On věru ke kajícím je odpouštějící.

A dávej příbuznému po právu, a také chud'asovi a po cestě Boží jdoucimu, však nerozhazuj rozhazováním, vždyť marnotratní jsou bratři satanovi a satan byl vůči Pánu svému nevďečný.

Jestliže se od nich odvrátíš čekaje na milosrdenství Pána svého, ve které doufáš, potěš je alespoň slovem útěšným!

A neměj ruku svou přivázanou ke krku svému ani ji nerozvírej příliš široce, abys nebyl pomlouván a neupadl v nouzi.

Pán tvůj otevřenou rukou uštedřuje obživu anebo ji odměňuje, komu chce, neboť On dobře je zpraven o služebnících Svých a jasně je zří.

Nezabíjejte děti své z obavy před zchudnutím, vždyť My jim i vám obživu uštedříme. A jejich zabíjení je hříchem velkým.

A nepřibližujte se k cizoložství, neboť to ohavnost je i špatná cesta. A nezabíjejte osoby, jež Bůh kázal zabíjet, leda podle práva. A byl-li někdo zabit nespravedlivě, dali jsme jeho nejbližšímu pravomoc jej pomstít, nechť však při zabití nepřehání, vždyť zajisté mu bude pomozeno.

A nepřibližujte se k majetku sirotka, leda způsobem co nejlepším,

pokud nedosáhne dospělosti. Dodržujte věrně závazky své, neboť žádáno bude zúčtování o závazku!

A buďte spravedliví v míře, když odměňujete, a važte vahami přímými - to pro vás je lepší i nejlepší co do výsledku.

A nenásleduj to, o čem vědění nemáš, vždyť sluch, zrak i srdce budou všechny žádány, aby počet vydaly.

A nevykračuj si po zemi troufale, vždyť zemi nemůžeš rozpoltit a nedosáhneš výškou svou hor vrcholku.

To všechno je špatností u Pána tvého a je mu to odporné.

A toto je část toho, co vnukl ti Pán tvůj z moudrosti své. A nedávej vedle Boha božstvo jiné, bys nebyl do pekla uvržen, potupen a ztracen! (17:18-39).

Kdysi jsme darovali Luqmánovi moudrost řkouce: „Bud' vděčný Bohu, neboť ten, kdo vděčný je Bohu, je vděčný pro dobro své vlastní. Kdo však je nevďečný ..., tedy Bůh soběstačný je i chvályhodný.“ A uložili jsme člověku laskavost k rodičům jeho - neb nosila jej matka jeho se samými nesnáze a odstavila jej po dvou letech - řkouce: „Bud' vděčný Mně i rodičům svým - neb u Mne je cíl konečný!“ Nutí-li tě však usilovně, abys ke Mně přidružoval něco, o čem nemáš vědění žádné, pak je neposlouchej! Bud' k

nim na tomto světě laskavý podle zvyklosti uznané, avšak následuj cestu těch, kdož kajícně se ke Mně obrátili! Ke Mně se pak skuteční návrat váš a Já vás poučím o tom, co jste konali. Pravil Luqmán synu svému napomínaje jej: „Synáčku, nepřidružuj nic k Bohu, vždyť přidružování je věru křivda nesmírná.“ „... Synáčku, i kdyby to byla váha zrnka hořčičného a i kdyby to bylo ve skále či na nebi anebo na zemi, Bůh to přinese! Vždyť Bůh věru bystrý je i dobře zpravený. Synáčku, dodržuj modlitbu, přikazuj vhodné a zakazuj zavrženíhodné! Buď trpělivý vůči tomu, co tě postihne, neboť to patří k podstatě věcí! Neodvracej tvář svou od lidí a nechoď nadutě po zemi, neboť věru Bůh nemiluje domýšlivé vychloubače! Buď umírněný v chůzi své a ztišuj hlas svůj, vždyť nejodpornější z hlasů všech je věru hlas oslů“ (31:12-19).

Vy, kteří věříte! Víno, hazardní hra, sochy a vrhání losů šípy jsou věru věci hnusné z díla satanova. Vystříhejte se toho - a možná že budete blažení. Satan chce mezi vámi podnítit pomocí vína a hazardních her nepřátelství a nenávist a odvést vás od vzývání Boha a od modlitby. Přestanete s tím tedy? (5:90-91).

Spíše usiluj pomocí toho, co ti Bůh daroval, o dosažení příbytku posledního! Nezapomínej na úděl svůj v životě pozemském a čiň dobré tak, jak Bůh učinil dobré tobě! A neusiluj o pohoršení na zemi; vždyť Bůh nemá rád ty, kdož pohoršení šíří!“ (28:77).

Tyto úryvky by mohlo podpořit i mnoho dalších pasáží z Koránu a z Tradic Muhammadových. Samy o sobě dostatečně vykreslují základní morální zásady islámu. Tyto islámské zásady jsou ve své podstatě a za všech okolností výjimečné. Bůh je nezavedl proto, aby byly čas od času obdivovány, ale aby se naopak prosazovaly a měly smysl. Mají napomáhat jednotlivci rozvíjet vlastní osobnost a zušlechťovat charakter tím nejcelistvějším způsobem, posilováním pouta člověka s Bohem a upevněním jeho svazku s Ním, zdrojem všeho dobra. Islámské morální zásady nebyly vytvořeny, aby jednotlivce zastrašovaly nebo vhnaly do pasivity a lhostejnosti. Jedním příkladem tuto skutečnost doložíme. Bylo-li některému muslimovi ublíženo nebo je-li utlačován, může se svobodně rozhodnout, zda bude útlaku čelit a odplácet stejně, nebo zda odpustí a svěří se Bohu. Ví, že má právo zaujmout obě stanoviska a rovněž ví, že je pro něj lepší odpustit. Odpustí-li, činí tak svobodně pro lásku Boží. Odplácí-li, neporušuje zákon, ani se nechová nespravedlivě; brání jen svá práva, takový postoj je posvátnou povinností sám o sobě, pomáhá oprávněným institucím nastolit řád a pořádek. Kdyby islám vyžadoval naprosté odpuštění, jak to teoreticky vyžadují jiné víry, pak by se mnoho neukázněných jedinců ocitlo v pokušení páchat zlo a překročit všechny hranice. Kdyby islám vyžadoval pouze odplatu, pak by nezbylo místo pro slitování a trpělivost, ani pro duchovní nápravu a morální zralost a v takovém případě by mnoho dobrých lidských vlastností zmizelo a mnoho věcí z lidských mravních schopností by se nikdy neuskutečnilo.

Je běžné, že lidé, kteří se učí odpouštět za všech okolností, tak nečiní a snad ani nemohou, protože to z perspektivního hlediska není v zájmu lidstva, ani v zájmu samotné morálky. Stejně tak lidé, kteří se učí tvrdě odplácet, nemají žádnou nebo jen malou úctu k lidským ctnostem a nedbají o morální hodnoty jako o všeobecná pravidla. Avšak islám, božské pouto lidské přirozenosti, poskytuje na lidské problémy správné odpovědi. Hříšníkům, kteří se chtějí napravit, kteří chtějí dostat ještě jednu příležitost a v případě odpuštění chtějí začít znovu poctivě žít, se doporučuje odpustit. Avšak vůči těm, kteří si pohnutky odpuštění nesprávně vyložili a i nadále se chovají špatně, islám umožňuje uplatnit odplatu. Takže postoj muslima je v obou případech správný a prospěšný. Odpouští-li, těší tím Boha, zadrží trestající ruku a přispívá k nápravě provinilce. Odplácí-li, chrání právo, nastoluje řád a spravedlnost, pomáhá zastavit zlo. Co je tedy zdravá morálka? Postoj člověka, který je nemilosrdným mstitelem bez výběru? Nebo snad postoj muslima, který uvažuje o slitování a odpuštění a počítá i s mimořádnými okolnostmi? A kdo je morálně zdravý? Člověk, který odpouští, protože ví, že stejně nemá možnost odplaty? Nebo muslim, který odpouští a přitom si je plně vědom svého práva na odplatu? Co je vlastně opravdové odpuštění? Odpuštění vyvěrající z vnějšího nátlaku a zákazu chovat se jinak? Nebo odpuštění vyvěrající ze svobody volby a konání? Není divu, že islámské morální zásady jsou zdravé, jedinečné a přizpůsobivé. Jsou to totiž příkazy Boha, zdroje všeho dobra a morálky.

Pojem vesmír

V předmluvě jsme se krátce zmínili o postavení muslimů a o budoucnosti islámu na západní polokouli. V této části se budeme zabývat postavením člověka v současném světě, celkovou lidskou situací a islámským pojmem vesmír neboli světovým názorem. Upevníme tak pojmy, jimiž jsme se již zabývali, a uvedeme některé další myšlenky a různé rozměry našeho tématu propojíme v závěrečném shrnutí.

Současná lidská situace je přinejmenším závažná. Vyžaduje zájem a aktivní reakci všech lidí dobré vůle a náboženského založení. Tato situace by je však neměla přivádět k zoufalství nebo k rezignaci. Duch naděje vždy byl a je integrální součástí islámu (viz např. Korán, 12:87; 65:3).

Problémy a krize moderní doby nejsou zcela výjimečné nebo zvláštní. Je pravda, že jsou obtížné, složité a strastné a možná víc, než kdykoli předtím. Avšak rozdíl mezi dneškem a předešlými stoletími je spíš rozdílem v intenzitě než rozdílem druhovým. Neustále rostoucí složitost, našich soudobých obtíží může být do značné míry zaviněna naším rostoucím očekáváním a schopnostmi.

Po mnoho století a v mnoha oblastech zeměkoule byl hlavním zdrojem nejobtížnějších krizí jistý druh nepružného, výlučného a netolerantního postoje vůči neznámému, odlišnému a cizímu. Tato orientace zplodila rasismus, elitářství, bigotnost, předsudky a celou skupinu stejně odporných postojů.

Jen málo lidí popírá, že lidstvo čelí nezvyklé krizi. Současná krize lidstva jako by vznikla z vážné nerovnováhy mezi naším vnějším, navenek zaměřeným materiálním bádáním a mezi našimi vnitřními, dovnitř zaměřenými morálními snahami. Není nic snazšího než vyžadovat rovnováhu, prosazovat „střední cestu“ nebo prosazovat „zlatý střed“. Avšak ničeho se nedosahuje tak obtížně jako právě takovéto rovnováhy. V minulosti se někdy výroky typu „nejen chlebem živ je člověk“ interpretovaly tak zkresleně, že naznačovaly lhostejnost vůči materiálnímu blahu člověka. Podobně se vykládala i víra v Boha; často se zaměňovala za bezmocný fatalismus nebo kategorické popření svobodné lidské vůle a seberealizace. Na druhé straně přehnaný důraz na duchovnost a rezignovanost zase podněcuje vznik materialismu, racionalismu „svobodné vůle“ atd. Jestliže se na duchovno klade přílišný důraz, zvrhává se v pověřčivost a nejasnosti. Podobně protikladný tlak přeměňuje materialismus na nedbalý přístup, svobodnou vůli na libertinství a racionalismus na pustou marnost. Dějiny myšlení několika posledních století dokládají tyto tendence až příliš dobře.

Během nedávných desetiletí se duchovní stupnice zvedala a klesala. V šedesátých a v sedmdesátých letech se událostí obecného zájmu staly neočekávané, neobvyklé průzkumy vesmíru. Avšak stejně senzační jsou i neočekávané výsledky výzkumů vnitřních domén bytí, přestože je někdy považujeme za snobské, kultovní a neurotické.

Zvlášť alarmující je rozmach těchto dvou nezvyklých a nevyrovnaných typů zkoumání. Důvod k poplachu spočívá ve skutečnosti, že oba typy nemají vzájemný vztah, natož aby se vzájemně ovlivňovaly. Vzájemně na sebe nereagují, vzájemně se neposilují ani neinspirují. Navíc jejich pochybná a nevyrovaná existence představuje neustálou hrozbu pro většinu lidí. Může je dohnat ke kolísání a nejasnostem, které zase mohou zintenzívnit problémy společnosti a úděl moderního člověka ještě ztížit. Tento špatný směr lze změnit, jestliže se nějak podaří smířit vnějškově zaměřené vědecké výzkumy s vnitřně orientovanými morálními snahami. Nejen chlebem živ je člověk. To je zřejmá pravda. Ale stejně tak není živ pouze modlitbami. Člověk je jak politickou, tak i materialistickou bytostí a náboženským hledačem svatosti.

Jak jsme již řekli, současný svět se potýká s množstvím problémů. Stejně tak se potýká i s navzájem si protiřečícími diagnózami a recepty. Někteří lidé hlásají v souladu se slovy jedné populární písně „Svět dnes potřebuje hlavně lásku... atd.“ Jiní volají po obrodě člověka. Další se obracejí k marxismu, humanismu, satanismu nebo scientismu jako ke konečnému řešení. Další zase očekávají příchod nějakého budoucího spasitele. Tento dlouhý seznam přitom nezahrnuje lidi lhostejné, lidi, kteří ztratili veškerou naději, a zástupy apatických jedinců, kteří pravděpodobně nad všemi optimisticky naladěnými skupinami převažují. Zdá se však, že svět dnes nejvíce potřebuje porozumění. Člověk potřebuje porozumět sám sobě a své přirozenosti, svým omezením a schopnostem, svému místu ve vesmíru a vztahům s jeho prvky.

Otázka zní: Jak může islám člověku pomoci pochopit sebe sama, jak může pomoci vyjasnit jeho zamlžené perspektivy a uvolnit jeho schopnost přemýšlet? Pokusíme-li se na tuto otázku odpovědět, budeme muset mít na paměti základní pojmy islámu, o nichž jsme dosud hovořili, a domyslet některé další prvky islámského hodnotového systému. Takový rozbor pravděpodobně ukáže, jaký má islám vztah k modernímu člověku a jak mu může pomoci hledat jeho cestu.

Pro islám je charakteristická zásada umírněnosti. Snad nejlépe je vyjádřena v pohledu islámu na lidskou přirozenost, na smysl života a na ideu Boha. Islám není jednostranně zaměřená „humanistická“ filozofie, která člověka staví téměř na roveň Bohu a kromě člověka nic neuznává. Islám však ani nezastává názor, že člověk je od přirozenosti zlý, zkažený nebo hříšný. Islám odmítá myšlenku, že život je odpudivý, brutální, krátký a ubohý. Odmítá však i myšlenku, že život je cílem sám o sobě, že je plný radostí a bezstarostností. Islám dává životu kladný smysl, účel. Znehodnocuje pozemský život **jen** vzhledem k životu posmrtnému. Islám se nezajímá jen o teď a tady, hédonismus a přítomné radosti. Rozhodně však

teď a tady nepomíjí a nevidí jen budoucí život v posmrtném ráji. Všímá si lidské situace zde na zemi a lidského osudu v posmrtném životě. Tyto zájmy jsou pochopitelně proporčně rozloženy; islám si váží každé fáze lidské existence podle jejího poměrného účinku na celkové blaho člověka (Korán, 7:33; 17:18-21; 28:77; 57:20-21).

V Koránu je pasáž (2:27-39) typická pro mnoho dalších pasáží. Tento úryvek obsahuje některé základní islámské zásady a představuje základy islámského světového názoru. Nejvýznačnější z těchto zásad jsou tyto:

1. Svět je bytím ve vývoji vytvořeném vůlí Boha a udržovaném Bohem pro smysluplné cíle. Historické dění se odehrává v souladu s jeho vůlí a podle ustavených pravidel. Neřídí se slepou náhodou, nejsou to tedy nahodilé a neuspořádané události.
2. Bůh stvořil člověka a člověk je zástupcem Boha na zemi. Bůh člověku uložil obdělávat půdu a obohacovat život vědomostmi, ctnostmi, cíli a smyslem. Aby člověk tohoto cíle dosáhl, je vše na zemi i na nebi stvořeno pro člověka a je mu to podřízeno. Život na této planetě není člověku vězením; jeho příchod na svět není svévolným trestem za předchozí hříchy. Člověk nebyl vyhnán z jednoho světa a uvržen do našeho světa. Jeho existence není náhodná nebo neplánovaná.
3. Vědění je jedinečnou schopností člověka a nedílnou součástí jeho osobnosti a jeho bytí. Právě vědění člověka opravňuje k tomu, aby byl zástupcem Boha na zemi, a získává mu dokonce i úctu a věrnost andělů Božích.
4. První fáze života na zemi nezačala v hříchu nebo vzpourou proti Stvořiteli. „Vyhnání“ z rajske zahrady a následující osudy Adama a Evy, jejich lítost, Boží odpuštění a cítění s člověkem, nepřátelství mezi člověkem a Satanem - to vše nebylo pro Stvořitele nic nového. Nebyly to ani náhodné události. Na to, aby tyto události byly náhodné, mají příliš hluboký smysl. Spíše se zdá, že se staly, aby prvního člověka ukázaly, aby zažil pocit pádu a vzestupu, morální porážky a vítězství, odcizení se Stvořiteli a smíření se s Ním. Člověk tak byl pro život lépe připraven a s větší jistotou mohl čelit životním nejistotám a zkouškám.
5. Eva nebyla slabší částí prvního lidského páru. Nepokoušela Adama aby jedl ze zakázaného stromu, ani nebyla zodpovědná za vyhnání z rajske zahrady. Adam i Eva měli stejnou zodpovědnost a byli pokoušeni stejně; oba měli výčitky, káli se a dostalo se jim odpuštění a náklonnosti Boží. To je velmi důležitý bod, protože osvobozuje Evu od výtky, která se s ní a jejím pohlavím táhla celá staletí; zbavuje ji to obvinění, že ona sama nese většinu zodpovědnosti za vyhnání z ráje. Navíc se tak jasně říká, že víra v morální nedostatečnost ženy je neospravedlnitelná a že dvojí měřítko je naprosto neoprávněné. Korán zde a na jiných místech dává jasně najevo, že jak muž, tak i žena jsou stejně schopní ctnosti a slabosti, jsou stejně citliví a zasluhují si stejné chvály.
6. Člověk je svobodný tvor se svobodnou vůlí. Taková je podstata lidství a základ zodpovědnosti člověka vůči jeho Stvořiteli. Bez relativně svobodné vůle by lidský život neměl smysl a Boží smlouva s člověkem by ztratila význam. Kdyby člověk neměl svobodnou vůli, Bůh by mařil svůj cíl a člověk by nemohl nést vůbec žádnou zodpovědnost. Něco takového je přirozeně nemyslitelné.
7. Život pochází od Boha. Život není věčný, ani není cílem sám o sobě, jde o přechodnou fázi, po níž se vše navrátí ke svému Stvořiteli.
8. Člověk je zodpovědný tvor. Zodpovědnost za hřích však vzniká jen u jednotlivého hříšníka. Hřích není svou podstatou dědičný, přenosný nebo společný. Každý jednotlivec je za vlastní zodpovědný. Přestože má člověk sklon k mravní zkaženosti, je také schopen nápravy a spásy. Neznamená to, že islám dává přednost jedinci před skupinou. Individualismus neznamená téměř nic, je-li vyřazen ze společenských souvislostí. Znamená to, že jedinec má různé soubory rolí, které může hrát. Musí je hrát tak, aby si uchoval svou morální neporušenost a uchoval svébytnost, dodržoval práva Boží a plnil své společenské závazky.
9. Člověk je důstojný a úctyhodný tvor. Jeho důstojnost se zakládá na skutečnosti, že mu jeho Stvořitel vdechnul Svého ducha. Mnohem důležitější však je, že tato důstojnost není omezena na žádnou zvláštní rasu, barvu pleti nebo třídu lidí. Je to přirozené právo člověka, každého člověka, nejúctyhodnější bytosti na zemi.
10. Uvedený úryvek konečně poukazuje na hluboké kořeny jednosti Boha a jednoty lidstva. Dále ukazuje, že nejvyššími ctnostmi člověka jsou zbožnost a vědění, a jestliže je takového vědění dosaženo a používáno podle Božího vedení, pak má člověk zajištěn blažený osud, lidský život bude vyrovnaný a klidný.

APLIKACE VÍRY

V této kapitole bychom se chtěli zabývat hlavními projevy víry, jak je islám ustanovil. Jde o modlitby (salát), půst (saum), poskytování almužny čili „dobročinnost“ (zakát) a pouť (hadždž). Bůh nařídil tyto projevy víry, aby sloužily všem duchovním účelům a uspokojovaly lidské potřeby. Některé jsou každodenní, jiné se konají jednou za týden, některé jednou za měsíc, další se konají jednou za dva roky, jiné každoročně, některé se musí vykonat nejméně jednou za život. Zahrnují tedy všechny dny v týdnu, všechny týdny v měsíci, všechny měsíce v roce a všechny roky života a především poznamenávají Božím dotykem celý životní běh.

Zmínili jsme se již o tom, že víra bez činů a praxe je mrtvá, stává se tak cílem sama o sobě, tedy alespoň z islámského hlediska. Přirozená víra je velmi citlivá a může být nanejvýš účinná. Jestliže se však nepraktikuje nebo nepoužívá, rychle ztrácí svou životnost a motivační sílu. Jedinou cestou, jak víru oživit a podřídit ji jejímu vlastnímu účelu, je praxe. Na oplátku víra zase člověka vede ke stálosti, oddanosti a vytrvalosti v náboženské praxi. Je tomu tak, protože vnitřní vztah mezi vírou a praxí je velmi silný, jejich vzájemná závislost je tedy pochopitelná. Člověk bez víry nemá žádný skutečný zdroj inspirace, a proto nemá ani žádné hodnotné cíle, k nimž by směřoval nebo v něž by doufal. Život takového člověka nemá smysl, žije ze dne na den, což není opravdový život. Na druhé straně člověk, jenž víru vyznává, ale neuplatňuje ji v praxi, podvádí sám sebe a ve skutečnosti žádnou víru nemá, je jen bezmocným zbloudilým pocestným.

Vzájemný vztah mezi islámskou vírou a praxí se živě odráží v celkovém uspořádání náboženství a ukazuje hlubokou filozofii islámského učení. Islám neuznává žádnou hranici mezi duší a tělem, duchem a hmotou, náboženstvím a životem. Bere člověka tak, jak ho Bůh stvořil a uznává, že přirozenost člověka se skládá z duše a těla. Nezanedbává jeho duchovní povahu; jinak by byl člověk jako zvíře. Nepodceňuje ani jeho fyzické potřeby; jinak by člověk byl andělem, jímž není, a ani být nemůže. Podle islámu člověk stojí uprostřed proudu stvoření. Není čistě duchovním tvorem, protože čistě duchovní bytosti jsou andělé, není ani tvorem přesahujícím anděly, protože jedinou takovou bytostí je samotný Bůh. Není zcela hmotným nebo fyzickým tvorem, protože jediné bytosti tohoto druhu jsou zvířata a jiné nerozumné bytosti. Protože člověk má dvojakou podstatu, má i souběžné požadavky a potřeby: duchovní a materiální, morální a fyzické. Náboženství, které může člověku pomoci a přivést ho blíže k Bohu, je náboženství beroucí do úvahy všechny tyto požadavky a potřeby, náboženství pozvedající člověka duchovně a ukáznující jeho fyzické potřeby. A takovým náboženstvím je právě islám. Potlačovat některou složku lidské přirozenosti nebo narušovat jejich rovnováhu, či se přiklánět jen k jedné z nich by bylo urážlivým protirečením lidské přirozenosti, a k tomu i nezodpovědným protivením se podstatě, v níž Bůh člověka stvořil.

Protože islám zaručuje naprosté respektování lidské přirozenosti takové, jaká skutečně je, a hluboce se zajímá o duchovní a také o materiální blaho člověka, nepovažuje proto náboženství za osobní záležitost nebo za záležitost oddělenou od běžného lidského života. Jinými slovy, nemá-li náboženství účinný vliv na osobní a veřejný život, pak je bezcenné. Na druhé straně život nemá smysl, není-li řízen podle Božího zákona. Tím se vysvětluje, proč islám rozšiřuje svůj smysl pro organizaci na všechny oblasti života: na osobní a společenské chování, na práci a průmysl, ekonomiku a politiku, na národní a mezinárodní vztahy atd. Rovněž se tak názorně ukazuje, proč islám neuznává „sekularizaci“ čili oddělování náboženství od každodenního života. Vzájemné působení skutečného náboženství a smysluplného života je nanejvýš významné. Proto také islám proniká do všech oblastí života, řídí všechno lidské konání ve zdravém a všeobecném duchu přijatelném pro Boha a shovívavém vůči člověku.

Nezbytný soulad mezi pravým náboženstvím a denním životem znamená, že se islám nepřiklání k poučce „šest dní pro mě nebo pro svět a jeden den pro Pána“. Tato poučka je v delším pohledu bezcenná a zbavuje náboženství síly a života. Vedle toho tím člověk páchá vážnou nespravedlnost vůči Bohu a vážně poškozuje lidskou duši. Je to vážné zanedbání duchovních a morálních potřeb, které jsou stejně důležité jako hmotné potřeby, ne-li větší. Došlo by k nebezpečnému rozštěpení lidské přirozenosti; každá taková nerovnováha je příznakem úpadku. Kdyby však člověk zasvětil šest dní mnišskému způsobu života nebo hlubokým meditacím a jen jeden den sobě, nebylo by to ani trochu lepší. Rovnováha by byla opět porušena. Je tedy přirozené a nanejvýš logické, budeme-li sledovat cestu, kterou nabízí islám. Protože má člověk

dvojakou přirozenost a stojí uprostřed proudu stvoření, ocitne se ve vážných problémech, bude-li zanedbávat svou duši nebo tělo, nebo jestliže dovolí, aby jedno převážilo nad druhým. Nejtěžší zkouškou lidského smyslu pro spravedlnost a mravní soudržnost a také zkouškou jeho vůle a opravdovosti je chovat se stejně k duši i tělu a obě vyváženě, rozumně a rovnoměrně upevňovat. Aby islám člověku tuto zkoušku ulehčil, přichází s pravidelným cvičením ve víře.

MODLITBY (SALÁT)

Význam modlitby

Modlitba představuje jeden z pilířů islámu a je považována za základ náboženství. Každý muslim, který nedodržuje modlitby a nemá pro to rozumnou omluvu, se dopouští vážného přestupku a ohavného hříchu. Tento přestupek je závažný, protože se neprotiví jen Bohu, což je samo o sobě dost špatné, ale protiví se i lidské přirozenosti. Sklon uctívat skvělé bytosti a směřovat k vznešeným cílům je lidským instinktem. Nejvyšší bytostí a nejvznešenějším cílem všeho je Bůh, islámská modlitba je nejlepším způsobem, jak v člověku vypěstovat rozumnou osobnost a jak upřesnit jeho zralé směřování. Zanedbávat modlitby znamená potlačovat dobré vlastnosti lidské přirozenosti a neospravedlnitelné popírání jejího práva uctívat a milovat, práva směřovat a stoupat k vyššímu, práva vynikat v dobru a dosahovat vznešených cílů. Takové potlačování a popírání představuje velmi vážný a škodlivý přestupek. V tom spočívá význam a životní důležitost modlitby v lidském životě.

Vždy bychom měli pamatovat na to, že Bůh lidskou modlitbu nepotřebuje, protože On žádné potřeby nemá. Bůh se zajímá jen o naše celkové blaho a prospěch. Když Bůh nutnost modlitby zdůrazňuje a ukládá nám ji za povinnost, chce nám pomoci; protože všechno dobré, jež činíme, je v náš prospěch, a každý přestupek, jehož se dopustíme, je přestupkem proti naší duši. Proto i zde je člověk ve středu pozornosti a hlavní jsou jeho společné zájmy. Užitek, který člověk získává z islámské modlitby, je neměřitelný a požehnání modlitby přesahuje lidskou představivost. Není to jen pouhá teorie nebo konvenční domněnka, je to úchvatný fakt a duchovní zkušenost. Následuje vysvětlení účinnosti islámské modlitby:

1. Posiluje víru v Boží existenci a v Boží dobrotu a přenáší tuto víru do nejskrytějších koutů lidského srdce.
2. Oživuje tuto víru a činí z ní v praktickém životě tvořivou sílu.
3. Pomáhá člověku, aby si uvědomil přirozené a pudové směřování k velikosti a vysoké morálce, k výtečnosti a k růstu ctností.
4. Očišťuje srdce a rozvíjí mysl, zušlechťuje svědomí a uklidňuje duši.
5. Upevňuje v člověku prvky dobra a slušnosti, potlačuje zlo a sklony k nepatřičnému chování.

Rozebíráme-li islámskou modlitbu a studujeme její jedinečnou povahu, zjišťujeme, že nejde jen o fyzické pohyby nebo o prázdné recitování ze Svaté knihy. Islámská modlitba je nevyrovnatelný a bezpříkladný způsob rozumové meditace a duchovní oddanosti, morálního růstu a fyzického cvičení; všechny tyto prvky jsou přitom obsaženy v jednom jediném aktu. Je to výlučně islámská zkušenost, v níž se každý sval lidského těla spojuje s duší a myslí při uctívání Boha a ke slávě Boží. Je těžké zvolit nějaká slova, jež by vystihla plný význam islámské modlitby, lze však říci, že v ní jde o:

1. Cvičení disciplíny a síly vůle;
2. Procvičení oddanosti k Bohu a všem hodnotným cílům;
3. Ostražitá připomínka Boha a neustálého zjevování Jeho dobroty;
4. Semeno pěstění duchovna a morální ryzosti;
5. Průvodce po nejpříjemnější životní stezce;
6. Ochrana před necudností a zlem, před zblouděním ke zlu;
7. Projev pravé rovnosti, pevné jednoty a bratrství;
8. Výraz díky Bohu a vážnosti k Bohu;
9. Směřování k vnitřnímu míru a stabilitě;
10. Bohatý zdroj trpělivosti a odvahy, naděje a důvěry.

To všechno je islámská modlitba, to všechno dokáže člověku dát. Nejlépe pravdu tohoto výroku zjistíte, jestliže modlitbu sami vykonáte a dopřejete si jejích duchovních radostí. Teprve pak člověk pozná, co modlitba opravdu znamená.

Podmínky modlitby

Každý muslim, muž či žena, má povinnost konat modlitbu. Musí však být:

Duševně zdravý a svéprávný;

Relativně zralý a dosáhl již puberty, tedy obvykle kolem čtrnácti let. (Rodiče by měli svým dětem radit, aby se modlitby začaly učit v sedmi letech a důrazně by jim to měli doporučit v desíti letech);

Nepostižený vážnou nemocí, ženy nesmějí mít menstruaci nebo rodit nebo být v šestinedělí. Nejlepší vymezenou dobou k těmto obdobím je deset a čtyřicet dnů. Ženy jsou za těchto okolností od modliteb zcela osvobozeny.

Modlitba není platná, nejsou-li splněny následující požadavky:

1. Abdest neboli rituální omývání ((wudu‘) bude vysvětleno později);
2. Čistota celého těla. Tělo musí být oděno a země použitá k modlitbám musí být zbavena veškeré špíny a nečistoty;
3. Oděv musí vyhovovat morálním zásadám, intimní části těla musí být zakryty. Muži musí mít tělo zakryto alespoň od pupku po kolena. U žen by mělo být zakryto celé tělo kromě tváře, rukou a chodidel. Obě pohlaví nesmějí mít při modlitbách průhledné látky;
4. Vyhlášení úmyslu modlit se srdcem i hlasem všude, kde to je možné;
5. Postoj čelem směrem ke qible, tedy směrem ke Ka‘abě v Mekce. Existuje řada způsobů, jak určit správný směr. Jestliže člověk neví, jak by směr zjistil, měl by se řídit svým nejlepším úsudkem.

Druhy modliteb

Následují různé druhy modliteb:

1. Povinné [fard], které zahrnují pět povinných modliteb, účast na shromáždění v pátek odpoledne a pohřební modlitbu. Jestliže člověk tyto modlitby nedodrжуje, pak páchá vážný a trestuhodný hřích, nemá-li ovšem rozumnou omluvu.
2. Dobrovolné (wadždžib a sunna), které zahrnují modlitby doprovázející povinné modlitby a shromáždění u příležitosti dvou velkých svátků (Id). Nedodržování těchto modliteb je vážná nedbalost a zasluhuje si výtky.
3. Nepovinné modlitby, které zahrnují veškeré nepovinné modlitby v kteroukoli denní nebo noční dobu. Zvláštní význam mají dvě období: konec noci před úsvitem a půlnoc.

Časové rozložení modliteb

Každý muslim, muž či žena, musí vykonat přinejmenším pět denních modliteb v určenou dobu, nemá-li ovšem nějaký ospravedlnitelný důvod, proč je nekoná, proč je koná dohromady nebo proč je koná opožděně. Jsou to tyto modlitby:

1. Časná ranní modlitba (salátu-l-fadžr), kterou lze konat kdykoli po rozbřesku a před východem slunce, v rozmezí asi dvou hodin.
2. Polední modlitba (salátu-z-zuhr).¹⁾ Tuto modlitbu lze konat od okamžiku, kdy slunce začne sestupovat ze zenitu, až do okamžiku, kdy je na poloviční cestě k západu. Jestliže například slunce zapadá v sedm hodin odpoledne, pak čas této modlitby začíná krátce po poledni a končí o půl čtvrté odpoledne. Krátce nato začíná období další modlitby. Existují však přesné kalendáře, které stanovují časy jednotlivých modliteb. Nemáte-li ho k dispozici, spolehněte se na svůj nejlepší úsudek.
3. Odpolední modlitba (salátu-l‘asr), kterou lze vykonat hned po vypršení období polední modlitby až do západu slunce.

¹⁾ Muslimům v zemích, v nichž platí letní a zimní čas, mohou nastat jisté obtíže a nejasnosti v otázce rozhodnutí, kdy konat páteční modlitební shromáždění (džum‘a). Tento problém lze snadno vyřešit, jestliže si po celý rok určíte čas modlitby na dobu mezi 1.15 a 2.30 odpoledne. Nebudete potom muset měnit dobu konání modlitby. Naším bratřím důrazně doporučujeme, aby tuto dobu zahrnuli do svého týdenního rozvrhu. Totéž platí i o poledních nedělních shromážděních.

4. Modlitba při západu slunce (salátu-l-maghrib). Čas této modlitby začíná hned po západu slunce a končí, jakmile na západním nebi zmizí červánky. Doba, v níž lze konat tuto modlitbu, normálně trvá jednu hodinu a dvacet až třicet minut.
5. Večerní modlitba (salátu-l-‘iša‘), jejíž čas nastává hned po zmizení červánků na západě (asi hodinu a půl po západu slunce).

Stojí za povšimnutí, že islám rozvrhl doby modliteb tak, aby se naše duchovní obnova spojovala s fyzickým občerstvením, a že se tím spojuje klid mysli s tělesným uvolněním. Časná ranní modlitba se koná v pravidelnou dobu snídaně, polední modlitba se koná v době oběda, odpolední modlitba v době, kdy se osvěžujeme šálkem čaje nebo kávy, modlitba při západu slunce připadá na čas večere a večerní modlitba odpovídá době večerního občerstvení. Rovněž stojí za povšimnutí, že muslim vykonávající tyto modlitby poznamenává celý den duchovním znamením na jeho začátku, na konci i v jeho průběhu. Věřící tím spojuje náboženství se životem, celý den cítí přítomnost Boží ve své duši, zakončuje své denní konání v duchovních pocitech a buduje svou mravní výtečnost na silných základech. Navíc tím muslim vhání do všech oblastí života duchovní svěžest a náboženství je přítomno ve všech jeho činnostech. Působí v obchodech a kancelářích, doma a na farmách, v továrnách a v závodech. Proniká svým světlem do každého druhu obchodu a práce. Rozvržení modliteb je pozoruhodné, protože je dílem Božím a dílem islámu.

Vždy je nejlepší vykonat modlitbu hned, jak nastane její čas, ledaže by něco zapříčinilo neočekávané zpoždění nebo odložení modlitby. Tyto modlitby jsou zkouškami Božími. Odměna věřícím, kteří touto zkouškou projdou, je nezměrná a jejich blaho si nelze představit. Štěstí, kterého dosáhnou, radost, kterou pociťují, a čest, kterou získávají, nelze slovy vyjádřit. Na druhé straně neschopnost zúčastnit se takové zkoušky je trestuhodným hříchem. Má za následek přísné tresty, duchovní odcizení a umrtvení a společenskou izolaci.

Polední (zuhr) a odpolední (‘asr) modlitby lze konat společně, jestliže člověk cestuje nebo je nemocen. Totéž povolení se uděluje k modlitbě při západu slunce (maghrib) a k večerní modlitbě (‘iša).²⁾

Částečný abdest (wudu‘)

Před vykonáním modlitby musí být člověk v dobré tělesné pohodě a ve stavu čistoty. Je nezbytné omýt části těla, které jsou běžně vystaveny špíně nebo prachu či smogu. Tento obřad se nazývá ABDEST (wudu‘) a provádí se nejlépe takto:

1. Vyhlášte úmysl, že tento úkon slouží uctívání Boha a čistotě.
2. Umyjte si třikrát ruce až po zápěstí.
3. Očistěte si ústa vodou, rovněž třikrát, nejlépe však kartáčkem.
4. Očistěte si nosní dírkou vtahováním vody, opět třikrát.
5. Třikrát si umyjte celý obličej oběma rukama, pokud je to možné, od horní strany čela k bradě a od ucha k uchu.
6. Třikrát si omyjte pravé předloktí až na konec lokte, pak proveďte totéž při omývání levé ruky.
7. Utřete si celou hlavu nebo jakoukoli její část vlhkou rukou, a to pouze jednou.
8. Utřete si vnitřní strany uší ukazováky a jejich vnější strany pomocí palců. Palce by měly být vlhké.
9. Utřete si mokřýma rukama krk.
10. Umyjte si obě nohy po kotníky a to třikrát. Začněte pravou nohou.

Tím je abdest u konce a člověk, který jej dokončil, je připraven k modlitbě. Je-li abdest vykonán řádně, může jej osoba podle svého přání použít pro mnoho další modliteb. Dáváme přednost tomu, aby se abdest obnovoval co nejčastěji. Je dobré abdest vykonávat v určeném pořádku, i když abdest bude přijat i od osob, které takový pořádek poruší. Abdest vykonaný zmíněným způsobem pro modlitbu dostačuje, není-li však nějak zrušen.

²⁾ V prvním případě jde o předčasné spojení modliteb. Odpolední modlitba se koná před svou dobou konání, následuje hned za polední modlitbou. V druhém případě jde o spojení opožděné. Modlitba při západu slunce se vykonává po uplynutí doby, kdy se správně koná, hned následuje večerní modlitba. Takovéto spojování modliteb může snížit neklid muslimů, kteří z oprávněných důvodů (například cesta, pracovní směna) nemohou konat modlitby v patřičnou dobu.

Zrušení abdestu

Abdest je rušen, jestliže:

1. Dojde k vyměšování, např. moči, stolice, tělesných plynů apod.;
2. Dojde k výtoku krve nebo hnisu a podobných látek z kterékoli části těla;
3. Dojde ke zvracení;
4. Člověk usne;
5. Dojde ke ztrátě rozumu požitím drogy nebo jakékoliv toxické látky.

Jestliže nastane některá ze zmíněných věcí, je nutné abdest obnovit. Po vyměšování by měla být použita voda, protože toaletní papír nemusí být pro účel čistoty a modlitby dostatečný.

Úplná nahrazení abdestu (tajammum)

Tajammum nebo uchýlení se k čisté zemi může nahradit abdest a dokonce i koupel. Povoluje se v následujících případech:

1. Jestliže je člověk nemocný a nemůže používat vodu;
2. Jestliže nemá v dostatečném množství přístup k vodě;
3. Kdyby mu voda způsobila obtíže nebo způsobila nemoc;
4. Kdyby konání abdestu člověku zabránilo účasti na pohřební modlitbě nebo modlitbě Id, za něž neexistuje náhrada.

V každém takovém případě je možné provést tajammum, které se provádí takto:

1. Udeřte oběma rukama o čistou zem nebo písek či na kámen.
2. Otřepete si ruce a otřete si s nimi obličej stejně jako při abdestu.
3. Opět udeřte oběma rukama o zem a otřete si pravou paži k lokti levou rukou a pak otřete levou ruku pomocí pravé ruky.

Toto tajammum je symbolickým projevem důležitosti abdestu, jenž má pro uctívání Boha a pro zdraví životně důležitý význam. Když islám zavedl nutnost opakovat abdest, bral v úvahu nejlepší hygienickou formulaci, kterou nedokázala předvídat žádná duchovní doktrína nebo lékařský předpis.

Zvláštní nařízení při abdestu

Pro abdest islám přikazuje určitá opatření. Jestliže má člověk ponožky nebo punčochy na nohách nebo si je po vykonání obřadu natáhl, není nutné si je při obnovení abdestu sundávat. Místo toho je možné přejet přes ně mokrou rukou. Ponožky nebo punčochy by si však člověk měl sundávat alespoň jednou za dvacet čtyři hodin a umýt si přitom nohy. K této praxi se lze uchýlit i v případě, že má člověk na nohou boty a jejich podrážky jsou čisté a boty vypadají čistě. Jestliže je na částech těla, které mají být při abdestu omyty, nějaké zranění, je možné otřít obvaz poranění mokrou rukou, kdyby sundávání obvazu a umývání poranění způsobilo další obtíže.

Úplný abdest (koupel ghusl)

Celé tělo s nosními otvory, ústy a hlavou se musí umýt v úplné nové koupeli před začátkem modlitby v následujících případech:

1. Po intimním styku;
2. Po poluci ve spánku;
3. Po uplynutí menstruačního období u žen;
4. Na konci šestinedělí kojících žen. Jestliže toto období skončí dříve než za čtyřicet dní, měl by se vykonat úplný abdest.

Měli bychom zdůraznit, že na začátku koupele nebo abdestu si člověk musí uvědomit, že jej koná kvůli čistotě a uctívání Boha. Člověk, který provádí abdest, částečný nebo úplný, by měl tento úkon spojit s výroky slavicími Boha a žádajícími Ho o správné vedení. Podoby těchto výroků jsou detailně popsány ve vypracovaných náboženských zdrojích. Nezná-li člověk správné znění doporučených výroků, může pronášet i vlastní věty. Dostačuje, jde-li o výroky chválící Boha a jsou-li pronášeny upřímně.

Svolávání k modlitbě (adhán)

Věřící vykoná abdest a je připraven k modlitbě. Když nastane čas modlitby, je dobré v souladu s Tradicemi proroka Muhammada pronést svolávání k modlitbě (adhán). Modlíci se stojí směrem ke qible (směrem ke Ka‘abě v Mekce], zvedá obě ruce k uším a hlasitě pronáší následující text:

Alláhu Akbar (Bůh je největší), (opakuje se čtyřikrát);	الله اكبر الله اكبر
Ašhadu An La Illáha-il-l-Láh (Dosvědčuji, že není boha kromě jediného Boha], (opakuje se dvakrát);	اشهد الا اله الا الله اشهد الا اله الا الله
Ašhadu Anna Muhammadan Rasúlu-l-láh (Dosvědčuji, že Muhammad je Prorokem Božím), (dvakrát);	اشهد ان محمدا رسول الله اشهد ان محمدا رسول الله
Hajja ‘Ala-s-sáláh (Pojďte rychle k modlitbě), (dvakrát a obrací tvář doprava);	حي على الصلاة حي على الصلاة
Hajja ‘Ala-l-faláh (Pojďte rychle k úspěchu), (dvakrát, obrací tvář doleva);	حي على الفلاح . حي على الفلاح
Alláhu Akbar (Bůh je největší ze všech), (dvakrát);	الله اكبر . الله اكبر
Lá Iláha Illa-l-láh (Není Boha kromě jediného a opravdového Boha), (jednou).	لا اله الا الله

Když se svolává k časné ranní modlitbě, přidá vyvolávač jednu větu hned za část 5. Požadovaná věta zní takto:

As-salátu Chajrun Minan-naum. الصلاة خير من النوم

(Modlitba je lepší než spánek), (dvakrát). Pak vyvolávač pokračuje částí 6 a 7. Tato výjimka se dělá pouze ráno, protože v tuto dobu lidé spí, a proto je třeba jim modlitbu připomenout.

Začátek modlitby (iqámah)

Po dokončení volání se věřící připraví k modlitbě a začínají ji oznámením zvaným iqámah. Věty jsou až na dvě výjimky stejné jako při adhánu:

- iqámah se říká rychleji a ne tak hlasitě;
- hned po částí 5 by se měla pronášet tato věta:

Qad Qamati-s-saláh قد قامت الصلاة

(modlitba je připravena]. Pak by měly jako obvykle následovat části 6 a 7.

Provádění modlitby

Po vykonání abdestu a po adhánu a iqámahu začíná hlavní modlitba:

1. Časná ranní modlitba (salátu-l-fadžr)

Při této modlitbě se vykonávají nejprve dvě části (rak‘aty) jako dobrovolné (sunna). Po nich následují dvě povinné části (fard). Obě dobrovolné a povinné části se vykonávají stejně, jenže, že při vyhlašování úmyslu musí člověk rozlišovat dva druhy. Následuje popis úkonu:

Část 1.

Člověk stojí pokorně a zbožně směrem ke qible, zvedá obě ruce až k uším a říká: „Nawajtu Osalli Sunnata Saláti-l-Fadžr nebo Farda Saláti-l-Fadžr (ponechává se na vlastním výběru); Alláhu Akbar“.

Znamená to: „Vyhlášuji svůj úmysl vykonat dobrovolnou nebo povinnou (podle okolností) modlitbu ranní; Bůh je ze všech největší.“ Pak spustí paže k tělu a pravou ruku položí na levou. Obě ruce spočívají těsně pod pupkem.³⁾

poloha wakuf

Část 2.

Potom tiše pronáší tato slova:

„Subhánaka-l-láhumma wa bihamdik, wa tabáraka-smuk, wa ta‘ála Džadduk, wa La Iláha Ghajruk. A‘udhu bi-l-láhi mina-š-šajtáni-r-radžím. Bismi-l-láhi-r-rahmáni-r-rahím.“

سبحانك اللهم ويحمـدك ، وتبارك اسمك ، وتعالى جدك ،
ولا اله غيرك . اعوذ بالله من الشيطان الرجيم
بسم الله الرحمن الرحيم .

Znamená to: „Budiž slaven, Bože měj a Tobě budiž všechna chvála a budiž požehnáno Tvé jméno a Tvá velikost je vznešená a není Boha mimo Tebe. Utíkám se k Bohu před d‘áblem prokletým. Ve jménu Boha milosrdného, slitovného.“⁴⁾

Část 3.

Potom potichu nebo nahlas recituje súru Otevírající Korán (al Fátíha), po ní úryvek z Koránu (súra Otevírající a příklady krátkých súr a veršů jsou uvedeny dále na konci této kapitoly).

Část 4.

Protom pronáší slova: „Alláhu Akbar“ (Bůh je ze všech největší), klaní se do pravého úhlu, dlaně pokládá na kolena a tiše říká:

„Subhána Rabbija-l-‘Azím“

سبحان ربي العظيم

(„Budiž chvála mému velikému pánu“, opakuje se třikrát). Tomu se říká ruku‘. Po tomto postoji věřící zaujímá polohu vestoje s těmito slovy:

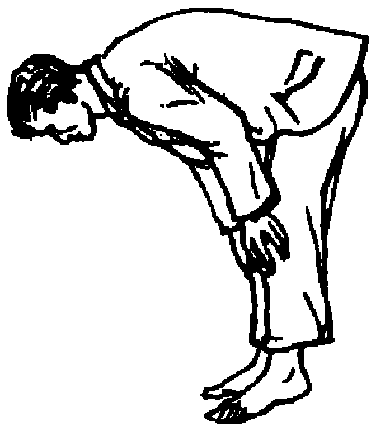
³⁾ Poloha rukou je v souladu s jednou právnickou školou. Jiné školy dávají přednost jiným polohám. Jde však o nevelké rozdíly, které nemají na platnost modlitby vliv. Ve skutečnosti se všechny takové rozdíly považují za příhodné a účelné spíše než za omezování a překážku.

⁴⁾ Tuto Část doporučujeme. Pro dokončení modlitby není nezbytně nutná.

„Sami‘ a-l-áhu Liman Hamidah; Rabbaná Laka-l-Hamd“

سمع الله لمن حمده، ربنا و لك الحمد

(Necht' vyslyší Bůh toho, kdo ho chválí, Pane náš, buď Ti chvála.) Ruce jsou přitom připažené.

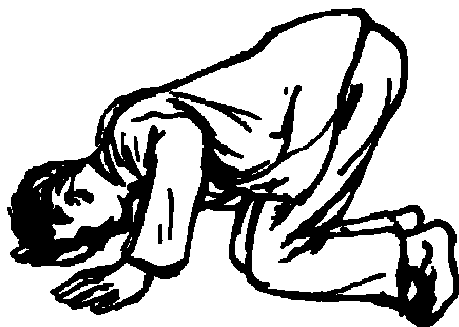
Poloha ruku'

Část 5.

Věřící pak říká „Alláhu Akbar“, a pokládá se na zem tak, že se dotýká země prsty na nohou, oběma koleny, oběma rukama a čelem. Je to poloha sedžda a doprovázejí ji tato slova:

Subhána Rabbija-l-A‘Lá

سبحان ربي الأعلى

Poloha sedždas

(Budiž sláva Pánu Nejvyššímu, opakuje se třikrát).

Část 6.

Pak po slovech „Alláhu Akbar“ následuje poloha džalsa, krátký odpočinek vsedě: vnější strana levého chodidla a prsty pravého chodidla stojí kolmo a dotýkají se země, ruce jsou položeny na kolenou.

poloha džalsa

Pak následuje druhé padnutí na tvář (sedžda); vykonává se stejně a se stejnými slovy jako první. Tím končí jeden díl modlitby (rak'at).

Část 7.

Po prvním dílu se modlíci zvedá a říká „Alláhu Akabar“, přechází přitom do polohy vestoje, aby mohl začít s druhým dílem modlitby a recituje Fátihu (Otevírající sůru), po ní následuje úryvek z Koránu jako v prvním dílu modlitby.

Část 8.

Po druhém úklonu a dvou padnutích na tvář, která jsou stejná jako v prvním dílu, si sedá do polohy džalsa a recituje tašahhud s jeho dvěma částmi (pojednáme o tom později).

Část 9.

Nakonec otáčí tvář doprava a pronáší tato slova: „Assalámu ‘Alajkum wa rahmatu-l-Láh“ (Mír budiž s tebou a milost Boží). Pak otáčí tvář doleva a pronáší totéž.

Tak se provádí kterákoliv modlitba skládající se ze dvou dílů (raka'tů), ať už jde o povinnou nebo nepovinnou modlitbu. Jakmile se naučíte tuto modlitbu správně provádět, zjistíte, že všechny ostatní modlitby jsou velmi jednoduché. Měli bychom ještě zdůraznit, že každý pohyb a každé slovo má v islámské modlitbě velký význam a symbolizuje velmi hluboký smysl.

2. Polední modlitba (salátu-z-zuhr)

Skládá se ze čtyř dílů jako sunna, pak následují čtyři díly jako fard a pak dva další jako sunna. Fard se v této modlitbě provádí takto:

- První dva díly se provádějí stejně jako při ranní modlitbě. Fátiha a část Koránu se recitují potichu. Klanění a padání na tvář je stejné.
- Když po druhém dílu recituje tašahhud, modlíci se na konci první části tašahhudu zastaví, aby mohl zaujmout polohu vestoje.
- Pak recituje Fátihu pouze v třetím dílu a nerecituje úryvky z Koránu.
- Když ukončí třetí díl, staví se k čtvrtému a recituje Fátihu stejně jako ve třetím dílu.
- Po klanění a padání na tvář zaujímá polohu džalsa (vsedě) a recituje tašahhud s jeho dvěma částmi.
- Pak pronáší napravo a nalevo mírové pozdravy.
- Dva díly sunny jsou stejné jako při ranní modlitbě, pronášejí se však potichu.

3. Odpolední modlitba (salátu-l-‘asr)

Skládá se ze čtyř dílů jako sunna a následují po ní čtyři díly jako fard. Vykonávají se stejně jako při polední modlitbě a potichu.

4. Modlitba při západu slunce (salátu-l-maghrib)

Skládá se ze tří dílů jako fard, po nich následují dva další díly jako sunna. První dvě části lze pronášet tichým nebo slyšitelným hlasem; třetí se pronáší potichu. Provádí se stejně jako polední nebo odpolední modlitba až na to, že čtvrtý díl se vynechává. Závěrečné sezení po recitaci Fátihy, klanění a padání na tvář tedy následuje už po třetí části, která končí vyslovením mírových pozdravů. Dvě sunny se pronášejí stejně jako při ranní modlitbě.

5. Večerní modlitba (salátu-l-‘iša)

Skládá se ze čtyř dílů jako fard, dvou jako sunna a tří jako witr⁵⁾ (vyšší než sunna a nižší než fard). První dva díly ze čtyř fardů lze pronášet tlumeně nebo nahlas. Vykonávají se stejně jako při polední nebo odpolední modlitbě.

Pokud jde o tři díly witr, provádějí se jako modlitba při západu slunce s dvěma výjimkami:

⁵⁾ Různé právní školy se při výkladu této části v detailech liší. Některé witr nepožadují; další jej vyžadují při ranní modlitbě s menšími obměnami. Můžete se řídit kteroukoliv autentickou školou.

ve třetím dílu následuje po Fátize část Koránu a při stání po klanění a před padáním na tvář věřící pronáší tato slova:

اللهم انا نستعينك ونستهديك ، ونستغفرك وتتوب اليك ، ونؤمن
بك ونتوكل عليك ، ونثني عليك الخير كله . نشكرك ولا نكفرك ،
ونخلع ونتبرك من فجرك . اللهم اياك نعبد ، ولك نصلي
ونسجد ، واليك نسعى ونحفد . نرجو رحمتك ، ونخشى عذابك .
ان عذابك بالكفار ملحق . وصل اللهم على سيدنا محمد وعلى آله
وصحبه وسلم .

„Alláhumma mna nasta‘ínuk, wa nastahdík, wa nastaghfiruk, wa natubu ilajk, wa nu‘minu bik, wa natatawakkalu ‘alajk, wa nuthni ‘alajka-l-chajra kullah. Naškurk, wa lá nafkurk, wa nachla‘u wa natruku man jafdžuruk. Alláhumma ijjáka na‘bud, wa laka nusalli wa nasdžud, wa ilajka nas‘a wa nahfid. Nardžu rahmáta, wa nachšá adhábak; inna ‘adhábaka bi-l-Kuffari mulhaq wa salli-l-lláhumma ‘alá sajjidíná Muhammad wa ‘alá alihi wa sabhihi wa sallim.“

Této pasáži se říká qunut a lze ji přeložit takto:

„O Bože! Prosíme Tě o pomoc a vedení a toužíme po Tvé ochraně a věříme v Tebe a spoléháme se na Tebe a velebíme Tě a děkujeme Ti a nejsme Ti nevděční a prohlašujeme, že mezi námi nejsou takoví, kteří Tě neposlouchají.

Ó Bože! K tobě se modlíme a před Tebou padáme na tvář a k Tobě se uchylujeme a Tebe rychle posloucháme a v Tvé milosrdenství doufáme a Tvého trestu se obáváme, neboť Tvůj trest stihne nevěřící.

Ó Bože! Pozvedni našeho mistra Muhammada a jeho lid a jeho pravé následovníky.“

Nedokážete-li si qunut zapamatovat, postačí, budete-li recitovat něco podobného do doby, než recitaci qunutu zvládnete. Všechny modlitby sunna (dobrovolné) se mají říkat jednotlivě, ne sborově, s výjimkou modliteb Id a witr v měsíci ramadánu.

Modlitby sunna se nepožadují od osob, které zmeškaly některé modlitby fard. Takový člověk musí dohnat, co promeškal, a pronést povinné modlitby. Modlitby sunna se také nevyžadují, jestliže vypršel správný čas konání modliteb fard. Zmešká-li tedy člověk jakoukoliv modlitbu a chce ji nahradit, musí pronést pouze fard.

Jestliže věřící neví, jak se mají modlitby recitovat arabsky, může použít jakýkoli jiný jazyk, který zná, je-li tento jazyk schopen vyjádřit arabské významy. Abychom učení arabské verze usnadnili, používáme transliteraci.

Modlitby na shromáždění (džama‘a)

1. Shromáždění řídí imám vybraný z přítomných věřících. Musí být vybrán na základě svých náboženských znalostí a zbožnosti.
2. Imám stojí sám vpředu, ostatní věřící stojí v řadách za ním, všichni jsou obráceni ke qible. Shromáždění lze sestavit dokonce i jen ze dvou osob: imáma a jednoho věřícího.
3. Po ohlášení modlitby imám recituje Fátihu a doplňkovou pasáž z Koránu hlasitě při ranní modlitbě a ve dvou prvních dílech modlitby při západu slunce. Když imám recituje nahlas Korán, ostatní ho zamyšleně a pokorně poslouchají. Neopakují po imámovi Fátihu ani žádnou jinou pasáž.
4. Když imám zakončí Fátihu, věřící pronesou „Amen“. Imám se po úkloně napřímí a řekne: „Sami‘a-l-láhu liman hamidah“ (Necht’ vyslyší Bůh toho, kdo Ho chválí) a ostatní odpovídají těmito slovy: „Rabbana laka-l-Hamd“ (Budiž ti chvála, Pane).
5. Věřící by měli imáma v jeho pohybech následovat, nesmějí ho však předbíhat. Kdyby někdo imáma v nějakém pohybu předběhl, byla by jeho modlitba neplatná.
6. Modlitba při shromáždění neplatí, jestliže imám neoznámí, že vykonává roli imáma. Rovněž věřící musí prohlásit, že následují toho kterého imáma v modlitbě, jíž pronáší.
7. Jestliže někdo přijde na shromáždění po začátku modlitby a připojí se, musí, i kdyby promeškal jednu nebo více částí, sledovat imáma. Když imám dokončí závěrečnými mírovými pozdravy bohoslužbu, opoždilci se k němu připojí, ale postaví se a nahradí díly, které promeškali. Když se člověk ke shromáž-

dění připojí během klanění před vztyčováním, pohlíží se na něho, jako kdyby se k modlitbě připojil od začátku příslušného dílu. Jestliže se však připojí během kterékoli polohy po klanění, promeškal celý díl, a musí jej nahradit individuálně, jakmile imam dokončí modlitbu.

8. Naskytne-li se příležitost k modlitbě při shromáždění, neměl by ji muslim promeškat. Modlitba při shromáždění je hezkým projevem jednoty cíle a činu, pluralitní zbožnosti a pokory před Bohem, projevem účinné solidarity mezi muslimy, veřejného pořádku a společného smýšlení.

Islámské shromáždění je kladnou odpovědí na nejbolestnější problémy lidstva, které plynou z rasové diskriminace, společenských kast a lidských předsudků. Při společných modlitbách není v islámu rozdíl mezi králem a poddaným, bohatcem a chudákem, bělochem nebo barevným člověkem, mezi jednotlivými třídami, předními nebo zadními lavicemi, lidmi v soukromých nebo veřejných lavicích. Všichni věřící stojí a modlí se těsně jeden vedle druhého nanejvýš disciplinovaně bez jakýchkoli světských úvah.

6. Páteční modlitba (salátu-l-džumu‘a)

Dosud jsme mluvili o každodenních modlitbách. Teď se dostáváme k pátečnímu shromáždění. Tato bohoslužba je povinná pro každého muslima, který má vykonávat ostatní modlitby a nemá rozumné důvody nezúčastnit se jí. Bohoslužba připadá na každý pátek v týdnu a je zvlášť důležitá, protože:

1. Bůh muslimům tento den označil za den pro kolektivní vyznávání víry.
2. Jde o schůzku, na níž probíráme duchovní úrodu uplynulého týdne a připravujeme se na následující týden, jak to lidé dělají i v jiných oblastech života.
3. Je to schůzka muslimů, kteří se ujišťují o své víře a na morálních a duchovních základech potvrzují své náboženské svazky a společenskou solidaritu.
4. Ukazuje, jak muslimové dávají přednost volání Boha před jinými zájmy.

Hlavní body této modlitby

Pro páteční modlitbu jsou typické tyto rysy:

1. Časově spadá na tutéž dobu jako polední modlitba (salátu-z-zuhr) a nahrazuje ji.
2. Musí se pronášet na shromáždění vedeném imámem. Nikdo ji nemůže pronášet sám.
3. Jestliže tuto modlitbu někdo zmešká, nemůže ji nahradit. Místo toho se pomodlí polední modlitbu, tedy modlitbu, jež páteční bohoslužba nahrazuje.
4. V pátek se může pracovat jako v každý jiný den. Pro muslimy neexistuje žádný šábes. Mohou vykonávat své povinnosti a činnosti za předpokladu, že se včas dostaví na modlitby. Po bohoslužbách se mohou opět zabývat svými světskými záležitostmi.
5. Páteční modlitba se musí konat v mešitě, je-li nějaká dostupná. Jinak ji lze vykonat na jakémkoliv shromáždění, například doma, na farmách, v parcích atd.
6. Když nastane čas modlitby, pronáší se adhán. Pak se čtyři díly modlitby vykonávají jako sunna. individuálně a potichu jako při polední modlitbě. Jakmile je tato část u konce, imam povstane tváří k ostatním a pronese kázání (chutba), které je podstatnou částí bohoslužby. Během imámovy kázání by se nikdo neměl modlit nebo mluvit; každý účastník by měl usednout a potichu vyslechnout kázání až do konce.
7. Kázání (chutba) se skládá ze dvou částí, každá začíná chválou Boha a modlitbami žehnajícími proroku Muhammadovi. V první části se musí recitovat některé pasáže z Koránu a musí se vysvětlit, aby se mohly využít k nabádání a kárání. Na konci první části si imam v sedu krátce odpočine, pak povstane a přednese druhou část svého kázání. V kázání lze probírat obecné muslimské záležitosti. V druhé části se imam modlí především za obecné blaho všech muslimů.
8. Potom se vykoná iqámah a pak dvě povinné části pod vedením imáma, který slyšitelně recituje Fátihu a další úryvky z Koránu. Pak modlitba končí. Věřící pak jednotlivě a potichu vykonají dvě sunny.

První čtyři a dvě poslední sunny lze vykonat doma. Lze je také nahradit nějakými povinnými modlitbami, které člověk v minulosti meškal a jež musí nahradit.

Každý účastník týdenního shromáždění nebo modliteb ‘Id by se měl vynasnažit, aby byl čistý a upravený. Není třeba provést povinně abdest, ale doporučuje se koupel; člověka osvěží a je příjemná.

Význam modliteb ‘Id

‘Id znamená vracející se štěstí nebo svátečnost. Modlitba ‘Id je pro muslimy velmi důležitá. Má stejné hodnoty jako denní modlitby, jež jsme dříve vysvětlili, má účinky jako týdenní shromáždění (džumu‘a) a

má charakter výročních setkání muslimů. Jsou dvě takové modlitby. První z nich se jmenuje 'Idu-l-f itr (Svátek konce půstu). Připadá na první den šawwalu, což je desátý měsíc muslimského kalendáře, nava-
zující na ramadán, během něhož byl zjeven Korán, a který je postním měsícem. Druhou modlitbou je
'Idu-l-adha (svátek oběti). Připadá na desátý den dzu-l-hidždža, posledního měsíce muslimského kalendá-
ře, jenž následuje po ukončení poutě hadždž (poutě do Mekky), což je nesmírně zbožná pout'.

Islámské modlitby 'Id jsou v každém ohledu jedinečné. V žádném jiném náboženství nebo sociálně
politickém systému není nic obdobného. Vedle vysoce duchovního a morálního charakteru mají tyto ne-
překonatelné vlastnosti:

1. Každá modlitba 'Id je celistvou oslavou pozoruhodných výsledků jednotlivého muslima v jeho službě
Bohu. První 'Id přichází po měsíci „naprostého“ denního půstu. Druhý 'Id označuje dokončení hadždže
do Mekky, poutě, kterou muslim demonstruje své odmítnutí pozemských zájmů a při níž naslouchá pouze
věčnému hlasu Božímu.

2. Každý 'Id je dnem díkůvzdání; muslimové se shromažďují v bratrské a radostné atmosféře, aby Bohu
nabídlí svou vděčnost za Jeho pomoc při plnění svých duchovních povinností před 'Idem. Tato forma
díkůvzdání se neomezuje jen na duchovní zanícení a slovní projevy. Sahá mnohem dál a projevuje se
příjemnou formou společenského a humanitárního ducha. Muslimové, kteří dokončili půst ramadánu,
vyjadřují svůj dík Bohu službami, které rozdělují chudým a potřebným při prvním 'Idu. Podobně musli-
mové, kteří vykonali hadždž do Mekky, a ti, kdo jsou doma, nabízejí oběti porážením dobytčat, která se
rozdělují chudým a potřebným. Rozdělování almužen a obětí představuje významnou část I'du. V této
islámské formě díkůvzdání se uceleně spojuje duchovní zanícení s humanitární blahovůlí, což je spojení,
jaké mimo islám nenaleznete.

3. Každý 'Id je dnem vzpomínání. Dokonce i v nejradostnějších dobách muslimové začínají den shro-
mážděním k uctění Boha. Modlí se k Němu a oslavují Jeho jméno, aby názorně ukazovali, že chovají v
paměti Jeho přízeň. Současně si připomínají zesnulé modlitbou za jejich duše, dále nabízejí pomocnou
ruku potřebným, zarmouceným prokazují soucit a útěchu, nemocným přátelské návštěvy a přání všeho
dobrého. nepřítomným nabízejí srdečné pozdravy a upřímný zájem atd. Takže význam Vzpomínání v
tento den přesahuje všechny hranice a šíří se dalekosáhlými prostory lidského života.

4. Každý 'Id je Dnem vítězství. Člověk, jemuž se podaří zabezpečit svá duchovní práva a růst, získává 'Id
ve vítězném duchu. Člověk, který věrně dodržuje své povinnosti, které jsou s 'Idem spojeny, vítězí. Do-
kazuje, že ovládá své touhy, umí se zdravě ovládat a těší se disciplinovanému životu. A jakmile člověk
těchto vlastností nabude, dosáhne svého největšího vítězství; neboť člověk, který se dokáže ovládat a
ukáznit své touhy, je osvobozen od hříchu a zla. od strachu a zbabělosti, od neřesti a necudnosti, od žárliv-
osti a chamtivosti, od pokoření a všech ostatních forem zotročování. Jestliže tedy získává 'Id označující
dosažení jeho svobody, oslavuje tak vlastně své vítězství a 'Id se stává Dnem vítězství.

5. Každý 'Id je Dnem sklizně. Všichni dobří dělníci ve službě Boží, všichni věrní věřící, sklízají v tento
den ovoce svých dobrých skutků, neboť Bůh zaručuje hojné Své milosrdenství a požehnání. Na druhé
straně islámská společnost soustřeďuje příspěvky potřebné k náboženskému bratrství a společenské zod-
povědnosti; tyto hodnoty se splácejí formou vzájemné lásky, soucitu a zájmu. Každý člen islámské spo-
lečnosti sklídí určité ovoce nebo tak či onak dostane jisté dividendy. Bůh rozdává nekonečně především
těm, kteří se upřímně zajímají o veřejné blaho svých spoluvěřících. Příjemci, kteří nemohou dávat, obdrží
společně s ohromnými příspěvky Boha i příspěvky svých společníků. Bohatí a chudí budou všichni užívat
prozřetelnosti Boží nanejvýš rozmanitě a tento den bude skutečně Dnem dobré sklizně.

6. Každý 'Id je Dnem odpuštění. Když se muslimové scházejí na shromáždění, všichni se celým srdcem
modlí za odpuštění a sílu víry. A Bůh ujistil ty, kdož se k Němu blíží s upřímností, o Svém milosrdenství
a odpuštění. V takovém čistém a vysoce duchovním shromáždění by se každý opravdový muslim cítil
před Bohem zahanben, kdyby vůči svým bratrům choval jakékoli nepřátelské nebo zlovolné úmysly.
Opravdový muslim je tímto bratrským a duchovním shromážděním hluboce dojat a překonává své zlo-
volné pocity, když je jim vystaven. Pohybuje se mezi ostatními a reaguje na ducha tohoto Dne, aby očistil
svou duši a srdce. Odpouští těm, kdo mu snad způsobili zlo, neboť on sám se modlí za Boží odpuštění, a
udělal by to nejlepší, jen aby ho dosáhl. Duch tohoto vysoce zaníceného shromáždění ho poučí o tom, že
když odpustí, pak bude i jemu odpuštěno. A jestliže odpustí, Bůh mu milosrdně přisoudí ctnost odpuštění
a široce ji rozšíří mezi muslimy. A proto se tomuto dnu říká Den odpuštění.

7. Každý 'Id je Dnem míru. Nastolí-li muslim ve svém srdci mír dodržováním Božích zákonů a příklad-
ným životem, pak dozajista s Bohem uzavírá neporušitelnou mírovou smlouvu. Jakmile je člověk smířen

s Bohem, je smířen i sám se sebou, a tudíž i se zbytkem vesmíru. Slaví-li tedy člověk 'Id správně, slaví vlastně uzavření mírové smlouvy mezi sebou a Bohem, a proto se 'Idu říká Den míru.

Takový je pravý význam islámského 'Idu: Den míru a díkůvzdání, Den odpuštění a morálního vítězství, Den dobré sklizně a skvělých úspěchů a Den svátečního vzpomínání. Islámský 'Id je toto všechno a mnohem více, protože je to Den ISLÁMU, Den Boží.

Vykonávání modliteb 'Id (salátu-l-Id):

1. Stejně jako v pátek by se každý věřící měl odebrat na shromáždění 'Id ve svých nejlepších šatech, čistý, upravený a v dobré náladě. V mešitě nebo v místě shromáždění se před vlastními modlitbami vykonává určitá slovní modlitba. Říká se jí takbír a najdete ji na konci této kapitoly.
2. Doba modliteb 'Id je kdykoli po východu slunce a před polednem. Není třeba vykonávat adhán nebo iqámah. Modlitba se skládá ze dvou dílů, v každém z nich imám hlasitě recituje Fátihu a další pasáž z Koránu.
3. Imám oznamuje úmysl řídit modlitbu slovy „Alláhu Akbar“ (Bůh je největší ze všech). Pak tento výrok zopakuje ještě třikrát, zvedá ruce k uším a po jednotlivých provoláních je nechá klesnout. Po dokončení třetího takbíru (věty) klade pravou ruku na levou spočívající pod pupkem stejně jako při jiných modlitbách. Věřící přesně napodobují jednotlivé imámovy pohyby.
4. Na konci první části se imám postaví k druhému „Alláhu Akbar“. Pak přidává další tři tyto věty a dělá totéž, co během prvního dílu, shromáždění ho přitom následuje.
5. Po dokončení obou dílů modlitby pronese imám kázání rozložené na dvě části, mezi nimiž je krátká přestávka. První část začíná devítinásobným opakováním slov „Alláhu Akbar“, druhá začíná sedminásobným opakováním týchž slov. Zbytek kázání se věnuje nabádání a radám jako během pátečního kázání.
6. V kázání prvního 'Idu v roce musí imám připoutat pozornost k věci sadaqatu-l-fitr (dobročinnost na konci půstu). Je to povinná daň, každý jednotlivý muslim, který si ji může dovolit, musí věnovat chudým alespoň jedno celé jídlo nebo jeho protihodnotu. Jsou-li na něm závislé druhé osoby, musí totéž vykonat i za tyto osoby. Jestliže například živí sebe a tři závislé osoby, pak musí potřebným lidem rozdat přinejmenším čtyři úplná jídla nebo jejich protihodnotu. Tato dobročinnost je záslužnější a milejší, je-li vykonávána s jistým předstihem před modlitbami, aby i chudí mohli sváteční den přivítat svátečně a radostně.
7. Během kázání při druhém 'Idu by měl imám obrátit pozornost na povinnost oběti. V den 'Idu-l-adha (svátek oběti) musí každý muslim nabídnout oběť. Na jednu domácnost postačuje jedna koza nebo ovce. Pro sedm různých domácností postačuje oběť krávy nebo býčka. Oběť zvtřete by se v den 'Idu měla odehrát po modlitbách. Je-li však zvíře obětováno až druhý nebo třetí den, i tehdy bude oběť přijata. O masu obětovaných zvířat podává Svatý Korán tyto pokyny: A když padli na boky své, jezte z nich a nakrmte zdrženlivé i stydlivě prosící (Korán, 22:36).

V téže části Koránu se říká, že Boha maso nezajímá, že se k němu maso nebo krev zvířat nedostane; zajímá Ho však zbožnost Jeho věřících, tu dostává.

Měli bychom zdůraznit, že modlitby 'Id nenahrazují povinné ranní modlitby (fadžr) a je samotné nelze žádnými modlitbami nahradit.

Takbír, který se pronáší před modlitbami obou 'Idů a po běžných shromážděních konaných během tří dnů po druhém 'Idu, se nazývá takbíru-t-tašríq. Zní takto:

Allahu Akbar (tříkrát). Lá iláha illa-l-Láh. Allahu Akbar (dvakrát) wa lil-Láhi-l-hamd.

Allahu Akbar Kabíra. Wa-l-hamdu li-l-Lahi Kathíra. Wa subhana-l-Láhi bukratan wa asíla. Lá iláha illa-l-Láhu wahdah. Sadaqa wa ‘adah, wa nasara ‘abdah. Wa a‘zza džundahu wa hazama-l-ahzaba wahdah. Lá-iláha illa-l-Láhu wa lá na‘bdu illa ljjah, muchlisína lá Hud-dína wa law kariha-l-káfirún. Allahumna salu ‘alá Sajjidiná Muhammad, Wa ‘alá au Sajjidiná Muhammad, Wa ‘alá Ašabi Sajjidiná Muhammad, Wa ‘alá ansárí Sajjidiná Muhammad, Wa ‘alá azwadži Sajjidiná Muhammad, Wa ‘alá dhurijjati Sajjidiná Muhammad, Wa sallim taslíman kathíra.

الله اكبر ، الله اكبر ، الله اكبر .
لا اله الا الله . الله اكبر .
الله اكبر والله الحمد .
الله اكبر كبيرا . والحمد لله كثيرا .
وسبحان الله بكرة واصيلا .
لا اله الا الله وحده ، صدق وعده .
ونصر عبده واعز جنده .
ومزم الاحزاب وحده .
لا اله الا الله ولا نعبد الا اياه .
مخلصين له الدين ولو كره الكافرون .
اللهم صل على سيدنا محمد ،
وعلى آل سيدنا محمد ،
وعلى اصحاب سيدنا محمد ،
وعلى انصار سيدنا محمد ،
وعلى أزواج سيدنا محمد ،
وعلى ذرية سيدنا محمد ،
وسلم تسليمًا كثيرا .

Tento takbír znamená:

Bůh je největší (tříkrát).

Není boha kromě Boha.

Bůh je největší (dvakrát) a Jeho jest chvála.

Dozajista je Bůh největší.

Jeho jest hojná sláva.

Budiž Mu sláva, ve dne i v noci.

Není boha kromě Boha.

Splnil Svůj slib, podpořil služebníka (Muhammada),

daroval Svým vojákům velké vítězství a spojeným nepřátelům

zasadil rozhodnou porážku. Není boha kromě Boha a neuctíváme

nikoho kromě Něho, s upřímným zanicením, i když se to protiví

nepřátelům našim.

Ó Bože! Pozvedni a požehnej našeho mistra Muhammada

a lid našeho mistra Muhammada

a společníky našeho mistra Muhammada

a ty, kdo podporují našeho mistra Muhammada,

a manželky našeho mistra Muhammada

a potomky našeho mistra Muhammada

a sešli jim všem velký mír.

Zkracování modlitby:

1. Cestuje-li někdo z domova s úmyslem urazit osmdesát nebo více kilometrů, měl by zkrátit povinné modlitby skládající se ze čtyř dílů jen na dva díly. Vztahuje se to na polední modlitbu (zuhr), na odpolední modlitbu (‘asr) a na večerní modlitbu (‘iša). Ranní modlitba a modlitba při západu slunce zůstávají beze změn.

2. Tato výhoda zůstává v platnosti, i když cestovatel dorazil do cíle, nehodlá-li svůj pobyt prodloužit na patnáct nebo více dní. Pak by měl vykonávat modlitby, jež lze zkracovat, v jejich původní formě a s plným počtem dílů.
3. Jestliže člověk cestuje za výše zmíněných okolností, je osvobozen od všech nepovinných modliteb (sunna) s výjimkou ranní (fitr) modlitby a modlitby witr, která následuje po večerní modlitbě ('iša).

Období, kdy je modlitba zakázána

Muslim nesmí vykonávat nepovinné modlitby v následujících obdobích:

1. Při východu slunce;
2. Když je slunce v zenitu;
3. Při západu slunce;
4. V období menstruace a během šestinedělí;
5. V období nečistoty částečně nebo úplné.

Nahrazování opožděných modliteb:

1. Každý muslim, muž či žena, by zpravidla měli vykonávat modlitby v určený čas. Pokud tak nečiní, dopouštějí se trestuhodného hříchu, ledaže by pro to měli rozumnou omluvu.
2. S výjimkou menstrujících žen nebo žen v šestinedělí a lidí duševně nemocných nebo upadlých na nějakou dobu do bezvědomí musí každý muslim nahradit své opožděné povinné modlitby.
3. Při nahrazování opožděných modliteb je člověk musí vykonávat v původní podobě, tedy byly-li zkráceny, vykoná je zkráceně a naopak.
4. Měla by se dodržovat posloupnost mezi opožděnými modlitbami a mezi opožděnými a současnými, to znamená, že modlitba, která byla zmeškána jako první, by se jako první měla nahrazovat, posloupnost se nemusí dodržovat, je-li zameškaných modliteb příliš mnoho, než aby si člověk pamatoval jejich data, nebo když na zameškané a současné modlitby nestačí čas. V takovém případě je první na řadě modlitba současná a zmeškané modlitby mohou být vykonány později. V každém případě si muslim musí být jistý, že si přesně své modlitby pamatuje a že žádné nezameškal.

Modlitby tarawih

Tyto modlitby jsou omezeny jen na měsíc ramadán. Následují po večerních modlitbách ('iša). Skládají se z osmi až dvaceti dílů (rakatů) vykonávaných po dvou s krátkou přestávkou. Doporučuje se vykonávat je ve shromáždění a před modlitbami witr, což je poslední část večerních modliteb.

Znehodnocení modliteb

Jakákoli modlitba je znehodnocena a zrušena kterýmkoliv z následujících činů:

1. Předbíháním imáma v pohybech nebo úkonech během modlitby;
2. Konzumováním potravin nebo pitím během modliteb;
3. Říkáním něčeho, co se vymyká předepsanému průběhu modlitby;
4. Odklonem od směru k Mekce;
5. Jakýmkoli zjevným úkonem nebo pohybem nepatřícím mezi úkony a pohyby při modlitbě;
6. Jakýmkoli činem, který ruší abdest, například vyměšováním moče nebo stolice, plynů, krve atp.;
7. Nedodržováním základních modlitebních úkonů jako je stání, recitace z Koránu, rukú, sedždy atd.;
8. Odhalením mužského těla mezi pupkem a koleny během modlitby nebo odhalením kterékoli části těla žen s výjimkou, rukou, obličeje a chodidel.

Modlitba, která byla z jakéhokoliv důvodu zrušena, musí být řádně zopakována.

Pohřbení modlitby (salátu-l-džanazah)

1. Modlitba k Bohu za zesnulého muslima je společnou kolektivní povinností (fard kifaja). Znamená to, že někteří muslimové by měli tuto službu vykonat, a jestliže ji někteří přítomní muslimové vykonají, plně to dostačuje, ostatní jsou od této služby osvobozeni.
2. Když muslim zemře, celé jeho tělo - počínaje částmi omývanými při abdestu (wudu') - musí být několikrát omyto mýdlem nebo jiným podobným prostředkem nebo dezinfekčním roztokem a zbaveno všech viditelných nečistot. Když je tělo naprosto čisté, zabalí se do jednoho nebo více kusů bavlněného plátna pokrývajícího celé tělo.

3. Mrtvé tělo je pak položeno na máry nebo do rakve a nesené na modlitební místo, do mešity nebo do jiných čistých prostor. Tělo se pak položí tváří k Mekce.
4. Všichni účastníci modlitby musí vykonat abdest, ledaže by si uchovali abdest dřívější. Imám stojí vedle těla otočen tváří ke qible v Mekce, ostatní věřící stojí v řadách za ním.
5. Imám pozvedne ruku k uším a tichým hlasem oznámí začátek modlitby k Bohu za zesnulého a pronáší slova „Alláhu Akbar“ (Bůh je největší ze všech). Věřící sledují imáma a podle jeho příkladu si položí pravou ruku přes levou pod pupkem jako při jiných modlitbách.
6. Imám tiše recituje slova recitovaná při jiných modlitbách, tedy pouze „Thanu“ a Fátihu.
7. Pak pronese „Alláhu Akbar“, aniž by zvedal ruce, a zarecituje druhou část tašahhudu (Od „Allahumma salu ‘alá Sajjidíná Muhammad“ až do konce).
8. Pak provede třetí takbír se slovy „Alláhu Akbar“, aniž by zvedal ruce, a nabízí prosebnou modlitbu (du‘a) jakýmkoliv vhodnými slovy, jež zná, nejraději těmito:

**اللهم اغفر لحينا وميتنا ، وشاهدنا وغائبنا ، وذكرنا وانثانا
وصغيرنا وكبيرنا اللهم من احببته منا فاحبه على
الاسلام ، ومن توفيتك منا فتوفه على الاسلام
اللهم لاتحرمنا اجره ، ولا تفتنا بعده**

Allahummá ghfir ti hajjiná wa majjitiná, wa šahidíná wa gha‘ibíná‘ wa saghíriná wa kabíriná wa dhakaríná wa unthaná.

Allahummá man ahjajtahu minná fa ahjihi ‘alá-l-Islám. Wa man tawaffajthu minná fa tawafahu ‘alá-l-Islám. Allahummá lá tahrimná adžrah, wa lá taftinná ba‘dah.

„O Bože! Dej odpuštění našim žijícím i našim zesnulým a těm, kdo jsou přítomni a těm, kdo jsou nepřítomni a našim mladým a našim starým a našim mužům a našim ženám.“

„O Bože, každému, komu z nás dáváš život, pomoz žít v islámu a každému, koho necháš zemřít, pomoz zemřít ve víře!“

„Ö Bože! Nezbuď nás odměny za trpělivost, s níž snášíme jeho ztrátu a nevystavuj nás soužení kvůli němu.“

Pak vykoná čtvrtý takbír (se slovy Alláhu Akbar“), aniž by zvedal ruce, pak následují závěrečně pozdravy míru napravo a nalevo jako při jiných modlitbách. Měli bychom mít na paměti, že věřící stojící v řadách za imámem opakují krok za krokem po něm a potichu recitují tatáž slova.

Po modlitbě se tělo spustí do hrobu s tváří obrácenou k Mekce. Při spouštění těla se pronášejí tato slova:

بسم الله ، و بالله ، و على ملة رسول الله صلى الله عليه و سلم

„Bism-l-Láhi wa bi-l-Lahi wa ‘ala Millati Rasuli-l-Láhi Sallá-l-Lahu ‘Aljahi wa Sallam.“

„Ve jménu Božím a s Bohem a podle sunny (tradice) Posla Božího, jenž buď požehnán a budiž mu mír Boží.“

Kromě toho lze vykonat i jakékoli jiné vhodné modlitby.

Zesnulo-li dítě v předpubertálním věku, je modlitba stejná, až na to, že po třetím takbíru místo dlouhé prosebné modlitby recitují věřící tato slova:

اللهم اجعله لنا فرطاً ، و اجعله لنا ذخراً ، و اجعله لنا شافعاً و مشفعاً

„Allahumma-dž‘alhu laná faratan wa dž‘alhu haná dhuchra, wa dž‘alhu laná šafi‘an wa mušaffa‘a.“

„Ö Bože! Učiň z něho (z ní) našeho posla a učiň z něj naši odměnu a poklad, a učiň z něho našeho přímluvce a přijmi jeho přímluvy.“

Celá pohřební modlitba se provádí vestoje.

Když muslima mívá pohřební průvod, ať už je muslimský nebo jiné víry, měl by každý muslim vestoje uctít památku zesnulého.

Muž omývá muže a žena omývá ženu. Žena smí omývat svého manžela a muž nebo žena smí omývat své malé děti. Během omývání by jejich ruce měly být pokryty rukavicemi nebo kusem látky a intimní části těla by se měly omývat s odvrácenou tváří.

Hrob by měl být postaven a označen jednoduše. Mrtvé tělo by mělo být pokryto kusy bavlněné látky běžné kvality. Jakékoliv výstřednosti v úpravě hrobu nebo okázalé oblékání těla mrtvého a podobné věci nejsou islámské. Je to falešná marnost a mrhání hodnotami, které lze využít lépe a jinak.

Zvyk některých severoamerických muslimů pořádat po pohřbu zesnulých nákladné a velké hostiny je také neislámský, je to nezodpovědné mrhání penězi a energií, které mohou být s ohromným prospěchem využity jinak.

Obecné poznámky o modlitbách

Jak jsme již zdůraznili, mysl muslima by měla být vždy obrácena k Bohu a jeho jazyk by měl být plný slov chvály a slávy Boží. Kromě už zmíněných možností existuje mnoho dalších příležitostí, pro něž Pro-
rok Muhammad silně modlitbu doporučoval. Jsou to tyto příležitosti:

- 1) Za nadměrných dešťů;
- 2) V době sucha a nedostatku vláhy;
- 3) Během zatmění slunce.

Za takových úkazů se má muslim modlit tolik dlouho a tak dlouho, jak si přeje.

Existují i jiné příležitosti, kdy muslim vyslovuje určité výrazy, aniž by se uchýloval k předepsaným obyčejným modlitbám. V takových větech muslim vyslovuje vděčnost Bohu a lásku k Jeho přízni, naději v Boha a spoléhání na Jeho pomoc, upamatování se na Boha a modlitbu za Jeho milosrdenství. Jsou to tyto příležitosti:

- 1) Při narození dítěte;
- 2) Při sňatku;
- 3) Při uléhání a vstávání z postele;
- 4) Při odchodu z domu a při návratu;
- 5) Při vstupu na toaletu a odchodu z toalety;
- 6) Při započetí cesty nebo při vstupu do města;
- 7) Při jízdě nebo řízení auta;
- 8) Při vstupu do člunu;
- 9) Při depresi;
- 10) Před pohledem do zrcadla nebo při pohledu na něj;
- 11) Po koupeli nebo abdestu;
- 12) Při sklizni prvního ovoce;
- 13) Při návštěvě hřbitova.

Při každé z těchto příležitostí se muslimovi doporučuje, aby na Boha pamatoval správnými a příhodnými výrazy, které vyjadřují jeho pocity a myšlenky.

I k těmto příležitostem existují jisté modlitby, avšak člověk může použít to, co zná, jde-li o slova chvály Boha a pamětlivosti na Boha. Uvádíme některé zvláštní příklady, Jež lze použít jako vhodný vzor:

- 1) Před jídlem nebo nápojem se říká:

بِسْمِ اللَّهِ ، وَ عَلَى بَرَكَاتِهِ

„Bismi-l-Láhi wa‘ala barakati-l-Láh.“

„Ve jménu Boha a s požehnáním Božím.“

Před Jídly je rovněž chvályhodná recitace fátihy.

2) Po jídle se říká:

الحمد لله الذي أطعنا و سقانا و جعلنا مسلمين

„Al Hamdu lil-Láhi-l-Ladhi At‘amaná, wasaqaná, wa Dža‘alaná Muslimín.“

„Veškerá chvála patří Bohu, který nám dal pokrm a nápoj a který z nás učinil muslimy.“

3) Při návštěvě u nemocného se říká:

أذهب البأس رب الناس ، و اشف أنت الشافي
لا شفاء إلا شفاؤك ، شفاء لا يغادر سقما

„Adhhibi-l-ba‘sa Rabba-n-nás, wa šifi Anta-Š-šafi; lá šifa a‘ lla šifá-uk-šifá‘an ha jughadiru saqama.“

„Odeber tuto nemoc, ó Pane všeho lidstva! a obnov zdraví, Ty jsi léčitel; není léčení, kromě léčení, které poskytuješ; uděluješ uzdravení, které nezanechává nemoci.“

* * * *

Nastal čas zabývat se Fátihou, tašahhudem a některými krátkými pasážemi z Koránu.

1. Fátíha (Otevíratelka nebo al-Hamd)

Bismi-l-lahir-Rahmani-r-Rahím.

Al-Hamdu li-l-láhi Rabbi-l-alamín;

Ar-Rahmani-r-Rahim;

Máhiki jawmi-d-Dín;

Ijjáka na‘budu wa Ijják nasta‘ín.

Ihdíná-l-Siráta-l-Mustaqím

Siráta-l-ladhína an‘am ta ‘alajhim, ghajri-l-maghđubi ‘alajhim wa la-d-dallín. (Amín)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ • مُحَمَّدٌ الْمَكِّي
مَوْلَى قَوْمِهِ الْقُرَيْشِ • إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ
اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ • صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ
عَلَيْهِمْ عَسَى أَنْ يَكُونُوا قَرَابَةً

Lze to přeložit takto:

Ve jménu Boha milosrdného, slitovného. Chvála Bohu, Pánu světů, milosrdnému, slitovnému, vládci dne soudného! Tebe vzýváme a k Tobě se utíkáme, veď nás stezkou přímou, stezkou oněch, které jsi zahrnul milostí Svou, nikoliv těch, na které rozhněván jsi, a těch, kteří bloudí!

Amín.

Tašahud

a) První část

At-tahijjatu-hi-láh wa-s-salawátu wa-t-tajjibát.

As-salámu ‘alajka ajjuha-n-nabij wa rahmatu-l-láhi wa barakátuh. As-salámu ‘alajná wa ‘alá ‘ibadi-l-lahi-s-sahihín.

Ašhadu an lá iláha illa-l-láh wahdahu ha šaríka lah wa ašhadu anna Muham-madan ‘abduhu wa rasúluh.

التحيات لله والصلوات والطيبات .
السلام عليك ايها النبي ورحمة الله
وبركاته . السلام علينا وعلى عباد
الله الصالحين . اشهد الا اله الا
الله وحده لا شريك له ، واشهد أن
محمدا عبده ورسوله .

Překlad:

Veškerá úcta, všechno uctívání, veškerá svatost náleží Bohu.

Mír budiž s tebou, ó Proroku, a milosrdenství Boží a Jeho požehnání. Mír bud' s námi všemi a s pravými služebníky Božími. Vyznávám, že není Boha kromě Boha, a vyznávám, že Muhammad je Jeho služebník a Jeho posel. (Tato část se recituje po druhé části v každé modlitbě, která se skládá ze tří nebo čtyř částí, pak věřící vstane ke třetí části.

b) Druhá část

Allahumma sahhi-‘alá sajjidiná Muhammad wa ‘aha ali sajjidiná Muhammad Kama salajta ‘ata sajjidiná Ibrahím wa ‘aha ahi sajjidiná Ibrahím. Wa bank ‘aha saj jidiná Muhammad wa ‘aha au sajjidiná Muhammad, Kama barakta ‘aha sajjidiná Ibrahím wa ‘aha ahi sajjidiná Ibrahím, fil-‘ala-mína innaka hamídun madžíd.

اللهم صل على سيدنا محمد ، وعلى آل
سيدنا محمد ، كما صليت على سيدنا
إبراهيم وعلى آل سيدنا إبراهيم . وبارك
على سيدنا محمد وعلى آل سيدنا محمد ،
كما باركت على سيدنا إبراهيم ، وعلى آل
سيدنا إبراهيم في العالمين انك حميد
مجيد .

Překlad:

Ó Bože! Povýš našeho mistra Muhammada a lid našeho mistra Muhammada, jako jsi povýšil našeho mistra Abrahama a lid našeho mistra Abrahama.

A požehnej našemu mistrovi Muhammadovi a lidu našeho mistra Muhammada, jako jsi požehnal našemu mistrovi Abrahamovi a lidu našeho mistra Abrahama, neb ty jsi dozajista chvályhodný a slavný. (Dvě části tašahudu se recitují v poslední části, která uzavírá kteroukoli modlitbu. Modlitba končí koncem druhé části, po níž následují pozdravy míru. Samotná druhá část se recituje v pohřební modlitbě po třetím takbíru.)

3. Krátké pasáže z Koránu

a)

Bismi-l-lahi-r-Rahmani-r-Rahím.
Qul huwa-l-lahu Ahad Al-lahu-s-Samad.
Lam jahid wa lam julad.
Wa lam jakun lahu kufuwan ahad.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ • اللَّهُ الصَّمَدُ •
لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ • لَمْ يَكُن لَه
كُفُوًا أَحَدٌ •

Překlad:

Ve jménu Boha milosrdného, slitovného. Rci: „On Bůh je jediný,
Bůh věčný. Nezplazoval aniž zplazen byl a nikoho roven není
Mu“ (Korán, 112].

b)

Bismi-l-lahi-r-Rahmani-r-Rahím.
Wa-l ‘asr. Inna-l-insana lafi chusr Illa-
l-ladhína ámanú wa ‘ámilu
-s-salihát wa tawásaw bi-l-haq wa
tawásaw bi-s-sabr.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالْعَصْرِ • إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ
إِلَهِ الْكَرِيمِ • خَلَقْنَاهُ مِنْ سُلَالَةٍ
مِنْ عَصَا • وَتَوَّسَّوْا بِالْحَقِّ •

Překlad:

Ve jménu Boha milosrdného, slitovného.
Při odpoledni!

Zajisté člověk jde v záhubu!

Vyjma těch, kdož uvěřili a konali dobré skutky:

a nabádají se navzájem k pravdě a nabádají se navzájem k trpělivosti (Korán, 103].

Jedna z takových krátkých pasáží se necituje po Fátize v každém z prvních dvou dílů. Ve třetím a čtvrtém dílu se vyžaduje recitace jiných pasáží než je Fátiha.

V Koránu je mnoho krátkých a snadných pasáží. Každý muslim se musí snažit, aby se naučil co nejvíce pasáží nazpaměť. Musí také číst a studovat pokyny obsažené v Koránu. Četba Koránu je sama o sobě vysokou formou uctívání Boha a plodnou a zbožnou meditací.

Půst (Saum)

Další vynikající morální a duchovní zvláštností islámu je předepsaný půst. Doslovně řečeno, půst znamená naprosté odmítání potravin, nápojů, intimního styku a kouření od rozbřesku do soumraku během celého měsíce ramadánu, což je devátý měsíc islámského kalendáře. Jestliže však omezíme smysl islámského půstu pouze na tento význam, pak se hluboce mýlíme.

Když islám tuto jedinečnou instituci zavedl, zasadil tak neustále rostoucí strom nekonečné ctnosti a nedocenitelných plodů. Následuje vysvětlení duchovního smyslu islámského půstu:

1. Učí člověka principům upřímné lásky, neboť dodržuje-li půst, dělá to z hluboké lásky k Bohu. A člověk, který opravdově miluje Boha, je člověkem, který ví, co je láska.
2. Přináší člověku tvořivý smysl naděje a optimistický názor na život, neboť dodržuje-li půst, doufá, že tím potěší Boha a hledá Jeho milost.
3. Prostupuje člověka skutečnou ctností účinného zanícení, čestného odevzdání a blízkosti Boha, neboť dodržuje-li půst, dělá to pro Boha a pouze kvůli Němu.
4. Pěstuje v člověku bdělé a zdravé svědomí: postící se člověk totiž drží půst v soukromí i na veřejnosti. Neexistuje žádný světský úřad kontrolující chování člověka během půstu nebo vyžadující dodržování půstu. Člověk se postí, protože to těší Boha a protože držením půstu v soukromí i na veřejnosti uklidňuje svoje svědomí. Neexistuje lepší způsob, jak v člověku vypěstovat zdravé svědomí.
5. Utvrzuje člověka v trpělivosti a nesobeckosti; protože během půstu pociťuje útrapy a strádání, avšak trpělivě je snáší. Toto strádání je ve skutečnosti jen dočasné, není však pochyb, že získaná zkušenost člověku umožňuje vcítit se do útrap jiných lidí, kteří jsou pravděpodobně zbaveni základních prostředků k životu celé dny nebo týdny, někdy i měsíce. Význam této zkušenosti ve společenském a humanitárním smyslu tkví v tom, že takový člověk pak mnohem rychleji než kdo jiný dokáže procítit účast se svými bližními a reagovat na jejich potřeby. A to je výmluvný výraz nesobeckosti a opravdového soucitu.
6. Půst je účinnou lekcí praktické skromnosti a síly vůle. Člověk, který půst správně dodržuje, je určitě člověkem, jenž dokáže zvládnout své vášnivé touhy a klást své já nad fyzická pokušení. Je to člověk s osobností a charakterem, člověk silné vůle a odhodlání.
7. Půst dává člověku čistou duši schopnou transcendence, jasnou mysl k přemýšlení a lehké tělo k pohybu a jednání. Toto všechno je neselhávající výsledek nezatíženého žaludku. Lékařské pokyny, biologické zákony a rozumová zkušenost tuto skutečnost potvrzují.
8. Půst ukazuje člověku nový způsob, jak moudře šetřit a rozumně hospodařit, neboť jí-li méně nebo méně jídel, utratí méně peněz a vynaloží méně úsilí. Půst je tedy duchovním školením v domácí ekonomice a rozpočtu.
9. Půst umožňuje člověku zvládnout umění zralé přizpůsobivosti. Dokážeme snadno pochopit proč, uvědomíme-li si, že půst člověka donutí naprosto změnit styl každodenního života. S nastalou změnou se přirozeně přizpůsobí novému systému a snaží se vyhovět novým pravidlům. Člověk si tak do budoucna rozvíjí moudrý smysl pro přizpůsobivost a schopnost překonávat nepředvídatelné životní zkoušky. Člověk, který si váží tvořivé přizpůsobivosti a odvahy, ocení účinky postění i v této oblasti.
10. Půst člověka pevně zakotvuje v poli ukázněnosti a zdravého přežití. Dodržuje-li pravidelně v jednotlivých dnech svatého měsíce půst, rozhodně na svou osobnost působí vysokou ukázněností a smyslem pro pořádek. Uleví-li svému žaludku a nechává svůj zažívací systém odpočívat, pojišťuje své tělo proti přetí-

žení žaludku. Může si být jist, že tuto formu úlevy jeho tělo přežije pokojně, aniž by bylo vystavováno obvyklému neklidu a depresím a že jeho duše bude i nadále čistě a mírově zářit.

11. Vyvolává v člověku skutečného ducha společenské sounáležitosti, jednoty a bratrství, rovnosti před Bohem a před právem. Tento duch je přirozeným produktem půstu, neboť dodržuje-li člověk půst, cítí, že patří k celé muslimské společnosti dodržující tutéž povinnost, tímž způsobem, z týchž důvodů a pro tytéž cíle. Žádný sociolog nemůže tvrdit, že by se v kterémkoliv období lidské historie vyskytlo něco, co by se dalo srovnávat s touto hezkou islámskou institucí. Lidé toužili celé věky po přijatelné sounáležitosti, jednotě, bratrství, rovnosti, jenže jejich hlas nebyl vyslyšen, a s jakým úspěchem se jejich touhy setkaly! Kde jinde mohou dosáhnout svých cílů než ve světle islámu?

12. Půst je Boží předpis na získání sebedůvěry a sebeovládání, na zachování lidské důstojnosti a svobody, na vítězství a mír. Tyto výsledky se vždy projevují jako živoucí realita v srdci člověka, který ví, jak držet půst. Když se postí správným způsobem, ovládá sám sebe, má v rukou plnou kontrolu nad svými vášněmi, ukáží se jeho touhy a odolává všem zlým pokušením. Touto cestou může posílit svou sebedůvěru, obnovit svou důstojnost a svébytnost a osvobodit se ze zajetí zla. Jakmile získá tyto vlastnosti, dosáhne vnitřního smíření, což je zdroj neustálého míru s Bohem a následně i s celým vesmírem.

Někdo může namítnout: „Jestliže je to všechno o islámské instituci půstu pravda a jestliže jde o pravdivý obraz islámu, proč tedy muslimové už dávno nežijí v Utopii? Na takovou námitku můžeme odpovědět, že muslimové žili a těšili se v určité epoše svých dějin Utopii.

Uskutečnění Utopie bylo v lidských dějinách zcela jedinečným jevem. Říkáme jedinečným, protože žádné jiné náboženství nebo společenský systém s výjimkou islámu nebyly nikdy schopny uskutečnit své ideály. Utopie jiných náboženství a společenských systémů zůstávaly vždy v oblasti teorií nebo zbožných přání a snů - někdy jasných, jindy neurčitých, někdy zase blízkých, většinou však vzdálených. Avšak islámská Utopie se uskutečnila, byla zavedena v praxi a plně fungovala. Z lidského a praktického hlediska to znamená, že islámskou Utopii lze zde na Zemi opět obnovit a že vznikne jen na pevných základech a uskutečnitelných zásadách.

Důvody, proč se dnes islámská utopie neuskutečňuje, jsou mnohostranné a snadno vysvětlitelné. Abychom však naši debatu omezili na instituci půstu, můžeme říci, že mnoho muslimů bohužel půst nedodržuje nebo se k němu staví přinejlepším lhostejně. Na druhé straně většina těch, kteří jej dodržují, si neuvědomuje jeho pravý smysl, a proto jim půst dá velmi málo nebo vůbec nic. Proto se dnes muslimové netěší výsadám spojeným s půstem.

Někdo zase může poznamenat, že tvrzení o islámském půstu platí i o dalších typech postění, například o židovské přesnici, křesťanském masopustu, gándhiovském postění atd. Proč si tedy muslimové činí nepodložené nároky na výjimečnost jejich typu půstu?

Zaměřujeme se právě na takové lidi a jim podobné. Znesvěcování kteréhokoli Božího proroka nebo odmítání jakékoli pravdy nebo falšování kteréhokoli Božího náboženství je proti našim muslimským náboženským zásadám a proti naší morálce. Někdo si myslí, že může páchat tyto nezodpovědné přestupky, ale my, muslimové, si to nemyslíme, víme totiž, že jakmile se ponoříme do takové pokleslé morálky nebo spíš nemorálnosti, octneme se mimo islám. Rovněž víme, že instituce půstu je stará jako dějiny a že jej předepsal Bůh pro lidi už před islámem, podobně jako jej předepsal muslimům. Avšak neznáme - a nevěříme, že mnoho lidí ji zná - přesnou formu nebo přesný způsob, jakým Bůh tyto jiné typy půstu nařídil. Přesto však v zájmu pravdy a osvědčené zvědavosti můžeme odůvodnit naše tvrzení srovnáním jiných půstů s půstem islámským.

Půst ze srovnávacího hlediska:

1. V jiných náboženstvích a dogmatech, v jiných filozofiích a učeních člověk dodržující půst nepožívá určité typy potravy nebo nápojů nebo látek, může je však nahradit a nasytit žaludek touto náhražkou, která je rovněž materiální povahy. V islámu se člověk vzdává určitých věcí materiální povahy potravin, nápojů, kouření atd., aby mohl dosáhnout duchovních radostí a morální posily. Muslim zbavuje žaludek všech materiálních věcí: naplňuje tím svou duši mírem a požehnáním, své srdce naplňuje láskou a soucitem, svého ducha naplňuje zbožností a vírou, svou mysl naplňuje moudrostí a rozhodností.

2. Účel půstu v jiných náboženstvích a filozofiích je vždy částečný. Buď se půst dodržuje z duchovních důvodů NEBO z fyzických potřeb NEBO z potřeby myšlenkového zjemnění, nikdy však kvůli všem těmto věcem dohromady. V islámu se však půst dodržuje kvůli všem těmto jmenovaným cílům a mnoha dalším, například společenským, hospodářským, morálním a humanitárním, soukromým i veřejným, osobním a společným, vnitřním a vnějším, místním a národním - všechny se spojují dohromady již uvedeným způsobem.

3. Neislámský půst nevyžaduje nic jiného než částečné odmítání jistých materiálních látek. Naproti tomu je islámský typ půstu doprovázen zvláštním zanícením a uctíváním Boha, zvláštní dobročinností a studiem Koránu, zvláštním pocitem společenské sounáležitosti a živosti, zvláštní sebekázní a probuzeným sebevědomím. Postící se muslim si proto připadá jako zcela jiný člověk. Je duchovně i tělesně čistý vnitřně i zevně a jeho duše je průzračná, takže pociťuje blízkost dokonalosti, neboť je blízký Bohu.

4. Podle našich nejlepších vědomostí a podle každodenních zkušeností jiné morální filozofie a náboženství učí člověka, že nemůže dosáhnout svých morálních cílů nebo vstoupit do království Božího, nepodaří-li se mu oprostit se od světských záležitostí. Podle tohoto učení je pro člověka nezbytné, aby se rozešel s pozemskými zájmy, zanedbával své lidské zodpovědnosti a uchýlil se k nějakému druhu sebetřýznění nebo drsné askeze, jejíž podstatnou součástí je právě půst. Postění tohoto typu lze použít - a často se tak děje - jako záminky k zakrytí pokořujícího ústupu z běžného života. Islámský půst však neznamená rozchod se životem, ale šťastné manželství se životem, není to ústup, ale proniknutí do života zbraněmi duchovní povahy, islámský půst neznamená zanedbávání, ale morální obohacení. Islámský půst neodvádí náboženství od každodenního života, ani neodděluje duši od těla. Nerozbíjí, ale harmonizuje. Nerozpouští, ale přeskupuje. Nerozděluje, ale staví mosty a obrozuje.

5. Dokonce i rozvržení islámského půstu je zcela zvláštní. V jiných náboženstvích je období půstu pevně zakotveno v určitém ročním období, tedy velmi nepružně. V islámu však čas půstu nastává s příchodem měsíce ramadánu, devátého měsíce v roce. Islámský kalendář je lunární a měsíce jdou po sobě podle různých poloh měsíce. Znamená to, že během omezeného počtu let islámský půst pokryje čtyři roční období a rotačně obíhá dopředu a dozadu mezi létem a zimou přes podzim a jaro. Povaha lunárního kalendáře je taková, že měsíc ramadán připadá dejme tomu na leden jednoho roku a na prosinec v dalším roce a na jakékoli jiné období během následujících let. V duchovním smyslu to znamená, že muslim se těší morální zkušenosti půstu na různých úrovních a že vychutnává jeho duchovní lahodnost v různých ročních obdobích v různých klimatických pásmech, někdy v zimě, kdy jsou krátké dny a dlouhé noci, jindy zase v létě, kdy jsou dny dlouhé a horké a noci krátké, jindy zase mezi těmito krajnostmi. Proměnlivost postní zkušenosti zůstává vždy působivým rysem živosti této islámské instituce. Představuje také nepochybný výraz připravenosti, dynamiky a přizpůsobivosti muslimského věřícího. Rozhodně je to zdravá a pozoruhodná složka islámského učení.

Doba držení půstu

Už jsme napsali, že obdobím povinného půstu je měsíc ramadán. Doba dodržování půstu začíná před rozbřeskem a končí okamžitě po západu slunce. Existují přesné kalendáře, které člověku pomohou najít přesné časy, jestliže jej někdo nemá, měl by se obrátit o radu na místní noviny, meteorologickou službu nebo jednoduše odhadnout čas podle polohy slunce nebo se řídit svými hodinkami apod.

Půst v měsíci ramadánu je povinný pro každého zodpovědného a zdravého muslima (mukallaf). Kromě ramadánu jsou i další období, kdy se půst podle Tradic proroka Muhammada doporučuje. Mezi tato období patří každé pondělí a čtvrtek, několik dní ve dvou měsících předcházejících ramadánu, tedy v měsících radžab a ša'ban, šest dní po ramadánu po dni 'Idu-l-fitr. Kromě toho je prospěšné postit se kterýkoliv den v měsíci s výjimkou dnů 'Id a pátků, kdy by se žádný muslim postit neměl. Můžeme však jen opakovat, že jediným povinným půstem je ramadán, který může trvat 29 nebo 30 dní v závislosti na poloze měsíce. Je to jeden z pilířů islámu a nedodržování půstu bez rozumné omluvy je přísně trestuhodným hříchem.

Protože Bůh ví, co může půst člověku přinést, přikázal, aby člověk, který půst přeruší, držel půst další tři dny. S podobným postihem se setká i ten, kdo prohlásí svou manželku za pohlavně nedotknutelnou jako svou matku - to je starý předislámský zvyk -, musí pak za svou nezodpovědnost a nedbalost zaplatit.

Chce-li takový hřích smýt, musí se postit další dva po sobě jdoucí měsíce (Korán, 2:183-185; 5:92; 58:1-40).⁶⁾

Kdo se musí postit?

Půst v měsíci ramadánu je povinný pro všechny muslimy, muže či ženy, kteří vyhovují následujícím podmínkám:

1. Musí být duševně a fyzicky zdraví.
2. Musí být plnoletí a dosáhnout věku pohlavního a rozumového dospívání, což je obvykle věk čtrnácti let. Mladší děti by měly být vedeny k cvičení na jednodušší úrovni, aby po dosažení puberty byly k dodržování půstu fyzicky i duševně připraveny.
3. Musí být přítomni ve svém trvalém bydlišti, rodném městě, farmě, na půdě svého závodu atd. Znamená to, že by neměli cestovat na vzdálenost 80 kilometrů a více.
4. Musí si být jisti, že jim půst nezpůsobí žádnou škodu tělesnou ani duševní a jiné obtíže než hlad, žízeň atd.

Výjimky z půstu

Výše uvedené podmínky vylučují následující skupiny muslimů:

1. Děti, které nedosáhly věku pohlavního a rozumového dospívání.
2. Duševně nemocné lidi, kteří nejsou za své činy zodpovědní. Tyto dvě kategorie jsou osvobozeny od půstu a jejich příslušníkům není nařízena žádná náhrada.
3. Muži a ženy, kteří jsou příliš staří a slabí, než aby mohli tuto povinnost dodržovat a snášet její útrapy. Tito lidé jsou od povinnosti půstu osvobozeni, musejí však nabídnout přinejmenším jednomu chudému muslimovi průměrné celé jídlo nebo jeho hodnotu za každý den půstu. Náhrada naznačuje, že pokud se mohou postit jeden den, měli by tak učinit, za každý nedodržení den půstu však musejí nabídnout stanovenou náhradu. Jinak se budou ze své nedbalosti zodpovídat.
4. Nemocní lidé, jejichž zdraví by bylo půstem vážně poškozeno, mohou půst odložit až na dobu, kdy budou opět zdraví, a mohou jej den po dni nahradit.
5. Lidé, kteří cestují na vzdálenost 80 kilometrů nebo delší. V takovém případě mohou lidé půst dočasně přerušit a mohou jej nahradit později, opět den za den. Je však pro ně lepší, jak praví Korán, půst dodržet, pokud nečelí zvlášť krutým útrapám.
6. Těhotné ženy a kojící ženy mohou rovněž přerušit půst, jestliže by ohrozil zdraví jejich nebo zdraví jejich dětí. Musí však půst nahradit později, opět den za den.
7. Ženy během menstruace (nejvýš deset dní) nebo během šestinedělí (nejvýš čtyřicet dní). Není jim dovoleno postit se, ani když se postit mohou a chtějí. Musejí odložit půst na dobu po uzdravení a pak jej den za dnem nahradit.

Měli bychom mít na paměti, že stejně jako v jiných islámských záležitostech je nutné dát najevo úmysl, že se půst vykonává jako výraz poslušnosti Boha, jako reakce na Jeho vedení a z lásky k Němu.

Půst v kterýkoli den ramadánu pozbývá platnost, jestliže člověk úmyslně jí, pije nebo kouří nebo se oddává intimnímu styku a jestliže nechá projít cokoli ústy do vnitřních částí těla. Koná-li to člověk úmyslně a bez žádného ospravedlnitelného důvodu, pak trest činí šedesát dní půstu po sobě nebo se jako druhá možnost nabízí dostatečné nasycení šedesáti osob a kromě toho držení půstu jeden den za každý den, kdy byl půst porušen.

Jestliže se poruší půst v jiné dny než v dny měsíce ramadánu z ospravedlnitelných důvodů, které jsou uvedeny výše pod nadpisem „výjimky“, pak člověk musí půst nahradit později, den za den nedodrženího půstu.

⁶⁾ Je zajímavé, že odpykat porušení takové přísahy lze nakrmením a ošacením deseti chudáků. Pokud to není možné, musí provinilec osvobodit otroka nebo vykoupit jeho svobodu. Pokud ani toto není možné, pak je nařízen třídenní půst (Korán 5:92). Užívá-li člověk slova bezmyšlenkovitě, což je nechutný předislámský zvyk, je provinilcovou první povinností osvobodit otroka nebo vykoupit jeho svobodu. Nemůže-li si to dovolit, pak musí před obnovením intimních styků se svou manželkou držet dva po sobě následující měsíce půst. Nemůže-li se postit, musí nakrmit šedesát potřebných nebo rozdělit šedesát běžných jídel mezi chudé. Existují i další případy, kdy se půst vyžaduje nebo doporučuje jako náhražka nezvládnutelných úkolů (Korán 58:1-4, 2:196)

Jestliže se někdo dopustí chyby a udělá něco, co by jinak půst porušilo, pak není půst zrušen, zůstává v platnosti za předpokladu, že danou činnost přestal provozovat v okamžiku, kdy si uvědomil, co vlastně dělá.

Po dokončení půstu v měsíci ramadánu musí být rozdána zvláštní dobročinná dávka známá jako sadqatu-l-fitr (dobročinnost na počest konce půstu).

Obecná doporučení

Prorok Muhammad důrazně doporučuje, aby se během ramadánu dodržovaly tyto věci:

1. Pojíst lehké jídlo před rozbřeskem, jídlu se říká suhúr;
2. Sníst tři datle a napít se vody hned po západu slunce a zarecitovat tuto modlitbu: Al-lahumma laka summa, wa 'akt rizqika aftarna. (Ó Bože, pro Tebe se postíme a teď' přerušujeme půst jídlem, které jsi nám poskytl);
3. Připravovat lehká jídla, protože, jak pravil Prorok, nejhorší věcí, kterou člověk může naplnit, je jeho žaludek;
4. Dodržovat nepovinnou modlitbu známou jako tarawíh;
5. Vzájemně se navštěvovat a posilovat humanitární služby;
6. Více se věnovat studiu a recitaci Koránu;
7. Cvičit se především v trpělivosti a skromnosti;
8. Být zvlášť obezřelý při používání smyslů, mysli a především jazyka; zdržovat se pomlouvačných a pochybných hovorů a vyhýbat se podezřívavému chování.

Almužny (zakát)

Další výjimečně pozoruhodnou institucí a hlavním pilířem islámu je zakát. Jak víme, v žádném jazyce neexistuje slovo, které vystihuje koránský termín zakát a jeho význam. Není to jen forma dobročinnosti nebo darování almužen nebo daň či desátek. Není to ani výraz vděčnosti; jsou to všechny tyto věci, avšak vzájemně propojené a ještě něco navíc. Není to jen odečtení jistých procent z majetku jednotlivce, je to významné obohacení a duchovní investice. Zakát není jen dobrovolný příspěvek někomu nebo určité věci, nejde ani o vládní daň, které se chytrý člověk bez mravních zábran dokáže zbavit. Jde spíše o povinnost nařízenou Bohem a vykonávanou muslimy v zájmu společnosti jako celku. Koránské slovo zakát nezahrnuje tedy jenom dobročinnost, almužny, desátek, laskavost, úřední daň, dobrovolné příspěvky atd., ale spojuje všechny tyto záležitosti se zbožností a s duchovními a také morálními motivy. Proto nemůže v žádném jazyce existovat pro slovo zakát přesný překlad, protože Korán, Kniha Boží, je knihou navýsost původní.

Doslovný a jednoduchý význam slova zakát je čistota. Technický význam tohoto slova určuje výroční výši naturálií nebo peněz, které každý muslim musí rozdělit mezi oprávněné příjemce. Avšak náboženský a duchovní význam zakátu je mnohem hlubší a životnější. Stejně tak i jeho humanitární a společenskopolitická hodnota. Předkládáme vysvětlení dalekosáhlých účinků zakátu:

1. Zakát očišťuje majetek zámožných lidí od dílů, které mu nenáleží, dílů, které musí být rozděleny mezi oprávněné příjemce. Jestliže se zakát splácí v penězích, pak by se určité procento bohatství mělo okamžitě správným způsobem rozdělit, protože vlastník majetku nemá na vlastnictví dané částky morální ani právní nároky. Jestliže to neudělá, ponechává si určité něco, co mu nepatří. Dopouští se tedy korupce a prostého uchvácení majetku z kteréhokoli hlediska, ať už morálního a duchovního, právního a obchodního. Znamená to, že neoprávněně držená procenta znečišťují a uvádějí do nebezpečí celý majetek oné osoby. Jestliže však jsou částky náležející chudým sebrány a rozděleny mezi oprávněné příjemce, pak zbývajících díl majetku bude čistý a oprávněný. Čistý kapitál a oprávněné majetky jsou hlavními požadavky neustálé prosperity a poctivých obchodů.
2. Zakát nejen očišťuje majetek vlastníka, ale očišťuje také jeho srdce od sobectví a touhy po bohatství. Zpětně očišťuje i srdce příjemce od závisti a žárlivosti, od nenávisti a nejistoty; namísto toho zakát v jeho srdci posiluje dobrou vůli vůči přispívajícímu a přání všeho dobrého jeho osobě. Společnost se tím roz-

sáhle očistí a osvobodí od třídního boje a podezřívání, od špatných pocitů a nedůvěry, od korupce a rozkladu a od všech podobných zel.

3. Zakát snižuje strádání potřebných a chudých členů společnosti na minimum. Jde o nejpříhodnější útěchu méně šťastných lidí, přesto však je hlasitou výzvou ke všem, aby si vyhrnuli rukávy a vylepšili svůj úděl. Pro potřebné znamená, že jde o přirozené nouzové opatření a že by na zakátu neměli být naprosto závislí, že musí něco udělat pro sebe a také pro ostatní. Pro dárce je zakát výzvou, aby se pokusil vydělat víc, aby mohl příště více přispět. Pro všechny zainteresované strany je zakát, přímo či nepřímo, otevřenou pokladnicí duchovních investic, které se hojně vracejí.

4. Zakát je zdravou formou vnitřní bezpečnosti před sobeckou hrabivostí a společenskými rozbroji, před vnikáním a pronikáním podvrtných ideologií. Zakát je účinným nástrojem zušlechťování ducha společenské odpovědnosti na straně přispěvatele a pocitu bezpečí a sounáležitosti na straně příjemce.

5. Zakát je živým projevem duchovního a humanitárního ducha, vzájemného působení mezi jednotlivcem a společností. Zdravě ilustruje skutečnost, že i když islám neomezuje soukromé podnikání a neodsuzuje soukromé vlastnictví, přesto nepřipouští sobecký a hamižný kapitalismus. Je to výraz obecné islámské filozofie, která volí umírněný a smířlivý, avšak kladný a účinný způsob vztahů mezi jednotlivcem a společností, mezi občanem a státem, mezi kapitalismem a socialismem, mezi materialismem a duchovnem.

Výše zakátu

Každý muslim, muž nebo žena, který na konci roku vlastní zhruba patnáct dolarů nebo vyšší částku v hotových penězích nebo ve zboží, musí odevzdat zakát ve výši dvě a půl procenta. Má-li obnos v hotovosti, pak je záležitost jednoduchá. Jestliže však má člověk majetek v cenných papírech nebo ve zboží, pak musí na konci roku ohodnotit svůj majetek a odevzdat zakát rovněž ve výši dvě a půl procenta celkové hodnoty svého majetku. Jestliže je jeho majetek uložen v nemovitostech, například v činžovních budovách a továrnách, pak by se výše zakátu měla řídit výší čistého zisku, ne hodnotou majetku. Jestliže však postavil budovy a domy pro obchod nebo na prodej, pak by se zakát měl vypočítávat z celkové hodnoty tohoto majetku. Také je-li někdo věřitelem a dlužník je spolehlivou osobou, pak by měl zaplatit zakát z částky, kterou půjčil, protože jde stále o část jeho zaručeného bohatství.

Ve všech případech bychom měli mít na paměti, že člověk platí pouze z čistého přebytku. Výdaje, náklady na rodinu, nezbytné platby a splatné půjčky mají přednost, zakát se platí pouze z čistého finančního přebytku každého člověka.

Rovněž bychom neměli zapomínat, že sazba dvě a půl procenta je jen minimum. V časech nouze nebo stoupajících potřeb neexistuje žádné omezení, čím víc člověk dá, tím lépe pro všechny zúčastněné strany. Rozdělování zakátu slouží všem účelům, pro něž se jinde zakládají četné nadace. Zakátové fondy nahrazují všechny tyto fondy a nadace. Existují historické zprávy, které dosvědčují, že v dějinách islámské vlády byly doby, kdy nebylo člověka, jenž by byl oprávněn k získání podpory ze zakátu; každý poddaný - muslim, křesťan nebo žid - v celém ohromném islámském impériu měl dost, aby dokázal uspokojit svoje potřeby, a vládcové proto museli odkládat zakátové poplatky do státní pokladnice. Dokazuje to, že v případě správného uplatňování zakátových zákonů dochází ke snižování počtu potřebných občanů a k obohacení státní pokladny do takové míry, že nejsou žádní chudí nebo potřební občané a vytvářejí se ohromné přebytky.

Spolehlivá moc tohoto účinného opatření vyvěrá ze skutečnosti, že jde o Boží příkaz, nařízení samotného Boha. Zakát není osobní záležitostí nebo dobrovolným příspěvkem, je to povinnost a za její dodržování je člověk zodpovědný přímo Bohu. Protože zakát je součástí Božího zákonodárství, které se uskutečňuje ve společném zájmu, není žádnému muslimovi dovoleno, aby ho zanedbával. Když se správně nedodržuje, musí zasáhnout příslušné státní orgány, vystoupit na ochranu obecného zájmu a prosadit tuto instituci do praxe.

Náležití příjemci zakátu

Svatý Korán uvádí tyto náležité příjemce zakátu:

1. Chudí muslimové, aby se ulevilo jejich strázním.
2. Potřební muslimové, aby získali prostředky, s jejichž pomocí si mohou vydělávat na živobytí.
3. Muslimští konvertité, aby se jim umožnilo usadit se a vyhovět jejich nečekaným potřebám.
4. Muslimští váleční zajatci, aby bylo možno je vykoupit ze zajetí.
5. Zadlužení muslimové, aby se mohli osvobodit od svých závazků vyvolaných naléhavou nutností.

- 6.n Muslimští zaměstnanci pověření muslimským vládcem vybíráním zakátu, aby bylo možné vyplatit jim mzdy.
7. Muslimové sloužící Bohu výzkumem nebo studiem nebo šířením islámu. Přidělené prostředky pokrývají jejich výdaje a pomáhají jim pokračovat v činnosti.
8. Muslimští poutníci, kteří uvízli v cizí zemi a potřebují pomoc.

Náležitým příjemcem zakátu je člověk, který nemá prostředky na pokrytí nejnutnějších potřeb nebo na konci roku nemá předepsané maximum patnácti dolarů. Jestliže někdo vlastní toto maximum nebo více, stává se z něj příspěvatelem, ne příjemcem zakátu. Jestliže příjemce obdrží svůj díl a zjistí, že dostačuje pro jeho neodkladné potřeby a hraničí s předepsaným maximem, neměl by přijmout více. Měl by vrátit prostředky, které přijal nad tuto hranici, aby mohli být obdarováni další oprávnění příjemci.

Zakát lze rozdělovat přímo jednotlivcům z jedné nebo více uvedených skupin nebo dobročinným organizacím, které o tyto lidi pečují. Lze je také rozdělit formou stipendií výborným a slibným muslimským studentům a badatelům nebo ve formě příspěvků dobročinným organizacím a veřejným institucím, které se o tyto skupiny obyvatel starají.

Invalidní nebo nemohoucí chudý muslim má přednost před zdravým člověkem, který je schopen vydělávat. Příspěvatelem by se měl při vyhledávání nejpotřebnějších příjemců řídit podle svého nejlepšího úsudku.

Daně, které dnes platíme vládám, nenahrazují tuto náboženskou povinnost; zakát musíme chápat jako zvláštní povinnost a platit jej odděleně, tedy vedle vládních daní. Muslimové v Severní Americe však mohou využít daňových zákonů, které umožňují jistý odečet od daní v případě příspěvků na dobročinné účely. Měli by vyplácet zakát náležitým příjemcům a požadovat, aby se jim tyto částky odečítaly od daní.

Příspěvatelem by se také neměl vykonáváním této povinnosti pyšnit nebo se snažit získat slávu. Měl by tuto povinnost plnit co nejneokázaleji, aby ho nepostihlo pokrytectví nebo touha po slávě, která všechny dobré skutky ruší. Jestliže však uvedení jeho jména nebo výše příspěvku ve známost může povzbudit i jiné k plnění této povinnosti, je to v pořádku.

Zakát se také vztahuje na dobytek nebo zemědělské výrobky. Podíly placené touto formou se mohou případ od případu lišit a vyžadují si podrobnou diskusi. Odkazujeme proto čtenáře na propracované zákonné náboženské zdroje.

Pout' (Hadždž)

Posledním pilířem a jednou z nejlepších islámských institucí je hadždž neboli pout' do Mekky. Vykonání poutě je povinné pro každého muslima přinejmenším jednou za život bez ohledu na to, zda jde o muže či ženu, kteří jsou však duševně, finančně a fyzicky k pouti způsobilí. Muslim, který dosáhl patřičného věku, těší se poměrně dobrému zdraví a je finančně zabezpečený, musí pout' vykonat alespoň jednou za život. Finančním zabezpečením se myslí, že daný jedinec by měl mít až do konce hadždže dost prostředků na úhradu vlastních výdajů, na zabezpečení osob na něm závislých a na zaplacení dluhů, je-li zadlužen.

Průběh hadždže je dalším výjimečným rysem islámu. Je nařízen Bohem a slouží mnoha účelům, mezi jiným těmto:

1. Je to největší výroční shromáždění víry, kde se muslimové setkávají, aby se vzájemně poznali, prostudovali společné záležitosti a zvýšili své obecné blaho. Je to také největší pravidelná světová konference míru v historii lidstva. Během hadždže je mír ústředním tématem; mír s Bohem a vlastní duší, mír s ostatními, se zvířaty, ptáky, a dokonce i se hmyzem. Rušit mír kohokoliv nebo kteréhokoliv stvoření jakéhokoli tvaru je přísně zakázáno.
2. Je to ucelená názorná ukázka univerzality islámu a bratrství a rovnosti mezi muslimy. Muslimové nejrozličnějšího věku, nejrozličnějších povolání a tříd ze všech koutů zeměkoule se na pokyn Boží scházejí v Mekce. Oblékají se všichni stejně jednoduše, dodržují stejná nařízení, pronášejí tatáž slova v jednu a touž chvíli jedním a týmž způsobem kvůli shodným cílům. Neexistuje zde žádný majestát, pouze poslušnost všech vůči Bohu. Neexistuje zde žádná šlechta, jen pokora a náboženské zanícení.

3. Hadždž potvrzuje příslušnost muslimů k Bohu a jejich ochotu vzdát se při službě Bohu materiálních zájmů.
4. Hadždž je seznámení poutníků s duchovním a historickým zázemím proroka Muhammada, čímž věřící mohou získávat vroucí inspiraci a posilovat svoji víru.
5. Připomíná Boží obřady provedené Abrahamem a Izmaelem (Ibrahímem a Isma'ílem), kteří byli prvními poutníky do prvního Božího domu na zemi, do Ka'by v Mekce (Makká).
6. Připomíná velké shromáždění v Den posledního soudu, kdy lidé stanou navzájem si rovni před Bohem a budou čekat na svůj konečný osud, kdy nebude nadřazenosti ras ani rodu. Připomíná skutečnost, že pouze Mekku v celém jsoucím světě Bůh poctil, když ji od časů Abrahama učinil střediskem monotheismu, a že Mekka bude i nadále středem islámu, náboženství čistého monotheismu až do konce času.

Při konání hadždže lze snadno postřehnout, že znamená duchovní obohacování a morální přezbrojení, že je to událost intenzivního náboženského zanícení a ukázněné zkušenosti, událost velkých humanitárních zájmů a inspirujícího vědění - všechny tyto prvky se spojují v této jediné islámské instituci.

Popis pravidel a kroků, které se konají v průběhu hadždže, je poněkud dlouhý. Nebudeme se zde tímto popisem zabývat. Čtenář, který chce znát podrobnosti, může nahlédnout do zpracovaných materiálů zabývajících se touto problematikou. Měli bychom však zdůraznit, že během celého hadždže jsou všude informovaní průvodci, kteří poutníkům vždy pomohou správnými pokyny.

Měli bychom také zdůraznit, že jediným objektem náboženského zanícení je sám Bůh a nic jiného. Muslimové jdou do Mekky pro slávu Boží, ne proto, aby políbili kámen nebo zbožnili nějakého člověka nebo nějakého poloboha. Líbání a dotýkání se Černého kamene v Ka'bě je možné, nejde však o povinnost, není to nařízeno. Lidé, kteří líbají Černý kámen nebo se ho dotýkají, to nedělají proto, že by snad věřili v tento kámen nebo mu přiznávali nějaké nadpřirozené vlastnosti. Věří pouze v Boha. Líbají tento kámen nebo na něj ukazují pouze na důkaz úcty nebo jako na symbol lásky, kterou chovají k prorokovi Muhammadovi, jenž kámen položil do základů Ka'by, když byla rekonstruována. Tato událost má zvláštní význam. Líčí Muhammada jako člověka stvořeného k míru. Když se Ka'ba několik let před příchodem islámu představovala, měl být Černý kámen vložen do jejích základů. Kmenoví náčelníci se o této věci bouřlivě přeli, šlo jim o to, kdo bude mít čest kámen položit. Byla to velmi vážná záležitost a nad svatým místem se vznášely stíny občanské války. Kámen se těšil u náčelníků nesmírné úctě, přestože je to jen kus kamene. Tuto úctu snad lze chápat ve světle skutečností, že kámen spojovali s prorokem Abrahamem, velkým prapředkem Arabů, a že to snad byl jediný pevný kus kamene, který z prastaré stavby Posvátného chrámu zůstal. Ať už to bylo tak či onak, tento kámen jako takový nemá pro muslimy a islám žádný význam.

Když se náčelníkům nepodařilo vzájemný spor vyřešit, dohodli se, že celou věc vyřeší první příchozí. Prvním příchozím byl právě Muhammad. Rozhodl, aby kámen zabalili do kusu látky a požádal náčelníky, aby jej společně uchopili a položili na místo tak, aby se na tomto aktu, podílel každý z nich. Muhammadovo moudré rozhodnutí náčelníky velice uspokojilo a provedli věc podle jeho rady. Spor byl zažehnán, a uchoval se tak mír. Takové je tedy morální poselství příběhu o Černém kameni. Takže když poutníci líbají Černý kámen nebo na něj zbožně ukazují, dělají to na paměť Muhammada, moudrého mírotvůrce. Celou věc osvětlíme jedním příkladem. Pro dobrého vlastence vracějícího se z exilu nebo pro vojáka, který se vrací z bojiště, je přirozené, že po dosažení hranic své milované domoviny dělají určité věci. Například líbají na hranicích zem, bouřlivě se objímají s prvními krajany, které potkají, nebo se koří nějakému místu v krajině. Považuje se to za normální a správné, nikdo by si nemyslel, že onen vlastenec nebo voják uctívá půdu nebo si ze svých krajanů činí modly nebo že místům v krajině připisuje nějaké božské vlastnosti. Chování poutníků by se také mělo vykládat podobně. Ka'ba v Mekce je duchovním středem islámu a duchovní domovinou každého muslima. Když poutník dosáhne Mekky, podobají se jeho pocity pocitům onoho vracějícího se vlastence nebo pocitům vítězného vojáka vracějícího se z rozhodné bitvy. Není to pouhá metafora. Odpovídá historickým skutečnostem. První muslimové byli vyhnáni ze svého domova a museli žít celé roky v exilu. Bylo jim upíráno právo uctívat Boha v Ka'bě, nejposvátnějším Božím domě, jaký existuje. Když se vrátili z exilu, byla jejich hlavním cílem Ka'ba. Radostně vstoupili do Posvátného chrámu, zničili všechny modly a idoly, které tam byly a dokončili poutní obřad.

Toto vysvětlení osvětluje neobvyklé zkušenosti výjimečných lidí. Například jeden významný maďarský spisovatel uprchl ze své země, do níž vpadla nepřátelská vojska, a vzal si s sebou hrst prsti. Literární

anály vyprávějí, že tento spisovatel našel největší útěchu a nejhlubší radost v oné hrsti země. Stala se mu zdrojem inspirace a symbolem naděje, že se jednou vrátí do svobodné vlasti.⁷⁾

Podobně vypráví i dokument nazvaný „Palestinci“ vyrobený společností CBS a vysílaný v televizi v sobotu 15. června 1974. V tomto filmu je interview s bohatým obchodníkem, který uprchl před sionistickým terorem v Palestině a žil v nesmírně moderním domě v Bejrútu. Když se reportéři zmínili o jeho velkém majetku v exilu, obchodník se usmál a ukázal na malou láhev zcela naplněnou zemí. Dodal, že si ji s sebou přinesl z Jeruzaléma, když prchal, a že je pro něj cennější než cokoli jiného z jeho majetku a že by se celého svého vlastnictví rád vzdal, jen kdyby se mohl vrátit do Palestiny, do své vlasti. V tomto interview byl ještě zajímavý fakt, že rodina tohoto obchodníka byla ještě více citově založená a vyjadřovala mnohem silnější postoje. Rozhodně nás nepřekvapí, že tento člověk reprezentuje i mnoho ostatních lidí jako je on sám a že v budoucích letech se pro ně tento malý zemní poklad stane velmi zvláštní, dokonce snad i posvátnou věcí.

Mnohem průkaznější zprávu vydala dne 14. října 1973 agentura Associated Press: „Poslední izraelské pozice na východním břehu Suezského kanálu se vzdaly ... a 37 unavených a špinavých izraelských vojáků bylo v záchranných člunech převezeno na druhý břeh do zajetí ... Někteří egyptští vojáci prodchnutí silnými pocity radosti nad osvobozením této poslední pevnosti (Bar-Levova linie) si nabrali do rukou písek a sypali si jej do úst. Jiní líbali zem“ (Dispatch Observer, 2. června 1974, str. 3). Černý kámen bychom tedy měli vidět z této lidské perspektivy. Nejlépe ji pochopíme ve světle lidských zkušeností za nezvyklých okolností.

Závěrečně poznámky

Návštěva hrobky proroka Muhammada v Medíně (Madína) není pro hadždž podstatnou povinností, která by pouť zhodnocovala a dovršovala. Navštívit Prorokův hrob v Medíně je však dobré, a proto každému, kdo se do Medíny dostane, důrazně doporučujeme, aby návštěvou u Prorokova hrobu projevil úctu největšímu učiteli, jakého kdy lidstvo poznalo.

Měli bychom si připomenout, že vrcholem hadždže je nabídka oběti, bohulibé oběti, která oslavuje konec této náboženské pouti a poskytuje potravu chudým, aby i oni mohli pocítit všeobecnou radost dne 'Id. Tuto povinnost nevykonávají jen poutníci, ale všichni muslimové, kteří na to mají prostředky, v každém koutě naší planety.

Někteří muslimové vznesli závažnou námitku, že během období hadždže je při obětech usmrceno příliš mnoho zvířat, a promrhá se tak mnoho masa. Horko, nedostatek chladírenských zařízení, nekvalitní přeprava a přezásobení masem během několika dní způsobují, že většina masa se nevyužívá nebo je maso nepoužitelné. To je nová situace s novými problémy. Svědomitý muslim chce vědět, co má dělat.

Není třeba pouštět se do právních debat, zkoumat učené názory úctyhodných klasických nebo současných náboženských vědců. Musíme si však pamatovat, že islám nepřipouští žádné plýtvání; nejprve reaguje na větší potřebu a dává průchod „menšímu zlu“, pracuje se systémem priorit od těch nejdůležitějších přes nejméně důležité až po nanejvýš zavrženíhodné, navíc je myšlenkově bohatý a dokáže se přizpůsobit novým situacím. Budeme-li vycházet z těchto zásad, lze problém jednoduše vyřešit. Řešení vychází z povahy islámu, přestože se snad bude zdát, že se odchyluje od některých doslovných výkladů. Řešení lze naplňovat postupně a na rozdílných úrovních.

Nejprve by muslimové měli udělat všechno pro to, aby získali odpovídající chladírenské kapacity, které by umožnily přebytečné maso konzervovat a dodávat je chudým ve svatém městě a v jeho okolí po celý rok. Za druhé by se mělo vyvinout úsilí, aby bylo možné přepravit maso potřebným muslimům bez ohledu na to, kde žijí. Obětovaná zvířata mohou být usmrcena v Mekce a maso může být konzervováno a zmrazeno a pak přepraveno do kterékoli části světa, kde žijí potřební muslimové. Za třetí: nadbytečné maso lze prodat a peníze použít na charitativní účely v místním, krajo­vém, národním nebo mezinárodním měřítku. Taková jsou praktická opatření, která by měli muslimové společně uskutečnit. Mezitím, do doby, než budou tato opatření provedena, každý muslim, který se domnívá, že nadbytečné maso bude promrháno, může odložit nebo uspišit datum své oběti. Může si vybrat správný čas a místo tak, aby se předešlo

⁷⁾ Četl jsem tuto zprávu v padesátých letech a bohužel nedokážu po letech najít zdroj této informace, ani si vzpomenout na jméno spisovatele.

plýtvání. Nebo může formou dobročinnosti zaplatit částku rovnající se hodnotě zvířete, jež by muselo být v Mekce obětováno během dní hadždže.⁸⁾

Poslední poznámka se vztahuje k oběti a k tomu, co symbolizuje. Jak jsme již dříve v diskusi o 'Idech uvedli, není to maso nebo krev, co Boha těší. Boha těší výraz vděku vůči Němu, potvrzení víry v Něho, ona historická událost, kdy proroku Abrahamovi (Ibrahímovi) bylo nařízeno, aby jako oběť nabídl vlastního syna, nařízení, které by otec i syn bez odmlouvání provedli. Avšak synův život byl ušetřen a vykoupen beranem.

Nabídka oběti se stala výroční oslavou, která připomíná tuto událost, v níž se Bohu vzdávají díky za Jeho přízeň. Existují dvě verze, podle nichž měl být obětován jeden Abrahamův syn, Izmael (Ismail) nebo Izák (Ishák).

Muslimové věří, že to byl Izmael (Ismail), a ne Izák (Išák), kdo měl být na Boží příkaz obětován. Byl však vykoupěn, když se ukázalo, že otec i syn byli připraveni poslechnout Božího příkazu. Na podporu této teorie existuje přinejmenším dvacet důkazů. Ani jeden z nich však nesnižuje historickou roli Děti Izraele nebo světlo a moudrost, které jim přinesl prorok Mojžíš. Naopak, Korán jejich úlohu zdůrazňuje v mnoha citacích (například 2:40, 47; 7:137; 17:2; 40:53; 45:16).

Mezi ony důkazy náleží zejména tyto:

1. Celý kontext události, jak ji zachytil Korán (37:101-113), nezanechává pochybnosti, že synem, který měl být svým otcem na Boží příkaz obětován, byl Izmael.
2. Současně Starý zákon (Genesis 21:5) říká, že se Izák narodil, když Abrahamovi bylo 100 let, zatímco Izmael se narodil, když jeho otcí bylo 86 let (Genesis 21:16). Po dobu čtrnácti let byl Izmael jediným synem svého otce. Izák nikdy v takové situaci nebyl. Přesto však Starý zákon (Genesis 22:2) tvrdí, že Abraham dostal příkaz „Vezmi nyní syna svého, toho jediného svého, kteréhož miluješ, Izáka, a jdi do země Moria; a oběťuj ho tam v oběť zápalnou na jedné hoře, o níž povím tobě.“ Zdá se, že Izákovo jméno v tomto kontextu je zřejmá vsuvka. Není ani jasné, kde byla ona země Mona, ledaže by to byla hora Marwa u Mekky, což podporuje islámskou verzi.
3. Celá událost se odehrála na místě poblíž Mekky. Víme, že to byl Izmael a jeho matka, kdo Abrahama doprovázel do Mekky, kde se usadili, a pomohli mu postavit Ka'abu jako posvátnou svatyni (Korán, 2:124-130; 14:35-40).
4. Snad nejvýznamnějším důkazem pro islámský výklad je tento: židovsko-křesťanská verze totiž vede k vážně napadnutelným závěrům:
 - a) Vede k diskriminaci mezi bratry jen proto, že matka jednoho byla otrokyně a matkou druhého byla svobodná žena;
 - b) Vede k diskriminaci lidí kvůli rase, vyznání nebo barvě;
 - c) Vede k tvrzení, že existuje duchovní nadřazenost na základě předků člověka;
 - d) Vede k popření legitimacy dítěte, jehož matka je otrokyně. Všechny tyto vývody a závěry jsou protikladné duchu islámu. Všechno, co vede k popření tohoto ducha, musí muslimové odmítat. Statut předků člověka, vznešenost nebo nízký původ matky a společenský původ nebo odstíny pleti nemají na duchovní nebo lidské vlastnosti člověka, přinejmenším v očích Božích, žádný vliv.⁹⁾

⁸⁾ Na vysoké úrovni se touto otázkou zabývá zesnulý velký imám Mahmúd Šaltút v díle Al Fatawa (Káhira: Al-Azhar University Press, 1959), str. 152-160. Při vši úctě nesouhlasím s některými jeho tvrzeními. Nemůžeme však říci, že pouze náš pohled je jedině islámský; hlásat něco takového by bylo nejen domýšlivé, ale i nezodpovědné. Můžeme říci toto: v míře, v níž se instituce hadždže dotýká společenského života, spadá hadždž do části islámského práva zvaného šaría, která se nazývá mu'amalat (lidské vztahy). Tato část práva doplňuje část zvanou 'ibadat (záležitosti „kultu“ a rituálů), o níž se obecně předpokládá, že do ní hadždž spadá. Obě části práva jsou však neoddělitelné, a lze tudíž prohlásit, že hadždž významnou měrou spadá do oblasti mu'amalat. Jestliže si uvědomíme sociální rozměry hadždže a praktický problém plýtvání tolik potřebnými potravinami, penězi a úsilím, pak abychom měli pravidla oběti interpretovat nově, aby harmonizovala s duchem islámu a udržela si rozumnou hladinu zdravého rozumu, racionality a realismu. Proto předkládáme uvedenou interpretaci a modlíme se, aby byla přijatelná Bohu a nápomocná našim muslimským bratrům.

⁹⁾ K těmto poznámkám viz Yusuf Alí, The Holy Qu'ran, Text, Translation and Commentary (1946), str. 1204-1206; Ibn Qayyim al-Jawazayyih, Zad al-Ma'ad... (bejrútské vydání), Sv. 1, str. 15-17.

APLIKACE ISLÁMU NA KAŽDODENNÍ ŽIVOT

Muslimové správně tvrdí, že islám není jen abstraktním ideálem pro uctívání jména nebo strnulým idolem, k němuž se čas od času uchylují jeho obdivovatelé. Islám je životním kódem, životní silou zřetelnou v každé oblasti lidského života. Muslimové také tvrdí, že právě jednotlivec je oním gravitačním bodem a odpalovací rampou, která může uvést islám nebo jakýkoli jiný systém do plné činnosti. Právě proto islám vždy vychází od jednotlivce a vždy dává přednost kvalitě před kvantitou.

Začněme tam, odkud islám vychází, tedy u člověka. Prozkoumejme společně přirozenost člověka a podívejme se, jak vidí lidskou přirozenost islám. Abychom celou věc co nejlépe vysvětlili a nezapletli se přitom do filozofických sporů nebo do abstraktních pří, definujme člověka jako bytost s dvěma vzájemně se doplňujícími přirozenostmi, které jsou velmi těsně propojeny a neustále na sebe reagují. Je to vnitřní a vnější přirozenost. Někdo by mohl také prohlásit, že člověk má jenom jednu přirozenost s dvěma stěží oddělitelnými a spojenými částmi. Jedna je vnitřní a druhá je vnější. Vnitřní přirozenost člověka se vztahuje k rúh (duše nebo já nebo srdce) a k ‘aql (mysli nebo rozumové či inteligenční síle).

V našem pojednání o vnitřní přirozenosti člověka se budeme zabývat dvěma oblastmi: 1) duchovní neboli morální a 2) intelektuální. Zbylé lidské činnosti a konání budou označeny jako vnější přirozenost člověka. Koneckonců se všeobecně uznává skutečnost, že nejen chlebem živ je člověk.

VNITŘNÍ PŘIROZENOST

Duchovní život

Islám organizuje duchovní nebo morální život jedince tak, aby mu poskytl veškeré duchovní zázemí potřebné pro zbožnost a bohabojnost, pro klid a bezpečí. Islámský předpis pro duchovní život člověka zaručuje, je-li věrně uplatňován, maximální kladné výsledky v oblasti duchovního růstu člověka a jeho zralosti. Hlavní prvky tohoto islámského předpisu jsou:

1. Modlitba (salát);
2. Zakát neboli udělování almužen;
3. Půst (saum);
4. Pout’ (hadždž);
5. Láska k Bohu a Jeho poslu, láska k pravdě a lidstvu ve jménu Božím;
6. Naděje a láska k Bohu po všechny časy;
7. Oběť ve jménu Božím konaná na popud skutečné nesobeckosti.

Různé charakteristiky těchto prvků jsme již do určitých podrobností probrali a jen dodáváme, že bez těchto základních prvků nemůže existovat pravá islámská víra. Čtenáři doporučujeme, aby si opět přečetl předešlé kapitoly této knihy.

Intelektuální život

Intelektuální přirozenost člověka se skládá, jak jsme již řekli z mysli neboli intelligence či rozumové síly. Této oblasti islám věnuje mimořádnou pozornost a staví intelektuální strukturu člověka na těch nejzdravějších základech, které lze stanovit takto:

1. Opravdové vědění založené na jasných důkazech a neoddiskutovatelných skutečnostech získaných „zkušeností“ nebo pokusem nebo oběma metodami. V této souvislosti je dobré poznamenat, že Korán je bez sebemenších pochyb první autoritou, která nařizuje zanícené hledání vědění prostřednictvím „zkušenosti“ i pokusu, meditací a pozorováním. Božím příkazem spočívajícím na každém muslimovi, ať už jde o ženu či o muže, je hledání vědění v nejširším smyslu tohoto slova a hledání pravdy. Příroda a celý vesmír jsou otevřené a neustále se odkrývající poklady vědění a pravdy a Korán byl první knihou, která na tyto bohaté zdroje vědění ukázala. Nepřijímá převzaté „pravdy“ nebo uznávaná fakta, pro něž neexistují

ospravedlnitelná zdůvodnění nebo důkazy. Pokud víme, Korán byl prvním Písmem, které se srozumitelně ptá „proč“ a které na podporu jakéhokoli přesvědčení nebo tvrzení vyžaduje zdůvodnění (Korán, 2:111 a 21:24).

Korán sám je vynikající výzvou intelektu: vyzývá lidský intelekt, aby se zabýval kteroukoliv koránskou pravdou nebo aby se pokusil stvořit něco, co by se podobalo Koránu. Otevřete-li kteroukoliv síru Koránu a najdeme tam vřelé vyzvání k hledání pravdy v nekonečných přírodních zdrojích. Oddanost pravému vědění islám považuje za oddanost Bohu v tom nejlepším smyslu.

2. Druhou částí tohoto výkladu je víra v Boha, neustále se rozvíjející zdroj vědění a duchovní vhled do nesčetných polí vědění. V islámu je víra v Boha uhlavním kamenem celé náboženské struktury. Aby však bylo možné víru v Boha uplatnit, islám požaduje, aby byla založena na neotřesitelné jistotě a přesvědčení. Tyto vlastnosti nelze získat bez velké dávky intelektu. Žádné nehybné nebo neměnné myšlení, žádná omezená vize nemůže dosáhnout výšin Nejvyšší pravdy, tedy Boha, nedokáže ani dosáhnout hlubin opravdové víry.

Islám neuznává víru dosaženou slepým napodobováním, víru přijímanou bez jakýchkoli pochybností. Tato skutečnost je v intelektuálním životě člověka velmi důležitá. Islám důsledně vyžaduje víru v Boha a Korán podává četná prohlášení vyzývající k víře v Boha. Jenomže význam těchto citací nespátřujeme v zakládání knih, které tyto citace obsahují, do knihovny nebo v prostém zapamatování. Význam těchto výzev spočívá ve vřelosti pozvání a výzvě intelektu k probuzení a přemyšlení, k úvahám a meditacím. Je pravda, že Korán odhaluje podstatné pravdy a skutečnosti o Bohu, stejně pravdivé je i to, že nechce, aby se člověk choval jako líný dědic, jenž na vytvoření vlastního majetku nevynakládá žádné úsilí. Chce, aby člověk obohatil své intelektuální bohatství vlastní vážnou snahou a čestným výdělkem, aby byl sám intelektuálně zajištěn. „Lehce nabyt, lehce pozbyl“, islám proto nesouhlasí s rychle nabytou vírou, která pak rychle zmizí. Islám chce, aby víra v Boha byla účinná a trvalá, aby osvětila každý kout lidského srdce a aby se prosadila v každé oblasti jeho života. Lehce nabytá víra něco takového nedokáže a islám by nic podobného nepřijal.

Když islám vyžaduje víru v Boha na základě vědění a výzkumu, ponechává tím intelektu otevřená rozsáhlá pole myšlení, aby jimi pronikal tak daleko, jak je toho schopen. Neukládá žádná omezení svobodně myslícímu člověku, jenž hledá vědění a chce si rozšířit obzory své vize světa a vlastní mysl. Nabádá ho, aby využil všech metod vědění, ať čistě racionálních nebo experimentálních. Tímto chováním vůči intelektu prokazuje islám svou velkou úctu a důvěru v intelektuální schopnosti člověka a přeje si, aby člověk svou mysl oprostil od těsných pout a omezení materiálnosti. Chce pozvednout jednotlivce a dodat mu sebedůvěru a Boží autoritu, aby rozšiřoval záběr svého mozku na všechna pole myšlení; fyzických a metafyzických, vědeckých a filozofických, intuitivních a experimentálních, organických a dalších. Víra v Boha tedy posiluje intelekt a obohacuje a zproduktivňuje intelektuální život. Jsou-li duchovní a intelektuální činnosti člověka organizovány podle islámského učení, o nichž jsme se již zmínili, pak je vnitřní přirozenost člověka zdravá a rozumná. A bude-li člověk vnitřně bezpečný a zdravý, pak bude stejně zdravý a zabezpečený i jeho vnější život.

VNĚJŠÍ PŘIROZENOST

Vnější přirozenost člověka je obdobně složitá, podrobná a rozsáhlá jako jeho vnitřní přirozenost. Je nutné zdůraznit skutečnost, že zdraví vnější přirozenosti je silně závislé na přirozenosti vnitřní a naopak, protože úplná přirozenost člověka se skládá z obou zmíněných oblastí. Pro lepší objasnění musíme rozdělit vnější přirozenost do oddílů a pododdílů. Vždy bychom však měli vědět, že jakákoli nerovnováha v systému lidské přirozenosti může být ničivá a osudná. Je pravda, že jak vnitřní, tak i vnější přirozenost člověka fungují a vzájemně reagují v úzkém spojení a že islám rozšířil svůj božský dotek na vnitřní i na vnější oblasti života.

Osobní život

Islám se zabývá osobním životem člověka, aby zajistil jeho duchovní a fyzickou čistotu, aby člověku poskytl zdravou výživu a ukázal mu, jak se správně oblékat, chovat, zdobit, sportovat atd.

1. Duchovní a fyzická čistota

Islámské nařízení praví, že před modlitbou musí muslim provést abdest, pokud ho již nevykonával dříve a uchoval v platnosti. Tento povinný abdest je někdy částečný, jindy úplný, závisí to na podmínkách konkrétní osoby. Připomeneme-li si, že muslim musí vykonat pět povinných modliteb za den s čistým srdcem a hlavou, s čistým tělem a oděvem, na čisté půdě a s čistými úmysly, dokážeme si jistě představit, jak životně důležité a prospěšné výsledky z tohoto jediného úkonu vyplývají (Korán, 4:43, 5:7).

2. Výživa

Výživě se musí věnovat značná pozornost, aby si člověk uchoval čisté srdce a zdravou mysl, aby posiloval svou duši a měl čisté a zdravé tělo. A právě to islám dělá. Někteří povrchní lidé si snad myslí, že potraviny a nápoje nemají žádný přímý vliv na celkový stav člověka pravidelně přijímajícího potravu. Takový názor není islámský, protože islám považuje tyto věci za velmi vážné. Obecná islámská zásada zní:

Všechny věci, které jsou pro člověka čisté a dobré, jsou správné jako pokrm, požívají-li se v mírných dávkách. Avšak všechny věci, které jsou nečisté, špatné a člověku škodlivé, nejsou za běžných okolností správné jako pokrm. Pro výjimky a případy absolutní nezbytnosti vždy existuje jistá pružnost a možnosti (Korán, 7:157; viz předchozí oddíl o islámské morálce).

Mimo tuto obecnou zásadu existují jistá jídla a nápoje, které jsou Bohem označeny za zakázané. Jde o maso uhynulých zvířat a ptáků, maso vepřů a maso zvířat usmrcených ve jménu někoho jiného než Boha (2:173; 5:4). Nápoje, které islám považuje za škodlivé a ničivé pro lidského ducha a mravnost a rovněž pro jeho fyzický stav a morálku, jsou obsaženy v koránském verši, který zakazuje všechny toxické látky a všechny druhy hazardu a hazardních her (5:93-94).

Zákaz těchto potravin a nápojů není rozhodně žádným rozmarným činem nebo diktátorským výnosem Boha. Je to hlavně a především Boží zásah, který je míněn v nejlepším zájmu člověka a pro jeho blaho. Když Korán popisuje tyto zakázané věci jako špatné, nečisté a škodlivé, bedlivě bdí nad mravností a moudrostí člověka, nad jeho zdravím a bohatstvím, nad jeho zbožností a každodenním chováním - všechny tyto věci mají podle islámu nedocenitelnou hodnotu. Důvodů spočívajících za tímto Božím zásahem je mnoho. Mají duchovní a intelektuální povahu, morální a psychologickou, fyzickou a hospodářskou. Jediným cílem je ukázat člověku, jak by měl rozvíjet svou vlastní osobnost podle přímé životní cesty, aby jeho život byl zdravým prvkem v rodinné i společenské struktuře i v rámci lidstva obecně. Spolehliví lékaři a vědci bádající v oborech společenských věd by také měli být schopni ověřit přínos těchto islámských legislativních opatření.

Islám je v oblasti kvality organické výživy člověka stejně ortodoxní a nekompromisní jako v oblasti duchovního zdraví a intelektuálního růstu. Tento fakt můžeme doložit skutečností, že některé části výživy jsou zakázány zcela, některé by se měly požívat mírně, bez přehánění a výstřelků (Korán, 7:31). Jestliže se muslim vyhne všem látkám zakázaným druhově nebo jen v nadměrném množství, pak ho Bůh zve, aby se těšil z Jeho milostivých darů a zakusil vděčnost k milosrdnému Živiteli (2:168, 172; 5:90-91).¹⁾

3. Oblékání a zdobení

V oblasti oblečení a zdobení bere islám vážně v potaz zásady slušnosti, skromnosti, cudnosti a mužnosti. Islám potlačuje všechno v oblečení nebo ozdobách, co se neslučuje s nabytím, udržením a rozvojem těchto vlastností. Oděvní materiály styl oblékání, které mohou vzbuzovat nadutost nebo falešnou pýchu a marnost, se přísně zakazují. Stejně tak se zakazují i ozdoby, které mohou oslabit mravnost člověka nebo

¹⁾ Toto částečné opakování má za cíl opětovně zdůraznit celou věc, lze je snad proto odpustit. V souvislosti s celou diskusí na toto téma viz Pojem morálky uvedený výše a také dílo Ebrahlm Kazlma, M. D. „Medical Aspects of Forbidden Foods in Islam“, v AL-ITTIHAD (The Muslim Student Association of the United States and Canada), 1391/1971, sv. 8, číslo 1, str. 4-6. Tento článek na konci uvádí vynikající bibliografii lékařských a náboženských zdrojů.

podlomit jeho mužnost. Muž by měl zůstat věrný své mužné přirozenosti, kterou pro něj Bůh zvolil, a měl by se zdržovat věcí, které by mohly oslabit nebo uvést do nebezpečí jeho charakter. Proto islám muže varuje před používáním jistých látek, například před čistým hedvábím a před jistými drahými kameny a zlatem užívanými ke zdobení. Tyto věci se hodí pouze k ženské přirozenosti. Pěkný vzhled muže nezávisí na nošení drahých kamenů nebo v okázalém předvádění šatů z čistého přírodního hedvábí, ale ve vysoké mravnosti, příjemné povaze a zdravém chování.

Když islám dovoluje ženě používat věci, které jsou mužům zakázány a které se hodí pouze k ženské přirozenosti, neznamená to, že by islám dával ženě naprostou volnost a zbavoval ji jakýchkoli omezení. Dovoluje jí věci, které se hodí k její přirozenosti, a současně ji upozorňuje na věci, které by její přirozenost mohly pokazit nebo znectít. Způsob, jakým by se ženy měly správně oblékat, krášlit, kráčet, a dokonce se i dívat, je velmi složitou otázkou a islám jí věnuje zvláštní pozornost. Islámská představa v této oblasti je zaměřena na obecné blaho žen. Islám poskytuje rady nejen mužům, ale i ženám, aby jim pomohl uchovat si a rozvíjet vlastní důstojnost a cudnost, aby se nemohly stát předmětem nedbalých klepů nebo hříšných pomluv a podezřívavého chování. Rada je obsažena v těchto koránských verších:

Řekni věřícím, aby cudně klopili zrak a střežili svá pohlaví - to je pro ně čistší, vždyť Bůh dobře je zpraven o všem, co konají. A řekni věřícím ženám, aby cudně klopily zrak a střežily svá pohlaví a nedávaly na odiv své ozdoby kromě těch, jež jsou viditelné. A necht' spustí závoje své na nadra svá. A necht' ukazují své ozdoby jedině svým manželům nebo otcům nebo tchánům nebo synům nebo synům svých manželů nebo bratrům nebo synům svých bratrů či sester anebo jejích ženám anebo těm, jimž vládne jejich pravice, nebo služebníkům, kteří nemají chtíče, anebo chlapcům, kteří nemají pojem o nahotě žen. A necht' nedupou nohama, aby lidé postřehli ozdoby, které skrývají. A konejte všichni pokání před Bohem, ó věřící, snad budete blažení! (24:30-31).

Islám je velmi citlivý na způsob oblékání a na ozdoby. Dává naprosto jasně najevo, že jak muž, tak i žena by měli být omezeni na své příslušné přirozenosti, aby si ochránili své přirozené instinkty a aby docílili skromnosti a vysoké mravnosti. O proroku Muhammadovi se říká, že prohlásil, že Bůh odsuzuje ty muže, kteří se chovají nebo konají po způsobu žen, a ty ženy, které se chovají nebo konají po způsobu mužů. Nicméně bychom si měli pamatovat, že islám neukládá žádná omezení na neškodné nebo správné prvky oblékání a ozdob. Ve skutečnosti nazývá Korán takové věci krásnými dary Božími a vyčítá těm, kteří na ně pohlížejí jako na zakázané (7:32-33).

4. Sporty a zábava

S potěšením konstatujeme, že islámské formy uctívání Boha, tedy **modlitby, půst, pouť, mají do jisté míry sportovní** charakter, přestože jsou v základě a svou povahou určeny k duchovním účelům. Jenže kdo by se odvážil popírat neustálé vzájemné působení mezi fyzickou a mravní stránkou člověka? Tím však postoj islámu ke sportům a zábavám nekončí. Všechno, co provokuje ke zdravému myšlení nebo občerstvuje mysl, dodává tělu čilost a udržuje člověka ve zdraví, islám vítá a podporuje, pokud tato činnost nepředchází hříchu nebo jej neobsahuje, nezpůsobuje-li škodu nebo neodvádí od povinností anebo neohrožuje jejich plnění. Obecným vodítkem je v této věci výrok Proroka, který říká, že všichni věřící mají dobré vlastnosti, avšak silný věřící je lepší než věřící slabý. Rovněž se říká, že chválil sporty a zábavy, které vedou k fyzické vytrvalosti a posilují mravnost.

Je politováníhodné, když se se sporty a zábavami spojují věci, které nemají sportovní ani zábavní charakter. Někteří lidé považují hazard a pití alkoholu za sport a zábavu, islám se však na to dívá jinak. Život stojí za to, aby byl žit, dostali jsme jej k jistému účelu. Nikdo by jej neměl znehodnocovat nevázanostmi nebo spoléháním se výlučně na náhodu a štěstí. Takže nelze mluvit o porušování lidských práv nebo o zasahování do těchto práv, když islám rozšiřuje svůj Boží dotek na organizaci života dokonce i v jeho velmi osobních aspektech. Protože život člověka je nanejvýš cenný a je určen ke vznešeným účelům, ukázal islám člověku cestu, jak jej žít správně a s potěšením. Mezi tato opatření patří zákaz hazardu, který spíše vede ke zvyšování nervového napětí, než aby je snižoval. Ponechat život na štěstí či pouhé náhodě je vážnou urážkou života. Jestliže někdo svěří svůj osud do bláznivého kola her a vloží své schopnosti do na-

nejvýš nepředvídatelných pohybů na hracím stole, odklání se od normálního běhu života. Aby islám ochránil člověka před zbytečným duševním napětím a ničením nervů a umožnil mu vést přirozený život založený na pevném vědomí o prostředcích a účelu života, zakazuje hazard ve všech formách a druzích.

Jestliže se člověk zaplete do pevné pavučiny toxických látek nebo se nechá zahnat do kouta alkoholem, jde rovněž o ostudný útěk od skutečnosti a nezodpovědnou urážku nejlepších lidských vlastností. Hrozby a tragédie požívání omamných látek jsou příliš zřejmé, takže je zde nemusíme rozvádět. Každý den padá tomuto zlu za oběť mnoho životů. Mnoho rodin se kvůli této hrozbě rozpadá. Mnoho miliard dolarů ročně se ztrácí v jícnu alkoholismu. Nesčetné dveře se zavírají před bídou a neštěstím povstalým z alkoholismu. Kromě zničení zdraví, duševních depresí, otupělosti duše, mizení majetku, rozbíjení rodin, urážky lidské důstojnosti, poškozování mravnosti a pokořujícího útěku od skutečnosti je každý z takzvaných příležitostných pijáků potencionálním alkoholikem. Islám nemůže tyto hrozby snášet nebo nechávat člověka, aby znectil samotný smysl života takovýmto tragickým způsobem. Proto islám nespojuje hazard nebo pití s dobrými sporty a rekreačními zábavami, místo toho je jednou provždy zakázal. Aby člověk dokázal tento názorový postoj islámu ocenit, stačí na chvíli věnovat pozornost některému ze sdělovacích prostředků, přečíst si nějakou lékařskou zprávu, navštívit sociální poradnu nebo se zúčastnit nějakého soudního pojednání. Ze všech úděsných společenských problémů je alkoholismus tím nejzávažnějším. Více než jeden a půl miliónu Američanů se každý rok stává alkoholiky. Jeden z každých deseti až dvanácti lidí, kteří se letos poprvé napijí, se stane alkoholikem. Všechny tyto bolestné tragédie a opravdové ztráty promlouvají mnohem hlasitěji než jakékoli teologické nebo obchodní argumenty.

Rodinný život ²⁾

Existuje mnoho definic a popisů rodiny. Pro naše účely přijmeme následující zjednodušenou definici. Rodina je lidská společenská skupina, jejíž členové jsou svázáni pokrevními anebo příbuzenskými pouty.

Rodinné pouto obsahuje práva a povinnosti předepsané náboženstvím, prosazované právem a sledované členy této skupiny. Podle toho mají členové rodiny jisté společné závazky. Jde o závazky spojené s příslušenstvím k rodině a jejím zaopatřením, dědickým a rodinným právem, vztahem k mladé generaci, zabezpečením starých lidí a s úsilím pokračovat v existenci rodiny v míru.

Z toho je jasné, že základem islámské rodiny jsou pokrevní pouta anebo manželské závazky. Adopce, vzájemná náklonnost, zákaznické vztahy, soukromý souhlas k pohlavním intimitám a „zvykové právo“ nebo „světské manželství“ nevytváří rodinu v islámském smyslu. Islám buduje rodinu na pevných základech, které dokážou zabezpečit rozumné trvání rodiny, skutečné bezpečí a zralé intimnosti. Základy rodiny musí být pevné a přirozené, aby mohly vyvolat upřímnou vzájemnost a morální uspokojení. Islám uznává, že neexistují přirozenější vztahy než pokrevní svazky a žádný celistvější vzor pohlavní intimity než ten, v němž se spojuje mravnost s fyzickým uspokojením.

Islám uznává náboženské ctnosti, společenskou nezbytnost a morální výhody manželství. Normální způsob chování muslimského jednotlivce se zaměřuje na rodinu a na snahu založit vlastní rodinu. Manželství a rodina mají v islámském systému ústřední postavení. V Koránu je mnoho pasáží a Prorok přenesl řadu výroků, v nichž se mimo jiné praví, že když se muslim žení, ovládl již polovinu svého náboženství; takže necht' myslet na Boha a pečlivě se stará o zbývající polovinu náboženství.

Muslimští vědci vykládají manželství podle Koránu jako náboženskou povinnost, morální pojistku a společenský závazek. Jako náboženská povinnost musí být manželství naplněno, avšak podobně jako všechny ostatní islámské povinnosti je nařízeno jen těm, kdo jsou schopni zvládnout závazky, které z manželství vyplývají.

1. Smysl manželství

Lidé mají mnohdy na manželství různé názory, podle islámu je to však silné pouto (mithaqun ghalíz), významný závazek v plném smyslu těchto slov. Je to závazek vůči samotnému životu, ke společnosti a k

²⁾ Tato diskuse jen načrtává autorovu rozsáhlou studii nazvanou *The Family Structure in Islam* vydanou v American Trust Publications.

důstojnému, smysluplnému životu lidského pokolení. Je to svazek, který partneři vytvářejí nejen mezi sebou, ale i vůči Bohu. Je to závazek, v němž nacházejí vzájemné naplnění a seberealizaci, lásku a mír, soucit a vznešenost, pohodlí a naději. Je tomu tak, protože islám považuje manželství hlavně a především za bohabojný čin, čin zodpovědné oddanosti. Ovládání pohlavního pudu se může stát morálním triumfem, rozmnožování společenskou nutností nebo službou a zdraví potěšujícím stavem mysli. Přesto tyto hodnoty a cíle manželství nabývají zvláštního smyslu a navzájem se posilují, jsou-li spojeny s ideou Boha, uvažuje-li se o nich také jako o náboženském závazku a jsou-li chápány jako Boží požehnání. A právě to je ústředním bodem manželství v islámu. Parafrázujeme-li některé koránské verše, lidstvo se v nich vyzývá, aby plnilo své povinnosti vůči Bohu,

„jenž stvořil vás z bytosti jediné a stvořil z ní manželku její a rozmnožil je oba v množství velké mužů i žen (Korán, 4:10).

A On je ten, jenž vás stvořil z bytosti jediné a z ní utvořil i manželku její, aby přebývala u ní (7:189).

A patří k jeho znamením, že vám z vás samých manželky stvořil, abyste u nich klid našli. A vložil mezi vás lásku a dobro - a věru jsou v tom znamení pro lidi přemýšlivé“ (30:21).

Dokonce v těch nejobtížnějších obdobích manželského života, uprostřed právních sporů a pří, připomíná Korán stranám zákon Boží; nařizuje jim, aby na sebe byli laskaví, skutečně dobročinní a především, aby plnili povinnosti vůči Bohu. Stojí za povšimnutí, že islámská opatření vztahující se k manželství platí stejnou měrou na muže i na ženy. Kupříkladu se mužům nedoporučuje celibát, rovněž i ženám. Uznává se tím fakt, že potřeby ženy jsou stejně oprávněné a že se o nich uvažuje se stejnou vážností. Ve skutečnosti islám považuje manželství za normální, přirozenou věc pro ženy i pro muže. Pro ženy snad ještě více, protože jim mimo jiné zajišťuje relativní hospodářské zabezpečení. Tato dostatečná významná výhoda žen však neznamená, že manželství je čistě ekonomickou transakcí. Nejméně důležitým činitelem Islámského manželství je činitel ekonomický bez ohledu na to, jak velkou by mohl mít moc. Prorok údajně řekl, že ženu člověk hledá pro manželství kvůli jejímu bohatství, pro její krásu, pro vznešenost jejího rodu nebo pro její náboženské vlastnosti; požehnaný a šťastný je však ten, kdo si zvolí partnerku pro její zbožnost a dá jí přednost před všemi ostatními hledisky. Korán, nařizuje manželství svobodným a zbožným, i když jsou chudí nebo jsou otroky (24:32). Na druhé straně věno, které manžel své manželce věnuje, patří pouze jí bez ohledu na jeho výši, a to, co manželka získala před a po uzavření manželství, náleží rovněž pouze jí. Neexistuje žádné nezbytné nutné společné vlastnictví manželů a manželek. Navíc je to manžel, který zodpovídá za hospodářské zabezpečení a udržování hospodářských jistot své rodiny. Musí dokonce své ženě poskytnout pomoc a služby, na něž byla zvyklá před uzavřením manželství, podle některých vědců žena nemá žádnou právní povinnost dělat běžné domácí práce, i když je dělat může a obvykle je z jistých důvodů provádí, například z důvodů hospodárnosti, spolupráce aj.

2. Trvalost manželství

Islám považuje manželství za velmi vážný svazek, a proto předepisuje jistá opatření, která si kladou za cíl učinit manželský svazek co nejtrvalejším. Obě strany se musejí snažit vyhovět podmínkám správného věku, obecné vhodnosti partnerů, rozumného věna, dobré vůle, svobodného souhlasu, nesobeckého poručnictví, počestných úmyslů a právní diskretnosti. Když partneři uzavírají manželskou smlouvu, musejí tak činit s jasným úmyslem, že jde o trvalé pouto osvobozené ode všech nahodilých a dočasných ustanovení. Z tohoto důvodu jsou v islámu zakázána manželství na zkoušku, manželství uzavřená na určitou dobu a všechna pokusná manželství.³⁾ V jednom z nanejvýš jasných a srozumitelných výroků Prorok prohlásil (Bůh mu žehnej a dej mu mír), že odsouzení jsou muži a ženy, kteří nacházejí uspokojení v časté změně manželského partnera, takzvaní „ochutnávači“, kteří se chvíli těší z jednoho muže či ženy, pak přejdou k dalšímu partnerovi, pak ke třetímu, atd.

Klást důraz na trvalost manželství neznamená, že manželská smlouva je naprosto nezrušitelná. Muslimové jsou v Koránu označováni jako „střední národ“ a islám je opravdu náboženstvím „zlatého středu“,

³⁾ Uvědomujeme si dobře složité a propracované důvody, které někteří šiiťští muslimové používají pro takzvané manželství mut'ah. Uznáváme vědecký rozměr tohoto problému, avšak nevidíme důvod, proč se tím zde zabývat. Čtenáře se zájmem o tuto problematiku odkazujeme na detailní vysvětlení celé záležitosti v naší další knize The Family Structure in Islam.

dobře vyváženým a soudržným systémem. Zvláště patrné je to v manželství, které islám nepokládá ani za posvátné ani za jednoduchou občanskou smlouvu. Manželství v islámu je spíš něco zvláštního majícího rysy posvátné a smluvní povahy. Stejně tak je pravda, že alternativou nahodilého nebo dočasného extrému není další extrém naprosté nerozlučitelnosti manželské smlouvy. Islámský způsob je spravedlivý a realisticky umírněný. Manželská smlouva by se měla považovat za vážné, trvalé pouto. Jestliže však z vážných důvodů dobře nefunguje, lze je ukončit laskavým a čestným způsobem, spravedlivě a klidně.

3. Vztah muže a ženy

Oba partneři by měli přistupovat k výběru partnera na základě zbožnosti a s rozumnou spokojeností s podmínkami manželství; pak se ubírají ke šťastnému a plnému manželskému životu. Islám však jde ve způsobu chování manželů a manželek mnohem dál. V Koránu a v sunně je mnoho výroků nařizujících laskavost a spravedlnost, pochopení a lásku, ohleduplnost a pozornost, trpělivost a dobrou vůli. Prorok p jde dokonce tak daleko, že tvrdí, že nejlepší muslim je ten, který se nejlépe chová ke své rodině, a že největším, nejpožehnanějším potěšením v životě je dobrá, bohabojná žena.

Plněním manželství se pro obě strany vytvářejí nové role. Obě role jsou skupinou spravedlivých, úměrných práv a povinností. Role manžela se odvíjí od morální zásady, že jeho čestnou povinností vůči Bohu je chovat se ke své ženě laskavě, čestně a trpělivě, poctivě ji živit nebo ji počestně propustit z manželského svazku a nepůsobit jí žádnou bolest nebo zármutek (Korán, 2:229-232; 4:19). Role manželky je shrnuta ve verši, že ženy mají pro sebe stejné právo jako oni podle zvyklosti, nicméně muži jsou o stupeň výše (2:228). Tento stupeň muslimští vědci obvykle vysvětlují ve spojení s jinou pasáží, která mimo jiné praví, že muži zaujímají postavení nad ženami proto, že Bůh dal přednost jednomu z vás před druhými, a proto, že muži dávají z majetků svých (ženám) (Korán, 4:34). Tento stupeň lze přirovnat k tomu, co sociologové nazývají „instrumentálním vedením“ nebo vnější autoritou v domácnosti, která vzniká dělbou práce a rozlišením rolí. Neznamená to však žádnou kategoriální diskriminaci nebo nadřazenost jednoho pohlaví nad druhým.⁴⁾

A. Práva manželky: Povinnosti manžela: Přeloženo do pravidel chování, tyto etické principy přidělují ženě jistá práva a jim odpovídající povinnosti. Protože Korán a Prorokova sunna nařizují vůči ženám laskavost, je manželovou povinností obcovat s manželkou spravedlivě a laskavě. Jedním specifickým následkem tohoto Božího příkazu je manželova zodpovědnost za plné zaopatření manželky, povinnost, kterou musí provádět radostně, bez výčitek, ubližování nebo blahosklonnosti.

Obsah zaopatření: Zaopatření zahrnuje manželčino nezadatelné právo na bydlení, odění, výživu a celkovou péči o dobré živobytí. Ženino obydlí musí být takové, aby splňovalo nároky na rozumnou úroveň soukromí, pohodlí a nezávislosti. Nanejvýš důležité jsou dobré živobytí ženy a stabilita manželství. To, co platí o obydlí, platí také o oděvech, potravinách a celkové péči. Žena má právo požadovat od manžela oděv, potraviny a péči v souladu s jeho prostředky a jejím životním stylem. Tato práva se vykonávají bez přehánění nebo lakomství.

Nemateriální práva: Materiální práva manželky nejsou právy jedinými. Manželka má další práva morální povahy, jsou rovněž závazná a specifická. Manželovi Boží zákon nařizuje, aby se ke své manželce choval spravedlivě, aby respektoval její city a aby jí prokazoval laskavost a pozornost. Manžel jí nesmí dát najevo nevůli, manželka nesmí být ani vystavena pocitům nedůvěry a nejistoty. Důsledkem předchozích vět je, že žádný muž nemá právo mít ženu s úmyslem ubližovat jí nebo nějak omezovat její svobodu. Jestliže jí nemá rád a nemiluje ji, pak má žena právo požadovat uvolnění z manželského svazku a nikdo jí nemůže bránit v cestě k novému životu.

⁴⁾ Problém stupně muslimové i nemuslimové vesměs špatně chápou. Do dost velké hloubky jsme se tímto problémem zabývali v naší knize *The Family Structure in Islam*. Dospěli jsme k závěru, že ve verši se nemluví o tom, zda jsou muži lepší či horší než ženy. Ani se tam neříká, k čemu se slovo přednost skutečně vztahuje, ani že se má ztotožňovat s mužstvem nebo žentstvem.

B. Povinnosti manželky: Manželova práva: Hlavní povinností ženy jako partnerky v manželském svazku je co nejvíce přispívat k úspěchu a blaženosti manželství. Musí prokazovat pozornost k pohodlí a blahu svého manžela. Nesmí ho zraňovat ani urážet. Snad nic nedokáže celou záležitost vysvětlit lépe než citát z Koránu, který popisuje bohabojné lidi, jako ty, kdo se modlí:

ربنا هب لنا من أزواجنا وذرياتنا قرة أعين ، و اجعلنا للمتقين إماما

„Pane náš, dej nám z manželek našich i potomstva našeho radost srdce a učiň nás předními z bohabojných“ (Korán, 25:74).

Na této základně spočívají všechny ženiny povinnosti a také z ní vyplývají. Aby žena tuto základní povinnost splnila, musí být věrná důvěryhodná a čestná. Abychom byli doslovnější, nesmí podvádět svého partnera úmyslným vyhýbáním se početí, protože by ho tak zbavila legitimních potomků. Nesmí také dovolit někomu jinému, aby měl přístup k tomu, co je výhradním právem jejího manžela, tedy k pohlavním důvěrnostem. Nesmí proto ve svém domě přijímat cizí muže nebo jim krátit dlouhou chvíli bez vědomí svého manžela nebo bez jeho souhlasu. Stejně tak nesmí bez manželova souhlasu přijímat dary. Tato opatření mají podle všeho zabránit žárlivosti, podezření, pomluvám a udržet mravní čistotu obou partnerů. Manželův majetek může žena spravovat. Má-li manželka přístup k jakékoli části manželova majetku nebo je-li jí svěřena nějaká částka, musí svou povinnost vykonávat moudře a šetrně. Nesmí půjčovat manželovy peníze nebo nakládat s jakoukoli částí manželova majetku bez jeho svolení.

V oblasti intimního života se má manželka snažit, aby byla žádoucí, přitažlivá, chápavá a ochotná. Manželka nesmí svého manžela odmítat, protože Korán říká, že oba mají být druhému útěchou. Je samozřejmě nutné dbát zdraví a slušnosti, ženě se navíc nepovoluje nic, co by mohlo způsobit, že její společnost nebude příjemná a uspokojující. Jestliže něco takového udělá nebo se zanedbává, pak má manžel právo narušit její svobodu, aby situaci napravil. Aby se zabezpečila maximální spokojenost obou partnerů, nedovoluje se manželovi nic, co by mohlo bránit ženinu uspokojení.

4. Vztah rodiče a dítěte

A. Práva dítěte: Rodičovské povinnosti: Obecný přístup islámu k dětem lze shrnout do několika zásad. Za prvé, existuje Boží nařízení, že žádné dítě se nemůže stát příčinou zkrácení některého z rodičů (Korán 2:233). Za druhé, rodiče by neměli nijak zkracovat dítě. Korán si velmi dobře uvědomuje, že rodiče se nedokážou vždy vyvarovat nedbalosti nebo přílišné péče. Proto za třetí Korán ustavuje určité zásady a s ohledem na děti upozorňuje na jisté skutečnosti. Upozorňuje, že děti jsou radostí života a zdrojem pýchy, semeny marnosti a falešného bezpečí, prameny zklamání a pokušení. Přitom však zdůrazňuje větší duchovní radosti a varuje rodiče před přílišnou sebedůvěrou, falešnou pýchou nebo špatnými skutky, které mohou děti způsobit. Náboženská morální zásada tohoto stanoviska je, že každý jednotlivec, rodič nebo dítě, má přímý vztah k Bohu a je nezávisle zodpovědný za své skutky. V Den posledního soudu nedá žádné dítě svému rodiči rozhřešení. Stejně tak ani rodič nemůže zakročovat ve jménu svého dítěte. Islám je také silně citlivý na ústřední závislost dítěte na rodičích. Islám jasně uznává rozhodující roli rodičů při formování dětské osobnosti. V jednom velmi sugestivním výroku Prorok μ prohlásil, že každé dítě se narodí s naprosto tvárnou přirozeností fitrah (čistý přirozený stav islámu) a teprve rodiče z něj později udělají žida, křesťana nebo pohana.

V souladu s těmito zásadami je jedním z nejvíce nezcizitelných práv dítěte v islámu právo na život a stejné životní šance. Uchování života dítěte je třetí příkazání islámu (6:151, cf. 17:23 ff).

Dalším stejně nezcizitelným právem je právo legitimacy, což znamená, že každé dítě má otce, pouze jednoho otce. Třetí sada práv se týká socializace, výchovy a celkové péče. Dobře se starat o děti je jedním z nejvíce chvályhodných islámských skutků. Prorok μ měl děti rád a vyjádřil své přesvědčení, že jeho muslimské společenství bude mezi ostatními vynikat svou laskavostí k dětem. Postarat se o duchovní blaho dětí, o jejich vzdělávací potřeby a obecné blaho je dobročinnost vyššího stupně. Zájem o blaho dítěte a zodpovědnost za něj jsou těmi nejnaléhavějšími předměty zájmu. Podle Prorokových pokynů by dítě v sedmý den mělo dostat dobré, příjemné jméno a vedle dalších hygienických opatření by se mu měla oholit hlava. Měla by to být příležitost k oslavě charakterizované radostí a dobročinností.

Zodpovědnost za dítě a soucit s ním jsou nábožensky důležité a jsou rovněž předmětem společenského zájmu. Ať už jsou rodiče naživu nebo zesnuli, ať už jsou přítomni nebo ne, známí nebo neznámí, dítě má

dostat optimální péči. Všude, kde jsou poručníci nebo příbuzní, jsou zodpovědní za blaho dítěte a budou vedeni k tomu, aby tuto povinnost vykonávali. Jestliže však neexistují žádní příbuzní, pak se péče o dítě stává záležitostí celého muslimského společenství, úředníků i běžných občanů.

B. Povinnosti dítěte: Práva rodičů: Vztah rodiče a dítěte je vzájemný. Rodiče a dítě jsou v islámu svázáni společnými povinnostmi a vzájemnými závazky. Avšak věkový rozdíl je někdy tak velký, že rodiče jsou už fyzicky i duševně slabí. Tyto vlastnosti někdy doprovází netrpělivost, snížená životní energie, zvýšená citlivost a snad i špatný úsudek. Může tak dojít k poškození rodičovské autority nebo k mezigeneračnímu odcizení a rozporům, někdy se tomu říká „generační propast“. Pravděpodobně ve světle těchto úvah islám vzal na vědomí některá fakta a ustanovil základní opatření, kterými se řídí vztah jednotlivce k jeho rodičům.

Skutečnost, že rodiče mají vysoký věk a jsou podle všeho zkušenější, sama o sobě nezvyšuje hodnotu jejich názorů, ani neprověřuje jejich kritéria. Podobně i mládí per se není jediným zdrojem energie, idealismu či moudrosti. V různých souvislostech Korán cituje případy, kdy se rodiče ve střetu se svými dětmi mýlili a kdy děti špatně posuzovaly názory svých rodičů (viz Korán, 6:74; 11:42-46; 19:42-48).

Ještě významnější je skutečnost, že zvyky, skupinové způsoby chování a myšlení, lidové tradice nebo hodnotové systémy rodičů samy o sobě nepředstavují pravdu a právo. V několika pasážích Korán silně vyčítá těm, kdo se odvrátili od pravdy jen proto, že jím připadala nová, nebo naopak omšelá, nebo že se neshodovala s hodnotami jejich rodičů. Navíc se zdůrazňuje skutečnost, že kdyby loajalita nebo poslušnost vůči rodičům měla mít za následek odcizení člověka Bohu, pak se člověk musí postavit na stranu Boha. Je pravda, že rodiče si cení pozornosti, lásky, soucitu a milosrdenství. Jestliže však sejdou ze správné cesty a vměšují se do práv Božích, pak je nutné vytyčit demarkační čáru a ubránit ji.

Korán shrnuje celý problém do mistrovského pojmu *ihsán*, který označuje, co je dobré, správné a krásné. Praktické důsledky pojmu *ihsán* vůči rodičům zahrnují aktivní vcítění se do jejich problémů a trpělivost, vděčnost a soucit, úctu a modlitby za jejich duše, úctu k jejich oprávněným závazkům a poskytování upřímných rad.

Hlavním rysem pojmu *ihsán* je prokazování úcty. Rodiče mají právo očekávat od svých dětí poslušnost, i kdyby jen jako částečnou splátku na to, co pro ně jako rodiče udělali. Jestliže však rodiče požadují špatné věci nebo vyžadují nevhodné věci, pak se neposlušnost stává nejen ospravedlnitelnou, ale také přímo příkazem. Postoj dítěte k rodičům nemůže být jen kategoricky podřízený nebo nezodpovědně vzdorovitý.

Poslední nedílnou částí pojmu *ihsán* je, že děti jsou zodpovědné za poskytování podpory a výživy rodičům. Pomoc rodičům v případě potřeby je absolutní náboženskou povinností a je nutné rodičům život co nejvíce zpříjemnit.

5. Další rysy rodinného života

S rodinným životem je rovněž úzce spojeno zacházení se „služebnictvem“, dalšími členy rodiny, příbuznými a sousedy. Lidem, kteří mají služby, dal prorok Muhammad dobré rady a informace. „Pánové“ musí jednat se svými sloužícími jako se svými bratry a ne jako s otroky, protože ten, kdo se svým služebnictvem jedná dobře, pravil Prorok, tomu Bůh zpříjemní a ulehčí smrt, tedy chvíli, která je obvykle bolestná a obtížná. Sloužící mají právo na spravedlnost, laskavost, milosrdenství, potravu, oděv, ubytování a další osobní výdaje. Prorok dokonce říká, že by měli být živeni a oblékáni stejně jako jejich pánové a že tyto věci pánové poskytují svým sloužícím jako část svých povinností vůči nim. Nemají být pronásledováni nebo vystavováni pohrdání nebo přetěžování prací. Tato úmluva ukazuje, jak si islám váží lidskosti a jak si cení práce, že nepovzbuzuje vznik třídního boje nebo despotickou vládu proletariátu. Jestliže je někdo sloužícím nebo dělníkem, neznamená to, že je zbaven svých práv nebo že je dotčena jeho lidská důstojnost. Rovněž takový člověk nepodléhá opiu utopického proletariátu. Všichni občané skutečně muslimské společnosti stojí na stejné úrovni, protože islám neuznává kastovní systém nebo druhořadé občanství. Jedinou nadřazeností, kterou islám uznává, je zbožnost a dobré skutky konané ve jménu Božím (Korán, 9:105; 49:13).

Bůh člověku nařizuje, aby rozšířil svou maximální pomoc a laskavost na jiné členy rodiny a na příbuzné, aby jím prokazoval lásku a péči. Je zajímavé povšimnout si, že slovo „příbuzenstvo“ je arabštině odvozeno z kořene, který znamená milosrdenství (*rahim* a *rahmah*). Laskavost k příbuzným je zkratkou do

ráje, jenž je však uzavřen těm, kdo zanedbávají tyto povinnosti. Rozšíření laskavého chování na příbuzné popisuje Prorok jako Boží požehnání života a ustanovení. Být dobrý k příbuzným je posvátná povinnost, i když třeba oni se podobně nechovají. Tuto povinnost nařizuje Bůh a měla by se kvůli Bohu dodržovat bez ohledu na reakci příbuzných (Korán, 2:177; 4:36; 16:90; 17:23-26).

V islámu mají také vysoké postavení sousedi. Sousedi všech druhů se těší mnoha výsadám, jež jim islám přiznává. Při objasňování koránského učení o sousedech se o proroku Muhammadovi traduje, že prohlásil, že nikdo nemůže být opravdovým věřícím, jestliže kolem něj v noci projde hladový soused a jestliže on sám má plný žaludek. Ten, kdo je na své sousedy nejlepší, pravil Prorok, se bude v Den vzkříšení těšit ze sousedství samotného Boha. Dary, dárky a sdílení radostí a žalu by sousedé měli mít společné. V dalším výroku Prorok pravil: „Víte-li, jaká jsou práva souseda? Pomáhejte mu, jestliže požádá o vaši pomoc; poskytněte mu útěchu, jestliže ji potřebuje; půjčte mu, jestliže potřebuje půjčku, projeďte mu svůj zájem, jestliže je smutný, pečujte o něj v nemoci; zúčastněte se jeho pohřbu, jestliže zemře; blahopřejte mu, potká-li ho cokoliv dobrého; prokažte mu soucit, potká-li ho pohroma; nezbavujte ho vzduchu stavbou vysokých obydlí bez jeho svolení; nesužujte ho; dejte mu díl, když kupujete ovoce, jestliže mu jej nedáte, přineste svůj nákup do domu tiše a nenechávejte své děti brát ovoce ven, aby nevzbudily hněv jeho dětí.“ Prorok navíc podle tradice prohlásil, že práva sousedů anděl Gabriel tolik zdůrazňoval, že se Muhammad domníval, že sousedi, snad budou mít právo i na díl z dědictví (viz také verše číslované v předchozím odstavci).

Společenský život

Společenský život pravého muslima je založen na nejvyšších zásadách a má za cíl zajistit štěstí a prosperitu jednotlivce a také společnosti. Třídní boj, společenské kasty a ovládání společnosti jednotlivcem nebo naopak jsou společenskému islámskému životu cizí. Nikde v Koránu nebo v Tradicích proroka Muhammada nenajdeme zmínku o nadřazenosti na základě třídy nebo původu nebo bohatství. Naopak, v Koránu je mnoho veršů a v Tradicích proroka Muhammada je mnoho rčení, která lidstvu připomínají základní životní skutečnosti, které současně slouží jako zásady společenské struktury islámského života. Mezi nimi je i tvrzení, že lidstvo představuje jednu rodinu pocházející z jednoho otce a jedné matky, rodinu mířící k týmž konečným cílům.

Jednota lidstva spočívá na společném rodičovství Adama a Evy. Každá lidská bytost je členem univerzální rodiny založené prvním otcem a první matkou, a má proto právo těžit ze společných vymožeností a je jí proto nařízeno sdílet stejné odpovědnosti. Uvědomí-li si lidé, že patří všichni k Adamovi a Evě a že tito dva jsou stvořeními Božími, pak nebudou moci existovat rasové předsudky nebo společenská nespravedlnost nebo druhořadé občanství. Lidé budou ve společenském chování sjednoceni podobně, jako jsou sjednoceni ve své přirozenosti poutem společného rodičovství. V Koránu a v Muhammadových tradicích jsou neustálé připomínky této skutečnosti, tedy jednoty lidstva podle původu a přirozenosti. Cílem těchto připomínek je vytěsnit rasovou pýchu a požadavky na národní nebo etnickou nadřazenost a vydláždít cestu ke skutečnému bratrství (Korán, 4:1; 7:189; 49:10-13).

Jednota lidstva se nezakládá jen v jeho původu, ale také v jeho konečných cílech. Podle islámu je konečným cílem lidstva Bůh. Z Něj pocházíme, z Něj žijeme a k Němu se vracíme. Ve skutečnosti je jediný cíl stvoření, jak je popsán v Koránu, uctívání Boha a služba Jeho věci, tedy věci pravdy a spravedlnosti, lásky a milosrdenství, bratrství a mravnosti (Korán, 51:56-58).

Vztahy mezi jednotlivcem a společností jsou založeny právě na jednotě původu a konečném cíli společenského života v islámu. Role jednotlivce se doplňuje s rolí společnosti. Existuje mezi nimi společenská solidarita a vzájemná zodpovědnost. Jednotlivec je zodpovědný za obecné blaho a prosperitu své společnosti. Tato zodpovědnost není jen zodpovědností vůči společnosti, ale také vůči Bohu. Jedině tak jednotlivec pracuje se zdravými společenskými ohledy a opravdovým cítěním pro nevyhnutelnou zodpovědnost. Rolí jednotlivce je přispět k obecnému blahu a udělat co nejvíce pro společnost. Na druhé straně společnost je také zodpovědná Bohu za blaho jednotlivce. Je-li jednotlivec zdravý, je přispěvatelem a společnost je příjemcem. Na oplátku má právo na zabezpečení a péči, stane-li se z něj invalida. V takovém případě je on příjemcem a společnost je přispívajícím. Z toho je vidět, že povinnosti a práva spolu harmonicky souvisejí. Zodpovědnost a zájem jsou oboustranné. V islámu stát neovládá jednotlivce a neporušuje jeho osobnost. Podobně ani jednotlivec nebo třída jednotlivců nevykořisťuje společnost a nenarušuje stát. Existuje zde jen soulad doprovázený mírem a vzájemným zabezpečením. Existuje zde tvořivá souhra mezi jednotlivcem a společností.

Kromě jednoty lidstva podle původu a konečných cílů a vedle vzájemné zodpovědnosti a zájmu lze islámský společenský život charakterizovat spoluprací v atmosféře dobra a zbožnosti. Je to zřetelné v plném uznání jednotlivce a jeho posvátných práv na život, majetek a čest. Je to také zřetelné v účinné roli, kterou jednotlivec hraje v oblasti společenské mravnosti, a v etice. V islámské společnosti jednotlivec nemůže být lhostejný. Ukládá se mu, aby hrál aktivní roli při formování zdravé společenské mravnosti prosazováním dobra a bojem proti zlu v jakékoliv podobě za pomoci všech dostupných právních prostředků. Když tak koná, nejenže se vyhýbá zlu a koná dobro, ale pomáhá také ostatním jednat podobně. Jednotlivec, který je ke společnosti lhostejný, je sobecký hříšník; jeho morálka se ocitá v nebezpečí, jeho svědomí je v nepořádku a jeho víra není živena.

Struktura společenského života v islámu je velmi vznešená, zdravá a zahrnuje vše. Mezi podstatné prvky této struktury patří upřímná láska k ostatním lidským bytostem, milosrdenství k mladým, úcta ke starým, útěcha a klid pro trpící, návštěvy u nemocných, úleva zarmouceným, city opravdového bratrství a společenské solidarity, úcta k právu jiných lidí na život, majetek a čest, vzájemná zodpovědnost mezi jednotlivcem a společností. Běžně narazíte na Prorokovy výroky jako jsou tyto:

Tomu, kdo uleví lidské bytosti od zármutku tohoto světa, Bůh uleví ze zármutku v Den posledního soudu.

Člověk, který není milosrdný k mladým a nemá úctu k starým, nepatří k nám, muslimům.

Není pravým věřícím ten, kdo nemiluje svého bližního tak, jak miluje sebe sama.

Každý, kdo přizve někoho k dobru, je jako původce dobra a bude podle toho odměněn, avšak ten, kdo podněcuje zlo, je jako původce zla a bude podle toho potrestán.

V Koránu na druhé straně nacházíme četné Boží příkazy jako jsou tyto:

Vy, kteří věříte! Bojte se Boha bázní, jež Mu přísluší, a neumírejte jinak, než když jste se do vůle Jeho odevzdali! Přidržujte se pevně provazu Božího všichni a nerozdělujte se! Pomněte dobrodiní Božího k vám, když byli jste nepřáteli a On opět sblížil srdce vaše a stali jste se - díky milosti Jeho - bratry; a byli jste již na okraji propasti ohnivě a On vás před ní spasil. A takto vám Bůh objasňuje Svá znamení - snad budete správně vedeni. Nechť stane se z vás obec, jež bude vyzývat k dobrému, přikazovat vhodné a zakazovat zavrhnutíhodné. A takoví budou blažení (Korán, 3:102-104).

Vy, kteří věříte! Dodržujte své závazky! ... Pomáhejte si vzájemně ke zbožnosti a bohabojnosti a ne-pomáhejte si k hříchu a nenávisti. Buďte bohabojní, vždyť Bůh je přísný v trestání svém (Korán, 5:1-3).

K předchozímu můžeme jen dodat, že společenské rysy islámu lze postřehnout i v posledním kázání proroka Muhammada během poutě. Oslovil desetitisíce poutníků a mimo jiné řekl:

Ó lidé! Poslouvejte má slova, neboť nevím, zda další rok mi bude dopřán po roce tomto, abych opět mohl být mezi vámi na tomto místě.

Vaše životy a majetky jsou posvátné a neporušitelné, dokud se neobjevíte před Pánem, stejně jako tento měsíc je posvátný pro nás. A pamatujte si, že se musíte objevit před vaším Pánem, který bude požadovat od vás výčet vašich činů.

Ó lidé! Máte práva nad vašimi ženami a vaše ženy mají práva nad vámi. Chovejte se k ženám svým s láskou a laskavostí. Vskutku jste

je přijali jako zástavu Boží a uzákonili jste je slovem Božím. Buďte vždy věrni této zástavě vám udělené a vyhýbejte se hříchům.

Proto od nynějška krevní odveta páchaná v dobách nevědomosti a pohanství je vám zakázána a všechna krevní msta je zrušena.

A vaši otroci! Živte je potravou, jakou sami jíte a oblékejte je oděvem, jaký sami nosíte; a jestliže dopustí se chyby, kterou jim nehodláte prominout, pak je propusťte, neboť oni jsou služebníci Pána a nemá se s nimi tvrdě nakládat.

Ó lidé! Poslouvejte moje slova a pochopte je. Víte, že všichni muslimové jsou bratři jeden druhému. Vy jste Jedno Bratrstvo. Nic, co patří jinému, nepatří druhému, ledaže by mu to jeho bratr dal z dobré vůle. Sřezte se před pácháním nespravedlnosti.

Podobně jako den tohoto měsíce v tomto území je posvátný a neporušitelný, tak Bůh učinil život a majetek a čest každého z vás vůči druhému, dokud nestanete před Pánem.

Necht' ten, kdo je zde, sdělí to tomu, kdo je nepřítomen. Snad ten, komu to bude řečeno, si zapamatuje lépe než ten, kdo již slyšel.

Vskutku, naplnil jsem své poslání. Ponechávám zde mezi vámi prostý příkaz, knihu Boží a jasné příkazy, kterých se přidržujte pevně, nikdy pak nepřijdete na scestí.

Ekonomický život

Ekonomický život v islámu je také postaven na pevných základech a Božích příkazech. Získávat prostředky k živobytí slušnou prací není jen povinnost, ale také velká čest. Závislost živobytí práce schopné, avšak nepracující osoby na někom jiném se považuje za náboženský hřích, společenské stigma a ostudné pokoření.

Bůh muslimovi nařizuje, aby byl soběstačný a aby se vyhnul závislosti na někom jiném. Islám respektuje všechny druhy práce, kterou si lidé vydělávají na živobytí, jestliže tato práce neobsahuje necudnost nebo zlo. Muslim si může s čistým svědomím a náležitým respektem vůči společnosti vyhnout rukávy a pustit se do jakékoliv práce, aby uživil sebe a na něm závislé osoby. Prorok Muhammad podle Tradicí prohlásil, že pro člověka je mnohem lepší vzít kus provazu, pořezat dřevo, naskládat je a prodat, aby mohl žít a poskytnout peníze na dobročinné účely, než žebrat na druhých a čekat, jestli mu něco dají nebo ne. Podle islámu nelze snižovat postavení čestných pracujících pro povahu práce, kterou si vydělávají na živobytí. Dělníci však nemají nijak uzavřenou cestu k zlepšení svého údělu a pozvednutí své životní úrovně. Mají stejné možnosti jako ostatní a mohou se těšit ze svobodného podnikání.

Všechno, na co si člověk zákonnými prostředky vydělá nebo co si vytvoří, je jeho soukromé vlastnictví a stát ani nikdo jiný to od něj nemůže podle zákona požadovat. Na oplátku za zaručení práva soukromého vlastnictví člověk musí plnit jisté závazky vůči společnosti a platit státu určité daně. Když to provede, má plné právo na ochranu ze strany státu a jeho svoboda podnikání je bezpečná a zaručená. V islámském systému nikdy nehrozí chamtivý kapitalismus nebo ničivý komunismus. Podnikavý jednotlivec je zodpovědný za státní prosperitu a stát je zase zodpovědný za bezpečnost jednotlivce. Třídní konflikty nahradila spolupráce a soulad: strach a podezření se léčí vzájemnou bezpečností a důvěrou.

Islámský ekonomický systém nebyl vytvořen jen na základě aritmetických výpočtů a výrobních kapacit. Spíše se vytváří na základě bohatého systému mravních zásad. Člověk, který pracuje pro jiného člověka nebo firmu či nějakou instituci podle Božího příkazu, svou práci vykonává účinně a poctivě. Prorok pravil: „když se někdo rozhodne konat nějakou práci, Bůh s potěšením sleduje, když ji vykonal dobře a účinně. Jakmile dělník odvede práci, je oprávněn k vyplacení řádné mzdy za své služby. Snahy zaměstnavatele nezaplatit poctivou mzdu nebo ji snižovat a odkládat její proplacení jsou podle Božího zákona trestuhodné.“

Islám také věnuje značnou pozornost obchodu. Poctivý obchod Bůh schvaluje a žehná mu. Lze jej provádět prostřednictvím jednotlivců, společností, agentur a podobně. Všechny obchody však musí být uzavřeny upřímně a poctivě. Podvádění, skrývání vad nebo zboží před zákazníky, využívání potřeb zákazníků, monopol na zboží, kterým si výrobce vynucuje vyšší ceny, jsou hříšné činy a lze je podle islámského práva trestat. Jestliže člověk má slušně žít, musí si na život vydělat poctivě a tvrdou prací. Jinak lehce nabyt, lehce pozbyl, a nejen to, každý, kdo získal neoprávněný majetek, bude podle slov Proroka v Den posledního soudu hořet v ohni pekelném. Islám bojuje proti podvádění a vykořisťování, a proto požaduje v obchodě poctivost, varuje podvodníky, povzbuzuje poctivou práci a zakazuje lichvu. Činí tak proto, aby ukázal člověku, že právoplatně vlastní jen to, na co pracoval, a že vykořisťování naléhavých potřeb jiných lidí je nenáboženské, nelidské a nemorální. V Koránu Bůh praví:

Ti, kdož pohlcují zisk z lichvy, vstanou z mrtvých jako ten, koho satan potřísnil svým dotekem. A to proto, že říkali: „Vždyť prodávání je podobné lichvě!“ Bůh však dovolil prodávání a zakázal lichvu. To mu, komu dostalo se varování od Pána jeho a který přestal s lichvou, bude zachováno to, čeho předtím nabyt, a rozhodnutí o něm bude patřit Bohu. Ti však, kdož vrátí se k lichvě, ti se stanou ohně obyvateli a budou v něm věčně. Bůh zničí lichvu, avšak zúročí almužny. Bůh nemiluje žádného nevěřícího hříšného (Korán, 2:1175-276).

Nebe On vyzvedl a váhy stanovil - na váze nepodvádějte, spravedlivě ji stanovte a na váhách neubírejte! (Korán, 55:7-9).

Tyto pokyny vedou člověka ke spravedlnosti a přímosti ve všech jednáních a obchodech. Budoucnost podvodníků je bezútešná a jejich osud je hrozný. Korán se na tento problém dívá takto:

Běda těm, kdo míru zkracují, kteří - když jím je měřeno - plnou míru od lidí žádají, však když pro druhé měří či váží, ztrátu jim působí! Což si myslí, že nebudou vzkříšeni pro den nesmírný, pro den, kdy lidé před Pána vesmíru předstoupí? (83:1-6).

Kromě toho je mnoho Tradic proroka Muhammada, které z řad pravých muslimů vyobcovávají podvodníky, vykořisťovatele, monopolisty a nečestné obchodníky. Jakékoliv obchodní jednání, které zahrnuje nespravedlnost nebo podvod nebo vykořisťování, je přísně zakázáno a podle zákona je zrušitelné i po uzavření obchodu. Hlavním cílem islámského zákonodárství v ekonomice a obchodu je zajistit práva jednotlivce a udržet solidaritu společnosti, zavést vysokou mravnost do světa obchodu a prosadit Boží zákon v této sféře podnikání. Je logické a odpovídá to islámu, když se náboženství zabývá takovýmito záležitostmi, protože nejde jen o duchovní formulaci, ale o úplný systém života ve všech jeho oblastech.

Vlastníkům se neustále připomíná, že jsou jen pouhými zástupci Boha spravujícími své majetky. Islám neobsahuje nic, co by muslima odrazovalo od získávání bohatství a snah zlepšovat své materiální podmínky zákonnými prostředky a slušnými způsoby. Faktem však zůstává, že člověk přichází na svět s prázdnými rukama a stejně tak i z něho odchází. Skutečným a jediným vlastníkem věcí je samotný Bůh, který každého vlastníka jednoduše jmenuje Svým zástupcem, pouhým správcem. Nechápejme to jako pouhý životní fakt, ale jako významný prvek orientace lidského chování. Vlastník je vždy připraven utrácet podle Božího způsobu a přispívat na hodnotné věci. Je pak vnímavý k potřebám společnosti a dostává tak důležitou roli, posvátný úkol, který má plnit. Je proto ušetřen pádu do jámy sobectví, chamtivosti a nespravedlnosti. Taková je tedy opravdová koncepce majetku v islámu, takové je i skutečné postavení vlastníků. Korán považuje vlastnictví bohatství za zkoušku, ne za důkaz vynikajících vlastností nebo oprávněnosti výsad šlechty nebo za prostředek vykořisťování. Bůh praví:

On je ten, jenž učinil vás nástupci dřívějších na zemi a jenž povýšil jedny z vás nad druhé v hodnostech, aby vás zkoušel tím, čím vás obdařil; Pán tvůj je věru rychlý v trestání, ale také odpouštějící, slitovný (6:165).

Navíc Korán zprostředkovává lidstvu zajímavou rozpravu mezi Mojžíšem a jeho lidem. Vypadá takto:

I pravil Mojžíš lidu svému: „Proste Boha o pomoc a buďte trpěliví, vždyť země Bohu náleží a On v dědictví ji dává tomu, komu chce ze služebníků Svých. A šťastný konec náleží bohabojným!“

Odpověděli: „Byli jsme utištěni předtím, než jsi k nám přišel, i po tom, cos k nám přišel.“ Řekl: „Možná že Pán váš zahubí nepřátele vaše a učiní vás nástupci jejich na zemi, aby viděl, jak si budete počínat“ (7:128-129).

Debata Mojžíše s jeho lidem neznamená rozhodně uznání nějakého privilegovaného rodu lidstva na rasovém nebo etnickém základě. Neznamená to ani, že Korán naprosto schvaluje chování a představy Mojžíšových následovníků v dalších stoletích. Tón textu je poněkud vyčítavý a kritizuje pochybovače: ujišťuje je o skutečnosti, že všechno na zemi patří Bohu, který to rozděluje mezi Své služebníky formou zděděných zástav a předmětů zkoušky. Tento fakt se v Koránu opakuje. Například se zde říká:

Jemu náleží království nebes i země a k Bohu se rozkazy všechny navracejí ... Věřte v Boha a posla Jeho a rozdávejte z toho, v čem učinil vás posledními vlastníky! Těm z vás, kdož uvěřili a almužnu rozdávali, je určena odměna veliká ... Co je s vámi, že nechcete rozdávat na cestě Boží, když Bohu přece připadne dědictví nebes a země? (57:5, 7, 10).

Na rozdíl od komunismu islám nahrazuje totalitní umělou nadvládu komunistického státu užitečnou vládou Boha, komunistickou teorii třídního boje nahrazuje zdravou morálkou, vzájemnou zodpovědností a spoluprací. Na druhé straně poskytuje dostatečné záruky proti chamtivému kapitalismu a proti bezostyšnému vykořisťování ze strany vlastníků. Islámský ekonomický systém zaručuje plné uznání „nezávislé“ existence jednotlivce a jeho přirozené usilování o práci a majetek. Nepovažuje ho však za absolutně nezávislého na Bohu nebo na vesmíru. Nezbožšťuje člověka nebo jeho kapitál, stejně tak neuctívá proletariát a neruší svobodné podnikání. Bere člověka takového, jak byl stvořen, a podle toho s ním jedná, dává možnost jeho instinktivním snahám a omezené moci. Člověk je člověk a mělo by se s ním podle toho zacházet. Není Bohem ani polobohem, aby si činil neoprávněné nároky na neomezenou moc a na neoddiskutovatelnou neomylnost. Člověk však ani není zanedbatelným nebo nevýznamným prvkem. Člověka nelze přecházet bez povšimnutí, avšak pouze v hranicích jeho skutečného postavení a nezveličované nebo nezmenšované přirozenosti.

Přestože je člověk vybízen k práci, má svobodu podnikání, přestože má právo vydělávat a vlastnit majetek, skutečnost, že je jen pouhým správcem, poskytuje nezbytné opatření k zajištění správného nakládání s majetkem, se svěřenou hřivnou. Má právo vydělávat, investovat a utrácet. Avšak v této činnosti se řídí vyššími principy, které mu brání, aby sešel z pravé cesty. Na ilustraci podáváme jeden příklad. Vlastníci nemají neomezenou svobodu utrácet své peníze nebo zacházet se svým majetkem podle své libosti. Je třeba dodržovat jistá pravidla vydávání prostředků. Slovy Koránu Bůh nařizuje vlastníkovi dodržet finanční závazky vůči jeho bližním a nařizuje mu zdrženlivost v osobních výdajích. Neustále se mu připomíná skutečnost, že Bůh je skutečným Vlastníkem nebo Dárcem. Následuje pasáž z Koránu:

A dávej příbuznému po právu, a také chudšasovi a po cestě Boží jdoucimu, však nerozhazuj rozhazováním, vždyť marnotratní jsou bratři satanovi a satan byl vůči Pánu svému nevděčný.

A neměj svou ruku přivázanou ke krku svému ani ji nerozvírej příliš široce, abys nebyl pomlouván a neupadl v nouzi. Pán tvůj otevřenou rukou ušedřuje obživu anebo ji odměřuje, komu chce, neboť On dobře je zpraven o služebnících Svých a jasně je zří (17:26-27, 29-30).

Politický život

Podobně jako společenský a ekonomický život, tak i islámský politický život je založen na zdravých duchovních a morálních základech a je řízen Božími příkazy. Islámský politický systém je svou strukturou, svou funkcí a účelem naprosto ojedinělý. Není pragmatický nebo instrumentalistický. Není to teokracie, v níž si jistá třída lidí přivlastňuje Boží práva, dědičná a jiná práva a stojí nad ostatními občany a mimo jakoukoli zodpovědnost. Není to ani diktatura proletariátu, v níž uchvátíli moc někteří pomstychtiví dělníci. Není to ani demokracie v obvyklém smyslu tohoto slova. Liší se ode všech jmenovaných typů. Abychom dokázali ocenit islámský politický názor, musí člověk vědět, že je založen na následujících zásadách:

1. Každý skutek muslima nebo muslimské skupiny musí být inspirován a řízen zákonem Božím, Koránem, který je ústavou zvolenou Bohem pro Jeho opravdové služebníky.

Nechť vlastníci Evangelia soudí podle toho, co Bůh v něm seslal; ti pak, kdož nesoudí podle toho, co Bůh seslal, jsou hanebníci (5:47). A věru tento Korán vede k cestě, jež nejpřímější je, a zprávu radostnou věřícím zvěstuje (17:9).

2. Suverenita v islámském státu nenáleží vůdci, ani lidem samotným. Náleží Bohu a lid jako celek ji vykonává jako zástavu Jím svěřenou a prosazuje Jeho právo a uzakoňuje Jeho vůli. Vládce, jakýkoliv vládce, je jen výkonným zástupcem vybraným lidem, aby mu sloužil podle vůle Boží. To je základ islámského státu, který je v souladu s obecným pohledem islámu na vesmír, jehož stvořitelem je Bůh a v němž je On Jediným vládcem. V Koránu narážíme na takoveto výroky:

Požehnán buď ten, v jehož rukou je království a jenž všemocný je nad každou věcí (67:1).

nebo

Bůh vám prikazuje, abyste vraceli svěřené majetky jejich vlastníkům, a když soudíte mezi lidmi, abyste soudili spravedlivě. Vždyť Bůh - a jak krásné je to, k čemu vás napomíná - vždyť Bůh slyšící je i jasnozřivý (4:58).

nebo

Bohu náleží království na nebesích i na zemi i vše, co je mezi nimi; On tvoří, co chce, a On nade všemi věcmi moc má (5:20).

3. Cílem islámského státu je vykonávat spravedlnost a poskytovat bezpečnost a ochranu všem občanům bez ohledu na barvu pleti, rasu nebo vyznání v souladu s ustanovením Božím v Jeho ústavě, v Koránu. Neobjevuje se problém náboženských nebo rasových menšin, chovají-li se podle zákona a jsou-li jejich příslušníci mírumilovnými občany. Korán říká:

Vy, kteří věříte! Buďte přímí před Bohem a buďte svědky spravedlivými. Nechť nenávisť k lidu nevěřících vás neuvede do hříchu tím, že budete nespravedliví. Buďte spravedliví - a to je blíže k bohabojnosti - a bojte se Boha, neboť Bůh je dobře zpraven o všem, co děláte (5:8).

Bůh ubrání ty, kdož uvěřili ... pomůže těm, kteří - když jsme je upevnili na zemi - dodržují modlitbu a dávají almužnu a nařizují vhodné a zakazují zavrženíhodné. A Bohu patří konečné rozhodnutí o věcech všech (22:38-41).

4. Islámský stát byl vytvořen pro zmíněný cíl a byl ustaven, aby prosazoval zákon Boží, nemůže být proto ovládnán žádnou politickou stranou s neislámskou platformou, nemůže být ani podřízen cizí moci. Musí být nezávislý, aby mohl vykonávat svou patřičnou správní moc ve jménu Boha a pro Něho. Tento postoj vznikl na základě zásady, že muslim je člověk podléhající pouze Bohu a zavazující se k poslušnosti Jeho zákonu, nabízející maximální spolupráci a podporu těm, kdo vykonávají Jeho zákon a sledují dodržování s tím spojených závazků. Kdyby se nějaký muslimský národ spojil s nějakou neislámskou politickou stranou nebo kdyby se sklonil před neislámskou vládou cizího původu a cizích cílů, jednal by v rozporu s duchem islámu.

A Bůh nedá nevěřícím možnost zvítězit nad věřícími (4:141).

Vždyť řeči věřících, když zavoláni jsou před Boha a posla Jeho, aby mezi nimi rozsoudil, budiž: „Slyšeli jsme a uposlechli jsme ...“ Bůh přislíbil těm z vás, kdož uvěřili a zbožné skutky konali, že z nich učiní nástupce na zemi, tak jako již učinil nástupci ty, kdož byli před nimi. A přislíbil jim, že upevní pro ně náboženství jejich, které se mu zlíbilo jim dát, a že nahradí posléze obavy jejich jistotou. „Uctívejte Mne a nepřidružíte ke Mně nic!“ (24:51, 55).

A Bůh napsal: „Věřu že zvítězím Já i poslové Moji!“, vždyť Bůh vskutku je silný a mocný. Nenalezneš žádné lidi, věřící v Boha a v den poslední přáteli se s těmi, kdož se protiví Bohu a poslu Jeho, byť to byli otcové jejich či synové Jejich anebo bratři jejich či rod jejich. Do srdcí těchto vepsal Bůh víru a podpořil je duchem od Něho pocházejícím. A uvede je do zahrad, pod nimiž řeky tekou, v nichž přebývají budou věčně. Nalezl Bůh zalíbení v nich a oni našli zalíbení v Něm - a tito tvoří stranu Boží! A což nebudou ti, kdož ke straně Boží patří, blažení? (58:21-22).

5. Vládce, jakýkoliv vládce, nevládne lidu. Je zaměstnancem představitelem, vybral ho lid a odvozuje svou moc od poslušnosti zákonu Božímu, zákonu, který svazuje vládce a poddané slavnostní smlouvou, na niž dohlíží Bůh. Politická smlouva se v islámu neuzavírá pouze mezi vládou a veřejností. Je to smlouva mezi těmito dvěma prvky na jedné straně a Bohem na straně druhé, je morálně platná a zavazuje jen do té míry, dokud oba lidské prvky dokážou plnit své povinnosti vůči Bohu. Vládcům, kteří jsou vybráni lidem, aby prosazovali slova Boží, mají právo na podporu a spolupráci ze strany veřejnosti jen tehdy, když sami dodržují slova Boží. Kdyby veřejnost nebo nějaký člen společnosti odmítl dobrým vládcům poskytovat podporu a spolupráci, pak je jejich čin považován za nezodpovědnou urážku vlády a samotného Boha. Jestliže však vláda sejde ze stezky Boží nebo nedokáže dodržovat Jeho zákon, pak nejenže se dopouští urážky Boha, ale navíc nemá ani právo na podporu a loajalitu veřejnosti. Korán praví:

Vy, kteří věříte! Poslouchejte Boha a poslouchejte posla a ty, kdož mezi vámi mají autoritu! A jste-li ve sporu o nějakou věc, předejte její rozhodnutí Bohu a poslu - jestliže věříte v Boha a v den soudný! A to bude nejlepší a povede k nejkrásnějšímu výsledku (4:59).

Poslušnost těm, kdo jsou obtěžkáni autoritou, podmiňuje jejich vlastní poslušnost k zákonu Božímu a Tradicím Jeho posla. V jednom ze svých závěrečných výroků Muhammad řekl, že nemůže být poslušnost nebo loajalita vůči jakékoliv lidské bytosti, vládci nebo někomu jinému, kdo sám není poslušen Boha a není svázán Jeho zákonem. První následovníci Muhammadovi pochopili tuto zásadu velmi jasně a ve svých prvních politických prohlášeních řekli, že je veřejnost musí poslouchat a pomáhat jim, pokud oni sami budou poslušni Boha, a že nebudou mít žádný nárok na poslušnost lidu, sejdou-li ze stezky Boží.

6. Vládcům musí být vybírání z nejlépe kvalifikovaných občanů na základě jejich vlastní cti, schopností a připravenosti. Rasový původ, rodinná prestiž nebo finanční postavení samy o sobě nevytvářejí vhodnější podmínky pro možné kandidáty na vysoká místa ve veřejném životě. Nezvyšují ani nesnižují hodnoty jednotlivce. Každý kandidát musí být posuzován podle svých zásluh, přitom rodinná prestiž, bohatství, rasa a věk nepředstavují žádnou podstatnou část zásluh. Kandidáti mohou být vybráni veřejným hlasováním ve všeobecných volbách nebo je lze vybrat a udělit jim moc prostřednictvím veřejných představitelů, jimž byla vedoucí místa svěřena svobodnou domluvou různých částí společnosti. Islámský stát proto může mít tolik zastupitelských rad nebo městských vlád, kolik je třeba. Právo volby nebo výběru a předsednictví vlády se řídí zákonem Božím, a musí proto vycházet z nejlepších zájmů společnosti jako celku. Prorok Muhammad řekl:

„Ten, kdo svěřil veřejný úřad někomu, a přitom v dané společnosti je lepší člověk na tento úřad, zradil důvěru Boží a Jeho posla a muslimů.“

V politickém smyslu to znamená, že voličstvo nemůže být z morálního hlediska lhostejné k veřejným záležitostem a že při každých volbách volí po důkladné úvaze a dobře promyšlené volbě. Stát by tak měl mít nejlepší záruku bezpečného a zodpovědného občanství, tedy toho, co mnoho moderních demokratických států dosud postrádá.

7. Když lidé ve volbách rozhodnou o výběru svého vládce, pak se každému občanovi nařizuje, aby podle svých možností dohlížel na chování vlády a aby vždy prověřoval, jak vláda řeší veřejné záležitosti, domnívá-li se, že došlo k něčemu špatnému. Zradí-li vláda důvěru Boha a veřejnosti, nemá právo setrvávat dál v úřadu. Musí být odvolána a nahrazena vládou jinou a každý občan zodpovídá za to, aby se vše odehrálo ve veřejném zájmu. V islámském státě tudíž nelze použít princip dědičné moci nebo doživotní vlády.

8. I když je vládce vybrán a jmenován lidem, je zodpovědný nejdříve Bohu a teprve pak lidu. Jeho úřad není jen symbolický, jeho role není abstraktní. Není bezmocnou loutkou, jejímž úkolem je podepisovat papíry nebo vykonávat vůli veřejnosti bez ohledu na to, zda je dobrá či špatná. Musí vykonávat konkrétní moc ve jménu lidu a v jeho nejlepším zájmu a v souladu se zákonem Božím, protože vládce má dvojí zodpovědnost. Na jedné straně je zodpovědný za způsob své vlády Bohu a na druhé straně je zodpovědný lidu, jenž v něj vložil důvěru. Bude se muset plně zodpovídat před Bohem z toho, jak jednal se svým lidem nebo s jeho zástupci. Ale jak vládce, tak i jeho lid se budou muset před Bohem zodpovídat rovněž z toho, jak se chovali ke Koránu, jak dodržovali zákon Boží, který jím Bůh dal jako vaznou sílu. Vládcova zodpovědnost vůči lidu spočívá v úkolu vyřizovat jeho záležitosti v jeho neb lepším společném zájmu a jeho zodpovědnost před Bohem by měla zaručovat, že všechno dělá podle zákona Božího.

Islámský politický systém je proto v zásadě odlišný od všech ostatních politických systémů a doktrín, jaké lidstvo zná, vládce totiž nemá vládnout lidu podle vlastních představ. Má mu sloužit tak, že ze spravedlnosti se stane zvykové právo, že z poslušnosti Nejvyššímu Pánu vesmíru se stane pravidelná součást činnosti státu a morálka se stane vznešeným výkonem vlády.

9. Přestože je Korán ústavou islámského státu, Bůh muslimům nařizuje, aby projednávali své běžné záležitosti formou porad. Vytváří se tím možnost ustavovat zákonodárné výbory a poradní orgány na místní, národní i mezinárodní úrovni. Každý občan islámského státu má nařízeno poskytovat v záležitostech každodenního života své nejlepší rady a je k tomu rovněž oprávněn. Aby se zajistilo plnění této povinnosti proveditelným a užitečným způsobem, musí vládci hledat radu u učených a zkušených lidí svého státu. Tím se však průměrným občanům rozhodně neupírá právo promluvit, když si to vyžaduje situace.

Každý občan islámského státu tedy má povinnost toho či onoho rozsahu a je silně přímo či nepřímo zainteresován na řízení veřejných záležitostí. Islámská historie poskytuje hodnověrné zprávy o tom, jak kalifům a vládcům radili, opravovali je a ptali se jich obyčejní lidé, muži i ženy. Zásada vzájemné rady je v islamu tak zásadní, že nejenže musí člověk promlouvat tak, jak myslí, ale musí to dělat i co nejuprávněji a nejúčinněji pro nejlepší zájmy společnosti. Poradní metody v politice nebo v jakékoli jiné oblasti jsou proto nejen demokratickým způsobem vlády, ale i náboženským příkazem a morální povinností nařízenou vládcům i poddaným. Kromě toho, že se Prorok vždy touto zásadou řídil, řekl, že podstatnou část náboženství tvoří poskytování dobrých rad. Cílem takové rady je zajistit dodržování Božího zákona, ctít práva občanů a plnění jejich povinností. Aby se předešlo vzniku profesionálních politiků a politiků skryté opozice stojících na oportunistické základně, Prorok řekl, když mluvil o Boží autoritě, že každý, kdo mluví, ať už radí nebo říká něco jiného, musí říkat správné a dobré věci; jinak ať je raději zticha. Jde o varování proti sobeckým a egoistickým sklonům rádců a poradců. Jde o to, aby rada vznikala s těmi nejupřímnějšími úmysly a v nejlepším zájmu veřejnosti, protože taková rada nese Boží pečeť, provádí se v Jeho jménu a je cílená na obecné blaho. Vládce nehledá radu a veřejnost ji nedává jen z rozmaru nebo osobních pohnutek. Jde vlastně o článek víry, náboženský příkaz. I na samotného Muhammada, přestože byl moudrý, „neomylný“ a nesobecký, se tento požadavek vztahoval, nebyl výjimkou z pravidla. Bůh mu dává tyto pokyny:

Díky milosrdenství Božímu jsi byl k nim shovívavý; kdybys byl hrubý a srdce tvrdého, byli by věru Od tebe odpadli. Opuď jim tedy a pros za ně o odpuštění a porad' se s nimi v každé záležitosti. A až dospěješ k rozhodnutí, spolehni se na Boha, neboť Bůh miluje ty, kdož na něj spoléhají (3:159).

Když Korán podává charakteristiku věřících, jasně označuje vzájemnou radu za článek víry. Věřící jsou ti, kdož věří a na Pána svého spoléhají, kdož velkým hříchům a neřestem se vyhýbají a když rozhňování jsou, odpouštějí, a ti, kdož Pánu svému odpovídají a modlitby své dodržují a záležitosti své na zákla-

dě porady mezi sebou vyřizují a z toho, co jsme jim ušetřili, rozdávají, a ti, kteří si vzájemně pomáhají, když postihne je bezpráví (42:36-39, částečná citace, pozn. překladatele).

10. V islámském politickém systému má každý občan právo na svobodu víry a svědomí, svobodu myšlení a vyjadřování. Každý občan může svobodně rozvíjet své vlohky a zlepšovat své postavení, pracovat a soustředit; vydělávat a vlastnit, souhlasit a nesouhlasit s věcmi podle svého nejlepšího úsudku. Tato svoboda však není a nemůže být absolutní, jinak by přerostla v chaos a v anarchii. Zaručuje ji Boží zákon a tentýž Zákon ji stanovuje. Pokud je tato svoboda v souladu se Zákonem, pak je oprávněnou výsadou každého jednotlivého občana; jestliže však překročí hranice Zákona nebo je v rozporu s veřejným zájmem, pak jde o porušení Božího zákona, a musí být proto kontrolována. Jednotlivec je součástí celého vesmíru, musí se proto přizpůsobit Zákonu a Božím příkazům. Zákonu řídícímu celý vesmír. Na druhé straně je členem svého společenství nebo národa, tudíž musí přizpůsobit svoje práva a zájmy právům a zájmům ostatních vzájemně přijatelným způsobem. Zaujímá-li jednotlivec v určité záležitosti veřejného zájmu nezávislý postoj a zjistí-li, že většina ostatních zastává jiný postoj, pak se musí nakonec přidat k většině, aby tak potvrdil solidaritu a spolupráci za předpokladu, že rozhodnutí většiny neprotiřečí Zákonu Božímu. Přesto však během procesu vytváření názoru veřejnosti má jednotlivec plné právo vyjádřit svůj vlastní názor a přesvědčovat ostatní o svém přesvědčení bez jakýchkoli překážek a zkreslování. Vyjde-li najevo, že se většina rozhodla jinak, pak je povinen souhlasit s ní, neboť daný problém už není věcí úvahy jednotlivce, ale úvahy veřejné (3:102-105; 8:46).

11. Vláda v islámském státě znamená důvěru veřejnosti, kterou vládci dostávají Slovem Božím a také společnou dohodou lidu. Je-li Bůh Nejvyšším Vládcem ve státě, pak ten, kdo ho reprezentuje v nejvyšším úřadě, musí být věrný této důvěře poskytující autoritě, zkrátka musí být věřícím. A jestliže je v nějakém státě většina obyvatel muslimská, pak člověk, který si dělá nároky na úřad prezidenta nebo kalifa, musí být skutečným muslimem. Tato opatření slouží veřejnému zájmu a naplňují všechny závazky státu vůči Bohu a občanům. Rovněž zajišťují a ctí práva takzvaných náboženských nebo rasových menšin.

Pro lidstvo je velkým neštěstím, že způsobu islámské vlády špatně porozumělo a zkruslilo jej. Tato vláda nediskriminuje menšiny, ale spíš ochraňuje a potvrzuje jejich práva. Každý, kdo chce být poslušným občanem islámského státu, je vítán a s ostatními se dělí o povinnosti a výsady zodpovědného občanství. Skutečnost, že není muslimem, nijak jeho postavení nesnižuje, ani ho nesráží na úroveň druhořadého občana, dodržuje-li ovšem zákony státu a vykonává-li svá práva zodpovědně. Jestliže si například přeje zaplatit náboženskou daň zakát a jiné státní, daně na udržování státu a na oplátku za svou bezpečnost a blaho jako muslimští spoluobčané, pak to může udělat. Jestliže však považuje placení islámské daně zakát za pokořující nebo to zraňuje jeho city, protože není muslimem, může daně splatit jinak, například formou poplatku čili džizja - takže má možnost volby, kterou muslimský občan téhož státu nemá. Za tyto příspěvky státu má plné právo na ochranu a bezpečí ze strany úředníků státu a společnosti.

Chce-li takový občan řídit svůj osobní život v oblasti manželství, rozvodu, stravování, dědictví atd. podle islámských zákonů, pak musí být jeho snaha uznána a jeho práva musí být respektována. Jestliže si však přeje tyto záležitosti uspořádat podle svého vlastního náboženského učení, má v tom naprostou svobodu a nikdo mu nemůže výkon jeho práv ztěžovat. V osobních nebo citových záležitostech se tedy může vždy uchýlit k vlastnímu učení nebo k veřejným pravidlům. Avšak ve věcech veřejného zájmu musí poslechnout zákon státu, zákon Boží. Bez ohledu na to, co si vybere, nesnižuje se nijak jeho nárok na ochranu a bezpečí. Rozhodně to nejsou sny o budoucím království nebeském. Je to učení Koránu, Muhammadova praxe a zprávy islámské historie. Například se píše, že 'Umar ibn al-Chattáb, druhý kalif po Muhammadovi, jednou procházel místem, kde našel starého Žida v zuboženém stavu. 'Umar se poptal na tohoto muže a zjistil, v jakém stavu se nachází. Lítostivým tónem mu řekl: „Vybírali jsme od vás daně, když jste byl schopný. Ted' jste opuštěný a zanedbaný. Jak k vám byl 'Umar nespravedlivý!“ Jakmile to dořekl, nařídil, aby stařec začal pobírat penzi, a příkaz okamžitě vstoupil v platnost. 'Umar a další vládci získali svou politickou orientaci z rukou Muhammada, kterého zase učil Bůh. Tato učení jsou v Koránu zaznamenána v takovýchto verších:

Bůh vám nezakazuje, abyste byli dobří a spravedliví vůči těm, kdož nebojovali proti vám kvůli náboženství a nevyhnali vás z příbytků vašich, neboť Bůh věru miluje poctivé. Avšak Bůh zakazuje vám brát si za přátele ty, kteří proti vám bojovali kvůli náboženství, a ty, kteří vás vyhnali z příbytků vašich, a ty, kteří pomáhali při vašem vyhánění. A ti, kdož se s nimi budou přátelit, jsou nespravedliví! (60:8-9).

Na závěr chceme zdůraznit, že je velkou zásadní chybou srovnávat islámský stát a jeho potřebu muslimského vůdce se světským státem, kde je teoreticky možné, aby hlavou státu byl člověk náležející k menšině. Takové srovnání je chybné a zavádějící z několika důvodů. Zaprvé předpokládá, že světský systém, přestože je povrchní, je zdravější než islámská ideologie. Takováto domněnka nebo premisa je troufalá. Za druhé, povinnosti a práva hlavy státu v islámském systému se podstatně liší od práv a povinností představitele světského státu, což jsme naznačili na předešlých stránkách. Za třetí, moderní světský duch má většinou povahu spasitelské, oslavné obnovy, což o islámu neplatí. K tomu hlava světského státu, pokud vůbec může taková hlava skutečně existovat, může náležet k rasové, etnické nebo náboženské menšině. Přitom se však vždy musí připojit k většinové straně. Ve skutečnosti se tak nahrazuje politickou většinou většina náboženská, což stěží vylepší postavení menšiny jako takové. Navíc světské uspořádání předpokládá, že pověření úřadem hlavy státu je právo nebo výsada, kterou lze jednotlivci přiznat nebo uprýt. Islámský názor se v této věci radikálně liší. V islámu je úřad hlavy státu především povinností, zkouškou, závratnou zodpovědností. Z těchto důvodů by bylo nespravedlivé, kdyby se takové zodpovědnosti svěřovaly nemuslimům.

Mezinárodní život

Mezinárodní život v islámu je způsob vztahů mezi islámským státem nebo národem s jinými státy nebo národy. Stejně jako ostatní oblasti islámského života vyrůstá z Božího vedení a dodržuje Boží vzor. Je založen na těchto základech:

1. Neotřesitelná víra v jednotu lidstva podle původu, postavení a cílů (Korán, 4:1; 7:189; 49:13).
2. Náležitý respekt k zájmům a životním právům, cti a majetku ostatních lidí, pokud neoprávněně nezasahují do práv muslimů. Tento princip existuje proto, že uchvatitelství, porušování práv a zlo všeho druhu je přísně zakázáno (2:190-193; 42:42).
3. Mír jako normální stav vztahů, výměna misí dobré vůle a vzájemně čestné úsilí v zájmu lidstva, v němž všichni lidé mají stejná práva (viz výše a Korán, 8:61).
4. Nesmiřitelnost k politice ústupků a omezování práv v mezinárodních vztazích. Kdyby někdo chtěl porušit práva islámského státu, narušovat jeho pořádek nebo ohrozit jeho bezpečnost nebo zneužít jeho mírovou politiku, pak se stát musí urychleně bránit a potlačit všechny pokusy takového druhu. Jen tehdy a za takových okolností ospravedlňuje islám válku. Ale i zde existují morální zásady, které přikazují, aby se válka omezila na minimum a probíhala jen tehdy, když je to opravdu nezbytné. Zákon války a míru je v islámu vysoce morální a jedinečný, ucelený a zdravý. Zaslouhuje si důkladné studium ze strany právníků a moralistů, tato kniha se však nemůže těmito věcmi zabývat příliš podrobně. Měli bychom si však povšimnout, že islám agresivní válku neospravedlňuje, ani nečiní cílem války ničení úrody, zvířat, domů apod. Nepovoluje ani zabíjení nebojujících žen, dětí a starých lidí, netrpí mučení válečných zajatců a nenutí poražené přijmout své učení. Válka je jenom obranným opatřením a je ospravedlnitelná praktickými islámskými zásadami, jen když na světě existuje zlo, nespravedlnost a agrese (2:190-195, 216-218; 22:39-41; viz také následující pojednání o džihádu).

5. Dodržování povinností, k nimž se islámský stát zavázal, a respektování smluv uzavřených mezi islámským státem a jinými státy. Platí to jen tehdy, když své závazky dodržuje i druhá strana a respektuje své smlouvy. Jinak nemohou mít závazky nebo závazné povinnosti platnost (5:1; 8:55-56; 9:3-4).

6. Udržování vnitřního klidu a bezpečnosti, tedy skutečná snaha o lidské porozumění a o všeobecné bratrství na mezinárodní úrovni.

Takové jsou tedy inspirační zdroje mezinárodního života v islámském státě. Islámský stát nežije sám pro sebe a své občany. Má široký záběr a významné poslání na mezinárodním poli. Podle islámského příkazu musí stát usilovat o prosperitu a pokrok vlastních občanů v každé oblasti jejich života a podle téhož příkazu by měl podnikat významné kroky k blahu lidstva obecně. Dosahuje se tak přátelských vztahů v nejširším smyslu toho slova s přátelskými lidmi a státy. Tento příkaz nařizuje islámskému státu hrát na mezinárodní úrovni životně důležitou roli v zájmu lidstva v oblasti vzdělání, ekonomiky, průmyslu, politiky atd. Tuto roli ustanovil sám Muhammad a udržuje se prostřednictvím jeho následovníků i v dalších generacích.

Než dokončíme tuto kapitolu, chceme vás upozornit, že všechno, o čem se na těchto stránkách mluvilo, je založeno na zdravých, opravdových a pravdivých islámských zásadách, jak jsou stanoveny v Korá-

nu a v Muhammadových tradicích. Je to islám, jaký v praxi tím nejlepším způsobem uskutečňovali Muhammad a jeho věrní následovníci. Není to islám některého konkrétního teologa nebo právníka nebo vládce. Je to spíš takový islám, alespoň podle upřímného přesvědčení autora této knihy, jaký islám opravdu je a jaký má opravdu být.

Rovněž bychom měli mít na paměti, že islámský způsob života je jedinečný a liší se od všech ostatních systémů a ideologií. Budeme-li na něj pohlížet z hlediska duchovního nebo morálního, intelektuálního nebo kulturního, politického nebo hospodářského, nebo z jakéhokoli jiného hlediska, bude nám jasné, že má zcela neopakovatelný charakter. Abychom to doložili, zmíníme se alespoň o některých jeho rysech:

1. Zdroj islámské ideologie je odlišný. Není to zdroj vytvořený člověkem. Nejde o výtvar podvrtných politiků nebo pomstychtivých ekonomů. Nevytvořili ho ani užitečnosti dbající moralisté nebo sobečtí průmyslníci. Je dílem Božím, uměním Nekonečného, vytvořeným v nejlepším zájmu lidstva jako celku. Svou povahou zavazuje všechny věrné, a ti jej obdivují. Je srozumitelný každému zdravě myslícímu člověku, protože v něm nejsou žádná matoucí mystéria, utajené výjimky a samozvané výsady.

2. Cíl islámské ideologie je rovněž jiný. Islámu nejde o ovládnutí světa nebo o expanzi. Spíš mu jde o podřízení světa vůli Boží a uzavření světa do hranic Božího zákona. Hlavním cílem islámu je potěšit Boha a zušlechťovat člověka, aby mohl poslouchat zákon Stvořitele a aby byl věrným místokrálem Božím. Aby tohoto cíle dosáhl, zabývá se všemi oblastmi života; jeho cílem je vychovat v člověku jasnou mysl, čistého ducha, živé svědomí, zdravé tělo a vnímavost. Člověk s těmito vlastnostmi nikdy nepřestane poslouchat Boha a přijímat ten nejzdravější způsob života. Cíle islámské ideologie jsou tedy vzdáleny pouze lidským nebo dočasným cílům.

3. Islámská ideologie má všechny prvky a vazné síly, které z ní vytvářejí ucelenou, uskutečnitelnou, umírněnou a pružnou ideologii. Její Boží původ se projevuje nejen v základních a neporušitelných zásadách, které ponechávají možnost využít lidskou inteligenci k dopracování podrobností a provedení nutných, přizpůsobení. Ať na ni pohlížíme z kteréhokoli úhlu, vidíme, že islámská ideologie se skládá z ucelených, uskutečnitelných a bohatých zásad. Jsou ucelené, protože pojednávají o všech hlavních stránkách života; jsou uskutečnitelné, protože se v praxi uskutečňují; jsou umírněné, protože nestraní individuálnímu kapitalistovi nebo proletáři; nezabývají se pouze přízemními nebo jen duchovními věcmi, neomezuje se pouze na tento svět, ani na budoucí život. Jsou střední cestou mezi všemi extrémy a průvodcem k umírněnému a pevnému životu. Kromě těchto zásad existuje hodně možností k dopracování podrobností, které se hodí pro jisté kraje a věk. Pružnost je naprostou nezbytností, protože tato ideologie je dílem Božím a je v ní, jako v každém Jeho díle, široký prostor pro lidskou mysl a lidský úsudek.

NEPRAVDY O ISLÁMU

Tato kapitola se zabývá jistými stránkami islámu, které někteří muslimové opomíjejí a téměř všichni ostatní překrucují. Pokusím se představit tyto stránky v jejich pravém světle a ukázat jejich pravou tvář. Naše úsilí rozhodně není apologetické, protože islám žádné omluvy nepotřebuje. Stejně tak nechceme dělat někomu ústupky, odsuzovat někoho nebo mu lichotit, protože islám takové věci netrpí, vyžaduje vždy přímé myšlení a přímé skutky. Naším účelem tedy je zjistit o oněch stránkách pravdu, ukázat ji nemuslimům a na každém ponechat, aby si jako inteligentní, racionální a zodpovědná bytost udělal vlastní úsudek.

Muslimové žijící na Západě nebo obeznámení se západní literaturou často narážejí u obyvatel Západu na překvapivé dotazy a šokující poznámky. Otázky týkající se „Svaté války“, „antiježíšovského islámu“, „polygamie“, „rozvodu“, „postavení žen v islámu“ patří mezi ty nejobvyklejší. V zájmu pravdy a kvůli čestným lidem, kteří jsou mezi těmito nevinnými a neinformovanými tazateli, se pokoušíme tyto dotazy v krátkosti zodpovědět.

1) Svatá válka (džihád)

Byl islám šířen ohněm a mečem? Bylo heslo „Korán nebo meč“ muslimským znakem? Byli muslimové imperialisté a bažili po světské moci nebo drancování? Někteří lidé mají sklon na tyto otázky odpovídat kladně, další záporně a jiní nedovedou jednoznačně odpovědět, jsou zmatení a s odpovědí váhají. Jaké je stanovisko Koránu? Co v této souvislosti odhaluje historie Muhammada? Rozhodně je pro každého čestného člověka, který má úctu k pravdě a lidské důstojnosti, příkazem zjistit pravdu a předat své poznatky jiným.

Korán jasně stanovuje, že bez ohledu na naše přání je válka existenční nutností, životním faktem, dokud bude na světě existovat nespravedlnost, útlak, rozmarne ctižádosti a svévolné nároky. Snad to zní podivně. Ale cožpak historie nedosvědčuje, že od nejranějších dob až do dneška se lidstvo zmítá v místních, občanských a globálních válkách? Cožpak není pravda, že se velmi často vítězné mocnosti dohadují o svých ziscích a postavení poražených nepřátel prostřednictvím válek a pohrůzek válkou? Dokonce i dnes lidstvo žije v neustálém strachu z války a možnosti vzniku války v mnoha částech světa. Mohl Bůh přehlížet tyto skutečnosti? Nebo snad mohl Korán se svým účinným a realistickým pohledem na svět přejít tento problém mlčením? To rozhodně ne! Islám proto uznal válku za oprávněný a ospravedlnitelný prostředek sebeobrany a k obnovení spravedlnosti, svobody a pořádku. Korán praví:

Předepsáno je vám válčení, avšak vy cítíte k němu odpor; možná, že cítíte odpor k něčemu, co je vám ve prospěch a možná, že máte rádi něco, co je vám ke škodě. A Bůh ví to, však vy toho nevíte (2:216).

Kdyby pak nezdržoval Bůh lidstvo navzájem jedny pomocí druhých, zkázou naplnila by se země; však Bůh je velký v milosti své vůči veškerenstvu (2:251).

A kdyby Bůh nebyl zapuzoval jedny lidí druhými, byly by bývaly pobořeny kláštery a chrámy a modlitebnice a mešity, v nichž mnoho vyslovováno je jméno Boží (22:40).

Přestože je islám realistický, netrpí agresí ze své ani z žádné jiné strany, nemá zálibu v útočných válkách nebo ve vyvolávání útočných válek. Bůh muslimy vyzývá, aby nezačínali s nepřátelstvím, aby se nepouštěli do agresivních činů, aby neporušovali práva ostatních. Vedle toho, co bylo už řečeno v předchozích kapitolách, mají značný význam i některé další verše Koránu.

Bůh praví:

A bojujte na stezce Boží proti těm, kdož bojují proti vám, avšak nečiňte bezpráví, neboť Bůh nemiluje ty, kdož se bezpráví dopouštějí. Zabíjejte je všude, kde je dostihnete, a vyžente je z míst, odkud oni vás vyhnali, vždyť svádění od víry je horší než zabití. Avšak nebojujte s nimi poblíže Mešity posvátné, dokud oni s vámi zde nezačnou bojovat. Jestliže však vás tam napadnou, zabte je - taková je odměna nevěřících! Jestliže však přestanou ... tedy Bůh věru je odpouštějící, slitovný! A bojujte proti nim, dokud nebude konec svádění od víry a dokud nebude všechno náboženství patřit Bohu. Jestliže však přestanou, pak skončete nepřátelství, ale ne proti nespravedlivým (2:190-193).

Válka není cílem islámu a není v životě muslimů běžnou věcí. Jde o krajní možnost a používá se jen za nanejvýš mimořádných okolností, kdy se všechna ostatní opatření minula účinkem. Takové je skutečné

místo války v islámu. Islám je náboženstvím míru: jeho významem je mír, denní pozdravy muslimů a andělů znějí „mír“, ráj je domem míru, přídatně jméno muslimský znamená mírový. Mír je přirozeností, významem a znakem a cílem islámu. Každá bytost má právo těšit se z islámského míru a z laskavosti mírumilovných muslimů bez ohledu na náboženské, zeměpisné nebo rasové odlišnosti, nedochází-li ovšem k žádné agresi vůči muslimům. Žijí-li nemuslimové s muslimy v míru, nebo jsou-li dokonce k islámu lhostejní, pak neexistuje žádný důvod nebo ospravedlnění pro vyhlášení války. Neexistuje nic podobného jako náboženská válka, která má vnutit islám nemuslimům; netryská-li totiž islám z hlubokého přesvědčení, z nitra člověka, pak není pro Boha přijatelný, ani islámský profesor zde nic nezmůže. Existuje-li nějaké náboženství nebo ústava zaručující svobodu náboženství a zakazující nucení do náboženství, pak je to islám, pouze islám. Korán se o tomto problému zmiňuje takto:

Nebudiž žádného donucování v náboženství! A již bylo jasné rozlišeno správné vedení od bloudění! Ten, kdo nevěří v Tághúta a věří v Boha, ten uchopil se rukojeti spolehlivé, jež nikdy se neutrhne. A Bůh je slyšící, vševědoucí (2:256).

V šíření islámu se muslimovi zakazuje nejen použití násilí, ale jsou, mu nařizovány ty nejmírnější metody. Bůh k Muhammadovi promlouvá takto:

Vyzývej k cestě Pána svého moudrostí i kázáním krásným a veď s nimi spor slovy nejlepšími! Pán tvůj zná nejlépe ty, kdož z cesty Jeho zbloudili, a zná dobře i ty, kdož správně jsou vedeni (16:125).

A nepři se s vlastníky Písma, leda způsobem nejvhodnějším - a pouze s těmi z nich, kdož nespravedliví jsou. A rcete: „Uvěřili jsme v to, co bylo sesláno nám, i v to, co bylo sesláno vám, a náš Bůh a váš Bůh jedno jsou; a my do vůle Jeho jsme odevzdáni“ (29:46).

Je-li tedy islám takové mírumilovné náboženství a jsou-li muslimové oddáni věci míru a má-li Korán v takové oblibě mír, proč Muhammad zahajoval války a řídil bitvy? Proč Korán říká „zabíjejte je“ a „bojujte s nimi“? Abychom prozkoumali tento zdánlivě nevinný dotaz, musíme připomenout některé historické skutečnosti, které doprovázely muslimské války s nevěřícími a předcházely jim.

Když Muhammad dostal Boží poselství, svolal veřejné shromáždění a řekl lidem, čeho se mu dostalo, a vyzýval je, aby se vzdali uctívání model a uvěřili v jediného pravého Boha. Jeho první mírumilovná a logická výzva se setkala nejen s odporem, ale i s posměchem, zesměšňováním a smíchem. Neustále se pokoušel lidem sdělit pravdu o svém požehnaném povolání být prorokem, avšak s malých úspěchem. Protože nemohl svobodně šířit islám na veřejnosti, musel se na několik let uchýlit k soukromému vyučování, aby uchránil životy několika svých stoupenců a snížil jejich strádání. Když mu Bůh pokynul, aby kázal na veřejnosti, zvýšilo se pronásledování a muslimové byli brutálně mučeni. Se stupňováním pronásledování se zvyšoval i počet muslimů. Nevěřící vyzkoušeli všechny druhy útlačení a pokoušení, aby umlčeli volání Boží. Čím více se o to snažili, tím pevněji stáli Muhammad a muslimové. Když se nevěřícím nepodařilo otrástit vírou věřících pomocí výhrůžek, útlakem, konfiskací majetku, zesměšňováním atd., zorganizovali tvrdý bojkot, divokou kampaň proti muslimům. Několik let museli muslimové zůstat ve velmi úzkém kruhu, nemohli kázat, prodávat, kupovat nebo se ženit a vdávat nebo vejít do nějakého styku s ostatními Mekkánci. Avšak ani to neotrásl muslimskou vírou. Bojkot pokračoval, až se nakonec nevěřící bojkotem sami unavili a museli jej odvolat.

Ukončení tvrdého bojkotu nepovažovali nevěřící za náznak smíru nebo přechod k uklidnění situace. Naopak, útlak a pronásledování pokračovaly zvýšenou měrou, ale na muslimy nic z toho neplatilo. Nevěřící nakonec svolali tajnou poradu, aby projednali, co dalšího podniknout k zničení islámu a jak se jednou provždy zbavit Muhammada. Jednomyslně se usnesli, že z každého kmene bude vybrán jeden silný muž a tato skupina zavraždí Muhammada na lůžku. Muhammadovo poslání však nemělo ještě skončit. Bůh ho proto vyzval, aby opustil Mekku, své drahé rodiště, a odešel do Medíny za tamními muslimy a emigranty, kteří uprchli z Mekky do Medíny již dříve (viz Korán, 8:30; 9:40). To byla velká hidžra neboli emigrace, s níž započala historie islámu a od níž se datuje islámský kalendář.

Při útěku z Mekky byli muslimové nuceni zanechat doma téměř celý majetek, věci i rodiny. Jakmile se usadili v Medíně, Muhammad obnovil svá mírumilovná kázání a výzvy k přijetí islámu. Někteří obyvatelé tohoto města na volání Boží reagovali kladně a okamžitě se stali plnokrevnými členy muslimského společenství. Ostatní islám nepřijali, udržovali si svou dosavadní víru. A protože byl Muhammad oddán důstojnému míru a reformám, uzavřel s nemuslimy smlouvy, v nichž je ujistil o bezpečí a svobodě a po-

prvé v jejich srdcích vytvořil pocit národního povědomí, který později nahradil pocit úzkého povědomí kmenového.

Zatímco Muhammad pracoval na těchto reformách, snažil se organizovat muslimské společenství v Medíně a položit základy pevné a mírumilovné společnosti, v níž by mohli žít muslimové a nemuslimové vedle sebe, jeho nepřátelé v Mekce nezaháleli. Hořeli nenávistí k muslimům a jejich odhodlání zničit islám sílilo každým dnem. Promýšleli taktiku, a jakmile dokončili nové plány, začali je uskutečňovat. Rozhodli se vytvořit muslimům vnější i vnitřní problémy. Zorganizovali dobytvačné nájezdy na Medínu a pokoušeli se odvézt do Mekky vše, co jim přišlo do rukou. Nemuslimové v Medíně začali islámu závidět jeho popularitu a pocit bratrské sounáležitosti mezi muslimy, což oni sami neměli, ale rádi by měli. Nepřátelé v Mekce se proto pokusili využít této situace a rozdmýchat proti muslimům nepřátelské akce. Reakce závistivých nemuslimů v Medíně na navádění Mekkánců byla rychlá a zřejmá, v Medíně docházelo k vážným problémům.

Muslimové byli neustále ohrožováni zevnitř rozčarovanými obyvateli Medíny a zvenjšku nájezdy organizovanými z Mekky. Dospěli k bodu, kdy už nemohli dále snášet perzekuci a výhrůžky. Oddělili od nich násilně jejich rodiny. Zkonfiskovali jim majetek. Prolili jejich krev. Byli donuceni opustit své drahé rodiště během tří migračních vln: dvě směřovaly do Habeše a jedna do Medíny. Drželi se třináct let. S nástupem nové mekkánské taktiky už muslimové neměli co očekávat, leda konečné zničení v hromadném masakru nebo se mohli proti útlu a pronásledování bránit.

Byl to určitě paradox. Islám muslimy ujišťoval o důstojnosti a síle, svobodě a bezpečí a spojoval je s Bohem, Nejvyšším zdrojem dobra a pomoci, síly a míru. Přesto byli bezmocní a báli se, byli ohrožováni a zstrašováni. Islám je předurčil k nastolení míru, nařizoval jim právo a zakazoval zlo, nařizoval podporovat utlačované a osvobozovat podrobené, a dokázat tak, jak spolehlivý a nápomocný je Bůh Svým služebníků. Jenže jak mohli své učení uskutečňovat, když oni sami byli utlačováni, podrobeni teroru a odsouzeni k bezmoci?

Nejvíce jim vadilo, že Korán v této otázce mlčí a že jim neposkytuje žádné pokyny. Jejich nejistota netrvala dlouho a Bůh jim ulevil v zármutku Svým rozhodnutím, jak mají řešit své problémy a problémy těch, kdo se ocitnou v podobné situaci. Zde jsou slova Božího rozhodnutí:

Bůh ubráni ty, kdož uvěřili, neboť Bůh věru nemiluje žádného zrádce nevěřícího. A těm, kdož chtějí, je dovoleno, aby bojovali kvůli tomu, že jim bylo ukrivděno. A Bůh věru je schopen poskytnout jim pomoc, těm, kdož byli bezprávně vyhnáni ze svých domovů jedině proto, že říkali: „Pánem našim je Bůh!“ A kdyby byl Bůh nezahnal jedny lidi druhými, věru by byly bývaly ničeny poustevny, kostely, modlitebny a místa klanění, v nichž hojně je vzpomínáno jména Božího. - A Bůh vskutku pomůže těm, kdož pomáhají Jemu - a Bůh věru silný je, mocný. On pomůže těm, kteří - když jsme je upevnili na zemi - dodržují modlitbu a dávají almužnu a nařizují vhodné a zakazují zavrženíhodné. A Bohu patří konečné rozhodnutí o věcech všech (22:38-41).

Po tomto Božím dovolení již pronásledování a útlak muslimů ustaly. Postavili se totiž na odpor, jehož cílem bylo nastolit klid, získat mír a svobodu, snaha sjednotit se s rodinami a převzít opět vlastní majetek. Vznikly války a bitvy se zlovolnými nevěřícími, kteří jasně narušovali mír a svobodu muslimů. Nikdy však z muslimské strany nevyšel útok, neničili domy, úrodu, zásoby atd., nezabíjeli nebojující děti, ženy, starce a nemohoucí. Muslimové dodržovali tato pravidla a zůstali v omezeních Božích. Něco takového předtím nebylo a nebylo to ani potom. Jen za takových okolností muslimové museli bojovat, a podle těchto zásad a pokynů Božích potom dosahovali svých rozhodných vítězství.

O „nemilosrdných“ muslimech, kteří vyrazili ze žhnoucích a suchých pouští Arábie, aby dobyli římské a perské protektoráty, a dokonce obcházeli zdi Evropy, se toho napsalo mnoho. Mnozí autoři se domnívali, že muslimy vedl jejich náboženský zápal šířit islám silou všude tam, kam se dostali. Mnoho jiných považuje tento názor za hloupý a naivní, protože islám - už svou povahou - nemůže být nikomu vnucen: a i kdyby snad byl lidu na dobytém území někdy nucen, nemohlo by to dlouho trvat, než by nemuslimové byli na dobytém území likvidováni. Historie přináší důkazy, že islám se udržel všude, kam se dostal - s výjimkou Španělska vlivem jistých důvodů -, a že všude, kam muslimští dobytvaelé přišli, žili společně s nemuslimskými domorodci. Islám navíc tvrdí, že nelze nikomu vnutit náboženství jako islám, aby přitom noví konvertité byli upřímní a čestní ve své víře. Aby se z poraženého národa stali tak dobří muslimové, na to je třeba víc než donucení, a aby si udrželi a v účtě chovali své náboženství, na to je třeba víc než útlak.

Další myšlenkový proud reprezentují lidé, kteří si říkají intelektuálové nebo osvícení kritici a autority. Nespokojují se s hloupým a naivním tvrzením o šíření islámu násilím. Expanzi islámu připisují agresivním válkám, jež zahájili muslimové dusící se ve výhni a suchu Arábie, a jejich důvody spatřují jednoduše v ekonomických potřebách a okolnostech. Tyto války a dobrodružství nebyly náboženské nebo duchovní, ale byly jen výsledkem sílících potřeb. Naznačuje to, že se Arabové nepozvedli na vysokou úroveň oběti a oddanosti Bohu a že po smrti Muhammada ztratili jeho následovníci zájem o náboženství a že se šířili po světě jen proto, aby uspokojili své okamžité potřeby. Dále to naznačuje, že islám samotný nebyl schopen v oněch muslimských bojovnících vzbudit ono zanícení a zápal. Náznaky jsou mnohostranné a „intelektuálové“ zastávající takový názor si sami nejsou jisti, které pravděpodobnosti by měli dát přednost.

Existuje ještě jeden myšlenkový proud zastávaný lidmi, kteří muslimským válkám mířícím ven z Arábie připisují jako motivační sílu touhu po plundrování a nájezdech. Nevidí u muslimů žádný jiný motiv než hlad po krvi a touhu po kořisti. Odmítají spatřovat v islámu jakoukoli ctnost a spojovat muslimy s nějakými vyššími pohnutkami.

Debaty mezi těmito rozličnými názorovými sektami jsou dost vážné a někdy mají formu akademické diskuse. Faktem však zůstává, že žádný z těchto kritiků se nepokusil vážně porozumět celému problému a představit pravdu opravdu poctivě. Nikdo z nich nepocítil morální odvahu a potřebu vzhledu do problému, snahu přinést skutečně pravdivou verzi celé záležitosti. Jak těžké břemeno na ně dolehne, až jednoho dne zjistí, že mylně a nepravdivě informovali milióny lidí! Jak velká bude jejich zodpovědnost, až se dozvedí, že se dopustili vážných urážek proti pravdě, proti muslimům a proti vlastním přívržencům!

Nebude možné, abychom zde podrobně vyložili islámský pohled na každou bitvu nebo válku. Nabízíme však určité skutečnosti, které snad poskytnou jasnou představu o celé záležitosti.

1. Měli bychom si pamatovat, že Muhammad, jehož si Bůh vybral jako milosrdenství pro celé lidstvo, se snažil dostat k vládcům sousedících zemí, vyzýval je, aby přijali islám a sdíleli milosrdenství Boží. Rovněž bychom si měli pamatovat, že nejenže jeho laskavé vyzvání odmítli, ale navíc se mu vysmívali a vyhlásili muslimům otevřenou válku. Za Muhammadova života překročili římsí a perští vojáci při různých nájezdech muslimské hranice. Takže v době Muhammadovy smrti byli muslimové nedobrovolně ve válce se svými sousedy.

Tento stav pokračoval, a všechno, co se dělo v následujících generacích, je nutno vidět pod zorným úhlem těchto prvních incidentů. Tím myslíme i dobu, kdy celý křesťanský svět, včetně Španělska a Francie, válčil se vznikajícím islámským světem. Dobrodružství muslimů v Evropě je nutné rovněž vidět ve světle těchto okolností. Že celé křesťanstvo vlastně fungovalo jako jediná síla, dokazuje neotřesitelná autorita římského papežství nad křesťanstvem. Rovněž to dokazuje celková mobilizace křesťanských sil proti islámu během křížáckých válek ve středověku, a dokonce i v první čtvrtině dvacátého století.

Když tedy Řím zahájil válku proti islámu, nedalo se muslimům upřít plné právo bojovat proti nepřátelům na jakémkoli bojišti - ať už v Palestině nebo v úrodném púlměsíci, v Itálii nebo v Maďarsku. To je také zavedlo do Španělska a do jižní Francie. Nemohli připustit, aby je obklíčily mocné síly Říma a Persie. Stejně tak nemohli jen čekat, až budou vymazáni z povrchu zemského. V Římě byly vydány rozkazy zabít Muhammada a přinést na královský hrad jeho uťatou hlavu; něco podobného přitom prováděli pohanští Římané s prvními křesťany. Musíme však připustit, že některé pozdější války neměly s islámem co dělat, i když i v nich bojovali muslimové. Nebyly to války na šíření islámu. Spíše je motivovaly jisté místní a snad osobní důvody. Agrese je agrese, ať už proti muslimům nebo ze strany muslimů, a postoj islámu vůči agresi je známý a neměnitelný. Jestliže se tedy v pozdějších válkách muslimové dopouštěli agrese, nelze ji ospravedlnit islámem a pro Boha je nepřijatelná.

2. Žádný ze zmíněných kritiků se nepokusil porozumět povaze a okolnostem oněch dávných století. Masová média tehdy neexistovala. Neexistoval tisk, rozhlas nebo televize, ani pravidelná pošta. Neexistoval žádný způsob veřejné informovanosti nebo kázání s výjimkou osobního kontaktu. Neexistovala žádná úcta k životu nebo majetku či cti nebo ke smlouvám s jednotlivci a slabými národy. Neexistovala žádná svoboda projevu. Každý, kdo se postavil za vznešenou věc nebo přišel s nepopulárními myšlenkami, byl ohrožen. Objevuje se to v historii Sokrata, řeckého filozofa, prvních křesťanů a prvních muslimů. Mnoho vyslanců, kteří měli nařizeno přednést vládcům určitá poselství, se nevrátilo. Jejich nepřátelé je chladnokrevně zavraždili nebo uvěznil.

Arabští muslimové se museli se všemi těmito problémy vypořádat, za takových okolností museli pracovat. Měli pro lidstvo poselství, chtěli mu prospět, nabízeli spasitelské učení. Korán říká: „Vyzývejte k cestě Boží moudrostí a krásným kázáním a přete se tím nejlepším způsobem.“ Ale kdo tehdy byl připraven vyslechnout volání Boží? Ve skutečnosti se mnoho nevěřících vyhýbalo poslechu Proroka, aby snad nebyli ovlivněni jeho mírumilovným učením. Dokonce se mírumilovnému volání islámu protivili silou. První zkušenosti z Arábie muslimy naučily, že mnohem účinnější je být mírumilovný a současně se mít na pozoru; že se mohou pohybovat klidně jen tehdy, když jsou dostatečně silní, aby si svůj klid a mír uhájili, zjistili, že hlas míru má lepší odezvu, jsou-li schopni odolávat nátlaku a likvidovat útlak.

Pak museli podle Božího příkazu rozšířit znalost islámu po světě, jenže neexistoval žádný telekomunikační systém, tisk nebo jiné médium masové komunikace. Jediný způsob jak to provést tedy spočíval v osobních a přímých kontaktech, což znamenalo, že museli překročit hranice. Nemohli je však překračovat v malých neozbrojených skupinách. Proto se přesunovali ve velkých ozbrojených skupinách, které se určitě jeví jako armáda. Nešlo však o armádu v pravém smyslu slova. Překračovali hranice různými směry a v různých dobách. Pozornost si zasluhuje, co následovalo pak. V některých oblastech je domorodci vítali, zvláště ti, kteří byli dlouho utlačováni cizáckými mocnostmi jako byly Řím a Persie. V některých oblastech nejprve nabízeli islám lidem, kteří byli připraveni jej přijmout, a těch bylo mnoho. Lidé, kteří islám nepřijali, byli vyzváni, aby platili formou poplatku ekvivalent islámské daně (zakát). Důvody pro požadování této daně byly tyto:

chtěli si být jisti, že poplatník ví, co dělá a že mu byl nabídnut islám, on jej však v souladu se svobodou vůle a volby odmítl;

daň požadovali, aby byl poplatník chráněn a zabezpečila se tím jeho bezpečnost a svoboda stejně jako u muslimů samotných, protože jakékoli nebezpečí hrozící jemu pak bylo i nebezpečím hrozícím jeho muslimskému spoluobčanu, pak bylo nutné chránit nejen muslimy, ale i nemuslimy a zajistit jejich bezpečnost;

nové uspořádání vyžadovalo podporu a spolupráci všech složek společnosti, muslimské i nemuslimské; první složka přitom přispívala zakátem, druhá formou poplatků, které pak byly využity v obecném zájmu;

chtěli si být jisti, že nemuslimové nejsou proti nim a jejich novým bratrům nepřátelsky naladěni, že nemají v úmyslu svým muslimským spoluobčanům dělat potíže.

Obyvatelé, kteří odmítli islám a odmítli platit poplatky a s dalšími částmi společnosti tuto společnost odmítli podporovat, si způsobili velké obtíže. Uchýlili se k nepřátelskému chování vůči muslimům a chtěli jim škodit, ani ne tak muslimským příchozím, jako muslimským konvertitům a svým spoluobčanům, kteří se rozhodli platit poplatky. Z národního hlediska byl tento postoj zrádný; z lidského pohledu byl nízký, z hlediska sociálního nezodpovědný a z vojenského hlediska provokativní. Z praktického hlediska bylo nutné tento postoj potlačit nejen kvůli zajištění bezpečnosti příchozích muslimů, ale také kvůli státu, v němž tito zrádci žili. To byl jediný případ, kdy byla proti těmto lidem použita síla, aby je přivedla k rozumu a aby si uvědomili svou zodpovědnost: buď přijmou islám svobodně jako muslimové, nebo jako loajální občané budou platit poplatky, a pak budou moci žít se svými muslimskými spoluobčany a mít s nimi stejná práva a povinnosti.

3. Tito kritici by moudře učinili, kdyby studovali Korán s opravdu čestnými úmysly, aby se dozvěděli, co nařizuje ve věci války a míru. Ještě moudřejší by bylo, kdyby přezkoumali postavení „podrobených“ národů a podmínky, v nichž žily před a po kontaktech s muslimy. Co řeknou, až zjistí, že dobyvatelé římských a perských protektorátů úpěnlivě žádali, aby muslimové přišli a osvobodili je od cizího útlu? Co si pomyslí, až zjistí, že muslimské „dobyvatele“ obyčejní lidé bouřlivě uvítali a že podobně se k nim chovali i náboženští patriarchové, kteří toužili po muslimské ochraně a muslimské spravedlivé vládě? Jak by vysvětlili skutečnost, že některé „podrobené“ národy nejenže muslimská „invazní“ vojska přivítaly, ale také bojovaly po jejich boku proti utlačovatelům? Jak budou vysvětlovat prosperitu, svobodu a pokrok „dobytých“ území za islámu ve srovnání s tím, co v nich existovalo do té doby?

Nechceme prosazovat určitý pohled na tuto věc nebo dělat unáhlené závěry. Jednoduše věříme, že celý problém stojí za přezkoumání a zasluhuje si seriózní bádání. Poznatky budou určitě zajímavé a významné. Snad dokáže západní badatel věci porozumět lépe, když bude uvažovat v dobových souvislostech dnešního světa. Hluboký zájem západních spojenců o Berlín, výzvy utlačovaných všude ve světě, obavy Jihokorejců a Laosanů, problémy NATO, záležitosti paktu SEATO, nepevné postavení komunistických

satelitů - to všechno může západnímu člověku pomoci pochopit události v oněch vzdálených stoletích a skutečnou politiku muslimů oněch dnů.

4. Představa, že muslimské války ve vnějším světě byly motivovány ekonomickými potřebami Arabů, stojí také za úvahu. Zastánci takového názoru, přestože si jsou zdánlivě svým názorem jisti, nestudovali tento problém opravdu hluboce. Myslí si opravdu, že to byly ekonomické potřeby, které muslimy přiměly překročit hranice Arábie? Proč se domnívají, že Arábie se svými starými obchodními středisky, údolími a oázami už svou produkcí muslimům nestačila? Pokoušeli se vážně objasnit, kolik si muslimové účastníci se „invazí“ vzali pro sebe a kolik toho rozdali mezi lid pod jejich nadvládou, kolik poslali ústřední vládě v Medíně nebo v Damašku nebo v Bagdádu nebo v Káhiře? Srovnávali, snad důchody „dobytých“ území před islámem a po příchodu islámu a zjistili si, zda „dobyvatelé“ byli sobeckými, obchodně zaměřenými dobrodruhy? Mají nějaké důvody pro víru, že si tito muslimové vzali víc, než rozdali nebo že odebrali víc, než vložili nebo že vydělali víc, než investovali? Narazili snad na nějaké důkazy, že ústřední vláda v Arábii dostávala někdy poplatky nebo daně z „dobytých“ protektorátů, a jestliže ano, kolik dostávala a stálo to za nejisté výpravy do neznámého světa? Zjistili nějaké spolehlivé informace o privilegovaném postavení Arábie nebo o jejím přednostním postavení v oblasti výdajů nebo rozvojových programů? A konečně, pocítila Arábie obavy z hrozby populační exploze, která muslimy údajně donutila provádět dobrodružné války anebo ekonomicky motivované výpravy, náraz a zničehonic?

Pokus vykládat muslimské kontakty s nemuslimy pomocí ekonomických potřeb může působit důvěryhodně a vyvolávat snad i sympatie, avšak nezdá se nám, že by obsahoval dost pravdy, a že se ubírá směrem opravdu seriózní vědy. Poslední výhrada k tomuto druhu výkladu zní, že není uspokojivý a úplný. Ještě se toho musí hodně udělat ve výzkumu, analýze a srovnávání. Pokud nebudou tyto výzkumy provedeny, žádný kritik nemá morální právo vydávat vlastní závěry za platné nebo závazné. Tato situace tedy představuje další výzvu islámu všem kritikům, aby se pokoušeli daleko odpovědněji nalézat pravdu.

5. Názory lidí, kteří považují muslimské války za snahu o loupení a kořistění, není třeba brát vážně. Stěží existuje stereotypnější a běžnější názor než je tento. Je to jakási zkratka vedoucí z pole opravdové vědy a snadné východisko z určitých intelektuálních a morálních problémů, je však příliš daleko od pravdy. Lze zde položit stejné otázky jako v bodech 3 a 4, zeptat se, kolik kořisti muslimové přivezli nebo poslali do Arábie a kolik se z nich vrátilo domů s kořistí. To se ani nezmiňujeme o rozkvětu, obrodě a prosperitě „zplundrovaných“ oblastí pod vládou „kořistníků“. Dokonce se ani nezmiňujeme o velkých ztrátách muslimů na životech a na majetku, o provokacích a výhrůžkách na jejich adresu. Jednoduše vyzýváme lidi s tímto názorem, aby se pustili do pečlivějšího studia celé záležitosti a došli k odpovědnějším závěrům. Musí však mít na paměti, že kořist sebraná muslimy byla velmi malá ve srovnání s tím, co muslimové ztratili při konfiskacích, uzurpacích, pronásledování a dalších provokativních akcích, které vůči nim prováděly nepřátelské tábory.

Ať už kritici nejrůznějších táborů přijmou nebo nepřijmou uvedené hledisko, skutečností zůstává, že islám je náboženstvím míru v nejplnějším smyslu toho slova, že nespravedlivá válka se v jeho učení nikdy neobjevovala, že agresí nikdy netrpěl, že islám nebyl nikdy nikomu vnucován silou, že se expanze islámu neuskutečnila vlivem násilí a útlaaku, že Bůh netrpí vyvlastňování majetku, a že proto není pro islám přijatelné, že každý, kdo vykládá islámská učení křivě nebo je překrucuje, uškodí spíš sám sobě a svým blízkým než islámu. Protože islám je náboženstvím Božím a přímou stezkou k Němu, přežil ty nejtvrdší podmínky a přežije i nadále a bude bezpečným mostem k blažené věčnosti. Kdyby někteří kritikové o této skutečnosti pochybovali, udělali by lépe, kdyby studovali islám, znovu si přečetli Korán a osvěžili si své znalosti dějin.

Skutečnost, že s islámem přišla do „dobytých“ území prosperita a kulturní obroda, neznamená, že se muslimové snažili jen o ekonomický prospěch a válečnou kořist. Přestože se později tyto cíle staly motivační silou v pozdějších obdobích islámské historie, neznamená to, že islám dává válce přednost před mírem a že muslimové mají zálibu ve válečné kořisti. Existují lepší vysvětlení. Jedno z nich by mělo být dostatečně jasné lidem, kteří znají klasické debaty o protestantské etice a duchu kapitalismu, podle něhož protestantismus vedl, společně s dalšími činiteli, k rozmachu moderního kapitalismu. Žádný seriózní myslitel by netvrdil, že si protestanté vytvořili svou etiku proto, aby se stali hospodářsky produktivní silou, nebo že moderní kapitalismus pořád ještě závisí na protestantské etice.

2. Ježíš, syn Mariin

Jednou z nejspornějších otázek lidské historie je problém Ježíše. Byl naprosto božskou bytostí, nebo pouze lidskou, anebo byl napůl Bůh a napůl člověk? Byl skutečný nebo šlo jen o podvodníka? Narodil se normálním způsobem otci a matce jako každé jiné dítě? Narodil se v zimě nebo v létě? Křesťané i nekřesťané si stále pokládají mnohé podobné otázky. Debaty a tvrzení v této oblasti pokračují od Ježíšových časů až do dnešní doby. Mnohá křesťanská vyznání se zakládají na drobných rozdílech ve výkladu některých nedůležitých aspektů těchto otázek. Křesťané i nekřesťané to dobře vědí. Jaké je stanovisko islámu? Může islám nabídnout nějakou interpretaci, která by mohla tyto matoucí otázky vyřešit?¹⁾

Než začneme se svým výkladem, musíme si ujasnit jistá fakta. Muslimové mají v otázce Ježíše jasno, jejich svědomí je čisté a jejich víra je zdravá. Za druhé, muslimské pojmy Bůh, náboženství, proroctví, zjevení a lidstvo muslimy nutí přijmout Ježíše nejen jako historickou osobnost, ale také jako jednoho z nejdůležitějších apoštolů Božích. Měli bychom si zde připomenout, že přijmout Ježíše představuje pro muslimy základní článek islámské víry a že muslim nemůže nikdy o Ježíši smýšlet hanlivě. Muslim je rád, že mu je upírána svoboda rouhavě se vyjadřovat o Ježíši nebo o jiném Prorokovi Božím.

Pozornost si zasluhuje okolí, v němž se Ježíš narodil a byl vychován. Lidé, k nimž byl seslán, měli zvláštní rysy, mezi něž především patří tyto:

Zaměňovali a špatně vykládali význam a slova Písma.

Odmítali některé své proroky, včetně Ježíše a některé z nich zabili.

Byli proslulí svým bohatstvím a nezodpovědným chováním k němu. Korán praví:

A kdykoliv přišel k vám (dětmi Izraele) posel s něčím, co duše vaše si nepřály, zpyšněli jste: jedny jste prohlásili za lháře a druhé jste zabili (2:87).

Bůh věru slyšel řeči těch, kdož hovořili: „Bůh je chudý, zatímco my jsme bohatí!“ A zapíšeme si dobře slova jejich i jejich bezprávné zabíjení proroků a pak jim řekneme: „Ochutnejte trestu spalujícího!“ (3:181).

Protože však porušili svou úmluvu, prokleli jsme je a zatvrdili srdce jejich, takže přemísťují slova z jejich míst a zapomněli na část toho, co jim bylo připomenuto (5:13).

Takoví byli lidé, k nimž byl Ježíš seslán. Pokud jde o datum narození, křesťané se nemohou ujednotit na ročním období. „Astronomové sále leště nepodali vědecké vysvětlení betlémské hvězdy ... Ani rok Kristova narození ani roční období, kdy se hvězda objevila, nejsou s Určitostí známy... Historikové považují za nejdříve možný rok 11 před Kristem a za nejpozdější rok 4 po Kristu ... Přestože roční období, kdy se narodil, není pevně zjištěno, nejpravděpodobněji k tomu došlo na jaře spíše než v prosinci .. „, (Simone Daro Gossnerová z U. S. Naval Observatory, citováno na str. 12 The Edmonton Journal z 23. dubna 1960.)

Bez ohledu na tyto spory je pro muslimy nejdůležitější, jak se Ježíš narodil. Do narození Ježíše došlo ke třem druhům stvoření, v každém z nich se jasně projevila moc, vědění a moudrost Boha Stvořitele. Nejprve zde byla lidská bytost stvořená bez fyzického zásahu nebo přítomnosti známého lidského otce nebo matky, tou byl Adam. Za druhé, existovala lidská bytost stvořená bez lidské matky, tím člověkem byla Eva. Předcházel jí Adam, kterého lze považovat za symbolického nebo obrazného otce lidstva. Za třetí, byly stvořeny milióny lidí prostřednictvím běžných intimních styků mezi otci a matkami. Zvědaví nebo hloubaví lidé by snad přemýšleli o možnosti čtvrtého druhu stvoření, tedy o stvoření lidské bytosti bez lidského otce. Tato možnost byla uskutečněna, když Bůh stvořil Ježíše, dokončil čtvrtou možnost stvoření, a ukázal tím schopnosti Stvořitele v každém možném tvaru a podobě. Narození Ježíše zbožné Marii bylo zázračné, byl to akt Boží vůle. Volba tohoto druhu stvoření v té době je pochopitelná a zajímavá. Zdá se, že medicína byla svým způsobem v různých krajích oblíbená. Současníci Ježíše sešli z pravé stezky a byli také tvrdohlaví. Bůh jim ukázal svou moc v nové formě stvoření. Ukázal jim, že má neomezenou moc a že jejich spasení se může uskutečnit jen tehdy, když se Mu podrobí a uvěří v Něho. Do-

¹⁾ Neexistuje shoda v žádné významné etapě Ježíšova života: Jak, kde a kdy se narodil, žil, obdržel své poslání, zemřel, byl pohřben; zda opravdu prováděl „zázraky“, jakého druhu; zda, kde a jak povstal z mrtvých. Nedostatek prostoru a rouhačská utrhačná povaha dohadů nás nutí, abychom diskusi o těchto provokativních otázkách omezili. Kritický přehled a vynikající bibliografii týkající se tohoto problému naleznete v Qazi Muhammad Barakatullah, Jesus Son of Mary. Fallacy and factuality. (Philadelphia: Dorrance & Company), 1973.

kázal to jasně v živém příkladě stvoření Ježíše. Předcházel tím zázraky, které Ježíš později s Boží pomocí provedl, šlo o zázraky víceméně medicínské povahy.

Měli bychom zdůraznit, že tato hypotetická interpretace Ježíšova narození se nezakládá na autoritě Koránu nebo na Muhammadových tradicích. Tyto čtyři logicky možné formy stvoření a domněnka, že Ježíšovo zrození představuje čtvrtou a poslední formu, jsou osobními názory autora a jeho vlastními hypotézami. Tento osobní názor však nemá žádný vliv na autoritu nebo opravdovost Koránu a Muhammadových tradic. Ať je hypotéza o čtyřech formách stvoření platná nebo neplatná, nijak to neovlivňuje muslimskou víru v Korán a koránské výroky, že Ježíšovo narození bylo zázrakem Boží vůle a dílem Božím. V každém případě stojí tento bod za další zkoumání.

Chce-li někdo označovat Ježíše za syna Božího nebo za Boha jednoduše proto, že byl stvořen bez pozemského otce a protože ho Bůh přijal za syna a choval se jako jeho otec, pak by tato myšlenka měla tím spíš platit o Adamovi, který neměl nejen otce, ale ani matku. A jestliže se otcovství Boží vysvětluje metaforicky, pak by se mělo vztahovat na celé lidstvo, zvláště na ty, kteří se vyznamenali v službě Nejvyššímu Pánu. Lidské bytosti jsou skvělá stvoření Boží a v jistém smyslu jsou Jeho dětmi. Ať už Boží otcovství vykládáme doslovně nebo metaforicky, bylo by dost svévolné, kdybychom je v prvním smyslu omezovali pouze na Ježíše a odpírali je Adamovi a zbytku lidstva v druhém typu výkladu. Korán promlouvá o Ježíšově zrození takto:

A připomeň v Knize také Marii, když vzdálila se od své rodiny do místa východního a spustila závěs mezi sebou a jimi. A poslali jsme k ní ducha Svého a zjevil se jí v podobě smrtelníka dokonalého. I zvolala: „Utíkám před tebou k Milosrdnému - kéž i ty ses bál Jeho!“ Pravil: „Já posel jsem Pána tvého, abych ti daroval chlapce čistého.“ Pravila: „Jak bych mohla chlapce mít, když se mě nedotkl smrtelník žádný a já nejsem ženou nepočetnou!“ Odpověděl: „Staniž se tak, neb Pán tvůj pravil: Toto je pro mne snadné, a věru jej učiníme znamením pro lidi i milosrdenstvím od Nás seslaným, a je to již věcí rozhodnutou!“ A otěhotněla dítětem a uchýlila se s ním na místo vzdálené. A zastihly ji bolesti poblíže kmene palmy datlové a zvolala: „Ach, kéž bych byla raději již dříve zemřela a upadla v zapomenutí úplné!“ I zavolal na ni zpod jejích nohou: „Nermuť se, vždyť Pán tvůj dal pod tebou téci říčce plynulé, a zařes kmenem palmy nad sebou a spadnou k tobě datle čerstvé a uzrálé! Jez a pij a buď myslí radostné! A až spatříš ze smrtelníků někoho, řci: „Přislíbila jsem půst Milosrdnému a nebudu dnes mluvit na člověka žádného!““ Pak přišla s ním k lidu svému, nesouc jej. I zvolali: „Marie, tys věru provedla věc neslýchanou! Sestro Árónova, otec tvůj nebyl mužem špatným ani matka tvá nebyla nepočetnou!“ A ukázala Marie na chlapce. I pravili: „Jak máme mluvit s někým, kdo ještě v kolébce je děckem?“ A promluvil chlapec: „Já služebníkem Božím jsem, On mi dal Písmo a učinil mne prorokem. A učinil mne požehnaným, ať kdekoliv dlít budu, a modlitbu a almužnu, co živ budu, mi poručil a také úctu k matce své; a ani násilníkem, ani bídníkem mne neučinil. A dal, aby mír byl se mnou v den, kdy jsem se narodil, i v den, kdy zemřu, i v den, kdy k životu budu zase probuzen.“ Takový je Ježíš, syn Mariin podle slova pravdivého, o němž oni pochybují jen! Není Boha důstojno, aby si bral syna nějakého. Sláva tomu, který, když o věci rozhodne, řekne pouze: „Staniž se!“ a stane se. Bůh jest Pánem mým i vašim, uctívejte Jej tedy, neboť toto jest stezka přímo vedoucí! (19:16-36; cf. 3:42-64; 4:171-172; 5:17, 72-75; 25:2; 43:57-65).

Poslání, které Bůh Ježíši svěřil, nebylo spasení prostřednictvím úplného vykoupení krvavou obětí, ale spasení správným vedením a sebekázní, oživením dřímajících mozků a zjemněním zatvrzelých duší. Měl nastolit pravé náboženství Boží a obnovit Jeho zjevení, které bylo nesprávně vykládáno a pohaněno. Když Ježíš přistupoval k oněm dřímajícím mozkům a zatvrzelým duším, nekázal jenom Slovo Boží, ale přinášel také jasné důkazy a prováděl zázraky na podporu svého poslání. Logické, duchovní a také nadpřirozené a výjimečné důkazy vložil Bůh do Ježíšových rukou, aby ukázal tomu zatvrzelému lidu správnou stezku Boží. Když mluví Korán o Ježíšově poslání a zázračné povaze jeho důkazů, říká:

A hle, pravili andělé: „Marie, Bůh ti oznamuje zvěst radostnou o Slovu, jež od Něho přichází, jehož jméno je Mesiáš, Ježíš syn Mariin, a bude blahoslavený na tomto i onom světě a též jedním z těch, kdož k Bohu budou přiblíženi. A bude mluvit s lidmi již v kolébce i jako dospělý a bude patřit mezi bezúhonné.“ Pravila: „Pane můj, jak bych mohla mít syna, když se mne smrtelník žádný dosud nedotkl?“ Pravil: „Takto Bůh tvoří to, co chce; když o věci nějaké rozhodne, řekne toliko „Staniž se!“ a stane se. A naučí jej Bůh Písmu a Moudrosti a Tóře a Evangelii.“ A byl poslem k dítkám Izraele:

„Přišel jsem k vám se znamením Pána vašeho. Utvořím pro vás z hlíny něco podobného ptáku a vdechnu tomu život, a stane se to skutečným ptákem z dovolení Božího. A vyléčím slepého i malomocného a vzkřísím mrtvé z dovolení Božího. A sdělím vám, co jíte a co shromažďujete v příbytích svých.

A věru je v tomto pro vás znamení, jste-li věřící. A přišel jsem, abych potvrdil pravdivost toho, Čeho se vám dostalo přede mnou z Tóry, a aby vám byla dovolena část z toho, co vám bylo zakázáno. A přicházím k vám se znamením od Pána vašeho - bojte se Boha a poslouchajte mne! Zajisté Bůh je Pánem mým i Pánem vaším, uctívejte Jej tedy - a to je stezka přímá!“ (3:45-51).

A hle, řekne Bůh: „Ježíši, synu Mariin, pomni milosti Mé, kterou jsem prokázal tobě i matce tvé, když podpořil jsem tě duchem svatým a hovořils s lidmi v kolébce i jako dospělý: když naučil jsem tě Písmu, moudrosti, Tóre i Evangeliu; a když vytvořils z hlíny podoby ptáků z dovolení Mého a dýchls na ně a staly se ptáky skutečnými z dovolení Mého; a když uzdravils slepého a malomocného z dovolení Mého a dals vstát mrtvým z hrobů z dovolení Mého. A odehnal jsem od tebe dítku Izraele, když přišels k nim s důkazy jasnými a když řekli ti z nich, kdož neuvěřili: ‚Tohle není leč kouzelnictví zjevné!‘ A když jsem vnukl apoštolům: ‚Věřte ve Mne a v posla Mého!‘ a oni odpověděli: ‚Uvěřili jsme a dosvědč, že jsme do vůle Tvé se odevzdali!‘“ A hle, pravili apoštolové: „Ježíši, synu Mariin, může nám Pán tvůj seslat z nebe stůl prostřený?“ I odpověděl: „Bojte se Boha, jste-li věřící!“ Řekli: „Chceme z něho pojíst, aby upokojila se srdce naše a abychom zvěděli, žes k nám mluvil pravdu, a mohli pak být svědky o tom!“ I zvolal Ježíš, syn Mariin: „Veliký Bože, Pane náš! Sešli nám stůl prostřený z nebes, jenž svátkem bude pro nás, jak pro prvního, tak i pro posledního z nás, i znamením od Tebe! A dej nám přiděl štědrý, vždyť Tys nejlepší z uštěďřovatelů!“ I řekl Bůh: „Dozajista vám jej sešlu. Kdokoliv z vás však bude i potom nevěřící, toho potrestám trestem, jakým jsem nepotrestal nikoho z lidstva veškerého!“ A hle, pravil Bůh: „Ježíši, synu Mariin, zdaž jsi to byl ty, kdo řekl lidem ‚Vezměte si mne a matku mou jako dvě božstva vedle Boha?‘“ I odpověděl: „Sláva Tobě! Nebylo na mně, abych říkal něco, k čemu jsem neměl právo! Kdybych to byl býval řekl, byl bys to dobře věděl, neboť Ty znáš, co je v duši mé, zatímco já neznám, co je v Tvé duši, vždyť Ty jediný znáš nepoznatelné. Neříkal jsem jim, leda to, cos mi nařídil, to jest: Uctívejte Boha, Pána mého i Pána vašeho! A byl jsem svědkem o nich, dokud jsem žil mezi nimi. A když jsi mne povolal k Sobě, byls to Ty, kdo byl nad nimi dozorcem - a Tys svědkem věcí všech“ (5:110-117).

Tyto verše jsou jen jednou ukázkou četných podobných pasáží v celém Koránu. Všechny zdůrazňují skutečnost, že Ježíš nikdy netvrdil, že je Synem Božím a že byl jen služebníkem a apoštolem Pána stejně jako druzí byli jeho služebníky a apoštoly. Korán tento fakt zdůrazňuje takto:

A vypravili jsme se ve stopách jejich Ježíše, syna Mariina, aby potvrdil pravdivost toho, co obsaženo bylo předtím v Tóre, a dali jsme

mu Evangelium, v němž je správné vedení a světlo, aby potvrdilo pravdivost toho, co bylo předtím v Tóre, a stalo se správným vedením i varováním pro bohabojné (5:46).

A věru jsou nevěřící ti, kdož říkají: „Mesiáš, syn Mariin, je Bůh!“ A pravil Mesiáš: „Dítka Izraele, uctívejte Boha, Pána mého i Pána vašeho! Kdo bude přidružovat k Bohu, tomu Bůh zakáže vstup do ráje a bude mu příbytkem oheň pekelný; a nespravedliví nebudou mít pomocníky.“ A jsou věru nevěřící ti, kdo prohlašují: „Bůh je třetí z trojice“ - zatímco není božstva kromě Boha jediného. A nepřestanou-li s tím, co říkají, věru se dotkne těch, kdož z nich jsou nevěřící, trest bolestný! Proč se tedy kajícně neobráť k Bohu a neprosí jej za odpuštění, když Bůh zajisté je odpouštějící a slitovný? Mesiáš, syn Mariin, není leč posel, před nímž byli již poslové jiní. A matka jeho byla pravdomluvná - a oba se živili pokrmý. Pohleď, jak jim objasňujeme znamení, a pohleď, do jakých lží se dostali! (5:72-75, cf. 4:171-172).

Začátek Ježíšova života je sporný. Stejně tak i konec jeho žití. Mezitím vytrvale vykonával svůj úkol, posiloval se Knihou Boží, jasnými znaky a svatým duchem. Jen málo lidí ho však přijalo z celého srdce. Přestože byl Ježíš snášenlivý a mírumilovný, nemohl trpět pokrytectví dětí Izraele a jejich oddanost písmenům zákona na úkor jeho ducha. Odmítali ho a stavěli se proti němu a jeho násilná smrt byla výsledkem spiknutí. Bylo mezi nimi běžné, že některé proroky odmítali a jiné zabíjeli. Ježíš nebyl v tomto směru žádnou výjimkou. Téměř ho zabili na kříži. Ve skutečnosti věřili, že ho opravdu ukřižovali. Příběh nabyl v tomto stadiu na dramatickosti a vrcholu, náboženské truchlení se pro křesťany stalo posvátným stejně jako hořekování Židů.

Ukřižování Ježíše bylo naplánováno; odehrála se skutečná poprava na kříži; někdo byl skutečně ukřižován. Ale nebyl to Ježíš; byl to někdo, koho ukřižovali místo něho.

Pokud jde o Ježíše samotného, Bůh mu přispěchal na pomoc a zachránil ho před nepřáteli. Bůh korunoval jeho poslání na zemi tím, že ho zachránil před násilnou smrtí a pozvedl ho vysoko na nebesa. Dohady, jestli byl pozvednut ve smyslu přeneseném nebo zda byl pozvednut tělesně i duševně hned po tom, co zemřel přirozenou smrtí, nemají na islámskou víru žádný vliv. Není to článek víry, protože pro musli-

ma je důležité a závazné to, co zjevuje Bůh, a Bůh zjevil, že Ježíš nebyl ukřižován, ale byl pozvednut k Bohu. Korán přibližuje Ježíšův konec takto:

Vlastníci Pisma tě žádají, abys jim snesl z nebe písmo; a žádali již kdysi od Mojžíše více než toto, řkouce: „Dej nám spatřit Boha zřetelně!“ A zasáhl je blesk za nespravedlnost jejich. I vzali si tele jako modlu poté, co se jim již dostalo důkazů jasných. A odpustili jsme jim to a dali jsme Mojžíšovi pravomoc zjevnou. A vyzdvihli jsme nad nimi horu podle úmluvy s nimi a řekli jsme jim: „Projděte branou pokle-kající!“ a také jsme jim řekli: „Neznesvěcujte sobotu!“ A uzavřeli jsme s nimi smlouvu přísnou. A pak prokleli jsme je za to, že porušili úmluvu svou, neuvěřili ve znamení Boží, zabíjeli nespravedlivě proroky, a také za slova jejich: „Srdce naše jsou neobřezána.“ Ba ano, Bůh jim je zapečetil kvůli jejich nevěrectví a jen málo z nich uvěřilo; a za nevěrectví jejich a za slova jejich o Marii, jež nehoráznou byla pomluvou, a za slova jejich: „Věru jsme zabili Mesiáše Ježíše, syna Mariina, posla Božího!“ Však nikoliv, oni jej ne-zabili ani neukřižovali, ale jen se jim tak zdálo. A věru ti, kdož jsou o něm rozdílného mínění, jsou vskutku na pochybách o něm. A nemají o něm vědomosti žádné a sledují jen dohady; a nezabili jej určitě. Nao-pak Bůh jej k sobě pozdvihl, neboť Bůh je mocný, moudrý (4:153-158; cf. 3:52-59).

Islám odmítá učení o Ježíšově ukřižování nepřáteli Božími a také základy tohoto učení. Odmítnutí je založeno na autoritě samotného Boha, jak je zjeveno v Koránu, a na hlubším odmítnutí učení o krvavé oběti a o vykoupení hříchů v zastoupení. Islám učí, že prvotní hřích byl Adamovi odpuštěn, když se on sám vykoupil; že každý hříšník, jestliže mu Bůh neodpustí, je sám zodpovědný za své hříchy; a že nikdo nemůže vykupovat hříchy někoho jiného. Tato teorie neponechává možnost existence učení o krvavé oběti nebo o vykoupení hříchů jinou osobou. Některé rané křesťanské sekty nevěřily, že byl Ježíš ukřižován. Basileidánští věřili, že na kříži zemřel někdo jiný. Dokéti zastávali názor, že Ježíš neměl skutečné fyzické tělo, ale jenom zdánlivé tělo, a že jeho ukřižování nebylo skutečné, jenom zdánlivé. Markiónovské evangelium (asi 138 let po Kristu) popírá, že se Ježíš narodil, říká jen, že se zjevoval v lidské podobě. Evangelium svatého Barnabáše - jehož anglický překlad je ve Státní vídeňské knihovně a jehož arabská verze je v arabském světě dostupná - podporuje teorii záměny osob na kříži.

Pokud jde o Ježíšovu smrt, je muslimovi všechno jasné jako v případě Ježíšova narození. Muslimové věří, že Ježíš nebyl zabit ani ukřižován, ale že ho Bůh pozvedl k Sobě s poctami a milostí. Muslimové mají v této věci jasno. Korán všechny debaty vyřešil jednou provždy. Víra, že Ježíš byl ukřižován, vzbuzuje řadu nevyhnutelných otázek. Předkládáme některé z nich:

1. Odpovídá ukřižování Ježíše pojmávané v křesťanském duchu Spravedlnosti, Milosrdenství a Moudrosti Boží?

2. Je od Boha spravedlivé (nebo od kohokoli jiného), aby se někdo kál z hříchů nebo špatností jiných, z hříchů, s nimiž tento kajník nemá nic společného?

3. Neodporuje Boží moudrosti a milosrdenství víra, že Ježíš byl pokořen a zavražděn způsobem, jak se o něm tvrdí?

4. Je snad naplněním slibu (že bude ochraňovat a bránit své věrné a milované) fakt, že Ježíš byl opuštěn, a stal se proto snadnou kořistí nepřátel Božích? Máme to snad považovat za způsob plnění povinností nebo dodržování čestného slova?

5. Je ospravedlnitelné a náležité věřit, že Bůh, Nejslitovnější, nebyl schopen odpustit Adamovi a jeho dětem prvotní hřích a že je udržoval v napětí a strachu až do příchodu Ježíše, který je měl vykoupit krví?

6. Objevuje se víra v ukřižování a krvavou obětí v nějakém náboženství s výjimkou pohanských náboženství starých Řeků, Římanů, Indů, Peršanů a jim podobných?

7. Existuje v historii nějaká podoba Ježíše s výjimkou smyšlených postav Bachka, Apollóna, Adonise, Hora a dalších božstev zrozených z panny?

8. Neumožňuje nový pohled na celou problematiku srovnání slov připisovaných Ježíši se slovy Bachkovými, který údajně prohlásil, že je alfou a omegou světa a že přišel lidstvo spasit vlastní krví? Nemohla by podobnost těchto slov později připisovaných Ježíši podnítit nové úsilí v hledání celé pravdy?

9. Co měli římsí vládcové proti Ježíšovi? Nijak neohrožoval jejich vládu. Ve skutečnosti vykonal pro jejich vedoucí osobnosti a domácnosti mnoho dobra. Naučil své následovníky považovat za císařovo to, co náleží císaři, a za Boží to, co patří Bohu. Byl to mírumilovný učitel a římské vládě velice pomohl udržovat v zemi klid a pořádek. Proč by se jej pak snažili ukřižovat a ztratit tak dobrého, zákonů poslušného občana a přívržence?

10. Co se vlastně ví o charakteru římského vládce Piláta? Vycházel dobře s Židy, kteří si na něho stěžovali do Říma? Cožpak jeho vláda nevyjadřovala nenávist a pohrdání vůči Židům? Cožpak nebral úplatky? Proč by pak spěchal vykonat jejich vůli nebo vyplnit jejich příkazy? Proč by nepřijal úplatek bohatého Ježíšova příznivce, Josefa Arimatejského? Tento Josef byl podle Lukáše velmi bohatý, velice se o Ježíše zajímal a byl členem rady, kde nesouhlasil s tím, aby byl Ježíš podroben ukřižování. Cožpak by se nepokusil i za cenu úplatku nabídnutého zkorumpovanému vládci zachránit Ježíše před ukřižováním, když se mu to nepodařilo v radě?

11. Kolik žáků skutečně dosvědčilo domnělé ukřižování Ježíše a jak na to reagovali? Může být pravdivý výrok Matouše, který tvrdí (26:56), že Ježíše učedníci opustili a utekli? Má to naznačit mravní výtečnost a charakter takových skvělých žáků tak velkého učitele? Jen milovaný Jan prý byl na místě popravy. Ale jak dlouho byl popravě přítomen a jak dlouho tehdy trvalo, než odsouzenec na kříži zemřel? Podle některých spolehlivých historických zdrojů (viz kapitulu Kříž Cross v The Chambers' Encyclopaedia, 1950) trvalo několik dní, než odsouzenec na kříži zemřel. A proč to tedy trvalo jen několik hodin a ne několik dní? A proč „zemřel“ na kříži Ježíš, zatímco dva jeho společníci ho přežili? A co tma, která padla na zemi během období ukřižování (Matouš 27:45; Marek 15:33; Lukáš 23:44). Mohlo během období tmy a zmatku dojít na kříži k záměně nebo k nahrazení Ježíše jinou osobou?

12. Do jaké míry Ježíše znali římsí vojáci, kteří ho přibili na kříž? Jak si mohli být jisti, že přivedli správnou osobu? Opravdu ho poznali, když ho šli zatknout? Měli nějaký zvláštní zájem nebo pohnutku, aby Ježíše poznali v době, kdy se konaly veřejné oslavy a neexistovaly obavy z propuknutí lidového povstání?

13. Může si věřící člověk představit, že by Ježíš (který byl jedním z pěti nejrozhodnějších a nejvytrvalejších poslů Božích) mluvil z kříže s Bohem způsobem, jak údajně mluvil, tedy s výčitkami a s úzkostí? Je správné, aby význačný prorok jako Ježíš řekl v době zkoušky Bohu, že, ho Bůh opustil? Máme to snad považovat za příkladné oslovení Boha nebo jako správnou reakci v době zkoušek?

14. Byl Bůh tím Nejmilostivějším, Nejslitovnějším a Nejvyšším a přitom neschopným odpustit člověku hříchy jinak než pod podmínkou krutého a nanejvýš pokořujícího ukřižování člověka, který byl nejenom nevinný, ale také oddaný službě Bohu a Jeho věci tím nanejvýš pozoruhodným způsobem? Je to snad příklad uplatnění Božího milosrdenství a odpuštění nebo odraz Jeho spravedlnosti a lásky?

Studium těchto dobových okolností, chování pozemských vládců, veřejných reakcí, pojmu Bůh, postavení člověka, cílů náboženství a života, studium všech těchto věcí, vyvolává zajímavé myšlenky podobné těm, o nichž jsme se zmínili. Dokud nenajdeme uspokojivé vysvětlení těchto otázek, nemůže být věřící křesťan v klidu, nemůže se těšit ze skutečně pravého klidu duše. Takže všem stranám doporučujeme, aby se zabývaly vážným studiem celé záležitosti a zahájily hlubší výzkum.

Muslimy však takové otázky netrápí a v islámu podobné nejasnosti nemají žádnou váhu, protože islám zastává pevné stanovisko, že Ježíš nebyl ukřižován nebo zabit, naopak byl poctěn a pozvednut k samotnému Bohu. V křesťanské literatuře se objevují zprávy o tom, že se Ježíš po svém ukřižování zjevil některým svým žákům. Jeho zjevení je dost pravděpodobné a nijak se nerozhází s islámskou vírou. Jestliže je to pravda, pak muslimové věří, že toto zjevení se neodehrálo po ukřižování, ale po úkrytu v útulku, kam se na příkaz Boží odebral. Byl to totiž krok v Božím plánu na jeho záchranu, jímž chtěl zmařit proradné spiknutí nepřátel. Namísto toho, aby byl ukřižován a pokořen, jak to plánovali jeho nepřátelé, byl povýšen a poctěn podle předběžného Božího plánu.

Velikost Ježíše a význam jeho role podle muslimů nevytvěrají z křesťanské víry, že byl chladnokrevně ukřižován za své učení, aby tak vykoupil hříchy člověka. Jestliže je tato populární víra platná, pak se člověk ocitá v pokušení vyslovit přesvědčení, že Ježíšovo vykoupení bylo marné, protože hřích nebyl vymýcen. Nebo by se mohlo říci, že existují tisíce velkých hrdinů, kteří jako Ježíš zemřeli při šíření svého učení, ať už šlo o věci skutečně hodnotné nebo ne. Můžeme je nalézt všude, dokonce i mezi Němci, spojenci, komunisty, úředníky OSN, náboženskými bojovníky, bojovníky za svobodu atd. Jestliže násilná smrt postaví mrtvého na roveň Bohu, pak musí lidstvo mít nespočet bohů a božstev, a kdyby se kdokoliv pokoušel obdařit tímto božským postavením jen Ježíše, bylo by to nespravedlivé, pomíjeli by se tak všichni ostatní hrdinové, kteří zemřeli v podobných situacích.

Muslimům takový paradox nehrozí. Muslim věří, že Ježíšova velikost je založena na skutečnosti, že byl vybrán Bohem a poctěn Jeho Slovem; že mu byla svěřena Boží zjevení a že byl pověřen učit Jeho poselství; že byl prorokem s velkým charakterem a osobností; že byl upřímný uvnitř i navenek; že bojoval proti pokrytectví a rouhačství; že byl výjimečný v okamžiku zrození a v okamžiku nanebevstoupení; a že byl svému lidu Znamením a milosrdenstvím Božím. Budiž mu mír a dalším jeho spoluprorokům.

Povaha tohoto přehledu nám neumožňuje, abychom se tímto tématem zabývali do hloubky, uváděli citáty z Koránu o Ježíšovi a jeho poslání. Co jsme zde načrtli, je jen základ. K dalšímu studiu odkazujeme čtenáře na samotný Korán. Abychom toto studium usnadnili, uvádíme přehled se závažnými kapitolami a verši z Koránu.

Kapitola Číslo	Verš Číslo
2	87, 136, 253
3	42-59, 84
4	156-159, 171-172
5	17, 46, 72, 75, 78, 110-118
6	85
9	30-31
19	1-40
23	50
33	7
42	13
43	57-65
57	27
61	6, 14

3. Polygamie (větší počet manželů)

Přesněji řečeno, polygamie znamená mít více než jednoho partnera. Ještě konkrétněji, pokud má muž současně více než jednu ženu, pak jde o polygynii. Protože však běžný čtenář mezi těmito pojmy nerozlišuje, budeme je používat zaměnitelně. Když v této souvislosti mluvíme o polygamii, jde ve skutečnosti o polygynii. Na druhé straně, má-li žena více než jednoho partnera, jde o polyandrii. Jestliže jde o vyšší počet mužů a žen, pak jde o skupinové nebo polygamní skupinové manželství.

Tyto tři základní typy plurálního manželství existovaly v různých společnostech v různých dobách a za různých okolností. Nejběžnějším typem je polygynie; je však z různých důvodů nutně omezena na velmi malou část kterékoli dané populace. Je to jediný typ polygamie, který islám povoluje. Další dva typy - vyšší počet manželů (tedy polyandrie) a skupinová manželství - islám zcela zakazuje.

Není však pravda, že judaismus a křesťanství byly vždy monogamní nebo že proti polygynii tvrdě vystupovaly, dokonce ani teď ne. Někteří významní židovští vědci, například Goitein (str. 184-185), tvrdí, že polygynní židovští přistěhovalci způsobují izraelským bytovým úřadům spoustu obtíží a pohoršení. Dobře známé je také stanovisko křesťanských Mormonů. Taktéž i postoj afroazijských biskupů, kteří dávají přednost polygynii před nevěrou, smilstvem a střídáním partnerů. Jen ve Spojených státech se počet lidí střídajících partnery odhaduje na statisíce.

Hodně pomáhá zkoumání pevného vztahu mezi přísnou a formální, monogamií a častostí výskytu prostituce, homosexuality, nemanželských dětí, nevěry a celkovou sexuální uvolněností. Historické záznamy

řecko-římské a židovsko-křesťanské civilizace v tomto ohledu prozrazují víc, než mohou prozradit jakékoli standardní sociologické dějiny rodiny.²⁾

Podíváme-li se na islám, zjistíme, že mnoho lidí na Západě se domnívá, že muslim je člověk posedlý fyzickými vášněmi a vlastníci značné množství manželek a konkubín bez jakéhokoliv omezení nebo s jistými omezeními. Mnoho takových lidí s překvapením pohlíží na svobodného muslima nebo muslima s pouze jednou ženou. Domnívají se, že muslim má naprostou svobodu přecházet od jedné ženy k mnoha dalším nebo k jiné ženě a že tyto změny jsou tak jednoduché jako přestěhování z bytu do bytu nebo jako převléknutí obleku. Tento postoj ještě zesilují mnohé filmy nebo laciné paperbackové příběhy a někdy i nezodpovědné chování některých muslimů. Nevyhnutelně pak dochází k tomu, že tyto neprodyšné bariéry znemožňují miliónům lidí spatřit zářivé světlo islámu či jeho sociální filosofie. Pokusíme se o těchto otázkách pojednat z muslimského pohledu; jde nám především o ony pomýlené lidi. Závěry si může učinit každý sám.

Polygamie jako taková existovala po celou dobu lidské historie. Žili v ní proroci jako Abraham, Jakub, David, Šalomoun aj.; žili v ní králové a vládci, obyčejní lidé na Východě a na Západě v dávných i nedávných dobách. Dokonce i dnes existuje mezi muslimy na Východě i na Západě v různých formách, některé z nich jsou legální, některé nelegální nebo pokrytecké; některé jsou tajné, jiné veřejné. Není třeba dlouze hledat, abychom zjistili, kde a jak si mnoho lidí žijících ve svazku manželském vydrží soukromé milenky nebo chovají své náhradní miláčky nebo jak často střídají své milované nebo se jednoduše stýkají s jinými ženami a chrání je přitom právo. Ať už jsme či nejsme moralisté, pravdou zůstává, že polygamie nadále existuje a můžete ji vidět všude a najít ve všech obdobích lidské historie.

Během biblických zjevení byla polygamie běžně přijímanou a prováděnou praxí. Byla přijímána nábožensky, společensky a morálně; neexistovaly vůči ní žádné námitky. Snad proto se Bible sama touto problematikou nezabývá, protože to tehdy byla zcela běžná věc. Bible polygamii nezakazuje, ani nevymezuje, a dokonce ani neomezuje. Někteří jednotlivci si vykládají biblický příběh o deseti pannách jako omezení ukládající nejvýše deset žen. Příběhy biblických proroků, králů a patriarchů jsou v tomto ohledu neuvěřitelné.

Když Muhammad přišel s islámským učením, byla polygamní praxe běžná a ve společenském životě hluboce zakořeněná. Korán neignoroval tuto praxi, ani ji neodmítl, avšak neponechal ji nedotčenou nebo neomezenou. Korán nemohl být k této otázce nevšímavý, nemohl trpět zmatek či nezodpovědnost spojené s polygamií. Stejně jako v případě jiných převažujících společenských zvyků a praxe se Korán do věci vložil, aby tuto instituci zorganizoval a upravil ji tak, aby vymýtil její tradiční zla a zabezpečil její výhody. Korán tento problém řeší, protože musel být realistický a nemohl působit v rodinné struktuře žádné zmatky, protože rodina je pravým základem společnosti. Blahovolné vměšování Koránu vyplynulo do následných úprav:

1. Polygamie je možná s jistými podmínkami a za jistých okolností. Jde tedy o podmíněný souhlas, nejde o článek víry nebo o nutnost.
2. Souhlas s polygamií se týká nejvýše čtyř žen. Před islámem v této věci neplatila žádná omezení.
3. Druhá nebo třetí žena, jestliže si ji manžel vezme, má tatáž práva a výsady jako první žena. Má plné právo na všechno jako první žena. Rovnost žen v zacházení, zabezpečení a laskavosti je prvořadým požadavkem polygamie a podmínkou, kterou musí splnit každý, kdo má více než jednu ženu. Tato rovnost záleží především na vnitřním svědomí daného jedince.
4. Toto povolení je výjimkou z běžného stavu. jde o poslední útočiště, poslední pokus vyřešit některé společenské či morální problémy, které zahrnují jisté nevyhnutelné obtíže. Zkrátka je to nouzové opatření či tento význam bychom nikdy neměli ztratit ze zřetele.

Pasáž Koránu o této záležitosti praví:

Bojíte-li se, že nebudete spravedliví k sirotkům ...berte si za manželky ženy takové, které jsou vám příjemné, dvě, tři či čtyři; avšak bojíte-li se, že nebudete spravedliví, tedy si vezměte jen jednu nebo ty, jimiž vládne pravice vaše. A tak se nejlépe vyhnete odchýlení (4:3).

²⁾ S. D. Goitein, *Jews and Arabs: Their Contacts Through the Ages* (New York: Schocken Books), 1964; L. T. Hobhouse, *Morals in Evolution: A Study of Comparative Ethics* (London: Chapman and Hall), 1951; E. A. Westermarck, *A Short History of Marriage* (New York: The Macmillan Co.), 1926.

Tato pasáž byla zjevena po bitvě u Uhudu, v níž bylo pobito mnoho muslimů, po nichž zůstala řada vdov a sirotek, kterým bylo nutno poskytnout náležitou péči. Manželství bylo jedním způsobem, jak tyto vdovy a sirotky ochránit. Korán podal toto varování a poskytl možnost výběru, aby ochránil práva sirotek a zabránil jejich poručníkům v nespravedlivém zacházení se sirotky.

Známe-li toto pozadí, je snad dostatečně jasné, že islám polygamií nevymyslel a za zavedením zmíněných pravidel polygamií neprosazuje jako pravidlo manželského soužití. Islám polygamií nezrušil, protože kdyby ji byl býval zrušil, šlo by o pouze teoretické opatření, lidé by polygamií nadále praktikovali stejně jako lidé, jejichž ústavy a společenské instituce polygamií neschvalují. Islám vznikl, aby byl zaveden do života, aby byl žit, praktikován, ne proto, aby se na něj pohlíželo s nedůvěrou nebo aby zůstal pouhou teorií. Je realistický a jeho náhled na život je nanejvýš praktický. Právě proto povoluje za jistých podmínek a omezení polygamií; neboť kdyby bylo v nejlepším zájmu lidstva obejít se bez této instituce, pak by Bůh dozajista nařídil, aby zmizela. Kdo však ví vše lépe než On?

Existuje řada důvodů, kvůli nimž polygamií islám povoluje. Člověk si tyto důvody nemusí vymýšlet nebo dělat nějaké hypotézy. Jsou zcela reálné a setkáváme se s nimi všude a každodenně. Podívejme se tedy na některé z nich.

1. V některých společnostech je více žen než mužů: Zvláště to platí o průmyslových a obchodních oblastech a také o zemích, které se zúčastnily válek. Kdyby muslimská společnost spadala do některé z těchto kategorií a kdyby islám zakázal polygamií a omezil právní manželství pouze na jednu manželku, co by dělaly neprovdané ženy? Kde a za jakých okolností by hledaly přirozenou potřebu partnerských vztahů? Kde a za jakých okolností by hledaly porozumění, cit, podporu a ochranu? Nejde jen o fyzické aspekty problému; jde i o morální záležitosti, sentimentální, společenské, citové a přirozené. Každá normální žena - ať už pracuje v oblasti obchodu, v zahraniční službě nebo ve zpravodajské agentuře - touží po domově, po vlastní rodině. Potřebuje někoho, o koho by se mohla starat a kdo by se staral o ni. Touží někam patřit společensky i rodinně. Dokonce i když na problém pohlédneme z čistě fyzického úhlu, i pak jde o závažné problémy, které nemůžeme jednoduše ignorovat; jinak by mohlo dojít k růstu psychologických komplexů, nervových zhroucení, společenského znechucení a duševní lability. Klinické důkazy jsou v tomto ohledu více než přesvědčivé.

Tyto přirozené touhy a sentimentální podněty musí nějak dojít svého naplnění. Potřeba někam patřit, starat se o někoho a být v něčí péči se musí nějak uspokojit. Ženy, které se ocitnou v podobné situaci, obvykle nedokážou změnit svou přirozenost nebo vést andělský způsob života. Cítí, že mají právo užívat života a dostat svůj díl. Jestliže jej nemohou dostat legálně a mravně, pak si vždy najdou jiné způsoby, přestože jsou mnohdy riskantní a dočasné. Velmi málo žen dokáže žít bez stálého a zajištěného vztahu s mužem. Většina neprovdaných žen si hledá způsoby, jak se s muži seznámit. Organizují bohaté večírky, společenské dýchánky, zúčastňují se obchodních konferencí apod. Výsledky podobného zoufalého lovu nejsou vždy morální ani slušné. Jestliže určitý ženatý muž zapůsobí na neprovdanou ženu, pak se ho často pokouší získat, ať už legálně či nelegálně. Stejně tak může jistá žena zapůsobit na muže, který pak může být z nejrůznějších důvodů demoralizován nebo deprimován. Takový muž se pak pokouší navázat s touto ženou tajný nebo veřejný intimní vztah legální formou nebo formou zvykového práva, slušným nebo jiným způsobem. Takové konání by pak nepochybně mělo vážné důsledky pro rodinný život daného ženatého muže, a mohlo by dojít i k narušení nejen osobní morálky, ale i společenské morálky dané společností. Manželky by byly opuštěny nebo zanedbávány, stejně tak i děti, rozbíjely by se domovy atd.

Žena, která se za popsanych okolností schází s mužem, nemá žádnou záruku bezpečí nebo důstojnosti či práv. Její společník nebo profesionální milovník by mohl být s ní, vydržovat ji a věnovat jí nejrůznější dary a být připraven zahrnovat ji projevy vášnivé zamilovanosti. Jenže jaké záruky taková žena má? Co může udělat, aby ji onen muž neopustil nebo se jí nezbavil v době, kdy ho ona nejvíce potřebuje? Co takovému muži zabráni jednoduše tajnou lásku zrušit? Morálka? Svědomí? Zákon? Nic takového; morálka přece dostala smrtelný úder v okamžiku navázání jejich styku; svědomí bylo paralyzováno, když muž proti všem Božím příkázáním našel v takovém vztahu zalíbení; zákony společnosti neuznávají žádný důvěrný styk s výjimkou styku s vlastní jedinou manželkou. Takže muž může v takovém svazku setrvat tak dlouho, jak si přeje, a jakmile jeho city ochladnou, může si najít další ženu a opakovat tutéž tragédii bez jakýchkoli povinností nebo zodpovědnosti vůči ženě.

Žena, která něco podobného prožila, může být stále ještě přitažlivá a hezká nebo žádoucí. Dokonce může hledat dalšího muže a zkusit ještě jeden vztah. Získá však nějakou záruku bezpečí nebo záruku důstojnosti nebo svých práv? Bude se pohybovat v tomtéž začarovaném kruhu, lovíci nebo doufající, že bude ulovena. Její břemeno ztěžkne, zvláště když bude mít děti. Nakonec na ni všichni zapomnou. Něco takového neodpovídá lidské důstojnosti nebo ženské jemnosti. Žádná žena by se v podobné situaci neměla stát nervózní troskou nebo revoltujícím mstitelem a ničitelem morálky.

Na druhé straně nemůže nikdo předstírat, že všichni ženatí muži jsou v manželství šťastní, úspěšní nebo spokojení. Ať už je to jeho chyba, nebo chyba jeho ženy, bude nešťastný manžel hledat nějaký jiný vztah a útěchu u někoho jiného. Je-li žen více než mužů, má to jednoduché. Nemůže-li takového vztahu docílit počestně, začne hledat způsoby, jak ho dosáhnout jinak, aniž vznikají nemorální a necudné důvěrnosti, které se mohou projevit narozením nemanželských dětí, potratem a dalšími nekonečnými problémy. Jsou to možná hořká a nepříjemná fakta, avšak jsou reálná a naléhavá. Je nutné vyřešit je tak, aby byl chráněn jednotlivce, muž, nebo žena, a také společnost.

Řešení, které islám nabízí, je povolit nešťastným a nespokojeným manželům sňatek s druhou ženou a žít s ní otevřeně, zodpovědně a náležitě plnit všechny povinnosti vůči první i druhé ženě. Rovněž se tím pomáhá neprovdaným ženám, aby mohly ukojit své potřeby, uskutečnit a naplnit své zákonné a přirozené touhy. Islám jim dává povolení spojovat se s muži v manželství a užívat všech práv a výsad zákonných manželů. Islám se tím nepokouší vyhýbat této otázce nebo problém ignorovat. Je realistický, upřímný, přímý a praktický. Řešení, které islám nabízí, je zákonné, slušné a blahovolné. Islám toto řešení navrhuje, protože nikdy nemůže v lidských vztazích trpět pokrytectvím. Nemůže za zákonný a morální přijmout postoj člověka, který je podle zákona sezdán pouze s jednou ženou či ve skutečnosti má neomezené množství důvěrných či tajných vztahů. Na druhé straně islám velmi tvrdě vystupuje proti cizoložství a nedokáže nad ním přimhouřit oko. Trest za cizoložství pro cizoložníka i cizoložnici může dosáhnout až trestu smrti, smilníci jsou za trest bičováni stovkou řemínků. Poněvadž je nevěra, cizoložství a pokrytectví zakázáno, jedinou další možností je povolit polygamii. Takový je tedy postoj islámu v této věci.

Považuje-li to někdo za nepřijatelné, pak se musí uchýlit k možnostem, které islám nepřijímá nebo nemá v oblibě. A pokud se někteří lidé dokážou ovládat, mají-li vysoký smysl pro kázeň v každé životní oblasti, pak polygamii nepotřebují. Hlavním zájmem islámu je udržet důstojnost či bezpečí jednotlivce, ochrana neporušenosti osobnosti a společenské morálky.

Každý se může zeptat sám sebe, co je pro společnost lepší. Je snad lepší, aby chaos či nezodpovědné chování zničilo samotné základy společnosti, nebo je lepší přimknout se k islámským rozhodnutím a naplňovat je? Je v zájmu společnosti ignorovat své akutní problémy, tolerovat pokrytectví či necudnost, přimhouřovat oči nad cizoložstvím či tajnými důvěrnostmi? Je snad zdravé potlačovat zákonné či přirozené touhy muže či ženy mít společníka, přičemž takové potlačování nemůže být nikdy úspěšné, takže vždy nakonec uvážnou v nezákonných či necudných záletech? Přemýšlíme-li o této otázce ze společenského, morálního, humanitárního nebo duchovního či jakéhokoliv jiného úhlu, uvědomujeme si, že pro společnost je mnohem lepší, aby svým členům dovolila spojovat se na zákonném základě zodpovědným způsobem, pod ochranou zákona či pod dohledem daných správních orgánů.

I když se podíváme na celou záležitost ze strany ženy, je jasné, že islám tímto rozhodnutím ženu ujišťuje o náležité úctě, zaručuje její práva či nedotknutelnost, uznává její zákonné touhy mít slušného společníka, otevírá jí prostor ve společnosti, do níž patří, poskytuje jí příležitost starat se o někoho drahého či dává jí někoho, kdo se stará o ni. Snad to zní nepříjemně ženě, která má manžela či není ráda když i další ženy mají přístup k jeho společnosti či ochraně nebo se s nimi musí dělit o manželovu podporu či laskavost. Jak se však cítí ženy, které nemají žádného manžela nebo spolehlivého společníka? Neměli bychom si snad všimnout jejich existence či věřit, že nemají právo na žádný druh bezpečí či uspokojení? A jestliže si jich nevšímáme, vyřeší se tím něco nebo jím tím nějak pomůžeme? Jak by se taková žena cítila či reagovala, kdyby byla v postavení ženy bez manžela? Cožpak by netoužila někam patřit, být uznávána a respektována? Nepřijala by pak půl šálku čaje nebo polovinu manžela, kdyby ho nemohla mít celého? Cožpak by nebyla šťastnější, kdyby měla jistou ochranu či pocit bezpečí, než kdyby neměla vůbec nic? A co se stane s ní či s jejími dětmi, jestliže jejího drahého manžela začnou přitahovat některé z oněch „nadbytečných“ žen na nějakém večírku nebo společenském dýchánku? Co s ní bude, jestliže manžel opustí rodinu, bude zanedbávat své povinnosti, aby si udělal čas na novou krasavici? Jak si bude manželka připadat, až zjistí, že jediný muž jejího života má další milostné vztahy s jinými ženami, že vydržuje potajmu další osoby či že má dalšího, náhradního miláčka? Takový muž nepředstavuje jen ztrátu, ale i hrozbu. Je

zkažený či nízký. Samozřejmě! Ale pomůže nadávání někomu ze zúčastněných? Je to právě žena - zákonná žena a stejně tak i její nezákonná náhražka - která takovýmto stavem věcí trpí. A není tedy lepší, aby obě ženy sdílely péči svého manžela či jeho podporu, aby měly stejný přístup k jeho společnosti či aby byly stejně chráněny zákonem? Takový muž pak už není manželem pouze jedné ženy. Je podlý pokrytec, ale už bylo ublíženo, duše byla zraněna. Islám blahovonně umožňuje ženatému muži oženit se znovu, jestliže pro to existují dobré důvody nebo ospravedlnění, aby se tak ochránily zájmy všech zúčastněných stran, aby se tak bojovalo s nečistými vztahy, aby nebylo možné zraňovat ženy a aby mohly být duše uchráněny od ran.

2. V některých manželstvích není žena schopna mít dítě. Přítomnost dětí má přitom pro rodinný život základní význam, protože rodina má také přispět k uchování lidské rasy v plném smyslu tohoto výrazu. Vedle toho jsou děti jedním z hlavních účelů manželství, člověk přirozeně touží mít děti, uchovat své jméno či posílit rodinná pouta. V takové situaci má člověk k dispozici jednu ze tří běžných alternativ:

- a) zapomenout na problém či potlačit svou přirozenou touhu po dítěti;
- b) zapudit svou neplodnou manželku separací, cizoložstvím nebo jinak;
- c) adoptovat děti a dát jim své jméno.

Žádná z těchto alternativ nevyhovuje islámskému nazírání na život či přírodu. Islám nepodporuje ani neschvaluje potlačování touhy po dětech. Naopak pomáhá uskutečňovat tyto touhy slušným či právně způsobilým způsobem, protože potlačování těchto tužeb není součástí islámského systému. Rozvod za těchto okolností není ospravedlnitelný, protože za skutečnost, že nemůže mít děti, žena nemůže, není to její vina. Navíc je v očích Božích rozvod tou nejvíce odsouzenější záležitostí a je možný jen tehdy, když neexistuje žádná jiná možnost. Na druhé straně žena potřebuje podporu či společnost svého manžela. Bylo by velmi kruté, kdyby ji manžel opustil, když potřebuje pomoc, je zoufalá a když se o ni nikdo nezajímá, protože ví, že nemůže porodit.

Ani adopce nepřipadá v úvahu, protože islám nařizuje, že každé dítě musí nést jméno svého otce, či není-li jeho jméno známo, musí být nazýváno bratrem ve víře (viz Korán, 33:4-5). To však samozřejmě neznamená, že dítě, které nemá známého otce nebo poručníka, by mělo trpět nevšímavostí nebo nedostatkem péče. Naopak. Znamená to, že adopce, jak se dnes provádí, není tím správným způsobem, jak dítěti zajistit bezpečný a blahobytný život. Nikdo nedokáže opravdu a plně nahradit skutečného otce nebo matku. Každodenní život, komplikované postupy a případy u soudu a hádky mezi rodinami dosvědčují, že adopce tento problém nikdy neřeší. Kolik případů se dnes objevuje u soudů, v nichž skuteční rodiče požadují zpět své děti, které adoptovaly cizí rodiny a vytvořily jim nezvyklé životní prostředí? Jak dlouho snese skutečný otec nebo matka, aby jeho dítě žilo u někoho jiného? Do jaké míry mohou věřit náhradním rodičům, že vychovají jejich děti správně a věnují jim náležitou péči? Jak si bude připadat dítě, které se dozví, že jeho praví rodiče jsou neznámí a že se ho jeho pravá matka vzdala ze strachu z chudoby nebo ostudy nebo nejistoty? Jak moc rádi mají ostatní členové adoptivní rodiny adoptované dítě? Líbí se jim, že cizí dítě nosí jejich jméno a zdědí majetek, jehož pravděpodobnými dědici jsou právě oni? Jak se budou cítit náhradní rodiče, až budou praví rodiče požadovat své děti zpět nebo až samo dítě bude chtít zpět ke svým pravým rodičům? Objevuje se tedy řada komplikací. Instituce adopce je rozhodně nezdravá a může způsobit hodně škod dítěti, rodičům, náhradním nebo skutečným, dalším příbuzným adoptivní rodiny a společnosti jako celku. Adopce je jedním z hlavních důvodů, proč se mnoho lidí oddává nezodpovědným činnostem a důvěrnostem. Stává se z ní obchodní odvětví. Existují lidé, kteří nabízejí své děti na prodej, jak o tom podávají svědectví hromadné sdělovací prostředky. Takové věci se neodehrávají v afrických nebo asijských džunglích, ale tady, v zemích jako jsou Kanada či USA. Proto islám nepřijímá instituci adopce ani netoleruje její zavádění mezi muslimy (viz Korán, 33:4-6).

Islám zavrhuje zmíněné tři možnosti či navrhuje vlastní řešení. Dovoluje muži, aby se v takovém případě znovu oženil, či tím uspokojil své přirozené potřeby, a současně živil svou bezdětnou ženu, která ho pravděpodobně potřebuje víc než kdykoli předtím. Jde opět o povolení, způsob, jaký může zoufalý člověk zvolit namísto adopce nebo rozvodu nebo nepřirozeného potlačování svých tužeb. Jde o další případ, kdy je nové manželství nejlepší vhodnou volbou, jde o další způsob, jak najít cestu z obtížné situace či pomoci lidem žít normální život či zabezpečit ho v každém ohledu.

3. Existují také případy či období, kdy žena nemůže dostát plnění svých manželských povinností. Nedokáže být příjemnou společnicí, jak by měla nebo chtěla být. Může se také ocitnout ve stavu, kdy nemůže nebo nechce manželovi poskytnout všechn svůj cit, uspokojení a pozornost, které si zasluhuje a po nichž touží. Přirozeně se takové věci stávají. Není to vždy vina manželky; může jít o fyzickou záležitost. Například může žena být dlouho nemocná, může být v šestinedělí nebo může mít menstruaci. Mnozí muži se v těchto obdobích nedokážou ovládnout, nemají dostatek kázně, nedokážou se chovat jako andělé. Někteří muži zapadnou do jámy nemorálností, podvodu, pokrytectví a nevěry. Existují případy, kdy se muži vášnivě zamilovali do svých švagrových nebo do opatrovatelek nebo hospodyní, které přišly do domácnosti během manželčiny nemoci nebo jejího šestinedělí. Mnohokrát se také stalo, že zatímco ženy podstupovaly složité operace, porody nebo zákroky, jejich manželé si začínali známosti s jinými ženami. Sestra nebo přítelkyně nemocné jsou nejběžnější postavou v takové hře. Se vznešenými úmysly přicházejí pomoci nemocné sestře nebo drahé přítelkyni, chtějí se postarat o děti nebo dohlédnout na dům, a od tohoto okamžiku se věci začínají odvíjet a komplikovat. Když je nemocná žena doma nebo je v nemocnici, manžel si připadá deprimovaný a opuštěný. Druhá žena v domě - ať už je to manželčina sestra, nebo přítelkyně nebo někdo jiný -, považuje za součást své pomoci projevit manželovi soustrast a porozumění, mohou ji k tomu vést i poctivé a čestné úmysly nebo i jiné motivy. Někteří muži a ženy využijí tohoto jednoduchého začátku a drží se ho až do konce. Výsledek je zlomené srdce a pravděpodobně i rozvrácený domov.

Tyto problémy nejsou vymyšlené ani neobvyklé. Mezi mladými lidmi jsou dost běžné. Občas se podobnými problémy zabývají noviny. Stejně svědčí soudní anály. Chování muže lze v takovém případě označit jako nízké, nemorální, neslušné, hříšné atd. Ovšem! Ale pomůže to někomu? Změní se tím snad tento fakt nebo lidská přirozenost? Tento čin se děje opakovaně, člověk se dopouští takových přestupků, proto je nutné tento problém vyřešit slušným a zákonným způsobem. Měli by se snad zákonodárci spokojit s tvrdým odsouzením takového člověka a jeho činů? Měli by ho snad nechat, aby si zničil vlastní osobnost a ničil morální základy společnosti? Měli by snad dopustit, aby pokrytectví a nemorálnost vystřídal počestnost a věrnost? Okamžitý zákaz a odsouzení muže nepřimějí, aby nepáchali tyto přestupky nebo aby se řídili svým svědomím. Naopak, vytvořilo se tak místo pro pokrytectví, tajnou nevěru a nezodpovědnost, vůči nimž jsou zákonodárci a zákon bezmocní.

Islám však nemůže být bezmocný. Nemůže vytvářet dvojaké verze morálních měřítek, nemůže trpět pokrytectvím nebo nevěrou. Islám nemůže podvádět sám sebe nebo člověka falešným a předstíraným uspokojením. Islám ani nemůže popřít existenci problému nebo se jednoduše uchýlit k tvrdému zakazu a odsouzení, protože tím se škoda nijak nezmenšuje. Aby islám uchránil takového muže před sebou samým, aby ochránil ženu, které se to týká - ať už jde o manželku, nebo o tajnou přítelkyni - před zbytečnými komplikacemi, aby udržel morální soudržnost společnosti, aby zmenšil zlo na co nejnížší úroveň, umožňuje polygamii, avšak s výše uvedenými omezeními a podmínkami. Polygamie se má používat jako nouzové opatření, a rozhodně je zdravější než pouze monogamie s nezodpovědnými vztahy mezi muži a ženami. Muži a ženy, kteří se nacházejí v zoufalém stavu, se mohou uchýlit k tomuto řešení. Jestliže se však obávají nespravedlnosti a škod, pak je pravidlem monogamie.

4. Sama příroda vyžaduje od člověka jisté věci a činy. Vezměme si člověka, který z obchodních důvodů hodně cestuje a často na dlouhá období pobývá mimo svůj domov nebo v cizině. Nikdo nezaručí, že takový člověk zůstane věrný a čistý. Zkušenosti ukazují, že většina mužů se tak chovat nedokáže a že během cest, které mohou trvat měsíce či roky, páchají nemorální přestupky s cizími ženami. Někteří lidé jsou velmi slabí a nedokážou odolat ani těm nejslabším pokušením. Následkem toho upadnou do hříchu, což může způsobit rozvrat v rodině. To je další příklad, kdy lze použít polygamii. Pro takového muže je mnohem lepší, když má druhý domov s druhou zákonnou manželkou, než aby měl volnost k páčání nemorálních a nezodpovědných činů. Je to i mnohem lepší pro samotnou manželku; jestliže ví, že její manžel je v důvěrnostech s jinou ženou vázán zákonnými pravidly a morálními zásadami, pravděpodobně ji to tolik nerozčílí, jako kdyby si její manžel dopřával intimních vztahů jinde. Přirozeně že nechce, aby se musela o manžela s někým dělit. Když je však postavena před situaci, v níž má manžel na výběr mezi zodpovědností a morálním závazkem na jedné straně a nezákonným a nemorálním vztahem na druhé straně, pak se určitě rozhodne pro první možnost a se situací se vyrovná. Cítí-li se však ukřivděná nebo si myslí, že její práva byla porušena, může se vždy odvolat na zákon a dosáhnout rozvodu, je-li rozvod v jejím nejlepším zájmu.

Použitím islámské polygamie na tento případ se lépe zabezpečuje důstojnost manžela, důstojnost druhé manželky a morální hodnoty společnosti. Není třeba tyto případy dále rozvádět. Jsou to fakta každodenního života. Snad se přihodí zřídka, ale stejně řídká je mezi muslimy i polygamie. Muslimové, kteří se k polygamii uchylují, se nevyskytují tak často jako nevěrní manželé a manželky žijící v monogamní společnosti.

Přestože, jak jsme již vysvětlili, je polygamie riskantní a v mnoha oblastech náročná, je mnohem lepší než zanedbání povinností, než nevěra, pokrytectví a nejistota, nemorálnost a necudnost. Pomáhá mužům a ženám vyřešit jejich obtížné problémy na realistickém a zodpovědném základě. Snižuje tím mnoho psychologických, fyzických a citových komplikací lidského života na minimum. Je to bezpečnostní opatření, které se má používat v nejlepším zájmu všech zúčastněných stran. Polygamie však není článkem islámského vyznání víry, není ani příkazem; je to pouhé svolení Boha, řešení některých nejobtížnějších problémů v mezilidských vztazích. Muslimové tvrdí, že legální a podmíněná polygamie je lepší než ostatní způsoby soužití, které se u mnoha lidí dnes objevují, u lidí, kteří se pyšní monogamním manželstvím a povrchní monogamií. Muslimské stanovisko zní: za normálních okolností je monogamie nejen lepší, ale přímo pravidlem. Za jiných okolností lze uvažovat o polygamii, případně se k ní uchýlit.

Na konec diskuse probereme manželství proroka Muhammada. Tato manželství nepředstavují pro muslimy žádný problém, jestliže chápou ideální charakter Proroka a okolnosti, za nichž byla tato manželství uzavřena. Často však o ně klopýtne nemuslim a nedokáže pochopit osobnost Proroka, což vede k nezodpovědným a nezralým závěrům, které nijak islámu ani Prorokovi neprospívají. Neuvedeme zde vlastní závěry, ani nebudeme kritizovat názory jiných. Předkládáme prosté fakty a nechť si čtenáři utvoří závěry sami.

1. Instituce manželství má v islámu velmi vysokou prestiž. Manželství je nanejvýš chvályhodné a pro zdravé přežití společnosti podstatné.
2. Muhammad nikdy netvrdil, že je nesmrtelný nebo že je božského původu. Neustále zdůrazňoval, že je smrtelníkem vybraný Bohem a pověřený šířením Božího poselství mezi lidmi. Přestože byl jedinečným a svým životem pozoruhodným člověkem, žil jako člověk a jako takový zemřel. Manželství pro něj proto bylo přirozené, nebylo mu kacířstvím nebo prokletím.
3. Žil v nesmírně horkém podnebí, v němž na člověka těžce doléhají fyzické touhy, kde lidé fyzicky dospívají velmi brzy a kde prosté ukojení smyslů bylo pro lidi všech vrstev běžnou samozřejmostí. Nicméně se Muhammad ženy nedotkl do dvaceti pěti let svého věku, kdy se poprvé oženil. V celé Arábii ho znali pro jeho bezúhonnost a říkali mu Al-Amín, tento titul označoval nejvyšší úroveň morálního života.
4. Své první manželství v onom neobvykle pozdním období uzavřel s paní Chadídžou, starší, dvakrát ovdovělou paní, která byla o patnáct let starší než on. Sňatek navrhla ona sama a Muhammad nabídku přijal, přestože byla o dost starší a dvakrát ovdověla. V té době by si bez obtíží mohl najít řadu hezčích dívek a mnohem mladších manželek, kdyby toužil po fyzických věcech.
5. Do padesáti let svého věku žil pouze s touto ženou a měl s ní všechny děti až na Ibrahíma. Chadídža s ním žila až do věku šedesáti pěti let, za jejího života se neoženil, ani neměl intimní vztah s žádnou jinou ženou.
6. Když začal hlásat poselství Boží, bylo mu přes padesát let a jí přes šedesát pět. Muhammadovi a jeho přívržencům bylo v patách pronásledování a nebezpečí. Uprostřed těchto obtíží mu zemřela manželka. Po její smrti žil nějakou dobu bez ženy. Pak přišla Sauda, která emigrovala se svým manželem v prvních letech pronásledování do Habeše. Na zpáteční cestě její manžel zahynul, a hledala proto pomoc. Bylo jen přirozené, že se o pomoc obrátila přímo na Proroka, v jehož misi její manžel zemřel. Prorok rozšířil svoje přístřeší a oženil se s ní. Nebyla příliš mladá nebo hezká či příjemná. Byla to obyčejná vdova, zbrklá a vznětlivá. Později v téže roce navrhl Prorok manželství sedmileté dívky A'íše, dceři svého drahého přítele Abú Bakra. Manželství bylo naplněno až nějakou dobu po odchodu do Medíny. Motivy těchto dvou manželství lze pochopit, nešlo rozhodně o vášeň či o fyzickou přitažlivost. Prorok žil se svými dvěma ženami pět nebo šest let až do svého padesátého šestého roku a další sňatky neuzavíral.

7. Od padesátého šestého do šedesátého roku svého života Prorok uzavřel rychle za sebou devět manželství. V posledních třech letech života neuzavřel žádné manželství. Většinu svých manželství uzavřel během pěti let, kdy procházel ve svém poslání nejobtížnějším obdobím. Muslimové v té době sváděli rozhodné bitvy a zapojili se do nekonečného kruhu vnitřních i vnějších problémů. V té době vznikalo islámské zákonodárství a pokládaly se základy islámské společnosti. Skutečnost, že Muhammad byl nejvýraznější osobností těchto událostí a středem, kolem něhož kroužily, a skutečnost, že v té době uzavřel většinu svých manželství, je nesmírně zajímavý jev. Vyvolává vážnou pozornost historiků, sociologů, zákonodárců, psychologů atd. Nelze jej vysvětlit jednoduše pomocí fyzických půvabů a hříšných vášní.

8. Muhammad žil nanejvýš jednoduchým, uzavřeným a skromným životem. Přes den byl tím nejzaměstnanějším člověkem své doby, protože byl hlavou státu, nejvyšším soudcem, vrchním velitelem, učitelem apod. současně. V noci byl tím nejzbožnějším člověkem. Měl ve zvyku dvě třetiny noci probdít v modlitbách a meditacích (Korán, 73:20). Jeho veškerý nábytek pozůstával z rohoží, džbánů, příkrývek a dalších jednoduchých věcí, přestože byl králem a panovníkem Arábie. Jeho život byl tak přísný a jednoduchý, až se ho manželky pokoušely získat pro světské pohodlí, ale nikdy se jim to nepodařilo (Korán, 33:48). Je tedy zřejmé, že nešlo o život člověka zabývajícího se světskými radostmi a vášněmi.

9. Ženy, s nimiž se oženil, byly všechny vdovy nebo rozvedené, s výjimkou jedné velmi mladé dívky, A'išy. Žádná z oněch ovdovělých nebo rozvedených manželek nebyla proslulá svou krásou nebo tělesnými půvaby. Některé z nich byly starší než Muhammad a všechny u něho hledaly pomocnou ruku a úkryt, nebo mu byly darovány, ale on z nich učinil právoplatné manželky.

Takové je tedy obecné pozadí Prorokových manželství, nemůže tedy vzniknout dojem, že tato manželství byla reakcí na fyzické potřeby nebo biologické tlaky. Je nesmyslné domnívat se, že Prorok vydržoval takové množství žen pro svá osobní přání nebo fyzické potřeby. Každý člověk, ať už jde o přítele, nebo nepřítele, který pochybuje o mravní bezúhonnosti nebo o duchovní dokonalosti Muhammada a argumentuje přitom jeho manželstvími, by měl hledat uspokojivou odpověď prostřednictvím těchto otázek: Proč se oženil teprve až v pětadvaceti letech, když předtím neměl styky s žádnou ženou? Proč si vybral ženu o patnáct let starší, která byla dvojnásobnou vdovou? Proč zůstal pouze s ní až do její smrti, kdy jemu samotnému už bylo přes padesát let? Proč se ujal všech těch bezmocných vdov a rozvedených žen, které nevynikaly žádnými zvláštními krásami? Proč vedl tak přísný a tvrdý život, když mohl žít pohodlně a jednoduše? Proč uzavřel většinu svých manželství v nejrušnějších pěti letech svého života, když bylo v sázce jeho poslání a životní dráha? Jak by mohl zůstat tím, kým byl, kdyby ho přemohl harémový život a vášně? Nabízí se celá řada dalších otázek. Celá věc není tak jednoduchá, aby se dala vyložit v rámci mužské lásky a touhy po ženách. Vyžaduje si vážnou a poctivou úvahu.

Probíráme-li jedno Muhammadovo manželství za druhým, všimneme si jistých důvodů, které k nim vedly. Lze je utřídit následujícím způsobem:

1. Prorok přišel na svět jako ideální model pro lidstvo a byl takovým ve všech oblastech svého života. Zvlášť nápadný příklad nabízejí jeho manželství. Byl tím nejľaskavějším manželem, nanejvýš milujícím a oddaným partnerem. Musel poznat všechny druhy lidské zkušenosti a musel projít morální zkouškou. Žil s jednou ženou a více než s jednou, s mladou i starou, s vdovou i rozvedenou, s příjemnou i vrtošivou, významnou i obyčejnou; vždy však byl příkladem ľaskavosti a úřechy. Byl ředurčen k tomu, aby zažil všechny tyto řzné rysy ľidského chování. Nemohl to pro něj být zdroj fyzické radosti; řlo o morální zkoušku a také o velice řěžký ľidský úkol.

2. Prorok přišel na řvět, aby nastolil morálku a ujistil řáždého muslima o bezpečí, ochraně, morální soudržnosti a slušném řivotě. Jeho poslání bylo řodroběno v řivotě zkouřkám, nezůstalo tedy omezeno pouze na nehybnou oblast teorie. Jako obvykle řřebal tu nejřtěřší řást a řonal řvůj úřěl řím nejřmēně řohodlným řpůsobem. Války a řerzekuce obtěžily muslimy řnoha řdovami, řirotky a řrozvedenými řženami. Bylo nutné, aby se o ně řijící muslimřtři muži řostarali a ochránili je. Muhammad měl ve řvyku řomáhat řěmto řženám tak, ře je řrovdal za řvé řpolečníky. Některé z nich byly jeho řpolečníky odmířnuty a řalři řhledaly ochranu a osobní řářtitu řřímō u Muhammada. Pro-

tože si Muhammad plně uvědomoval jejich strastiplné životní podmínky a oběti, které pro věc islámu vykonaly, musel něco podniknout, aby jim život ulehčil. Jednou možnou cestou byl sňatek s těmito ženami a přijetí složité zodpovědnosti. Muhammad to udělal, a proto měl víc než jednu ženu současně, což však nebylo nic jednoduchého nebo snad zábava. Musel se podílet na opětovném zařazení těchto žen, sirotek a rozvedených žen do společnosti, protože nemohl od svých společníků vyžadovat něco, čeho se sám nehodlal zúčastnit, co sám nehodlal dělat. Tyto ženy byly muslimům svěřeny, a proto bylo nutné se o ně postarat společně. Muhammad proto přijal svůj díl zodpovědnosti, jeho díl byl navíc vždy největší a nejtěžší. Proto měl více než jednu manželku a měl více žen než jeho společníci.

3. Muslimové měli také mnoho válečných zajatkyň, které měly rovněž nárok na bezpečí a ochranu. Neměly být zabíjeny a neměla se jim upírat žádná práva, lidská nebo fyzická. Naopak, dostalo se jim pomoci, aby mohly uzavírat právoplatná manželství s muslimy, nestávaly se z nich tedy konkubíny nebo obyčejné milenky. Šlo o další morální břemeno uvalené na muslimy, museli se o ně podělit, protože šlo o společnou zodpovědnost. Muhammad opět nesl svůj díl a převzal některé zodpovědnosti, když se s dvěma zajatkyněmi oženil.

4. Prorok uzavřel některá manželství také ze sociopolitických důvodů. Jeho hlavním zájmem byla budoucnost islámu. Velmi silně se zajímal o upevňování soudržnosti muslimů všemi dostupnými pouty. Proto se oženil s nedospělou dcerou Abú Bakra, svého prvního následovníka, a s dcerou 'Umarovou, který byl jeho druhým následovníkem. Manželstvím s Džuwajrijou získal podporu islámu od celého kmene Banú al-Mustaliq a jejich spojeneckých kmenů. Manželstvím se Safíjou neutralizoval velkou část nepřátelských Židů, kteří žili v Arábii. Sňatkem s Marií Koptskou z Egypta vytvořil politické spojenectví s velkým králem. Přátelským gestem vůči sousednímu králi bylo rovněž uzavření manželství se Zajnab, kterou mu nabídl habešský negus, na jehož území našli první muslimové bezpečí.

5. Uzavřením většiny takových manželství chtěl Prorok vyloučit systém kast, rasovou a národnostní nenášenlivost a náboženské předsudky. Oženil se také s velmi prostými a chudými ženami. Vzal si koptskou dívku z Egypta, Židovku odlišného náboženství a rasy, černošskou dívku z Habeše. Nespokojoval se s pouhým učením bratrství a rovnosti, ale to, co učil, doopravdy tak mýnil a předával do praktického života.

6. Některá Prorokova manželství byla uzavřena z právnických důvodů, a také proto, aby se zrušily určité nezdravé tradice. Takové bylo manželství se Zajnab, rozvedenou ženou propuštěného otroka Zajda. Před islámem Arabové rozvedeným ženám nový sňatek nepovolovali. Muhammad Zajda adoptoval a nazval ho svým synem podle zvyku panujícího mezi Araby v předislámské době. Jenže islám tento zvyk zrušil a neschvaloval takové počínání. Muhammad byl prvním člověkem, který vyjádřil takovýto nesouhlas prakticky. Vzal si proto rozvedenou ženu, bývalou ženu svého „adoptovaného“ syna, aby ukázal, že adopci se z dítěte nestává skutečný syn adoptivního otce, a také proto, aby ukázal, že rozvedené ženy mohou opět uzavírat sňatek. Shodou okolností byla právě toto Zajnab Muhammadovou sestřenkou a nabídl mu ji ke sňatku ještě předtím, než se s ní oženil Zajd. Tehdy ji odmítl, avšak když se rozvedla, přijal ji za manželku ze dvou právních důvodů: právoplatnost manželství pro rozvedené ženy a skutečné postavení adoptovaných dětí. Příběh Zajnab někteří lidé spojovali se směšnými výmysly týkajícími se Prorokovy mravnosti. Tyto nechutné výmysly nestojí ani za to, abychom se zde jimi zabývali (viz Korán, 33:36, 37:40).

Takové jsou tedy okolnosti doprovázející Prorokova manželství. Muslimové nepochybuji o tom, že Muhammad byl člověk s nejvyšší morální úrovní a že byl dokonalým vzorem pro lidi za všech okolností. Pokud jde o nemuslimy, apelujeme na ně, aby se touto záležitostí zabývali seriózně. Snad pak dojdou k opravdu ospravedlnitelným závěrům.

4.Manželství a rozvod ³⁾

Jedním z nejvíce překrucovaných islámských pojmů je skutečný význam manželství v islámu. Domnívám se, že bude užitečné přidat k několika stručným komentářům, týkajícím se tohoto problému a uvedeným na předchozích stránkách, další poznámky. Manželství v islámu není obchod dojednaný mezi partnery, není však ani světskou smlouvou, v níž se proti sobě staví materiální hodnoty a povinnosti. Manželství

³⁾ Čtenáře odkazujeme na oddíl „Rodinný život“.

je něco vážného, posvátného a bylo by zcela mylné definovat je jen fyzickými, materiálními a světskými termíny. Morální dobročinnost, duchovní povznesení, společenská soudržnost, lidská pevnost, mír a milosrdenství vytvářejí hlavní prvky manželství. Je to smlouva, v níž samotný Bůh je prvním svědkem a první stranou; je uzavřena v Jeho jménu, v poslušnosti vůči Němu, podle Jeho příkazů. Jde o slušné lidské spojení, potvrzené a sledované Bohem. Jde o znak Jeho požehnání a velikého milosrdenství, jak jasně on sám říká v Koránu (30:210).

Je proto zřejmé, že manželství v islámu je prostředkem trvalého vztahu a neustálé harmonie nejen mezi mužem a ženou, ale také mezi oběma partnery a Bohem. Je také jasné, že dva muslimové uzavírající sňatek chtějí, aby jejich spojení bylo úspěšné.

Islám ustanovil jistá pravidla, aby se dosáhlo tohoto výsledku, aby manželství plně sloužilo svému účelu. Mezi ně patří následující zásady:

1. Obě strany by se měly vzájemně velmi dobře poznat způsobem, který nezahrnuje nemorální, podvodné nebo kořistnické chování.
2. Muž by si měl vybírat svou partnerku především podle jejích trvalých vlastností, tedy na základě náboženské stálosti, morální soudržnosti, charakteru atd., a ne podle jejího bohatství nebo rodinné prestiže nebo na základě pouhé fyzické krásy.
3. Žena má právo ujistit se o tom, že její nápadník je vhodnou partií hodnou její lásky a úcty, a že je schopný učinit ji šťastnou. Z tohoto hlediska může odmítnout nabídku muže, který nedosahuje její úrovně nebo kterého nepovažuje za vhodného, protože takový sňatek by jí mohl ztěžovat plnění manželských povinností, a mohlo by proto dojít i k rozpadu takového manželství.
4. Žena má právo na věno od svého nápadníka podle svých nároků a také podle jeho možností. Jestliže si přeje pominout toto právo a nevyžadovat velké věno nebo vůbec žádné, může tak učinit. Povinnost věna má ženu ujistit, že je žádoucí, potřebná a že muž je připraven a ochoten dostat finančním i jiným závazkům. Věno je rovněž symbolickým gestem, naznačujícím, že žena bude v bezpečí a že muž nevidí ve vstupu do manželství žádné materiální výhody. Vyjasňují se tak vztahy mezi budoucími partnery a věci, které by oba partneři měli či neměli od druhého očekávat.
5. Manželství by mělo být oznámeno na veřejnosti a vesele oslaveno. Svobodný souhlas obou stran je podstatnou podmínkou, bez něj není manželství platné.
6. Aby bylo manželství právoplatné, musí být dosvědčeno dvěma dospělými osobami a zaznamenáno v úředních dokumentech.
7. Manželovou povinností je všestranné zabezpečení manželky. Manželka na to má nárok, který vyplývá z uzavření sňatku. Jestliže manželka vlastní nějaký majetek, zůstává jí i po uzavření manželství; manžel nemá žádná práva na jakoukoli část jejího majetku. Toto opatření zaručuje, že manželství bude zaměřeno na vznešené cíle a odpoutá se od všech nehodnotných pozemských cílů.

Po všech těchto opatřeních je zřejmé, že islám poskytuje všechny možné záruky ke šťastnému manželství, pevnému základu neustálé harmonie a stálého klidu. Islám si však současně uvědomuje proměnlivost a někdy i nepředvídatelnost lidského chování, a počítá proto se všemi neočekávanými událostmi. Jak jsme už řekli, manželství má vznešené a poctivé cíle, které se musejí plnit. Islám nepřijímá ani neuznává manželství, které není funkční nebo účinné. Manželství musí být úspěšné, nebo žádné. Manželství je příliš vážná smlouva, než aby bylo neměnné nebo neúčinné, jestliže přestane sloužit svým cílům nebo přestane náležitě fungovat, může být ukončeno rozvodem, který zachovává všechna práva obou manželů. Je tomu tak proto, že nemá smysl udržovat čistě formální a bezcennou smlouvu, je třeba oprostít člověka od pout slibů, které nemohou být čestně dodrženy.

Když islámské manželství, které je založeno na uvedených principech a vedeno uvedenými opatřeními, nesprávně funguje, pak se mu do cesty musely postavit opravdu závažné překážky, něco, co nelze vyřešit smírem. V takové situaci je možné použít rozvodu. Jde však o poslední, nouzové východisko a Prorok je líčí jako jedno z nejnechutnějších zákonných opatření před zraky Božími. Než se však lidé k tomuto konečnému a zoufalému kroku rozhodnou, musí podniknout několik pokusů, a to v následujícím pořadí:

1. Manželé se musí pokusit urovnat své spory a vyřešit problémy sami mezi sebou.
2. Jestliže neuspějí, pak musí být vybráni dva smířčí, jeden za manžela a jeden za manželku, kteří mají za úkol dosáhnout smíru mezi nimi a urovnat spory.
3. Jestliže ani to nepomůže, pak je možné přistoupit k rozvodu.

Islámské právo nařizuje, aby při rozvodu obě strany s rozvodem souhlasily, a zajišťuje každému z manželů právo navrhnout rozvod. Neomezuje tedy právo navrhnout rozvod jen na manžela nebo na manželku. Oba mohou využít práva návrhu. Jestliže se jeden z nich necítí s druhým šťastný, avšak partner rozvod odmítá, pak musí zasáhnout soud a pomoci danému manželovi dosáhnout rozvodu. Povinností právníků je dohlédnout na zachování práv obou stran, a aby žádná z nich nebyla nijak poškozena.

Po rozvodu následuje čekací doba - obvykle jde o tři až dvanáct měsíců - během níž je rozvedená žena plně zabezpečována bývalým manželem. Nemůže se před uplynutím tohoto období provdat za jiného muže. Čekací období je pro oba další možností k odpovědnějšímu zvážení jejich postojů a k definitivnímu rozhodnutí, zda budou žít trvale odděleně. Jestliže se během tohoto období rozhodnou žít opět společně, pak tak mohou učinit. Vlastně jsou k obnovení soužití vybízeni, protože oddělený život jim většinou pomůže vážit si více jeden druhého a mít se rádi. Po uplynutí čekacího období má rozvedená žena právo provdat se za jiného muže. Bývalí manželé už pak k sobě nemají žádné povinnosti.

Jestliže se rozvedená žena a její bývalý manžel rozhodnou žít opět společně, bude se jejich nové manželství považovat za úplně nové. Jestliže se jejich vztahy nezlepší, mohou se pak uchýlit opět k rozvodu, pak se opět mohou vzít, jestliže si to přejí. Jestliže však ani třetí manželství neuspěje, pak je možné přistoupit ke konečnému rozvodu.

Umožněním rozvodu vyhláší islám svůj postoj, že nelze trpět nešťastná, chladná a stagnující manželství, která jsou škodlivější než rozvod. Protože se rozvod odehrává jako postupný proces, ohlašuje se dvakrát a obě strany mají příležitost obnovit své soužití, islám tedy nabízí všechny možné příležitosti k docílení účinného a smysluplného manželství. Islám je připraven řešit všechny možné problémy a vyrovnat se se všemi situacemi. Umožněním rozvodu se instituce manželství nijak neohrožuje. Naopak, rozvod je jakousi pojistkou, protože špatný člověk ví, že utlačovaný partner se pomocí rozvodu může od něj a od nespravedlností a škod jím napáchaných osvobodit. Protože si obě strany uvědomují, že manželství je závažné, jen pokud je funkční a úspěšné, udělají všechno pro to, aby naplnili své manželství, než že provedou něco, co by mohlo pokračování manželství ohrozit. Každý z nich si proto svého partnera vybírá velmi opatrně.

Když islám umožňuje rozvod prostřednictvím vzájemné dohody nebo zásahem soudu ve jménu poškozeného partnera, stojí pevně na stráž morálky a lidské důstojnosti. Nenutí člověka, aby trpěl nespravedlností a ubližování ze strany nevěrného partnera. Nežene lidi k nemorálnosti a nemravnému chování. Říká jim toto: buď spolu žijte legálně a šťastně, nebo se rozejděte slušným a důstojným způsobem. Na islámu je v tomto ohledu morálně a lidsky nejvýznamnější, že nenutí žádnou osobu snižovat vlastní důstojnost a degradovat vlastní morálku jen kvůli dosažení rozvodu. Muslim se nemusí „separovat“ od svého partnera na několik let, aby dosáhl rozvodu. Poskytnutí rozvodu ani nezávisí na cizoložství. „Separace“, jak ji chápou v jiných systémech, může zahrnovat, a většinou skutečně zahrnuje, nemorální a nemravné činy. V případě takové „separace“ nemůže člověk využívat svá práva a nemůže plnit své manželské povinnosti. On nebo ona jsou úředně sezdáni, ale jak se jim líbí jejich manželský život? Muž je svázán, jak nejvíc to jde, přitom je však tak volný, že se na něj žádné zákazy nevztahují. Nemůže dosáhnout rozvodu, nemůže se znovu oženit, existuje však nějaké právní omezení mimomanželských styků? Může vstoupit do pokoje s kým chce bez jakékoli kontroly a omezování. Jde o věci, které se dějí každý den, a není třeba je ze široka líčit. „Separace“ takového druhu by snad někomu mohla pomoci konečně dosáhnout rozvodu, avšak jak vysokou cenu je nutno zaplatit morálce a jak vysokou cenu musí platit

společnost! Něco takového islám nemůže nikdy přijmout nebo připustit, protože by se tak narušil celý systém morálních hodnot, jichž si islám velice váží.

Uvažujeme-li o cizoložství a víme-li, že některé systémy je pokládají za důvod k rozvodu, můžeme říci jen tolik: pokořuje to lidskou důstojnost a škodí morálce, když se člověk musí dopustit cizoložství nebo je předstírat, aby dosáhl rozvodu. Pohled islámu na cizoložství již byl objasněn. Ve většině případů se lidé nerozvádějí, protože se dopustili cizoložství, nebo protože předstírají, že se ho dopustili, ale dopouštějí se cizoložství, nebo předstírají, že se ho dopustili, aby dosáhli rozvodu, protože jinak by rozvodu nedosáhli. Opravdu zpátečnický a nanejvýš nechutný způsob lidských vztahů!

Takové je tedy stanovisko islámu v této věci. Jestliže je rozvod manželství nutný jako poslední a nevyhnutelné řešení, pak musí být udělen důstojně a s náležitou úctou. Aplikujeme-li islám na manželský život, nezůstává žádná možnost pro „separaci“ nebo „cizoložství“ jako základu pro rozvod. Stejně tak ale nepůjde o snadný rozvod a lá Hollywood, který vznikl jako extrémní reakce na extrémní tvrdost. Každý systém, který se zabývá lidskou přirozeností, musí být realistický a mírný, musí být schopen pružnosti za všech okolností, musí být schopen poradit si za všech podmínek. Jinak by takový systém byl sebezničující a neměl pevné zásady, v islámu však takový stav nastat nemůže (viz Korán, 2:224-232; 4:34-35; 4:127-130).

Tuto kapitolu uzavřeme jednou poznámkou. V prakticky každé známé společnosti a náboženství existují způsoby, jak ukončit manželství. Poplatky za rozvod v průmyslovém světě prudce rostou a zákony o rozvodu se současně uvolňují. Rozvod v islámu však zůstává významným morálním aktem. Bůh partnerům nařizuje, aby byli k sobě laskaví a trpěliví, a připomíná jim tuto skutečnost: Jak můžete něco nesnášet u svého partnera, když v něj Bůh vložil tolik dobra a cti? Manželský pár si je jistý Boží pomocí, jestliže to spolu myslí dobře, a zůstává spolu. Jestliže se však musí rozejít, rozvedou se bez pocitů křivdy a nenávisti. Jestliže se partneři rozejdou počestně a na úrovni, Bůh jím zajistí i nadále svou všezahrnující milost. Celé manželské dění se od začátku až do konce soustřeďuje kolem víry v Boha, cele se na ni orientuje. Verše pojednávající o rozvodu nejsou suché právnícké formulky; začínají a končí morálním nabádáním nejvyšší úrovně. Morální závazky obou stran přesahují datum rozvodu. Celá záležitost je vtělena do vysoce morálního systému, takže rozvod se považuje především za morální akt.

5. Postavení ženy v islámu

Postavení ženy v islámu nepředstavuje žádný problém. Postoj Koránu a prvních muslimů dosvědčuje, že žena je přinejmenším stejně tak životně důležitá jako muž a že není horší než muž, ani že nepatří k nějakému nižšímu živočišnému druhu. Kdyby se nevyskytl vliv cizích kultur, nikdy by muslimové nemuseli tuto otázku řešit. Ženu vždy považovali za zcela rovnoprávnou s mužem. Dříve, za prvních muslimů, tato otázka nepředstavovala žádné obtíže.

Abychom pochopili, jaké místo ženě vymezil islám, měli bychom pohlédnout na problémy žen v předislámské éře a v moderních společnostech. Islám dal ženě taková práva a výsady, jaká neměla za žádného jiného náboženského nebo ústavního systému. K tomuto závěru dojdeme, studujeme-li problém jako celek, srovnávací metodou, spíše než jednotlivě. Práva a povinnosti ženy jsou stejné jako práva a povinnosti muže, to však neznamená, že jsou totožné. Rovnost a totožnost jsou dvě odlišné záležitosti. Rozdíl je pochopitelný, protože muž a žena nejsou stejní, ale byli stvořeni jako rovnocenné bytosti. Jestliže si to uvědomíme, je vše jasné. Je prakticky nemožné najít dva stejné muže nebo dvě stejné ženy.

Rozdíl mezi rovností a totožností má obrovský význam. Toužíme po rovnosti, je spravedlivá a správná; to však nelze říci o totožnosti. Lidé nebyli stvořeni jako stejné bytosti, byli však stvořeni jako bytosti rovnoprávné. Jestliže si tento rozdíl uvědomíme, pak nezbyvá prostor pro myšlenku, že žena je horší než muž. Neexistuje důkaz, z něhož lze vyvozovat, že žena je méně důležitá než on jen proto, že její práva jsou jiná než práva muže. Kdyby žena byla s mužem totožná, pak by byla jednoduchým dvojníkem muže, jenže to není pravda. Islám tedy poskytuje ženě stejně široká práva, avšak ne totožná - islám tak prokazuje, že se ženou náležitě zabývá, přijímá ji a uznává ji za nezávislou osobnost.

Islám nenazývá ženu výplodem d'áblovým. ani ji neoznačuje za sémě pekelné. Stejně tak islám nestaví muže na místo pána ženy, která nemá jinou volbu, než se jeho vládě podřídí. A nebyl to islám, který přišel s otázkou, zda žena má, nebo nemá duši. Nikdy v historii islámu žádný muslim nepochyboval o lidské podstatě ženy o existenci její duše nebo jiných význačných duchovních vlastnostech. Na rozdíl od jiných rozšířených představ islám neobviňuje z prvotního hříchu jen Evu. Korán zcela jasně říká, že pokoušení byli oba, Eva i Adam, že oba zhřešili, že Boží odpuštění bylo zaručeno oběma po pokání a že je Bůh

oslovoval vždy společně (2:35-; 7:19; 27:117-123). Ve skutečnosti Korán říká, že za prvotní hřích nese větší díl zodpovědnosti Adam; právě ze zodpovědnosti za prvotní hřích vyrostly předsudky a podezřívavost vůči ženám a jejich skutkům. Islám však takové předsudky nijak neospravedlňuje, protože Adam i Eva chybovali stejně, a jestliže obviňujeme Evu, pak musíme stejně, nebo i více obviňovat Adama.⁴⁾

Postavení ženy v islámu je zcela jedinečné, zcela novátorské, nepodobá se postavení ženy v žádném jiném systému. Jestliže se podíváme na východní komunistické země nebo na demokratické národy, vidíme, že žena tam nežije šťastně. Její postavení není záviděníhodné. Musí tvrdě pracovat, aby mohla žít, někdy dokonce vykonává stejnou práci jako muž, přitom za nižší mzdu. Je jí dopřána jistá dávka svobody, která je někdy až libertinská. Aby se ženy dostaly tam, kde dnes jsou, musely celá desítiletí a staletí tvrdě bojovat. Aby žena získala právo na vzdělání a právo na práci a výdělek, musela podstoupit řadu bolestných obětí a vzdát se mnoha přirozených práv. Aby dosáhla postavení lidské bytosti s duší, musela tvrdě platit. Přes všechny tyto nákladné oběti a bolestné boje však tato žena nedosáhla toho, co islám stanovil Božím nařízením muslimské ženě.

Práva ženy v moderní době nebyla udělena dobrovolně, z pouhé laskavosti vůči ženě. Moderní žena dosáhla svého nynějšího postavení silou a ne přirozeně nebo vzájemným souhlasem Božího učení. Musela si svou cestu vybojovat a pomohly jí různé okolnosti. Nedostatek mužů ve válečných dobách, ekonomické tlaky a požadavky průmyslového rozvoje donutily ženu opustit svůj domov, pracovat, učit se, bojovat o život, jevit se rovnoprávnou s mužem, běžet životní závod s mužem bok po boku. Některé okolnosti ji donutily, avšak i ona si vynutila svou cestu, a tak dosáhla svého nynějšího postavení. Jiná věc je, zda ženy byly s těmito okolnostmi spokojeny a zda jsou spokojeny s výsledky svého boje. Pravda je však taková, že veškerá práva, jimž se moderní žena těší, nedosahují úrovně práv její muslimské kolegyně. Islám zaručuje ženě práva, která odpovídají její přirozenosti, poskytuje jí plné bezpečí a chrání ji před nepříjemnými a nejistými životními okolnostmi. Snad zde nemusíme vypočítávat, co všechno je spojeno s postavením moderní ženy, a rizika, která podstupuje při zajišťování svého živobytí nebo postavení. Dokonce ani není třeba detailně líčit všechny útrapy a obtíže, jež ji obklopují jako výsledek boje za takzvaná ženská práva. Nechceme ani zdůrazňovat situaci mnoha nešťastných domácností, které se rozpadají vinou právě těchto „práv“ a „svobody“, na něž je moderní žena pyšná. Většina dnešních žen má dnes právo na svobodu volného pohybu, práce a výdělků a předstírají, že jsou s muži rovnoprávné, avšak musíme poznamenat, že pracovní činnost žen jde na vrub jejich rodin. To vše je zřejmé a jasné. Dostatečně známe však není postavení ženy v islámu. V následujících řádcích se pokusíme shrnout islámský postoj k ženě.

1. Islám ženu uznává za plného a rovnoprávného partnera muže v rozmnožování lidstva. Muž je otcem, žena je matkou, oba dva jsou naprosto nezbytní k vytvoření nového života. Její role není tedy o nic menší než role muže. V tomto partnerství má vždy a všude stejný podíl: má právo na stejná práva, přebírá stejnou zodpovědnost a je v ní skryt stejný díl lidskosti a vlastností jako v jejím partnerovi. Bůh o rovnoprávném postavení lidské rasy praví:

Lidé, věru jsme vás stvořili z muže a ženy a učinili jsme z vás národy a kmeny, abyste se vzájemně poznali... (Korán, 49:13, srovnej 4:1).

2. Žena je rovnoprávná s mužem ve sdílení osobních a společných povinností a v získávání odměny za své skutky. Je považována za nezávislou osobu obdařenou lidskými vlastnostmi a hodnou duchovních potřeb. Její lidská přirozenost není menší, ani větší než přirozenost mužova. Oba patří ke stejnému druhu. Bůh praví:

A Pán jejich je vyslyšel: „Nedopustím věru, aby se ztratil skutek

jediný, který kdokoliv z vás učiní, ať je to muž či žena, vždyť jeden k druhému patříte... (3:195, srovnej 9:71; 33:35-36; 66:19-21).

3. Je rovnoprávná s mužem, pokud jde o přístup ke vzdělání a vědění. Když islám muslimům nařizuje, aby se vzdělávali, nedělá žádný rozdíl mezi ženou a mužem. Před téměř čtrnácti staletími Muhammad prohlásil, že povinností každého muslima je zajímat se o vzdělání bez ohledu na to, zda jde o muže, či ženu. Tento výrok byl velmi jasný, a muslimové ho proto v dějinách naplňovali.

⁴⁾ Souvislosti s touto kapitolou hledej v předešlé kapitole Pojem hříchu.

4. Žena má právo na svobodu názoru stejně jako muž. Její rozumné názory se berou v úvahu a nelze je opomíjet jen proto, že jsou to názory ženy. V Koránu a v dějinách se často vyskytly případy, kdy žena nejenže svoje názory svobodně vyjadřovala, ale také se zapojovala do vážných debat se samotným Prorokem a s jinými muslimskými vůdci (Korán. 58:1- 4; 60:10-12). Kromě toho se objevily i případy, kdy muslimské ženy vyjadřovaly svoje názory na zákonodárství a stavěly se proti kalifům, kteří pak rozumné argumenty těchto žen přijaly. Zvlášť pozoruhodný příklad tohoto druhu se udál za kalifátu 'Umara Ibn al-Chattába.

5. Historické záznamy dosvědčují, že se ženy za prvních muslimů zúčastňovaly veřejného života, zvlášť v obdobích zvýšeného nebezpečí. Ženy doprovázely muslimské armády, ošetřovaly raněné, připravovaly zásoby, sloužily bojovníkům atd. Nebyly zavřeny za železnými mřížemi, nikdo si o nich nemyslel, že jsou bezcenná stvoření, a nikdo jim neupíral duši.

6. Islám zaručuje ženám stejná práva uzavírat smlouvy, podnikat, vydělávat a mít oddělené vlastnictví. Ženin život, její majetek, její čest jsou stejně posvátné jako u muže. Jestliže se žena dopustí nějakého přestupku, její trest není větší nebo menší než trest udělený v podobném případě muži. Bylo-li jí ukřivděno nebo ublíženo, má právo na náležitou náhradu, která má stejnou výši jako náhrada připisovaná v podobných případech muži (2:178; 4:45, 92-93).

7. Islám se nespokojuje s pouhým konstatováním těchto faktů. Ukládá řadu opatření, aby je uvedl do života jako nedílné články víry. Nikdy netrpí lidi, kteří mají sklon k předsudkům vůči ženám nebo k diskriminaci žen. Korán neustále vyčítá těm, kteří se domnívají, že žena je horší než muž (16:57-59, 62; 42:47-50; 43:15-19; 53:21-23).

8. Kromě uznání ženy za nezávislou lidskou bytost, která je stejně důležitá pro přežití lidstva jako muž, přiznává islám ženě i podíl na dědictví. Před islámem žena nejenže neměla nárok na dědický podíl, ale ona sama byla považována za majetek, jenž muži dědili. Islám z ženy - majetku zahrnutého do dědictví - učinil dědice a přiznal tak ženě lidské vlastnosti. Bez ohledu na to, zda je žena manželkou, matkou, sestrou, nebo dcerou, vždy dostává jistý podíl z majetku zemřelého příbuzného, díl, který závisí na druhu příbuzenského vztahu a na počtu dědiců. Tento podíl je její a nikdo jí ho nemůže vzít, nebo ji vydědit. Dokonce i kdyby zesnulý chtěl některou ženu vydědit a sepsal v tomto duchu poslední vůli, pak je podle zákona neplatná. Každý vlastník má právo ve své poslední vůli určit podíly pouze na třetině vlastního majetku, takže se nemůže dotknout práv svých dědiců, mužů i žen. Otázka rovnosti se tedy plně uplatňuje i v oblasti dědického práva. V zásadě jsou muž i žena oprávněni k dědění majetku po zesnulých příbuzných, avšak výše dědických podílů se může lišit. V některých případech muž získává dva podíly a žena jen jeden. To však není náznak nadřazenosti muže nad ženou. Důvody, proč muž dostává v těchto zvláštních případech více než žena, jsou tyto:

Za prvé, muž je osoba naprosto zodpovědná za péči o ženu, svou rodinu a ostatní další potřebné příbuzné. Podle zákona má povinnost přijímat veškerou finanční zodpovědnost a živit podle toho osoby, jež jsou na něm závislé. Rovněž tak je jeho povinností finančně přispívat na všechny dobré společenské záležitosti. Muž nese břemeno veškerých finančních výdajů.

Na druhé straně žena žádnou finanční zodpovědnost nemá, s výjimkou svých vlastních finančních výdajů na luxusní věci, které ženy rády vlastní. Finančně je žena zabezpečena a vyživována. Je-li manželkou, pak ji živí její manžel, je-li matkou, pak je živitelem syn, je-li dcerou, pečuje o ni otec, je-li sestrou, pak se o ni stará bratr atd. Jestliže nemá žádné příbuzné, na které by se mohla spolehnout, pak otázka dědictví nevzniká, protože není co dědit a nikdo jí nemá co odkázat. Přesto však nebude taková žena hladovět; starost o ni spočívá na celé společnosti, na státu. Může získávat podporu nebo jí seženou práci, aby si mohla opatřit živobytí, a všechny peníze, které vydělá, budou její. Jestliže by se v jejím postavení ocitl muž, byl by stále zodpovědný za svou rodinu a možná za všechny své příbuzné, kteří by potřebovali jeho pomoc. Takže nejobtížnější věc, finanční odpovědnost, je v případě ženy silně omezena, zatímco odpovědnost muže je fakticky neomezená.

Za třetí, když žena dostává méně než muž, nepřichází o nic, co by si snad zasloužila prací. Zděděný majetek není výsledkem jejího výdělku nebo jejich snah. Je to něco, co k lidem přichází z nestranného zdroje, je to něco získaného nádavkem nebo zvlášť. Je to něco, o co muž ani žena nemohli usilovat. Je to druh pomoci, a jakákoli pomoc by měla proto být rozdělena podle naléhavých potřeb a odpovědnosti, zvlášť když se toto rozdělování řídí Zákonem Božím.

Na jedné straně tedy máme mužského dědice obtíženého všemi možnými finančními povinnostmi a závazky. Na druhé straně máme dědičku, která žádné finanční povinnosti nemá, a když, tak velmi malé. Mezi nimi leží určitý majetek, pomoc, která se má rozdělit podle dědických práv. Kdybychom ženě upřeli podíl na dědictví, bylo by to vůči ní nespravedlivé, protože byla v příbuzenském vztahu k zesnulému. Kdybychom ji však dali stejný díl jako mužskému dědici, bylo by to nespravedlivé vůči němu. Aby tedy islám nepáchal nespravedlnost na žádné straně, dostává muž větší část zděděného majetku na pomoc potřebám své rodiny a společenským povinnostem. Přitom islám neopomíjí dědičku a poskytuje jí jistou část na uspokojení jejích osobních potřeb. Ve skutečnosti je islám mnohem laskavější k dědičce než k mužskému dědici. Lze říci, že z celkového pohledu jsou práva ženy stejná jako práva muže, přestože nejsou totožná (viz Korán, 4:11-14, 176).

9. V některých případech svědčení se při jistých občanských smlouvách vyžadují dva mužští svědkové nebo jeden muž a dvě ženy. To však opět není žádný náznak diskriminace žen. Je to opatření, které zajišťuje práva smluvních stran, protože žena zpravidla nemá takové zkušenosti z praktického života jako muž. Nedostatek zkušeností může způsobit i újmu některé straně v jakékoli smlouvě. Proto zákon vyžaduje alespoň dvě ženy a jednoho muže. Jestliže jedna žena, svědkyně, něco opomene, druhá jí to připomene. Nebo když jedna udělá z nedostatku zkušeností chybu, pak jí druhá žena pomůže chybu napravit. Jde o opatření, které má za cíl zajistit smluvní poctivost a správné jednání mezi lidmi. Ve skutečnosti tak žena dostává možnost uplatnit se v občanském životě a uskutečňovat spravedlnost. Nedostatek zkušeností však v žádném případě neznamená, že je žena horší než muž. Každá lidská bytost to či ono postrádá, nikdo však nepochybuje o lidském statutu ženy nebo muže (2:282).⁵⁾

10. Žena se těší některým výsadám, o něž je muž ochuzen. Je osvobozena od určitých náboženských povinností, například modliteb a půstu v období měsícků a šestinedělí. Nemusí navštěvovat povinná páteční shromáždění. Je osvobozena od veškerých finančních závazků. Jako matka má před zrakem Božím více uznání a vyšší postavení (3:14-15; 46:15). Prorok potvrdil tuto čest, když prohlásil, že ráj spočívá pod chodidly matek. Žena má nárok na tři čtvrtiny synovské lásky a laskavosti, na otce zbývá jen jedna čtvrtina. Jako nevěsta může od svého nastávajícího manžela požadovat příslušné věno, které jí bude náležet. Má právo na naprosté zabezpečení a výživu ze strany manžela. Nemusí pracovat nebo se s manželem podílet na rodinných výdajích. Po uzavření manželství má právo na vlastnictví všeho, co jí před svatbou patřilo, a manžel nemá právo na žádnou část jejího majetku. Jako dcera nebo sestra má právo na bezpečí a zabezpečení ze strany svého otce nebo bratra. To je její výsada. Jestliže si přeje pracovat nebo se živit sama, podílet se na povinnostech své rodiny, může tak činit za předpokladu, že je při tom zabezpečena její čest a mravní čistota.

11. Zařazení ženy za muže při modlitbách neznamená, že je horší než on. Žena, jak jsme již řekli, je osvobozena od návštěv shromáždění, která jsou pro muže povinná. Jestliže však žena tyto modlitby navštěvuje, stojí ve zvláštních řadách skládajících se pouze z žen, stejně jako nedospělé děti stojí ve zvláštních řadách za dospělými muži. Je to modlitební pravidlo, nejde o stanovení významu pohlaví. V řadách mužů stojí hlava státu vedle chudáka. Muži nejvyššího postavení ve společnosti stojí při modlitbách vedle mužů s postavením nejnižším. Systém řad při modlitbách byl zaveden, aby se každý mohl soustředit na meditaci. Je velice důležité uvědomit si, že muslimské modlitby nejsou prostou recitací nebo zpěvem písní. Modlitby zahrnují také různé úkony, pohyby, stání, klanění, padání na tvář. Kdyby muži stáli s ženami ve stejných řadách, mohlo by to rozptylovat, odvádět jejich pozornost. Mysl modlícího by mohla

⁵⁾ Je zajímavé, že v jistých věcech svědčí pouze žena a její posudek má rozhodující platnost. Nepřipouští se přítomnost mužského svědka a není třeba další ženy. Navíc svědectví o smlouvách a obchodních jednáních není výsadou, ale povinností (Korán, 2:282-283), kterou je nutno vykonat. Jestliže má žena díl této povinnosti o polovinu ulehčen, pak to lze sžít nazvat po-přením jejích práv; nanejvýš jde o osvobození nebo o ulehčení.

být naplněna obsahem neslučitelným s modlitbou a vykolejena z jasné cesty meditací. Výsledkem by pak byla ztráta smyslu modliteb, protože cizoložství spáchané okem, neboť oko -pohlíží-li na zakázané věci - se může provinít cizoložstvím stejně jako srdce. K tomu žádná muslimská žena anebo muslimský muž nemá povoleno dotýkat se během modliteb těla osoby opačného pohlaví. Kdyby však muži a ženy stáli při modlitbách vedle sebe, pak se nemohou vyhnout tělesnému kontaktu. Modlí-li se navíc žena před mužem, nebo vedle něj, je velmi pravděpodobné, že některá část jejího těla může být při klanění nebo padání na tvář odhalena. Mužské oko může pohlédnout na odhalenou část těla, ženu to znervózní a pravděpodobně ji to odvede od modliteb nebo dokonce k nemístným myšlenkám. Takže aby se něčemu podobnému zabránilo, aby se dosáhlo vyššího soustředění na meditaci a čistých myšlenek, aby bylo dosaženo harmonie a řádu mezi modlícími se, aby byl naplněn pravý účel modliteb, proto nařizuje islám systém řad, kde muži stojí v předních řadách, za nimi děti a za dětmi stojí ženy. Každý, kdo má ponětí o povaze a smyslu muslimských modliteb, okamžitě pochopí moudrost organizace řad v tomto systému.

12. Muslimská žena je vždy spojována se starou tradicí známou jako „závoj“. Podle islámu by se žena měla zkrášlovat závojem počestnosti, důstojnosti, čistoty a neporušenosti. Měla by se zdržet všech skutků a gest, které by mohly rozdmýchat vášně jiných lidí než jejího zákonného manžela, nebo gest, která by mohla vzbudit nekalé podezření o její morálce. Žena je nabádána, aby neukazovala své fyzické půvaby a kouzlo před cizinci. Závoj, jenž si musí natáhnout, je závojem, který ochrání její duši od slabosti, její mysl od domýšlivosti a její osobnost od demoralizace. Islám má velký zájem na zachovalosti ženy na zabezpečení její morálky a morálních zásad a na ochraně jejího charakteru a osobnosti (srovnej Korán, 24:30-31).

13. Je již zřejmé, že postavení ženy v islámu je neobvykle vysoké a realisticky vhodné pro její povahu. Její práva a povinnosti jsou stejné jako práva muže, což však neznamená, že jsou totožná. Jestliže je v určité záležitosti o něco ochuzena, získává v jiných oblastech plnou náhradu. Skutečnost, že je ženského pohlaví, nemá vliv na její postavení člověka nebo nezávislost osobnosti, a není to ani důvod k ospravedlňování předsudků nebo nespravedlnosti vůči ženě. Islám jí dává tolik, kolik se od ní vyžaduje. Její povinnosti se nádherně doplňují s jejími právy. Udržuje se rovněž rovnováha mezi právy a povinnostmi, žádná strana nepřevažuje druhou. Postavení ženy je jasně vysvětleno v koránském verši, který můžeme přeložit takto:

A ony mají pro sebe stejné právo jako oni podle zvyklosti, nicméně muži jsou o stupeň výše (zvýhodnění v jistých způsobech dědění) (2:228).

Onen stupeň neznamená nadvládu nebo uzákonění takové nadvlády nad ženami. Odpovídá výjimečným závazkům muže a dává mu jistou náhradu za jeho neomezené povinnosti. Výše zmíněný verš se vždy vykládá ve světle dalšího verše (4:34).⁶⁾

Právě tyto výjimečné závazky poskytují muži v jistých ekonomických ohledech vyšší stupeň než ženě. Nejde přitom o vyšší stupeň lidskosti nebo charakteru. Nejde ani o nadvládu jednoho pohlaví nad druhým nebo snad o utlačování. Je to rozdělování hojnosti Boží podle potřeb přírody, jejíž stvořitel je Bůh. A On ví nejlépe, co je dobré pro ženu a co je dobré pro muže. Bůh má naprostou pravdu, když prohlašuje:

Lidé, bojte se Pána svého, jenž stvořil vás z bytosti jediné a stvořil z ní manželku její a rozmnožil je oba v množství velké mužů a žen (4:1).

⁶⁾ Porovnej dřívější kapitulu nazvanou Rodinný život.

KORÁN A JEHO MOUDROST

Korán jen největším darem Boha lidstvu a jeho moudrost má zcela jedinečnou povahu. Krátce řečeno, účel této Knihy je strážit předchozí zjevení a obnovit věčnou pravdu Boží, vést lidstvo po přímé stezce a urychlit duši člověka, probudit lidské svědomí a osvětit lidskou mysl.

Korán je Slovo Boží zjevené Muhammadovi Svatým Duchem Gabrielem a lidská představivost není schopná vytvořit nic, co by se této knize podobalo. Muhammadovi společníci byli podle všeobecného soudu největšími mistry arabského jazyka a měli obrovskou touhu vytvořit text, který by s Koránem mohl soupeřit. Ale nepodařilo se jim vytvořit nic, co by se Koránu jen přiblížilo obsahem nebo stylem. Muhammad přitom neměl žádné formální vzdělání a nedělal s tím žádné tajnosti. Jeho největší zásluhou je, že byl ngramotným člověkem, který vzešel z ngramotných lidí, aby učil celé lidstvo, gramotné, či ngramotné, pravému poselství Božímu. To je první skutečnost, která se týká Koránu, Slova Božího.

Druhá skutečnost týkající se této skvělé knihy je nepopíratelná hodnověrnost jejího obsahu a uspořádání, tedy vlastnost, jakou se nevyznačuje žádná další kniha, a žádná jiná se jí ani pravděpodobně vyrovnávat nebude. Hodnověrnost Koránu neponechává místo pochybnostem o čistotě, původnosti a ucelenosti jeho textu. Seriózní vědci, muslimové i nemuslimové, se mimo všechny pochybnosti shodli, že Korán, který dnes užíváme, je touž knihou, kterou dostal Muhammad, kterou učil, žil a odkázal lidstvu před téměř čtrnácti staletími. Některé skutečnosti mohou ilustrovat zcela výjimečnou hodnověrnost Koránu:

1. Korán byl zjeven v částech a postupně, ale nikdy nepostrádal jistou formu uspořádání. Název Korán naznačuje, že to byla kniha už Od úplného začátku (Korán, 2:2; 41:41- 42). Uspořádání Koránu a postupné zjevování jeho pasáží bylo v souladu s plánem a vůlí Boží, s vůlí, které se Muhammad a jeho společníci podvolili (25:32; srovnej 75:17).

2. Arabové byli známí svým nesmírně vybroušeným literárním vkusem, který jim umožňoval oceňovat dobrá literární díla. Korán byl podle jejich jednomyslného soudu a vkusu největším literárním dílem. Byli dojati jeho naléhavým tónem a přitahovala je také jeho neobvyklá krása. Našli v něm největší uspokojení a nejhlubší radost a rozhodli se knihu recitovat a vtisknout do paměti. Korán byl a stále je obdivován, citován a uctíván všemi muslimy i mnoha nemuslimy.

3. Každý muslim, muž i žena, je povinen recitovat část Koránu každý den při modlitbách a během nočních modliteb. Recitace Koránu je pro muslimy vysokou formou kultu a denní záležitostí.

4. Arabové byli obecně ngramotní lidé, a museli se proto spoléhat téměř zcela na svou paměť, aby si uchovali v paměti básně a pasáže, které se jim nejvíce líbily. Byli rovněž známí výbornou pamětí, v níž uchovávali své literární dědictví. Korán byl všemi lidmi s literárním vkusem považován za nenapodobitelný. Takže se snažili vtisknout si jej do paměti co nejvýrazněji a nejuctivěji.

5. Během Muhammadova života žili odborní písaři a jmenovaní zapisovatelé Zjevení. Pokaždé, když Muhammad obdržel verš nebo úryvek, okamžitě nařídil písařům, aby ji pod jeho dohledem zaznamenali. Vše, co tito lidé zapsali, zkontroloval a potvrdil samotný Prorok. Bylo kontrolováno každé slovo a každá pasáž byla upravena do správné podoby.

6. V době, kdy bylo zjevení dokončeno, měli muslimové mnoho úplných verzí Koránu. Recitovali je, učili se je nazpaměť, studovali je a používali v každodenním životě. Pokaždé, když vznikl rozpor, obrátili se s věcí na samotného Proroka, aby záležitost urovnal, někdy šlo o text nebo jeho smysl či o jeho intonaci.

7. Po Muhammadově smrti se Korán uchovával v mnoha muslimských hlavách a v mnoha záznamech. Avšak ani tento fakt neuspokojil Abú Bakra, prvního kalifa, který se bál, že po smrti velkého množství lidí, kteří Korán znali nazpaměť, v bitvách, by mohlo dojít k vážným zmatkům ve věci Koránu. Proto se

radil s největšími autoritami a pak Zajdovi Ibn Thábitovi, Muhammadovu vrchnímu zapisovači Zjevení, svěřil úkol zapsat standardní a úplnou verzi Knihy ve stejném pořádku, v jakém ji autorizoval samotný Muhammad. Učinil tak pod dohledem Prorokových společníků a s jejich pomocí. Konečná a úplná verze byla zkontrolována a schválena všemi muslimy, kteří slyšeli Korán přímo od Muhammada a kteří jej uměli zpaměti. Stalo se to necelé dva roky po Muhammadově smrti. Zjevení byla stále ještě v čerstvé paměti zapisovačů, pamětníků a dalších muslimských společníků Proroka.

8. Během 'Uthmánova kalifátu, tedy asi patnáct let po Muhammadově smrti, se kopie Koránu šířily v nových oblastech, které se dostaly do kontaktu s islámem. Většina obyvatel těchto krajů Muhammada nikdy neslyšela, ani neviděla. Vlivem krajových a zeměpisných činitelů četli Korán s odlišnými přízvuky. Rozdíly v recitaci a intonaci rozpoutaly v muslimské obci diskuse. 'Uthmán situaci rychle vyřešil. Po vzájemných poradách se všemi vedoucími autoritami vytvořil výbor skládající se ze čtyř členů, bývalých zapisovačů Zjevení. Všechny používané kopie byly sebrány a nahrazeny jedinou standardní verzí, která se měla používat podle přízvuku a dialektu Kurajšovců, což byl dialekt a přízvuk Muhammada. Tento dialekt byl přijat a standardizován, protože to byl nejlepší dialekt a byl to dialekt, v němž byl Korán zjeven. Tak byl Korán omezen na přízvuk a dialekt muže, který Korán přijal. A Od těchto dob se používá tato standardizovaná verze bez jediné změny slov nebo jejich řazení, či změny v diakritických znaménkách.

Z těchto důvodů vědci došli k závěru, že Korán je dnes takový, jak byl zjeven, a vždy takový bude. Nikdy k němu nebylo nic přidáno; nikdy z něj nebylo nic vypuštěno; neobjevila se v něm žádná chyba. Jeho historie je jasná jako denní světlo; jeho autentičnost je nepochybná; jeho naprosté uchování je mimo jakékoli pochybnosti.

Korán je plný neobyčejně moudrosti díky svému zdroji, svému charakteru a rozměrům. Moudrost Koránu se odvozuje od moudrosti jeho autora, kterým nebyl nikdo jiný než sám Bůh. Rovněž se odvozuje od ohromné síly Knihy, která je nenapodobitelná a která se stala výzvou všem vzdělaným lidem. Realistický přístup Koránu, praktická řešení, která nabízí pro řešení lidských problémů, a vznešené cíle, které člověku ustanovuje, dodávají koránské moudrosti zvláštní povahu a charakter.

Dynamismus

Nejcharakterističtějším rysem Koránské moudrosti je, že není statická, suchá. Je to druh dynamické moudrosti, která provokuje k zamyšlení a zrychluje tep srdce. V této moudrosti je silný dynamismus a hybná síla, kterou dosvědčují historické důkazy a také samotný Korán. Když Muhammad poprvé zahájil Boží poslání, byl Korán jeho jedinou silou a koránská moudrost byla jeho jedinou moudrostí. Pronikavý dynamismus Koránu je ohromný a neodolatelný.

Existuje řada příkladů, které dokazují, že nejdynamičtější osobnosti a nejdůraznější argumenty nemohly dosáhnout dynamické moudrosti Koránu. Bůh o Koránu mluví jako o rúh nebo duchu a životě, jako o světle, jímž vede koho chce ze služebníků svých (42:52).

Kdybychom byli seslali tento Korán na horu, byl bys ji viděl pokornou a pukající ze strachu před Bohem. A tato podobenství uvádíme lidem, snad budou o tom přemýšlet (59:21).

Hlavními slovy zde jsou rúh a sad' což znamená, že Korán dává vzniknout životu, probouzí duši, vyzařuje vedoucí světlo a pohybuje zdánlivě nehybnými předměty. Takový je spirituální dynamismus, o němž mluví Korán.

Praktičnost

Dalším významným rysem Koránu je jeho praktičnost. Neupadl do oblasti zbožných přání. Jeho učení nevyžaduje nemožné, ani se nevznáší na růžových pramenech nedosažitelných ideálů. Korán přijímá člověka takového, jaký je, a vyžaduje od něj, aby se stal takovým, jaký být může. Neoznačuje člověka za bezmocné či beznadějně stvoření, odsouzené už od narození k smrti, ponořené do hříchu od kolébky až do hrobu, ale kreslí ho jako vznešenou, čestnou a důstojnou bytost.

Praktičnost koránského učení je založena na příkladu Muhammada a dalších muslimů v průběhu staletí. Odlišný přístup Koránu spočívá v tom, že pokyny jsou zaměřeny na obecné blaho člověka a jsou založeny na možnostech, které člověk skutečně má.

Umírněnost

Třetím charakteristickým rysem je umírněnost neboli harmonie mezi božským a lidským, duchovním a hmotným, individuálním a kolektivním atd. Korán věnuje náležitou pozornost všem životním faktům a potřebám člověka a pojednává o nich tak, aby člověku pomohl uvědomit si vznešené cíle jeho bytí. Pro tento umírněný přístup nazývá Korán muslimy obcí vzdálenou krajností (2:143) a pro tuto „prostřednost“ jsou nazýváni nejlepším národem, jenž kdy povstal mezi lidmi, protože přikazují vhodné, zakazují zavrženíhodné a věří v Boha (3:110).

Koránská moudrost pracuje ve třech hlavních rozměrech: vnitřním, vnějším a vertikálním. Vnitřně proniká do nejhlubších zákoutí mysli. Zaměřuje se zde na zdravé pěstění jedince zevnitř. Toto vnitřní pronikání se liší od jakéhokoli jiného právního nebo etického systému a je mnohem hlubší, neboť Korán promlouvá ve jménu Božím a ve všech věcech odkazuje na Boha.

Vnějšková funkce Koránu zahrnuje všechny oblasti života a zahrnuje principy širokého pole lidských záležitostí od těch nejosobnějších věcí až po komplexní mezinárodní záležitosti. Korán proniká do oblastí, které nejsou známy žádnému jinému světskému systému práva nebo etickému kódu a jež nejsou dostupné žádnému rozšířenému náboženskému učení. Na Koránu je pozoruhodné, že pojednává o lidských věcech a přitom jim dodává Božský nádech a morální náplň. V každém lidském počínání lze vycítit Boha a Korán Ho uznává jako první zdroj vedení a vrcholný cíl veškerého konání. Je hlavním duchovním vůdcem člověka, jeho právního systému, jeho etického kódu a především životního stylu.

Ve vertikální funkci se Korán zaměřuje na Jediného Nejvyššího Boha. Všechno, co bylo nebo co je nebo bude, musí být nahlíženo z tohoto hlediska, z hlediska aktivní přítomnosti univerzálního Boha. Člověk je pouhým ručitelem v rozlehlém Božím království a jediným cílem jeho stvoření je uctívání Boha. To není záminka pro odklon od života, pasivní přístup k životu. Je to otevřená výzva člověku, aby se stal skutečným ztělesněním jedinečných Božích vlastností na zemi. Když se Korán ve vertikálním směru zaměřuje na Boha, otevírá tak před člověkem nové obzory myšlení, vede ho k nezvyklým hladinám vysoké morálky a seznamuje ho s věčným zdrojem míru a dobra. Jestliže si uvědomíme, že Bůh je jediným a konečným cílem člověka, pak je to revoluce proti běžným směrům lidského myšlení a náboženských učení, je to revoluce, jejímž cílem je osvobození mysli od pochybnosti, osvobození duše od hříchu a svědomí od podřízenosti.

Ve všech svých rozměrech přináší koránská moudrost jisté závěry. Neodsuzuje, ani nemučí, ani nezanedbává duši. Nepolidšťuje Boha, ani nezbožňuje člověka. Všechno je pečlivě umístěno na náležité místo v celkovém plánu stvoření. Mezi skutky a odměnami existuje proporční vztah, stejně tak i mezi prostředky a konci. Koránská moudrost není nestranná. Vyžaduje od člověka hodně a její požadavky radostně vítají všichni požehnaní s libostí a porozuměním.

Moudrost Koránu volá po pravdě v myšlení a zbožnosti v činech, po jednotě cíle a po dobré vůli úmyslů. Písmo, o němž pochyby není, je vedením pro bohabojné... (2:2). Toto je Písmo, jež jsme ti seslali, abys vyvedl lidi s dovolením Pána jejich z temnot ke světlu... (14:2).

MUHAMMAD, POSLEDNÍ PROROK

Muslimskou víru, že Muhammad je posledním Prorokem Božím, mnoho lidí špatně pochopilo, a proto je na místě uvést vysvětlení. Tato víra v žádném případě neznamena, že Bůh zavřel Své dveře milosrdenství nebo se vzdal Své moci. Nemyslí se tím žádné omezení možnosti růstu nových náboženských osobností, znemožnění růstu nových velkých duchovních vůdců, zákaz vývoje velkých a zbožných mužů. Ani to neznamena, že Bůh učinil Arabům, z nichž byl Muhammad vybrán, Svou poslední laskavost, která vylučuje všechny ostatní národy. Bůh se neomezuje na jednu rasu nebo generaci nebo lidský věk, dveře Jeho milosrdenství jsou vždy otevřeny a vždy dostupné těm, kdo Boha hledají. Bůh promlouvá k člověku jedním ze tří způsobů:

1. Inspirací, která se objevuje ve formě návrhů nebo myšlenek vložených Bohem do srdcí a myslí zbožných lidí.
2. Zpoza závoje, který se projevuje formou vidění nebo vizí, když je příslušný příjemce v transu, nebo když spí.
3. Prostřednictvím nebeského posla Gabriela, kterého Bůh sesílá s konkrétními Božími slovy, aby je předal zvolenému lidskému poslu (Korán, 42:51). Tato poslední forma je nejvyšší, a je to právě způsob, jakým byl Muhammadovi sdělen Korán. Tato cesta se omezuje pouze na proroky, z nichž byl Muhammad posledním, byl jejich pečeti.

Jenže ani to neznamena, že islám popírá existenci nebo pokračování inspirace prvních dvou forem u lidí, které si Bůh zvolí. Tím, že si Bůh vybral Muhammada za pečeti proroků, neztratil tím kontakt s člověkem nebo zájem o něj a člověk se nesetkal s obtížemi ve své snaze přiblížit se k Bohu. Naopak, tím, že si Bůh zvolil Muhammada za vrchol instituce proroctví a Korán za vrchol zjevení, ustanovil tak stálou spojkou mezi Sebou a člověkem, a vztyčil tak neustále zářící maják vedení a světla. Vedle těchto obecných poznámek existují další specifické body, které ukazují, proč je Muhammad posledním prorokem Božím. Zmíníme se o několika z nich:

1. Korán jednoznačně praví, že Bůh Muhammada seslal jako svého apoštola, jemuž náleží království na nebesích i na zemi (7:158). Také konstatuje, že Muhammad byl poslán jako znamení milosrdenství pro lidstvo veškeré (21:107) a že je poslem Božím a pečeti proroků (33:40). Korán je slovem Božím a vše, co v něm stojí, je pravda Boží, které je každý muslim věrný a kterou by se měl zabývat každý člověk. Muhammadovo poselství neznamenovalo jen národní obrození nebo rasový monopol nebo dočasné osvobození od útlaču a pout. Nebyla to ani náhlá změna nebo zvrát historického vývojového směru. Muhammadovo poselství bylo a samozřejmě stále ještě je univerzálním oživením, společným požehnáním, nadnárodním dědictvím a věčným duchovním osvobozením. Je to vývojové pokračování předchozích poselství a dobře vyvážené přijetí všech předchozích zjevení. Překračuje všechny rasové, věkové, krajové hranice a rysy. Je určeno člověku všech dob a je tím, co člověk potřebuje. Muslim proto věří, že Muhammad je posledním prorokem, protože Korán o tom podává svědectví a protože Muhammadovo poselství má nejvyšší kvality skutečně univerzální a všeobjímající víry.

2. Muhammad sám prohlásil, že je posledním Božím prorokem. Muslim ani nikdo jiný proto nemůže o pravdivosti tohoto výroku pochybovat. Během svého života byl Muhammad známý svou pravdomluvností, poctivostí a skromností. Jeho mravnost a pravdomluvnost byly mimo jakékoli pochyby nejen v očích muslimů, ale i v myslí jeho nejzásadnějších odpůrců. Jeho charakter, jeho duchovno, jeho pozemské reformy nemají v celé historii lidstva obdobu. Uvidíme, zda jsou dějiny schopné předložit člověka, který by se Muhammadovi vyrovnal. Muhammad prohlásil, že je posledním prorokem Božím, protože taková je Boží pravda, ne proto, že toužil po slávě nebo sledoval osobní cíle. Vítězství ho nezkazilo, triumf neoslabil jeho vynikající vlastnosti a moc nepokazila jeho charakter. Byl neovlivnitelný, integrální a

nepřístupný čemukoliv, co se týkalo osobních výhod nebo slávy. Jeho slova ukazují udivující světlo moudrosti a pravdy.

3. Muhammad byl jediným prorokem, který své poslání dokončil a završil během svého života vlastní prací. Než Muhammad zemřel, Korán konstatoval, že náboženství Boží bylo dovršeno, dobrodiní Boží bylo naplněno, pravda zjevení byla uhájena a bude bezpečně uchována (Korán 5:3 a 10:9). Když Muhammad zemřel, bylo islámské náboženství dokončeno a muslimské společenství ustaveno. Korán byl zachycen během jeho života a uchován ve své úplné a původní verzi. Vše to znamená, že náboženství Boží bylo Muhammadem dokončeno pojmově a prakticky a že na zemi bylo nastoleno království Boží. Muhammadovo poslání, jeho příklad a jeho výsledky dokázaly, že království Boží není nedosažitelným ideálem nebo něčím, co existuje jen v posmrtném životě, ale naopak je to něco, co k tomuto světu náleží, něco, co existovalo a rozkvétalo za Muhammadových časů a může existovat a rozkvétat v jakékoli době, v níž existují upřímní věřící a mužové pevné víry. Jestliže tedy měl být některý muž zvolen, aby se stal naplněním proroctví, kdo jiný než Muhammad by se jím mohl stát? A jestliže se některá kniha měla stát dokončením Zjevení, která jiná by to mohla být než Korán? Skutečné naplnění Muhammadova poslání na zemi a věrný záznam celého Koránu za jeho života by neměly ponechávat u nikoho žádné stopy pochybností o víře, že Muhammad byl posledním prorokem.

4. Výnos Boží, podle něhož je Muhammad posledním prorokem, se zakládá na originální a čisté hodnověrnosti Koránu, na přesvědčivých a jedinečných Muhammadových výsledcích, na univerzalitě islámu, na použitelnosti koránského učení v každé situaci, v každém věku a u každého člověka. Je to náboženství, které překračuje všechny hranice a proniká za veškeré hranice rasové, věkové, majetkové a prestižní. Je to náboženství, které ujišťuje lidi, všechny lidi, o rovnosti, bratrství, svobodě a důstojnosti, míru a cti, vedení a spasení. Je to čistá esence Božího náboženství a druh pomoci, kterou vždy Bůh od začátku dějin člověku nabízel. S Muhammadem a Koránem vyvrcholila náboženská evoluce. To však neznamená konec historie nebo ukončení potřeby člověka mít Boží vedení. Je to jen začátek nového přístupu, signál nové éry, v níž se člověku dostalo Božího vedení a praktických příkladů. Boží vedení je obsaženo v Koránu, nejhodnověrnějším a neporušitelném zjevení Božím, a tyto praktické příklady jsou spojeny s osobou Muhammada. Jestliže by se měl objevit nějaký nový prorok a nová Zjevená kniha, co by mohly dodat vlastnostem proroctví nebo k pravdě Koránu? Jestliže se má uchovat Slovo Boží nebo chránit pravda zjevení, pak se to už stalo prostřednictvím Koránu. Jestliže by se mělo dokázat, že byl v dějinách uskutečňován zákon Boží a že lze na zemi nastolit království Boží, pak to již prokázal Muhammad. Člověk nepotřebuje nová zjevení nebo nové proroky. Člověk se potřebuje probudit, otevřít svou mysl a zrychlit tep svého srdce. Nyní člověk potřebuje využít již dostupná zjevení, využít již existující zdroje a brát z nevyčerpatelných zdrojů islámu, který vtělil, uchoval a dovršil čistotu předchozích zjevení.

5. Bůh prohlásil, že Muhammad bude posledním prorokem. a také se jím stal. Žádný prorok před Muhammadem neudělal tolik, nedokončil, ani nedokázal tolik, co on. A nikdo po něm, z lidí, kteří si dělali nárok na to, že jsou proroky, neudělal nic, co by se dalo srovnávat s Muhammadovým dílem. Boží výrok však předcházela velkým historickým událostem, které pak následovaly. Oznamoval člověku dobré zprávy, že brzy vstoupí do nového věku intelektuální zralosti a duchovních výšin, a že od té doby se už obejde bez nových proroků nebo nových zjevení, že bude ponechán sám sobě, s bohatým odkazem proroctví a zjevení, které se nacházejí u Muhammada a jeho předchůdců. Předcházela skutečnost, že kultury, rasy a náboženství se budou neustále přibližovat a že lidstvu bude dostačovat jedno univerzální náboženství, v němž Bůh zaujímá své právoplatné postavení a člověk si uvědomuje své pravé místo. Přinášelo tiché svědectví o nesmírné roli, kterou budou pokročilé vědění a vážné intelektuální úsilí hrát ve snaze přiblížit člověka k Bohu. A je pravda, že pokud člověk dokáže zkombinovat své vyspělé vědění a svůj rozumný intelektuální potenciál s duchovním a morálním učením Muhammada, nemůže se mu nepodařit uznat existenci Boží a přizpůsobit se Božímu zákonu.

Historické stadium proroctví skončilo s Muhammadem, člověku se tím dostalo důkazu, že může vyžrávat díky své vlastní iniciativě, může dát vědě možnost, aby správně fungovala a probádávala ohromná území Boží a dala mysli možnost přemýšlet a pronikat do hloubky. Pro islám je charakteristické, že má velkou pružnost a použitelnost, a může proto řešit nově vzniklé situace. Pro Korán je charakteristické, že je to univerzální kniha, neustále zjevující nové skutečnosti, její vedení je nepochybné. Pro Muhammado-

vo poselství je charakteristické, že je určeno všem lidem a všem generacím. Muhammad nebyl jen vůdcem jedné rasy nebo národním osvoboditelem. Byl a stále je člověkem historie a nejlepším modelem člověka - hledače Boha. Každý člověk si v něm může najít něco, z čeho se poučí, vynikající příklady dobra a zbožnosti, jež jsou hodny následování. A každá generace v něm může objevit svou ztracenou naději.

ISLÁMSKÝ KALENDÁŘ

Muslimská éra začala hidžrou z Mekky do Medíny neboli emigrací proroka Muhammada a jeho společníků z Mekky do Medíny. Za počátek muslimské éry byla tato událost přijata během kalifátu 'Umara Ibn Al-Chattába, druhého kalifa po Muhammadovi.

Muslimský kalendář je lunární, jeho měsíce jsou určovány různými polohami měsíce. V každém roce je dvanáct měsíců, každý měsíc má buď třicet, nebo dvacet devět dní v závislosti na poloze měsíce. Měsíce nesou následující jména: muharram, safar, rabí' al-awwal, rabí' al-thani, džumádal-úlá, džumádal-thni, radžab, ša'ban, ramadán, šawwal, dzul-ka'dah a dzul-hidždža.

Každý týden má jeden zvláštní památný den. Je to pátek a jeho význam vyvěrá z posledních modliteb ve shromáždění, které musí dodržet každý muslim, který se jich může zúčastnit. Jsou i jiné významné příležitosti, na něž by se mělo pamatovat.

1. Hidžra, která připadá na večer před prvním dnem měsíce muharramu.
2. Prorokovy narozeniny, které připadají na večer před dvanáctým dnem měsíce rabí' al-awwal.
3. Ramadán, měsíc půstu, v němž byl zjeven Korán.
4. Noc moci Qadr, kterou lze slavit večer dvacátého třetího nebo dvacátého pátého nebo dvacátého sedmého dne měsíce ramadánu.
5. 'Idul-fitr (svátek konce ramadánu), který připadá na první den měsíce šawwal.
6. 'Id ul-adha (svátek oběti), který připadá na desátý den měsíce dzul-hidždža.